Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

~~Elzevier~~

~~B 18~~

KW 224
A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

M. VELLEIVS PATERCVLVS.

Cum Notis
GERARDI VOSSII G.F.

LVGD. BATAVORVM,
Ex Officina Elzeviriana. A°. 1639.

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Nobiliſſimo, Ampliſſimoque Viro,

GEORGIO RATALLERO DVBLETIO,

Comitatenſi littoralium Quæſtori.

Vir Ampliſſime,

QUamvis non fugiat me, quam multorum ſit judicium, ſtudia adoleſcentiæ audentius, quam conſultius, in lucem protrudi: tamen, ne hæc in Paterculum conata diutius premerem, non una me impulit ratio. Aut hac enim ætate id faciendum cenſui, dum & ſpes veniæ, & paratus favor; aut nunquam. Accedebat, quod jam dudum geſtiret animus debiti erga te amoris, & obſequii mei publice aliquod exſtruere monimentum; quo ſaltem meritis in me tuis non omnino indignus viderer. Cui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

enim, ſi parens hoc tempore alteri me iſta, quam ſibi, dicare mallet, potius has ſtudiorum meorum primitias debebam, quam tibi, Vir ampliſſime, qui me primitus ex ſacro ſuſtuliſti lavacro? qui me poſtea ſemper tot benevolentiæ, tot affectus indiciis honoraſti, ſimulque (ita loqui fas ſit) oneraſti, ut magis quærendum mihi ſit, quidnam poſt parentes optimos, non debeam tibi, quam quid debeam. Accipe igitur hocce, etſi exiguum, qualecunq; tamen grati animi argumentum. Quod eo confido acceptius fore, quia in elegantiſſimo hoc ſcriptore à mendis purgando, poſt ſummos viros, non inanem mihi videar operam poſuiſſe.

Amſtelodami CIↃ IↃC XXXIX. *Pridie Kal. Majas.*

Tuus totus

GERARDVS VOSSIVS. G. F.

DE

VELLEII PATERCVLI,

VITA ET SCRIPTIS,

Ex Gerardi Ioannis Voſſii Opere de Hiſtoricis Latinis.

VELLEIVS PATERCVLVS *primum tribunus militum in Thracia fuit, hinc præfectus equitum in Germania, exinde quæſtor, inque quæſtura, remiſſa ſorte provinciæ, legatus Tiberii bello Pannonico, denique primo Tiberii anno cum fratre Prætor deſtinatus: quæ univerſa de ſe ipſo narrat Vellejus. Hoc ſe honores, & quos tum majores & conſanguinei geſſerint, his verbis complecti ſtuduit Aventinus, eos referens, è quibus in primo annalium ſcribendo profecit :* P. Vellejus Paterculus, homo militaris, ex celeberrimis Campanorum Principibus prognatus, in Germania ſub Tiberio præfectus equitum fuit. Tribunus antè caſtrorum, item quæſtor, & legatus in bello Pannonico. Scripſit ſexto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

(decimo-ſexto *dicere debuerat*) imperii Tiberiani anno. Item majores ejus atavi, abavi, avi, patruus, pater, Magius Celer frater, diſciplina bellica, ac rebus civilibus clariſſimi extitere duces, prætores, judíces, ſenatores, præfecti fabrûm, tribuni caſtrorum, legati imperatoribus Romanis fuerunt. *Hæc Aventinus. Hic Vellejus duos hiſtoriæ ſcripſit libros ad M. Vinicium Conſulem, progenerum Tiberii Cæſaris, Tacito etiam memoratum in ſexto annalium, qui illum patre, & avo, conſularibus, ortum dicit: item Dioni libro extremo, ubi eum à Meſſallina docet interfectum, quod caput cum ea collimare nollet.* Vinucium *aliqui appellant: ſed Dioni quoque eſt* Οὐινίκιος. *Librorum Velleii bona pars deperiit. Dictio ejus planè Romana atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi invenias. Sed in ſui ævi rebus nimis domui Auguſtæ, & Sejano adulatur. Iuſtiores commentarios promittit libro* II. Harum præteritarumq; rerum ordo, cum juſtius aliorum voluminibus promatur, tum, uti ſpero, noſtris explicabitur. *Ac poſtea*: Captum alterum, alterum deditum, juſtis voluminibus ordine narrabimus, ut ſpero. *Si Beatum Rhenanum audimus, qui primus Vellejum in lucem protraxit,*

traxit, eſt idem ille, quem Tacitus vocat P. Vellejum. Nec alia mens, vel Iacobi Schegkii, vel Valentis Acidalii. Eamque ſententiam probant codice Burerii; ubi Publius *appelletur non* Gajus, *uti eſt in vulgatis. Sed nihil tale in variantibus Burerii lectionibus reperias. Eſt & tertia ſententia. Nam* Marcum *vocat Priſcianus libro* VI. *Ita enim habet, & antiquiſſima editio Veneta anni* CIↃCCCCLXXVI, *& recentiſſima Heliæ Putſchii: imo & optimæ notæ codex MS. meus, ut omnino huic ſententiæ potius accedam.*

Porrò & fragmentum quoddam Velleii, quod fruſtra in editis quæras, inveniſſe ſe ait VVolfgangus Lazius l. I. *commentariorum Reip. Rom. cap.* VIII. *Inſcriptio illius erat:* VELLEII EXCERPTA EX GALLICA HISTORIA. *Fragmentum ipſum iſtiuſmodi eſt :* Dum hæc circa Rhenum geruntur, in Noricorum finibus grave vulnus populus Romanus accepit. Quippe Germanorum gentes, quod Rhætias occupaverant, non longe ab Alpibus, tractu pari, patentibus campis, ubi duo rapidiſſimi amnes inter ſe confluunt, in ipſis Noricis finibus civitatem, non quidem muro, ſed vallo, foſſaq; cinxerunt: quam appellabant Ciſara, ex nomine Deæ Ciſę.

quam religioſiſſime colebant. cujus templum quoq; ex lignis barbarico ritu conſtructum, poſtquam eo colonia Romanorum deducta eſt, inviolatum permanſit, ac vetuſtate conlapſum, nomen colli ſervavit. Hanc urbem T. Annius Prætor, ad arcendas barbarorum excurſiones, Kal. Sextil. exercitu circumvenit. Ad meridianam oppidi partem, quæ ſola à continenti erat, Prætor ipſe, cum legione Martia, operoſiſſime communivit: ad occidentem vero, qua barbarorum adventus erat, Avar, Bogudis Regis filius, cum equitatu omni, & auxiliaribus Macedonum copiis, inter flumen & vallum, loco caſtris parum amplo, infelici temeritate extra flumen conſedit. Pulcra indoles, non minus Romanis, quam Græcis literis, inſtructa. Igitur LIX die, quam eo ventum eſt, cum is dies deæ Ciſæ celeberrimus, ludum & laſciviam magis, quam formidinem, oſtentaret; immanis barbarorum multitudo, ex proximis ſilvis repente erumpens, ex improviſo caſtra irrupit. Equitatum omnem, &, quod miſerius erat, auxilia ſociorum delevit. Avar, cum in hoſtium poteſtatem regio habitu vivus veniſſet, pecudis more mactatur. Oppidani vero, non minori fortuna, ſed majori virtute, Prætorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

rem in auxilium ſociis properantem, adoriuntur. Romani haut ſegniter reſiſtunt. Duo Principes oppidanorum, Habbino & Caccus, in primis pugnantes cadunt. Et inclinata jam res oppidanorum erat, ni maturaſſent auxilium ferre ſocii, in altera ripa jam victoria potiti. Denique coadunatis viribus caſtra irrumpunt. Prætorem, qui paullo altiorem tumulum fruſtra ceperat, Romana vi reſiſtentem obtruncant. Legionem divinam, ut ne nuncius ſupereſſet, funditus delent. Verres ſolus, tribunus militum amne tranſmiſſo, in proximis paludibus ſe occultans, honeſtam mortem ſubterſugit. Nec multo poſt Siciliæ Proconſul immani avaritia turpem mortem promeruit. *Etiam lib.* v. *ejuſdem operis cap.* v. *& aliis aliquot locis, Velleiani hujus fragmenti meminit Lazius. Sed qui naſum habet, ſatis odoratur, ſtylum ejus ſapere ſcriptorem, qui ſeculis aliquot Velleio junior ſit. Nec in re pauca ſunt, quæ peccentur. Ea adferrem, niſi id cum cura feciſſet vir ſummus, Marcus Velſerus, in rerum Auguſtanarum Vindelicarum libris. Sed monere operæ pretium videtur, fragmentum hoc totum, paucis tamen inſertis, legi apud Conradum à Lichtenau, Abbatem Vrſpergenſem: quem in Chronico vide poſt*

ea,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ea, quæ de anno MCLXVII *expoſuit. Lemma ejus capitis eſt,* De Auguſta Vindelicorum, vel Rhætiæ. *Ætatem ejuſce Conradi inde cognoſcimus, quod initio Pontificatus Innocentii tertii, hoc eſt, anno* CIϽCXCVIII, *laicum ſe, atque adeo minorennem fuiſſe, dicat: anno autem* CIϽCCXV *referat ſe abbatem factum Vrſpergenſem: hiſtoriam vero ſuam perducat ad annum* CIϽCCXXIX. *Quare, aut ex Abbate Vrſpergenſi id fragmentum fuerit: aut inde, unde ea hauſerat Vrſpergenſis.*

AVTORES
In his Notis Emendati aut Illuſtrati.

A.

Æ*lianus.* 11.100
Agellius. 31.bis.
Ampelius. 10
Appianus. 37. 78, 81. 85, 86.
Appulejus. 82
Arnobius. 113
Aſconius. Pedianus. 40. 49. 70
Auctor vitæ Virgilii. 108
Auguſtinus. 20
Aurelius Victor. 31. 36, 89, 98, 115

C.

C*ælius Aurelianus.* 123
Cato apud Servium. 29
Chion. 105
Cicero. 38. 49
Columella. 33
Corippus. 29
Curtius. 54

D.

D*io Caſsius.* 37. 81, 83, 85, 86, 93, 94, 98, 102, 105
Diodorus Siculus. 39
Dionyſius Cato. 105

E.

E*pigramma vetus.* 47 87, 88
Epitome Livii. 47. 79
Euſebius. 7
Eutropius. 115. 124
Excerpta Differentiarum Bongartii. 72

F.

F*Lorus.* 33. 36, 41, 52, 55, 59, 68, 72, 73, 82, 90, 107, 118, 120
Frontinus. 70

G.

Gloſſæ Ms. 42. 79

H.

H*Arpocration.* 11
Heſychius. 12
Hirtius. 92
Horatius. 21

I.

I*Nſcriptio vetus.* 125
Iornandes. 116
Iulius Africanus. 67
Iulius Cæſar. 85. 86, 95, 109, 116
Iulius Celſus. 120
Iulius Obſequens. 37. ter. 38
Iuſtinus. 16. 30, 113
Iuvenalis. 57

L.

L*Actantius.* 55
Livius. 16. 19, 23, 39, 84

Lucanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Lucanus. 48
Lucretius Carus. 32

M.

M*Anilius.* 77
Martianus Capella. 58

O.

Ovidius. 94.100

P.

P*Apinius Statius.* 122
Pervigilium Veneris. 63
Phadrus. 82
Phlegon. 119
Plinius. 20.34,62,85,88,101
Plutarchus, 11.33,38,55,60,67,95
Polienus. 8
Pomponius. IC. 5
Priſcianus. 4
Prudentius. 58.92

Q.

Q*Vadrigarius.* 64
Quinctilianus. 113

R.

Rufus Feſtus. 107

S.

S*Atyrus.* 8
Seneca Philoſophus. 4.38
Seneca Rhetor. 37.82.83
Seneca Tragicus. 7. bis.
Servius. 6.68,112
Siculus Flaccus. 32
Strabo. 24.30,52,106
Suetonius. 61.81,97,110,114,126
Suidas. 13
Sulpitius Severus. 37

T.

T*Acitus.* 65.68,81,126
Tertullianus. 77
Theophilus. 15

V.

V*Alerius Flaccus.* 87.89,96
Valerius Maximus. 21
Varro. 26
Vegetius. 115.122
Virgilius. 88
Vitruvius. 19

Z.

Zonaras. 93

C. VEL-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

C. VELLEII PATERCVLI

HISTORIÆ ROMANÆ

Ad M. Vinicium Cos.

LIBER PRIMVS.

I. * * * tempeſtate diſtractus à duce ſuo Neſtore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus à patre Telamone, ob ſegnitiam non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum appulſus, cognomine patriæ ſuæ Salamina conſtituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit; Philippus Ephyram in Theſprotia. at rex regum Agamemnon, tempeſtate in Cretam inſulam rejectus, tres ibi urbes ſtatuit; duas à patriæ nomine; unam à victoriæ memoria, Mycenas, Tegeam, Pergamum. idem mox, ſcelere patruelis fratris Ægiſthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore uxoris oppreſſus, occiditur. regni potitur Ægiſthus per annos ſeptem. hunc Oreſtes, matremque ſocia conſiliorum omnium ſorore Electra virilis animi femina, obtruncat. Factum ejus à diis comprobatum, ſpatio vitæ, & felicitate imperii apparuit: quippe vixit annis nonaginta; regnavit ſeptuaginta: qui ſe etiam à Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit. nam quod pactæ ejus, Menelai atque Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Lydus, & Tyrrhenus fratres cum regnarent in Lydia, ſterilitate frugum compulſi, ſortiti ſunt, uter cum parte multitudinis patria decederet. ſors Tyrrhenum contigit. pervectus in Italiam, & loco, & incolis, & mari nobile, ac perpetuum à ſe nomen dedit. Poſt Oreſtis interitum, filii ejus, Penthelus, & Tiſamenus, regnavere triennio.

II. Tum, fere anno octogeſimo poſt Troiam captam, centeſimo & vigeſimo, quam Hercules ad deos exceſſerat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. duces recuperandi imperii fuere, Teminus, Creſphontes, Ariſtodemus, quorum atavus fuerat. Eodem fere tempore Athenæ ſub regibus eſſe deſierunt: quarum ultimus rex fuit Codrus, Melanthi filius, vir non prætereundus: quippe, cum Lacedæmonii gravi bello Atticos premerent, reſpondiſſetque Pythius, quorum dux ab hoſte eſſet occiſus, eos futuros ſuperiores; depoſita veſte regia, paſtoralem cultum induit; immiſtusque caſtris hoſtium de induſtria, imprudenter, rixam ciens, interemptus eſt. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienſes ſecuta victoria eſt. quis eum non miretur, qui iis artibus mortem quæſierit, quibus ab ignavis vita quæri ſolet? Hujus filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc poſteri apud Atticos dicti Medontidæ. ſed ii, inſequentesque Archontes, uſque ad Charopem, dum viverent, eum honorem vſurpabant. Peloponneſii, digredientes finibus Atticis, Megaram, mediam Corintho Athenisque urbem, condidere. ea tempeſtate & Tyria claſſis, plurimum pollens mari, in ultimo Hiſpaniæ tractu, in extremo noſtri orbis termino inſulam circumfuſam Oceano, perexiguo à continenti diviſam freto, Gades condidit:

dit: ab iiſdem poſt paucos annos in Africa Vtica condita eſt. Excluſi ab Heraclidis Oreſtis liberi, jactatique cum variis caſibus, tum ſævitia maris, quinctodecimo anno ſedem cepere circa Leſbum inſulam.

III. Tum Græcia maximis concuſſa eſt motibus: Achæi, ex Laconica pulſi, eas occupavere ſedes, quas nunc obtinent: Pelaſgi Athenas commigravere: acerque belli juvenis, nomine Theſſalus, natione Theſprotius, cum magna civium manu, eam regionem armis occupavit, quæ nunc ab ejus nomine Theſſalia appellatur, antea Myrmidonum vocitata civitas. quo nomine, mirari convenit eos, qui, Iliaca componentes tempora, de ea regione vt Theſſalia commemorant. quod cum alii faciant, Tragici frequentiſſime faciunt. quibus minime id concedendum eſt. nihil enim ex perſona poëtæ, ſed omnia ſub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerunt. quod ſi quis à Theſſalo, Herculis filio, eos appellatos Theſſalos dicet: reddenda erit ei ratio, cur numquam ante hunc inſequentem Theſſalum ea gens id nominis uſurpaverit. Paullo ante Haletes, ſextus ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit. Neque eſt, quod miremur ab Homero nominari Corinthum. nam ex perſona poëtæ & hanc urbem, & quaſdam Ionum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur ætate ejus, multo poſt Ilium captum conditæ.

IV. Athenienſes in Eubœa Chalcida Erethriam colonis occupavere; Lacedæmonii in Aſia Magneſiam. Nec multo poſt Chalcidenſes, orti, vt prædiximus, Atticis, Hippocle, & Megaſthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. hujus claſſis curſum eſſe directum alii columbæ antecedentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

volatu ferunt, alii nocturno æris ſono, qualis Cerialibus ſacris cieri ſolet. Pars horum civium magno poſt intervallo Neapolim condidit. utriusque urbis eximia ſemper in Romanos fides facit eas nobilitate, atque amœnitate ſua digniſſimas. ſed aliis diligentior ritus patrii manſit cuſtodia: Cumanos Oſca mutavit vicinia. Vires autem veteres earum urbium, hodieq; magnitudo oſtentat mœnium. Subſequenti tempore magna vis Græcæ juventutis, abundantia virium ſedes quæritans, in Aſiam ſe effudit. nam & Iones, duce Ione profecti Athenis, nobiliſſimam partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodieque appellatur Ionia; urbesque conſtituere, Epheſum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam; multasque in Ægæo, atque Icario occupavere inſulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Pharum, Delum, aliasque ignobiles. Et mox Æolii, eadem profecti Græcia longiſſimisque acti erroribus, non minus illuſtres obtinuerunt locos; clarasque urbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Lariſſam, Myrinam, Mitylenemque, & alias urbes, quæ ſunt in Leſbo inſula.

V. Clariſſimum deinde Homeri illuxit ingenium, ſine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum ſolus appellari Poëta meruit. in quo hoc maximum eſt, quod neque ante illum, quem ille imitaretur, neque poſt illum, qui eum imitari poſſet, inventus eſt. neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectiſſimum, præter Homerum, & Archilochum, reperiemus. Hic longius à temporibus belli, quod compoſuit, Troici, quam quidam rentur, abfuit. nam ferme ante annos nongentos quinquaginta floruit, intra mille natus eſt. quo nomine, non eſt mirandum, quod ſæpe illud

 uſur-

uſurpat. * hoc enim ut hominum, ita ſæculorum notatur differentia. quem ſi quis cæcum genitum putat, omnibus ſenſibus orbus eſt.

VI. Inſequenti tempore imperium Aſiaticum ab Aſſyriis, qui id obtinuerant annis mille ſeptingentis, translatum eſt ad Medos, abhinc annos ferme ſeptingentos ſeptuaginta. quippe Sardanapalum, eorum regem, mollitiis fluentem, & nimium felicem malo ſuo, tertio & triceſimo loco ab Nino, & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita vt ſemper ſucceſſor regni paterni foret filius, Pharnaces Medus imperio, vitaque privavit. Ea ætate clariſſimus Graji nominis Lycurgus Lacedæmonius, vir generis regii, fuit ſeveriſſimarum juſtiſſimarumque legum auctor, & diſciplinæ convenientiſſimæ vir; cujus quamdiu Sparta diligens fuit, excelſiſſime floruit. Hoc tractu temporum ante annos quinque & ſexaginta quam urbs Romana conderetur, ab Eliſſa Tyria, quam quidam Dido autumant, Carthago conditur. Circa quod tempus Caranus, vir generis regii, ſextus decimus ab Hercule, profectus Argis, regnum Macedoniæ occupavit. à quo Magnus Alexander cum fuerit ſeptimus decimus, jure materni generis Achille auctore, paterni Hercule gloriatus eſt. [Æmilius Sura de annis populi Romani. Aſſyrii, principes omnium gentium, rerum potiti ſunt, deinde Medi, poſtea Perſæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus, Philippo, & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo poſt Carthaginem ſubactam, devictis, ſumma imperii ad populum Romanum pervenit.]

VII. Inter hoc tempus, & initium Nini regis Aſſyriorum, qui princeps rerum potitus, interſunt anni mille nongenti nonaginta quinque. Hujus temporis æqualis Heſiodus fuit, circa centum

 vigin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

viginti annos diſtinctus ab Homeri ætate, vir perelegantis ingenii, & molliſſima dulcedine carminum memorabilis, otii quietiſque cupidiſſimus, ut tempore tanto viro, ita operis auctoritate, proximus. qui vitavit, ne in id, quod Homerus, incideret; patriamque, & parentes, teſtatus eſt: ſed patriam, quia multatus ab ea erat, contumelioſiſſime. Dum in externis moror, incidi in rem domeſticam, maximique erroris, & multum diſcrepantem auctorum opinionibus. Nam quidam, hujus temporis tractu, ajunt, à Tuſcis Capuam, Nolamque conditam, ante annos fere octingentos triginta. quibus equidem aſſenſerim. ſed Marcus Cato quantum differt? qui dicat, Capuam ab eiſdem Tuſcis conditam, ac ſubinde Nolam: ſtetiſſe autem Capuam, antequam à Romanis caperetur, annis circiter ducentis ſexaginta. quod ſi ita eſt; cum ſint à Capua capta anni ducenti quadraginta; ut condita eſt, anni ſunt fere quingenti. Ego (pace diligentiæ Catonis dixerim) vix crediderim, tam mature tantam urbem creviſſe, floruiſſe, concidiſſe, reſurrexiſſe.

VIII. Clariſſimum deinde omnium ludicrum certamen, & ad exercitandam corporis, animique virtutem efficaciſſimum, Olympiorum initium habuit, auctore Iphito Elio. is eos ludos, mercatumque inſtituit ante annos, quam tu, M. Vinici, conſulatum inires, nongentos quatuor. hoc ſacrum eodem loco inſtituiſſe fertur, abhinc annos ferme mille ducentos quinquaginta, Atreus: cum Pelopi patri funebres ludos faceret. quo quidem in ludicro omnis generis certaminum Hercules victor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes eſſe deſierunt, cum fuiſſet ultimus Alcmæon; cœperuntque in denos annos creari. quæ conſuetudo in annos ſeptuaginta manſit: ac deinde annuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

commiſſa eſt magiſtratibus reſpublica. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ultimus Eryx; ex annuis, primus Creon. Sexta Olympiade, poſt duo & viginti annos, quam prima conſtituta fuerat, Romulus, Martis filius, ultus injurias avi, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos Conſules anni ſunt ſeptingenti ſeptuaginta duo. id actum poſt Troiam captam annis ſexcentis triginta ſeptem. id geſſit Romulus, adjutus legionibus Latini, avi ſui: libenter enim iis, qui ita prodiderunt, acceſſerim; cum aliter firmare urbem novam, tam vicinis Vejentibus, aliisque Etruſcis, ac Sabinis, cum imbelli, & paſtorali manu vix potuerit. quamquam, jam Aſylo facto inter duos lucos, auxit. Hic centum homines electos appellatosque Patres, inſtar habuit conſilii publici. hanc originem nomen Patriciorum habet. Raptus virginum Sabinarum,

* * * * *

IX.

quam timuerat hoſtis, expetit. nam biennio adeo varia fortuna cum Conſulibus conflixerat, ut plerumque ſuperior fuerit, magnamque partem Græciæ in ſocietatem ſuam perduceret. Quin Rhodii quoque, fideliſſimi antea Romanis, tum dubia fide, ſpeculati fortunam, proniores regis partibus fuiſſe viſi ſunt: & rex Eumenes in eo bello medius fuit animo, neque fratris initiis, neque ſuæ reſpondit conſuetudini. Tum Senatus populusque Romanus Lucium Æmilium Paullum, qui & prætor, & conſul triumphaverat, virum in tantum laudandum, in quantum intelligi virtus poteſt, conſulem creavit, filium ejus Paulli, qui ad Cannas quam tergiverſanter pernicioſam reipublicæ pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. is Perſeum ingenti prœlio apud urbem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

nomine Pydnam in Macedonia, fuſum, fugatumque, caſtris exſuit; deletisque ejus copiis, deſtitutum omni ſpe coëgit è Macedonia profugere: quam ille linquens, in inſulam Samothraciam profugit, templique ſe religioni ſupplicem credidit. ad eum Cnæus Octavius prætor, qui claſſi præerat, pervenit; & ratione magis, quam vi, perſuaſit, ut ſe Romanorum fidei committeret. ita Paullus maximum, nobiliſſimumque regem in triumpho duxit. quo anno & Octavii, prætoris navalis, & Anicii, regem Illyriorum Gentium ante currum agentis triumphi fuere celebres. Quam ſit aſſidua eminentis fortunæ comes Invidia, altiſſimisque adhæreat, etiam hoc colligi poteſt, quod, cum Anicii, Octaviique triumphum nemo interpellaret; fuere, qui Paulli impedire obniterentur: cujus tantum priores exceſſit, vel magnitudine regis Perſei, vel ſpecie ſimulacrorum, vel modo pecuniæ, ut bis millies centies ſeſtertium ærario contulerit, & omnium anteactorum comparationem amplitudine vicerit.

X. Per idem tempus, cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum inchoavit, tum regem Syriæ, Ptolemæum puerum Alexandriæ obſideret; miſſus eſt ad eum legatus Marcus Popillius Lænas, qui juberet incepto deſiſtere; mandataque expoſuit; & regem, deliberaturum ſe dicentem, circumſcripſit virgula, juſſitque, prius reſponſum reddere, quam egrederetur finito arenæ circulo. ſic cogitationem regiam Romana disjecit conſtantia; obeditumque imperio. Lucio autem Paullo, magnæ victoriæ compoti, quattuor filii fuere. ex iis duos, natu majores, unum Publio Scipioni, Publii Africani filio, nihil ex paterna majeſtate præter ſpeciem nominis, vigoremque eloquentiæ, retinenti, in adoptionem dederat; alte-

alterum Fabio Maximo: duos, minores natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus eſt, habuit. Is cum in concione extra urbem, more majorum, ante triumphi diem, ordinem actorum ſuorum commemoraret, deos immortales precatus eſt; ut, ſi quis eorum invideret operibus, ac fortunæ ſuæ, in ipſum potius ſævirent, quam in rempublicam: quæ vox, veluti oraculo emiſſa, magna parte eum ſpoliavit ſanguinis ſui. nam alterum ex iis, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphi, alterum poſt pauciores amiſit dies. Aſpera circa hæc tempora cenſura Fulvii Flacci, & Poſtumii Albini fuit. quippe Fulvii cenſoris frater, & quidem conſors, Cnæus Fulvius ſenatu motus eſt ab iis cenſoribus.

XI. Poſt victum, captumque Perſeum, qui quadriennio poſt in libera cuſtodia Albæ deceſſit, Pſeudophilippus, à mendacio ſimulatæ originis appellatus, qui ſe Philippum, regiæque ſtirpis, ferebat, cum eſſet ultimæ, armis occupata Macedonia, adſumptis regni inſignibus; brevi temeritatis pœnas dedit. quippe Quintus Metellus prætor cui ex virtute Macedonici nomen inditum, præclara victoria ipſum gentemque ſuperavit, & immani etiam Achæos, rebellare incipientes, fudit acie. Hic eſt Metellus Macedonicus; qui porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fecerat; quique hanc turmam ſtatuarum equeſtrium, quæ frontem ædium ſpectant, hodieque maximum ornamentum ejus loci ex Macedonia detulit. cujus turmæ hanc cauſam referunt: Magnum Alexandrum impetraſſe à Lyſippo, ſingulari talium auctore operum, ut eorum equitum, qui ex ipſius turma apud Granicum flumen ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarum, faceret

ſtatuas, & ipſius quoque iis interponeret. Hic idem, primus omnium Romæ ædem ex marmore in iis ipſis monumentis molitus, vel magnificentiæ, vel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis, ætatis, ordinis hominem inveneris, cujus felicitatem fortunæ Metelli compares. nam, præter excellentes triumphos, honoresque ampliſſimos, & principale in republica faſtigium, extentumque vitæ ſpatium, & acres, innocentesque pro republica cum inimicis contentiones, quattuor filios ſuſtulit, omnes adultæ ætatis vidit, omnes reliquit ſuperſtites, & honoratiſſimos. mortui ejus lectum pro Roſtris ſuſtulerunt quattuor filii, unus conſularis, & cenſorius, alter conſularis, tertius conſul, quartus candidatus conſulatus, quem honorem adeptus eſt. Hoc eſt nimirum magis, feliciter de vita migrare, quam mori.

XII. Vniverſa deinde, ut prædiximus, inſtincta in bellum Achaia, cum pars magna, ejuſdem Metelli Macedonici virtute, armisque, tracta erat, maxime Corinthiis in arma, cum gravibus etiam in Romanos contumeliis, inſtigantibus. deſtinatus ei bello gerendo conſul Mummius. Et ſub idem tempus, magis, quia volebant Romani, quidquid de Carthaginienſibus diceretur, credere, quam quia credenda afferebantur, ſtatuit ſenatus Carthaginem excidere. ita eodem tempore Publius Scipio Æmilianus, vir avitis Publii Africani, paternisque Lucii Paulli virtutibus ſimillimus, omnibus belli, ac togæ dotibus, ingeniique, ac ſtudiorum eminentiſſimus ſæculi ſui, qui nihil in vita, niſi laudandum, aut fecit, aut dixit, ac ſenſit: quem, Paullo genitum, adoptatum à Scipione, Africani filio, diximus, ædilitatem petens conſul creatus eſt. Bellum Carthagini, jam ante biennium à prioribus conſulibus illatum, majore vi intulit;

cum

cum ante in Hiſpania murali corona, in Africa obſidionali donatus eſſet; in Hiſpania vero etiam ex provocatione, ipſe modicus virium, immanis magnitudinis hoſtem interemiſſet. Eamque urbem, magis invidia imperii, quam ullius temporis noxiæ, inviſam Romano nomini, funditus ſuſtulit, fecitque ſuæ virtutis monumentum, quod fuerat avi ejus clementiæ. Carthago diruta eſt, cum ſtetiſſet annis ſexcentis ſexaginta ſeptem; abhinc annos centum ſeptuaginta ſeptem, Cnæo Cornelio Lentulo, Lucio Mummio Conſulibus. Hunc finem habuit Romani imperii Carthago æmula; cum qua bellare majores noſtri cœpere Claudio, & Fulvio Coſſ. ante annos ducentos nonaginta ſex, quam tu, Marce Vinici, conſulatum inires. ita per annos centum quindecim, aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. neque ſe Roma, jam terrarum orbe ſuperato, ſecuram ſperavit fore, ſi nomen uſquam ſtantis maneret Carthaginis. adeo odium certaminibus ortum, ultra metum durat, & ne in victis quidem deponitur, neque ante inviſum eſſe deſinit, quam eſſe deſiit.

XIII. Ante triennium, quam Carthago deleretur, Marcus Cato, perpetuus diruendæ ejus auctor, Lucio Cenſorino, Marco Manlio Conſulibus mortem obiit. Eodem anno, quo Carthago concidit, Lucius Mummius Corinthum, poſt annos octingentos quinquaginta duos, quam ab Halete, Hippotis filio, erat condita, funditus eruit. uterque Imperator, devictæ à ſe gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus eſt Achaicus, nec quiſquam ex novis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicavit. Diverſi imperatoribus mores, diverſa fuere ſtudia. quippe Scipio tam elegans liberalium ſtudiorum,

diorum, omniſque doctrinæ & auctor, & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumque, præcellentes ingenio viros, domi militiæque ſecum habuerit. Neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorũ otio diſpunxit: ſemperque aut belli, aut pacis ſerviit artibus: ſemper inter arma, ac ſtudia verſatus, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas, ac ſtatuas in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, novas eos reddituros. Non tamen puto dubites, Vinici, quin magis pro republica fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam in tantum ea intelligi; & quin hac prudentia illa imprudentia decori publico fuerit convenientior.

XIV. Cum facilius cujusque rei in unum contracta ſpecies, quam diviſa temporibus, oculis, animiſque inhæreat; ſtatui priorem hujus voluminis, poſterioremque partem, non inutili rerum notitia in artum contracta, diſtinguere, atque huic loco inſerere, quæ quoque tempore, poſt Romam à Gallis captam, deducta ſit colonia juſſu ſenatus. nam militarium & cauſſæ, & auctores, & ipſarum præfulgent nomina. huic rei per idem tempus civitates propagatas, auctumque Romanum nomen communione juris, haud intempeſtive ſubtexturi videmur. Poſt ſeptem annos, quam Galli urbem ceperunt, Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum Setina, novemque interjectis annis Nepete; deinde, interpoſitis duobus & triginta, Aricini in civitatem recepti. Abhinc annos autem trecentos quinquaginta, Spurio Poſtumio, Veturio Calvino conſulibus, Campanis data eſt civitas, partique Samnitium ſine ſuffragio:

&

& eodem anno Cales deducta colonia. Interjecto deinde triennio Fundani, & Formiani in civitatem recepti, eo ipſo anno, quo Alexandria condita eſt. inſequentibusque Conſulibus, à Spurio Poſtumio, Philone Publilio cenſoribus, Acerranis data civitas. & poſt triennium Tarracinam deducta colonia. interpoſitoque quadriennio, Luceria; ac deinde, interjecto triennio, Sueſſa Aurunca, & Saticula, Interamnaque poſt biennium. Decem deinde hoc munere anni vacaverunt. tunc Sora, atq; Alba deductæ coloniæ, & Carſeoli poſt biennium. at Quincto Fabio quintum, Decio Mure quartum conſulibus, quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinueſſam, Minturnasque miſſi coloni; poſt quadriennium Venuſiam. interjectoque biennio, Manio Curio, & Rufino Cornelio conſulibus, Sabinis ſine ſuffragio data civitas. id actum ante annos ferme trecentos viginti. at Coſſam, & Pæſtum abhinc annos ferme trecentos, Fabio Dorſone, & Claudio Canina conſulibus. interjecto quinquennio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio Conſulibus, Ariminum, Beneventum coloni miſſi; & ſuffragii ferendi jus Sabinis datum. at initio primi belli Punici Firmum, & Caſtrum colonis occupata. & poſt annum Æſernia, poſtque viginti duos annos Æſulum, & Alſium, Fregellæque poſt biennium; proximoque anno, Torquato, Sempronioq; Conſulibus Brundiſium, & poſt triennium Spoletium: quo anno Floralium ludorum factum eſt initium. poſtque biennium deducta Valentia, &, ſub adventum in Italiam Hannibalis, Cremona, atque Placentia.

XV. Deinde, neque dum Hannibal in Italia moratur, neque proximis poſt exceſſum ejus annis, vacavit Romanis colonias condere; cum eſſet in bello conquirendus potius miles, quam dimittendus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tendus, & poſt bellum vires refovendæ magis, quam ſpargendæ. Cnæo autem Manlio Volſone, & Marco Fulvio Nobiliore Conſulibus, Bononia deducta Colonia, abhinc annos ferme ducentos ſeptemdecim. &, poſt quadriennium, Piſaurum, ac Potentia; interjectoque triennio, Aquileja, & Graviſca, & poſt quadriennium Luca. Eodem temporum tractu, (quamquam apud quosdam ambigitur) Puteolos, Salernumque, & Buxentum miſſi coloni: Auximum autem in Picenum, abhinc annos ferme centum octuaginta ſeptem; ante triennium, quam Caſſius cenſor, à Lupercali in Palatium verſus, theatrum facere inſtituit: cui in demoliendo eximia civitatis ſeveritas, & conſul Cæpio reſtitere. quod ego inter clariſſima publicæ voluntatis argumenta numeraverim. Caſſio autem Longino, & Sextio Calvino (qui Sallues apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, devicit) Conſulibus, Fabrateria deducta eſt, abhinc annos ferme centum quinquaginta ſeptem; & poſt annum, Scylacium, Minervium, Tarentum, Neptunia, Carthagoque in Africa prima, ut prædiximus, extra Italiam, colonia condita eſt. de Dertona ambigitur. Narbo autem Marcius in Gallia, Marco Porcio, Quinto Marcio Conſulibus abhinc annos circiter centum quinquaginta tres, deducta colonia eſt. poſt tres, & viginti annos in Vagiennis Eporædia, Mario ſexies, Valerioque Flacco Conſulibus. Neque facile memoriæ mandaverim, quæ, niſi militaris, poſt hoc tempus deducta ſit.

XVI. Cum hæc particula operis velut formam propoſiti exceſſerit: quamquam intelligo, mihi, in hac tam præcipiti feſtinatione, quæ me, rotæ, pronive gurgitis, ac verticis modo, nuſquam patitur conſiſtere, pæne magis neceſſaria prætereunda, quam ſupervacua amplectenda: nequeo tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

temperare mihi, quin rem, ſæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam, ſignem ſtylo. Quis enim abunde mirari poteſt, quod eminentiſſima cujusque profeſſionis ingenia, in eam formam, & in idem artati temporis congruens ſpatium, & quemadmodum clauſa capſa, alioque ſæpto diverſi generis animalia, nihilo minus ſeparata alienis, in unum quoque corpus congregantur; ita cujusque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinẽ & temporum, & profectuum, ſemet ipſa ab aliis ſeparaverunt? Vna, neque multorum annorum ſpatio diviſa, ætas, per divini ſpiritus viros, Æſchylum, Sophoclem, Euripidem, illuſtravit tragœdias: una priſcam illam, & veterem ſub Cratino, Ariſtophane, & Eupolide comœdiam: ac novam comicam Menandrus, æqualesque ejus ætatis magis, quam operis, Philemon, ac Diphilus, & invenere intra pauciſſimos annos neque imitanda reliquere. Philoſophorum quoque ingenia, Socratico ore defluentia, omnium quos paullo ante enumeravimus, quanto poſt Platonis, Ariſtotelisque mortem floruere ſpatio? Quid ante Iſocratem, quid poſt ejus auditores, eorumque diſcipulos clarum in oratoribus fuit? adeo quidem artatũ anguſtiis temporum, ut nemo memoria dignus alter ab altero videri nequiverint.

XVII. Neque hoc in Græcis, quam in Romanis, evenit magis. nam, niſi aſpera, ac rudia repetas, & inventi laudanda nomine, in Attio, circaque eum Romana tragœdia eſt: dulcesque Latini leporis facetiæ per Cæcilium Terentiumque, & Afranium ſubpari ætate nituerunt. Hiſtoricos, (ut & Livium quoque priorum ætati adſtruas) præter Catonem, & quoſdam veteres, & obſcuros, minus octuaginta annis circumdatum ævum tulit. ut nec poëtarum in antiquius, citeriusve

pro-

proceſſit ubertas. at oratio, ac vis forenſis, perfectumque proſæ eloquentiæ decus, ut idem ſeparetur Cato, (pace Publii Craſſi, Scipionisque, & Lælii, & Gracchorum, & Fannii, & Sergii Galbæ diperim) ita univerſa ſub principe operis ſui erupit Tullio: ut delectari ante eum pauciſſimis, mirari vero neminem poſſis, niſi aut ab illo viſum, aut qui illum viderit. Hoc idem eveniſſe grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſcalptoribus, ut quisque temporum inſtiterit notis, reperiet, eminentia cujusque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata. Hujus ergo præcedentisque ſæculi, ingeniorum ſimilitudines congregantis & in ſtudium par, & in emolumentum, cauſſas cum ſemper requiro, numquam reperio, quas eſſe veras confidam, ſed fortaſſe veriſimiles, inter quas has maxime. Alit æmulatio ingenia: & nunc invidia, nunc admiratio incitationem accendit: naturaque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, adſcendit in ſummum: difficilisque in perfecto mora eſt: naturaliterque, quod procedere non poteſt, recedit. &, ut primo ad conſequendos, quos priores ducimus, accendimur: ita, ubi aut præteriri, aut æquari eos poſſe deſperavimus, ſtudium cum ſpe ſeneſcit, &, quod aſſequi non poteſt, ſequi deſinit, &, velut occupatam relinquens materiam, quærit novam: præteritoque eo, in quo eminere non poſſumus, aliquid, in quo nitamur, conquirimus: ſequiturque, ut frequens ac mobilis tranſitus maximum perfecti operis impedimentum ſit.

XVIII. Tranſit admiratio ad conditionem temporum, & ad urbium. Vna urbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quam univerſa Græcia, operibusque floruit; adeo ut corpora gentis illius ſeparata ſint in alias civitates, ingenia vero ſolis

Athe-

Athenienſium muris clauſa exiſtimes. Neque ego hoc magis miratus ſim, quam, neminem Argivum, Thebanum, Lacedæmonium oratorem, aut, dum vixit, auctoritate, aut poſt mortem memoria dignum exiſtimatum: quæ urbes talium ſtudiorum fuere ſteriles, niſi Thebas unum os Pindari illuminaret. nam Alcmana Lacones falſo ſibi vindicant.

LIBER SECVNDVS.

I. POtentiæ Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ poſterior aperuit. quippe, remoto Carthaginis metu, ſublataq; imperii æmula, non gradu, ſed præcipiti curſu à virtute deſcitum, ad vitia tranſcurſum; vetus diſciplina deſerta, nova inducta; in ſomnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negotiis in otium converſa civitas. tum Scipio Naſica in Capitolio porticus, tum, quas prædiximus, Metellus, tum in circo Cnæus Octavius multo amœniſſimam moliti ſunt: publicamque magnificentiam ſecuta privata luxuria eſt. Triſte deinde, & contumelioſum bellum in Hiſpania, duce latronum Viriatho, ſecutum eſt: quod ita varia fortuna geſtum eſt, ut ſæpius Romanorum gereretur adverſa. ſed, interempto Viriatho fraude magis, quam virtute, Servilii Cæpionis, Numantinum gravius exarſit. hæc urbs nunquam plura, quam decem millia, propriæ juventutis, armavit. ſed, vel ferocia ingenii, vel inſcitia noſtrorum ducum, vel fortunæ indulgentia, cum alios duces, tum Pompeium, magni nominis virum, ad turpiſſima deduxit fœdera, (hic primus è Pompeiis Conſul fuit) nec minus turpia ac deteſtabilia Mancinum Hoſtilium Conſulem.

ſed

ſed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum verecundia. quippe, non recuſando perduxit huc, ut per Fetiales nudus, ac poſt tergum religatis manibus, dederetur hoſtibus: quem illi recipere ſe negaverunt, ſicut quondam Caudini fecerunt, dicentes, publicam violationem fidei non debere unius lui ſanguine.

II. Immanem deditio Mancini civitatis movit diſſenſionem. quippe Tiberius Gracchus, Tiberii Gracchi, clariſſimi, atque eminentiſſimi viri, filius, Publii Africani ex filia nepos, quo Quæſtore & auctore id fœdus ictum erat, nunc graviter ferens aliquid à ſe factum infirmari, nunc ſimilis vel judicii, vel pænæ metuens diſcrimen, tribunus plebei creatus, vir alioqui vita innocentiſſimus, ingenio florentiſſimus, propoſito ſanctiſſimus, tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & natura & induſtria, mortalis conditio recipit, Publio Mucio Scævola, Lucio Calpurnio Conſulibus, abhinc annos centum ſexaginta duos, deſcivit à bonis; pollicitusque toti Italiæ civitatem, ſimul etiam promulgatis agrariis legibus, omnibus ſtatum concupiſcentibus, ſumma imis miſcuit; & in præruptum, atque anceps periculum adduxit rempublicam, Octavioque collegæ, pro bono publico ſtanti, imperium abrogavit: Triumviros agris dividendis, coloniiſque deducendis creavit ſe, ſocerumq; ſuum conſularem Appium, & Gracchum fratrem, admodum juvenem.

III. Tum Publius Scipio Naſica, ejus qui optimus vir à ſenatu judicatus erat, nepos, ejus, qui cenſor porticus in Capitolio fuerat, filius, pronepos autem Cnæi Scipionis, celeberrimi viri, Publii Africani patruus, privatusque, & togatus, cum eſſet conſobrinus Tiberii Gracchi, patriam cognationi præferens, &, quidquid publice ſalutare non

eſſet,

eſſet, privatim alienum exiſtimans, ob eas virtutes primus omnium abſens pontifex maximus factus eſt, cum data lævo brachio togæ lacinia, ex ſuperiore parte Capitolii, ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt, qui ſalvam vellent rempublicam, ſe ſequerentur. Tum optimates, ſenatus, atque equeſtris ordinis pars melior, & major, & intacta pernicioſis conſiliis plebs, inruere in Gracchum, ſtantem in area cum catervis ſuis, & concientem pæne totius Italiæ frequentiam. is fugiens, decurrensque clivo Capitolino, fragmine ſubſellii ictus, vitam, quam glorioſiſſime degere potuerat, immatura morte finivit. Hoc initium in urbe Roma civilis ſanguinis, gladiorumque impunitatis fuit. inde jus vi obrutum, potentiorque habitus prior; diſcordiæque civium, antea conditionibus ſanari ſolitæ, ferro dijudicatæ; bellaque non cauſſis inita, ſed prout eorum merces fuit. quod haud mirum eſt. Non enim ibi conſiſtunt exempla, unde cœperunt, ſed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſſime evagandi ſibi viam faciunt: &, ubi ſemel recto deerratum eſt, in præceps pervenitur: nec quisquam ſibi putat turpe, quod alii fuit fructuoſum.

IV. Interim, dum hæc in Italia geruntur, Ariſtonicus, mortuo rege Attalo, à quo Aſia populo Romano hereditate relicta erat, ſicut relicta poſtea eſt à Nicomede Bithynia, mentitus regiæ ſtirpis originem, armis eam occupat. is, victus à Marco Perperna, ductusque in triumpho, ſed Manio Aquillio capite pœnas dedit, cum, initio belli, Craſſum Mucianum, virum juris ſcientiſſimum, decedentem ex Aſia proconſulem interemiſſet. Et Publius Scipio Africanus Æmilianus, qui Carthaginem deleverat, poſt tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum conſul, miſſusque in

Hiſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Hiſpaniam, fortunæ, virtutique, expertæ in Africa, reſpondit in Hiſpania; & intra annum, ac tres menſes, quam eo venerat, circumdatam operibus Numantiam, exciſamque æquavit ſolo. nec quisquam ullius gentis hominum ante eum clariore urbium excidio nomen ſuum perpetuæ commendavit memoriæ. quippe, exciſa Carthagine, ac Numantia, ab alterius nos metu, alterius vindicavit contumeliis. Hic, eum interrogante tribuno Carbone, quid de Tiberii Gracchi cæde ſentiret, reſpondit: ſi is occupandæ reipublicæ animum habuiſſet, jure cæſum. Et, cum omnis concio acclamaſſet: Hoſtium, inquit, armatorum toties clamore non territus, qui poſſum veſtro moveri, quorum noverca eſt Italia? Reverſus in urbem, intra breve tempus, M. Aquillio, C. Sempronio Coſ. abhinc annos CL, poſt duos conſulatus, duosque triumphos, & bis exciſos terrores reipublicæ, mane in lectulo repertus eſt mortuus, ita ut quædam eliſarum faucium in cervice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla habita eſt quæſtio: ejusque corpus velato capite elatum eſt, cujus opera ſuper totum terrarum orbem Roma extulerat caput: ſeu fatalem, ut plures, ſeu conflatam inſidiis, ut aliqui prodidere memoriæ, mortem obiit. vitam certe digniſſimam egit, quæ nullius ad id temporis, præterquam avito, fulgore vinceretur. deceſſit anno ferme quinquageſimo ſexto: de quo ſi quis ambiget, recurrat ad priorem conſulatum ejus, in quem creatus eſt anno trigeſimo ſexto, ita dubitare deſinet.

V. Ante tempus exciſæ Numantiæ, præclara in Hiſpania militia Auli Bruti fuit, qui, penetratis omnibus Hiſpaniæ gentibus, ingenti vi hominum, urbiumque potitus numero, aditis quæ vix audita erant, Gallæci cognomen meruit. Et ante eum

paucis

paucis annis tam ſeverum illius Quinti Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut, cum urbem, Contrebiam nomine, in Hiſpania oppugnaret, pulſas præcipiti loco quinque cohortes legionarias eodem protinus ſubire juberet: facientibusque omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus propoſito, perſeverantia ducis, quem moriturum miſerat, militem victorem recepit. tantum effecit miſtus timori pudor, ſpesque deſperatione quæſita. Hic virtute, ac ſeveritate facti; at Fabius Æmilianus, Pauli exemplo, diſciplinæ in Hiſpania fuit clariſſimus.

VI. Decem deinde interpoſitis annis, qui Tiberium Gracchum, idem Caium, fratrem ejus, occupavit furor, tam virtutibus ejus omnibus, quam huic errori ſimilem, ingenio etiam, eloquentiaque longe præſtantiorem, qui cum, ſumma quiete animi, civitatis princeps eſſe poſſet, vel vindicandæ fraternæ mortis gratia, vel præmuniendæ regalis potentiæ, ejuſdem exempli tribunatum ingreſſus, longe majora, & acriora repetens, dabat civitatem omnibus Italicis, extendebat eam pæne uſque Alpes, dividebat agros; vetabat quemquam civem plus quingentis jugeribus habere: quod aliquando lege Licinia cautum erat: nova conſtituebat portoria; novis coloniis replebat provincias; judicia à ſenatu transferebat ad equites; frumentum plebi dare inſtituerat; nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem ſtatu relinquebat: quin alterum etiam continuavit tribunatum. hunc Lucius Opimius conſul, qui prætor Fregellas exciderat, perſecutus armis, unaque Fulvium Flaccum, conſularem, ac triumphalem virum, æque prava cupientem, quem Caius Gracchus in locum Tiberii

fra-

fratris Triumvirum nominaverat, eumq; ſocium regalis aſſumpſerat potentiæ, morte afficit. id vnum nefarie ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, ſed civis Romani pretium ſe daturum, idque auro repenſurum propoſuit. Flaccus, in Aventino armatos ad pugnam ciens, cum filio majore jugulatus eſt. Gracchus profugiens, cum jam comprehenderetur ab iis, quos Opimius miſerat, cervicem Euporo ſeruo præbuit, qui non ſegnius ſe ipſe interemit, quam domino ſuccurrerat. Quo die ſingularis Pomponii, equitis Romani, in Gracchum fides fuit, qui, more Coclitis, ſuſtentatis in ponte hoſtibus, ejus gladio ſe transfixit. Vt Tiberii Gracchi antea corpus ita Caii, mira crudelitate victorum, in Tiberim dejectum eſt.

VII. Hunc Tiberii Gracchi liberi, Publii Scipionis Africani nepotes, viva adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingeniis male vſi, vitæ, mortisque habuere exitum: qui ſi civilem dignitatis concupiſſent modum, quidquid tumultuando adipiſci geſtierunt, quietis obtuliſſet reſpublica. Huic atrocitati adjectum ſcelus unicum. quippe juvenis, ſpecie excellens, necdum duodeviceſimum transgreſſus annum, immunisque delictorum paternorum, Fulvii Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miſerat, ab Opimio interemptus eſt. quem cum haruſpex Tuſcus, amicus, flentem in vincula duci vidiſſet, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinusque inliſo capite in pontem lapideum januæ carceris, effuſoque cerebro exſpiravit. Crudelesque mox quæſtiones, in amicos, clientesque Gracchorum, habitæ ſunt. ſed Opimium, virum alioqui ſanctum, & gravem, damnatum poſtea judicio publico, memoria ipſius ſævitiæ, nulla civilis perſecuta eſt miſericordia. Eadem Rutilium, Popil-

lium-

liumque, qui Conſules aſperrime in Tiberii Gracchi amicos ſævierant, poſtea judiciorum publicorum merito oppreſſit invidia. Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponetur. Hic eſt Opimius, à quo Conſule celeberrimum Opimiani vini nomen, quod jam nullum eſſe, ſpatio annorum colligi poteſt; cum ab eo ſint ad te, Marce Vinici, Conſulem, anni centum quinquaginta & vnus. Factum Opimii, quod inimicitiarum quæſita erat ultio, minor ſecuta auctoritas: & viſa ultio, privato odio magis, quam publicæ vindictæ, data.

VIII. Subinde, Porcio, Marcioque conſulibus, deducta colonia, Narbo Martius. Mandetur deinde memoriæ ſeveritas judiciorum. quippe Caius Cato Conſularis, Marci Catonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus eſt; cum lis ejus quatuor millibus æſtimaretur. adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum: factaque ad conſilium dirigebant, & quid, non in quantum admiſſum foret, æſtimabant. Circa eadem tempora Marci Metelli fratres uno die triumphaverunt. Non minus clarum exemplum, & adhuc unicum Fulvii Flacci, ejus, qui Capuam ceperat, filiorum, ſed alterius in adoptionem dati, in collegio conſulum fuit. adoptivus in Acidiani Manlii familiam datus. nam cenſura Metellorum, patruelium, non germanorum fratrum fuit: quod ſolis contigerat Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni transſcendere Rhenum, multis mox noſtris, ſuisque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus ejus Minucii, qui porticus, quæ hodieq; celebres ſunt, molitus eſt, ex Scordiſcis triumphus fuit.

IX. Eodem tractu temporum nituerunt oratores Scipio Æmilianus, Læliusque, Sergius Galba, duo Gracchi, Caius Fannius, Carbo Papirius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes Lucius Craſſus, & Marcus Antonius. quorum ætati, ingeniiſque ſucceſſere Caius Cæſar Strabo, Publius Sulpicius. namque Mucius juris ſcientia, quam propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit. Clara etiam per idem ævi ſpatium fuere ingenia, in Togatis Afranii, in Tragœdiis Pacuvii, atque Attii, uſque in Græcorum ingeniorum comparationem evecti, magnumque inter hos ipſos facientis operi ſuo locum, adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc pæne plus videatur fuiſſe ſanguinis. Celebre & Lucilii nomen fuit, qui ſub Publio Africano, Numantino bello, eques militaverat. quo quidem tempore juvenis adhuc Iugurtha, ac Marius, ſub eodem Africano militantes, in iiſdem caſtris didicere, quæ poſtea in contrariis facerent. Hiſtoriarum auctor jam tum Siſenna erat juvenis, ſed opus belli civilis Sullani poſt aliquot annos ab eo ſeniore editum eſt. Vetuſtior Siſenna fuit Cœlius, æqualis Siſennæ Rutilius, Claudiuſque Quadrigarius, & Valerius Antias. Sane, non ignoremus, eadem ætate fuiſſe Pomponium, ſenſibus celebrem, verbis rudem, & novitate inventi à ſe operis commendabilem.

X. Perſequamur notam ſeveritatem cenſorum, Caſſii Longini, Cæpioniſque, qui abhinc annos centum quinquaginta ſeptem Lepidum Ælium, augurem, quod ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe juſſerunt. at nunc, ſi quis tanti habitet, vix ut ſenator agnoſcitur: adeo mature à rectis in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia pervenitur. Eodem tractu temporum & Domitii ex Arvernis, & Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio, Paulli nepoti, ex victoria cognomen Allobrogico inditum. Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, &, vt clariſſima, ita artata numero feli-

felicitas. uti ante hunc, nobiliſſimæ ſimplicitatis juvenem, Cnæum Domitium, fuere ſingulis omnino parentibus geniti, ſed omnes ad conſulatum, ſacerdotiaque, ad triumphi autem pæne omnes pervenerunt inſignia.

XI. Bellum deinde Iugurthinum geſtum eſt per Quintum Metellum, nulli ſecundum ſæculi ſui. hujus legatus fuit Caius Marius, quem prædiximus, natus equeſtri loco, hirtus atque horridus, vitaque ſanctus, quantum bello optimus, tantum pace peſſimus, immodicus gloriæ, inſatiabilis, impotens, ſemperque inquietus. hic per publicanos, aliosque in Africa negotiantes, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis jam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis ſuperbiam, morandique in imperiis cupiditatem, effecit, vt, cum, commeatu petito, Romam veniſſet, conſul crearetur, belliquе, pæne patrati à Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat, ſumma committeretur ſibi. Metelli tamen & triumphus fuit clariſſimus, & meritum, virtutique cognomen Numidici inditum. Vt paullo ante Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo eſt: quippe intra duodecim ferme annos hujus temporis conſules fuere Metelli, aut cenſores, aut triumpharunt amplius duodecies: vt appareat, Quemadmodum urbium, imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc ſeneſcere, nunc interire.

XII. At Caius Marius, Lucium Sullam, jam tunc, vt præcaventibus fatis, copulatum ſibi quæſtorem habuit, & per eum miſſum ad regem Bocchum, Iugurtha rege, abhinc annos ferme centum triginta octo, potitus eſt: deſignatuſque iterum conſul, in urbem reverſus, ſecundi conſulatus initiò Kalendis Ianuariis eum in triumpho duxit. Effuſa, vt prædiximus, immanis vis Germanarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

gentium, quibus nomen Cimbris, ac Teutonis erat, cum Cæpionem, Manliumque Conſulem, & ante Carbonem, Silanumque fudiſſent, fugaſſentque in Galliis, & exſuiſſent exercitu, Scaurumque Aurelium Conſulem, & alios celeberrimi nominis viros trucidaſſent, populus Romanus non alium repellendis tantis hoſtibus magis idoneum imperatorem, quam Marium, eſt ratus. tum multiplicati conſulatus ejus. Tertius, in apparatu belli conſumptus, quo anno Cnæus Domitius tribunus plebei legem tulit, vt ſacerdotes, quos antea collegæ ſufficiebant, populus crearet. Quarto, trans alpes circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit, amplius centum quinquaginta hoſtium, priore, ac poſtero die, ab eo trucidatis, genſque exciſa Teutonum. Quincto, citra alpes in campis, quibus nomen erat Raudis, ipſe conſul, & proconſul Quintus Lutatius Catulus fortunatiſſimo decertavere prœlio. cæſa, aut capta amplius centum millia hominum. Hac victoria videtur meruiſſe Marius, ne ejus nati rempublicam pœniteret, ac bona malis repenſaſſe. Sextus conſulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen hujus conſulatus fraudetur gloria; quo Servilii Glauciæ, Saturninique Appuleii furorem, continuatis honoribus rempublicam lacerantium, & gladiis quoque, & cæde comitia diſcutientium, Conſul armis compeſcuit; hominesque exitiabiles in Hoſtilia curia morte multavit.

XIII. Deinde, interjectis paucis annis, tribunatum iniit Marcus Livius Druſus, vir nobiliſſimus, eloquentiſſimus, ſanctiſſimus, meliore in omnia ingenio, animoque, quam fortuna uſus: qui, cum ſenatui priſcum reſtituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ordinem; (quippe, eam poteſtatem nacti equites, Gracchanis legibus cum in multos clariſſimos, atque innocentiſſimos viros ſæviſſent, tum Publium Rutilium, virum non ſæculi ſui, ſed omnis ævi optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu civitatis, damnaverant) in iis ipſis, quæ pro ſenatu moliebatur, ſenatum habuit adverſarium, non intelligentem, ſi qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti ineſcandæ, illiciendæque multitudinis cauſſa fieri, vt, minoribus perceptis, majora permitteret. Denique ea fortuna Druſi fuit, ut malefacta collegarum, quam ejus optime ab ipſo cogitata, ſenatus probaret magis; & honorem, qui ab eo deferebatur, ſperneret; injurias, quæ ab aliis intendebantur, æquo animo reciperet; & hujus ſummæ gloriæ invideret, illorum modicam ferret.

XIV. Tum converſus Druſi animus, quando bene cœpta male cedebant, ad dandam civitatem Italiæ. quod cum moliens revertiſſet è foro, immenſa illa, & incognita, quæ eum ſemper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus ſuæ cultello percuſſus, qui affixus lateri ejus relictus eſt, intra paucas horas diſceſſit. Sed, cum ultimum redderet ſpiritum, intuens circumſtantium, mœrentiumque frequentiam, effudit vocem, convenientiſſimam conſcientiæ ſuæ: Ecquando, inquit, propinqui, amicique, ſimilem mei civem habebit reſpublica? Hunc finem clariſſimus juvenis vitæ habuit: cujus morum minime omittatur argumentum. Cum ædificaret domum in palatio in eo loco, ubi eſt, quæ quondam Ciceronis, mox Cenſorini fuit, nunc Statilii Siſennæ eſt; promitteretque ei architectus, ita ſe eam ædificaturum, ut libera à conſpectu, immunis ab omnibus arbitris eſſet, neque quiſquam in eam deſpicere poſſet:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Tu vero, inquit, ſi quid in te artis eſt, ita compone domum meam, ut, quidquid agam, ab omnibus perſpici poſſit.

XV. In legibus Gracchi inter pernicioſiſſima numeraverim, quod extra Italiam colonias poſuit. id majores (cum viderent tanto potentiorem Tyro Carthaginem, Maſſiliam Phocæa, Syracuſas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Mileto, genitali ſolo) diligenter vitaverant, ut cives Romanos ad cenſendum ex provinciis in Italiam revocaverint. Prima autem extra Italiam colonia Carthago condita eſt. Mors Druſi, jam pridem tumeſcens, bellum excitavit Italicum. quippe Lucio Cæſare, Publio Rutilio conſulibus, abhinc annos centum viginti, cum id malum in univerſa Italia ab Aſculanis eſſet, (quippe Servium prætorem, Fonteiumque legatum occiderant) ac deinde, à Marſis exceptum, in omnes penetraſſet regiones; arma adverſus Romanos cepit. quorum ut Fortuna atrox, ita cauſſa fuit juſtiſſima. petebant enim eam civitatem, cujus imperium armis tuebantur: per omnes annos, atque omnia bella, duplici numero ſe militum, equitumque fungi, neque in ejus civitatis jus recipi, quæ per eos in id ipſum perveniſſet faſtigium, per quod homines, ejuſdem & gentis, & ſanguinis, ut externos, alienoſque faſtidire poſſet. id bellum amplius trecenta millia juventutis Italicæ abſtulit. Clariſſimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello, Cnæus Pompeius, Cnæi Pompeii Magni pater, Caius Marius, de quo prædiximus, Lucius Sulla, anno ante prætura functus, Quintus Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomen Pii conſecutus erat. quippe expulſum civitate Lucio Saturnino tribuno plebei, quod ſolus in leges ejus jurare noluerat, pietate ſua, auctoritate ſenatus, conſenſu reipublicæ

reipublicæ reſtituit patrem. Nec triumphis, honoribuſque, quam aut cauſſa exſilii, aut exſilio, aut reditu clarior fuit Numidicus.

XVI. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Poppædius, Herius Aſinius, Inſteius Cato, Caius Pontidius, Teleſinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilius. Neque ego, verecundia, domeſtici ſanguinis gloriæ quidquam, dum verum refero, ſubtraham. quippe multum Minatii Magii, atavi mei, Aſculanenſis, tribuendum eſt memoriæ: qui, nepos Decii Magii, Campanorum principis celeberrimi, & fideliſſimi viri, tantam hoc bello Romanis fidem præſtitit, ut cum legione, quam ipſe in Hirpinis conſcripſerat, Herculaneum ſimul cum Tito Didio caperet, Pompeios cum Lucio Sulla oppugnaret, Coſamque occuparet, cujus de virtutibus cum alii, tum maxime, dilucideque Quintus Hortenſius in Annalibus ſuis retulit; cujus Pietati plenam populus Romanus gratiam retulit; ipſum viritim civitate donando, duos filios ejus creando prætores, cum ſeni adhuc crearentur. Tam varia, atque atrox fortuna Italici belli fuit, ut per biennium continuum duo Romani Conſules, Rutilius, ac deinde Cato Porcius ab hoſtibus occiderentur, exercitus populi Romani multis in locis funderentur, utque ad ſaga iretur, diuque in eo habitu maneretur. Caput imperii ſui Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. Paullatim deinde recipiendo in civitatem, qui arma aut non ceperant, aut depoſuerant maturius, vires refectæ ſunt, Pompeio, Sullaque, & Mario fluentem, procumbentemque rempublicam reſtituentibus.

XVII. Finito ex maxima parte, niſi quæ Nolani belli manebant reliquiæ, Italico bello, (quo quidem Romani victis afflictiſque, ipſi exarmati,

quam integris univerſis civitatem dare maluerunt) Conſulatum inierunt Quintus Pompeius, & Lucius Cornelius Sulla, vir, qui neque ad finem victoriæ ſatis laudari, neque poſt victoriam abunde vituperari poteſt. hic, natus familia nobili, ſextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ ejus claritudo intermiſſa eſſet, diu ita ſe geſſit, ut nullam petendi conſulatum cogitationem habere videretur. deinde poſt præturam illuſtratus bello Italico, & ante in Gallia legatione ſub Mario, qua eminentiſſimos duces hoſtium fuderat, ex ſucceſſu animum ſumpſit; petenſque conſulatum, pæne omnium civium ſuffragiis factus eſt. ſed eum honorem undequinquageſimo ætatis ſuæ anno aſſecutus eſt.

XVIII. Per ea tempora Mithridates, Ponticus rex, vir, neque ſilendus, neque dicendus ſine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, ſemper animo maximus, conſiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Aſia, necatiſque in ea omnibus civibus Romanis, quos quidem eadem die, atque hora, redditis civitatibus litteris, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi juſſerat; quo tempore neque fortitudine adverſus Mithridatem, neque fide in Romanos quiſquam Rhodiis par fuit. horum fidem Mitylenæorum perfidia illuminavit, qui Manium Aquillium, alioſque Mithridati vinctos tradiderunt; quibus libertas, in unius Theophanis gratiam, poſtea à Pompeio reſtituta eſt. Cum terribilis Italiæ quoque videretur imminere, ſorte obvenit Sullæ Aſia provincia. is, egreſſus urbe, cum circa Nolam moraretur; (quippe ea urbs pertinaciſſime arma retinebat, exercituque Romano obſidebatur, velut pœniteret ejus fidei, quam om-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

nium ſanctiſſimam bello præſtiterat Punico) Publius Sulpicius, tribunus plebei diſertus, acer, opibus, gratia, amicitiis, vigore ingenii, atque animi celeberrimus, cum antea, rectiſſima voluntate, apud populum maximam quæſiſſet dignitatem; quaſi pigeret eum virtutum ſuarum, & bene conſulta ei male cederent, ſubito pravus, & præceps, Caio Mario, poſt ſeptuageſimum annum omnia imperia, & omnes provincias concupiſcenti, addixit, legemque ad populum tulit, qua Sullæ imperium abrogaretur, Caio Mario bellum decerneretur Mithridaticum; aliaſque leges pernicioſas, & exitiabiles, neque tolerandas liberæ civitati, tulit: quin etiam Quinti Pompeii conſulis filium, eundemque Sullæ generum, per emiſſarios factionis ſuæ interfecit.

XIX. Tum Sulla, contracto exercitu, ad urbem rediit, eamque armis occupavit, duodecim auctores novarum, peſſimarumque rerum, inter quos Marium, cum filio, & Publio Sulpicio, urbe exturbavit, ac, lege lata, exſules fecit. Sulpicium etiam aſſecuti equites, in Laurentinis paludibus jugulavere, caputque ejus erectum, & oſtentatum, pro Roſtris, velut omen imminentis proſcriptionis, fuit. Marius poſt ſextum conſulatum, annoque ſeptuageſimo nudus, ac limo obrutus, oculis tantummodo, ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa paludem Maricæ, in quam ſe, fugiens conſectantes Sullæ equites, abdiderat, injecto in collum loro, in carcerem Minturnenſium, juſſu Duumviri, perductus eſt. ad quem interficiendum miſſus cum gladio ſervus publicus, natione Germanus, qui forte ab imperatore eo, bello Cimbrico captus erat, ut agnovit Marium, magno ejulatu expromenti indignationem caſus tanti viri, abjecto gladio, profugit è carcere. Tum cives,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ab hoſte, miſereri paullo ante principis viri, docti, inſtructum eum viatico, collataque veſte, in navem impoſuerunt. at ille, aſſecutus circa Ænariam filium, curſum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginenſium toleravit; cum Marius, adſpiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri poſſent eſſe ſolatio.

XX. Hoc primum anno, ſanguine Conſulis Romani, militis imbutę manus ſunt: quippe Pompeius, collega Sullæ, ab exercitu Cnæi Pompeii proconſulis, ſeditione, ſed quam dux creaverat, interfectus eſt. Non erat Mario, Sulpicioque Cinna temperatior. itaque cum ita civitas Italiæ data eſſet, ut in octo tribus contribuerentur novi cives; ne potentia eorum, & multitudo veterum civium dignitatem frangeret; pluſque poſſent recepti in beneficium, quam auctores beneficii; Cinna, in omnibus tribubus eos ſe diſtributurum, pollicitus eſt. quo nomine, ingentem totius Italiæ frequentiam in urbem acciverat. è qua pulſus, collegæ, optimatiumque viribus, cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate ſenatus, conſulatus ei abrogatus eſt, ſuffectuſque in ejus locum Lucius Cornelius Merula, flamen Dialis. Hæc injuria homine, quam exemplo, dignior fuit. Tum Cinna, corruptis primo centurionibus, ac tribunis, mox etiam, ſpe largitionis, militibus, ab eo exercitu, qui circa Nolam erat, receptus eſt. is cum univerſus in verba eius juraſſet, retinens inſignia conſulatus, patriæ bellum intulit, fretus ingenti numero novorum civium, è quorum delectu trecentas amplius cohortes conſcripſerat, ac triginta legionum inſtar impleverat. Opus erat partibus, auctoritate, gratia; cujus augendæ, Caium Marium, cum filio, de exſilio revocavit, quique cum iis pulſi erant. Dum bellum autem infert patriæ Cinna,

Cnæus

Cnæus Pompeius, Magni pater (cujus præclara opera bello Marſico, præcipue circa Picenum agrum, ut præſcripſimus, uſa erat reſpublica, quique Aſculum ceperat, circa quam urbem, cum in multis aliis regionibus exercitus diſperſi forent, quinque & ſeptuaginta civium Romanorum, amplius ſexaginta millia Italicorum una die conflixerant) fruſtratus ſpe continuandi conſulatus, ita ſe dubium, mediumque partibus præſtitit, ut omnia ex proprio uſu ageret, temporibuſque inſidiari videretur, & huc atque illuc, unde ſpes major affuiſſet potentiæ, ſe, exercitumque deflecteret; ſed, ad ultimum, magno atrocique prœlio, cum Cinna conflixit. Cujus commiſſi patratique ſub ipſis mœnibus, ſociiſque urbis Romanæ pugnantibus, ſpectantibuſque, quam fuerit eventus exitiabilis, vix verbis exprimi poteſt. Poſt hoc, cum utrumque exercitum, velut parum bello exhauſtum, laceraret peſtilentia, Cnæus Pompeius deceſſit: cujus interitus voluptas, amiſſorum aut gladio, aut morbo civium pæne damno repenſata eſt: populuſque Romanus, quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit. Seu duæ, ſeu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus ejus nominis, ante annos fere centum ſexaginta octo, Quintus Pompeius cum Cnæo Servilio conſul fuit. Cinna & Marius, haud incruentis utrimque certaminibus editis, urbem occupaverunt: ſed prior ingreſſus Cinna, de recipiendo Mario, legem tulit.

XXII. Mox Cajus Marius, peſtifero civibus ſuis reditu, intravit mœnia. nihil illa victoria fuiſſet crudelius, niſi mox Sullana eſſet ſecuta. neque licentia immediocri ſævitum, ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimæ civitatis viri variis ſuppliciorum generibus affecti. in iis conſul Octavius, vir leniſſimi animi, juſſu Cinnæ interfectus eſt. Merula

autem, qui ſe ſub adventum Cinnæ conſulis abdicaverat, inciſis venis, ſuperfuſoque altaribus ſanguine, quos ſæpe pro ſalute reipublicę flamen Dialis precatus erat deos, eos in exſecrationem Cinnæ, partiumque ejus tum precatus, optime de republica meritum ſpiritum reddidit. Marcus Antonius, princeps civitatis, atque eloquentiæ, gladiis militum, quos ipſos facundia ſua moratus erat, juſſu Marii Cinnæque confoſſus eſt. Quintus Catulus, & aliarum virtutum, & belli Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, cum ad mortem conquireretur, concluſit ſe loco nuper calce, arenaque perpolito, illatoque igni, qui vim odoris excitaret, ſimul exitiali hauſto ſpiritu, ſimul incluſo ſuo, mortem magis voto, quam arbitrio inimicorum, obiit. Omnia erant præcipitia in republica, nec tamen adhuc quiſquam inveniebatur, qui bona civis Romani aut donare auderet, aut petere ſuſtineret. Poſtea id quoque acceſſit, ut ſævitiæ cauſſam avaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo conſtitueretur; & qui fuiſſet locuples, fieret nocens, ſui quiſque periculi merces foret; nec quidquam videretur turpe, quod eſſet quæſtuoſum.

XXIII. Secundum deinde conſulatum Cinna, & ſeptimum Marius, in priorum dedecus, iniit; cujus initio, morbo oppreſſus, deceſſit, vir in bello hoſtibus, in otio civibus infeſtiſſimus, quietiſque impatientiſſimus. In hujus locum ſuffectus Valerius Flaccus, turpiſſimæ legis auctor, qua creditoribus quadrantem ſolvi juſſerat: cujus facti merita eum pœna intra biennium conſecuta eſt. Dominante in Italia Cinna, major pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam, ac deinde poſt in Aſiam perfugit. Sulla interim, cum Mithridatis præfectis, circa Athenas, Bœotiamque & Macedoniam, ita dimi-

dimicavit, ut & Athenas reciperet, & plurimo circa multiplices Piræei portus munitiones labore expleto, amplius ducenta millia hoſtium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sulla ſunt, imputat Athenienſibus, nimirum veri, vetuſtatiſque ignarus eſt. adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, ut ſemper & in omni re, quidquid ſincera fide gereretur, id Romani Attica fieri prædicarent. Ceterum tum oppreſſi Mithridatis armis homines miſerrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora, neceſſitati ſervientes, intra muros habebant. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sulla, parentem ante omnia, ſupplicemque Mithridatem invenit, quem multatum pecunia ac parte navium, Aſia, omnibuſque aliis provinciis, quas armis occupaverat, decedere coëgit: captivos recepit: in perfugas noxioſque animadvertit: paternis, id eſt, Ponticis, finibus contentum eſſe juſſit.

XXIV. Caius Flavius Fimbria, qui præfectus equitum ante adventum Sullæ, Valerium Flaccum, conſularem virum, interfecerat, exercituque occupato imperator appellatus, forte Mithridatem pepulerat prœlio, ſub adventu Sullæ ſe ipſe interemit, adoleſcens, quæ peſſime auſus erat, fortiter exſecutus. Eodem anno Publius Lænas tribunus plebei Sextum Lucilium, qui priore anno tribunus plebei fuerat, ſaxo Tarpeio dejecit; &, cum collegæ ejus, quibus diem dixerat, metu ad Sullam profugiſſent, aqua ignique iis interdixit. Tum Sulla, compoſitis tranſmarinis rebus, cum ad eum, primum omnium Romanorum, legati Parthorum veniſſent, & in iis quidam magi ex notis corporis reſpondiſſent, cæleſtem ejus vitam, &

memo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

memoriam futuram, revectus in Italiam, haud plura, quam triginta armatorum millia adverſum ducenta millia amplius hoſtium expoſuit Brundiſii. Vix quidquam in Sullæ operibus clarius duxerim, quam quod, cum per triennium Cinnanæ, Marianæq; partes Italiam obſiderent, neque illaturum ſe bellum iis diſſimulavit, nec, quod erat in manibus, omiſit; exiſtimavitque, ante frangendum hoſtem, quam ulciſcendum civem; repulſoque externo metu, ubi, quod alienum eſſet, viciſſet, ſuperaret quod erat domeſticum. Ante adventum Lucii Sullæ Cinna, ſeditione orta, ab exercitu interemptus eſt, vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia militum. de quo vere dici poteſt, Auſum eum, quæ nemo auderet bonus, perfeciſſe, quæ à nullo, niſi fortiſſimo, perfici poſſent; & fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exſequendo virum. Carbo, nullo ſuffecto collega, ſolus toto anno conſul fuit.

XXV. Putares, Sullam veniſſe in Italiam, non belli vindicem, ſed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam, Apuliamque, cum ſingulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam, tentavitque juſtis legibus, & æquis conditionibus bellum componere: ſed iis, quibus & peſſima, & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Creſcebat interim in dies Sullæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque & ſaniſſimo. Felici deinde circa Capuam eventu Scipionem Norbanumque Conſules ſuperat: quorum Norbanus, acie victus; Scipio, ab exercitu ſuo deſertus, ac proditus, inviolatus à Sulla dimiſſus eſt. adeo enim Sulla diſſimilis fuit bellator, ac victor; ut, dum vincit, mitiſſimo ac juſtiſſimo lenior, poſt victoriam audito fuerit crudelior. nam & Conſul, ut prædiximus,

exarma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

exarmatum Quintum Sertorium (pro quanti mox belli facem!) & multos alios, potitus eorum, dimiſit incolumes: credo, ut in eodem homine duplicis, ac diverſiſſimi animi conſpiceretur exemplum. Poſt victoriam, qua deſcendens montem Tifata cum Caio Norbano concurrerat Sulla, grateis Dianæ, cujus numini regio illa ſacrata eſt, ſolvit; aquas, ſalubritate, in medendiſque corporibus, nobiles, agros omnes adduxit deæ. hujus gratæ religionis memoria, & inſcriptio, templi affixa poſti, hodieque teſtatur ærea tabula.

XXVI. Interea deinde conſules Carbo tertium & Caius Marius ſepties conſulis filius, annos natus viginti ſex, vir animi magis, quam ævi paterni, multa fortiterque molitus, neque uſquam inferior nomine conſulis, apud Sacriportum pulſus à Sulla acie, Præneſte, quod ante natura munitum præſidiis firmaverat, ſe, exercitumque contulit. Ne quid umquam malis publicis deeſſet, in qua civitate ſemper virtutibus certatum erat, certabatur ſceleribus; optimuſque ſibi videbatur, qui fuerat peſſimus. quippe, dum ad Sacriportum dimicatur, Damaſippus prætor Domitium Scævolam etiam pontificem maximum, & divini, humanique juris auctorem celeberrimum, & Caium Carbonem prætorium, conſulis fratrem, & Antiſtium ædilitium, velut faventes Sullæ partibus, in curia Hoſtilia trucidavit. Non perdat nobiliſſimi facti gloriam Calpurnia, Beſtiæ filia, uxor Antiſtii, quæ, jugulato, ut prædiximus, viro, gladio ſe ipſam transfixit. quantum hujus gloriæ famæque acceſſit? Nunc virtute eminet, patria latet.

XXVII. At Pontius Teleſinus, dux Samnitium, vir domi, bellique fortiſſimus, penituſque Romano nomini infeſtiſſimus, contractis circiter quadraginta millibus fortiſſimæ pertinaciſſimæq;

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

in retinendis armis juventutis, Carbone, ac Mario conſulibus, abhinc annos quadraginta Kalendis Novembribus, ita ad portam Collinam cum Sulla dimicavit, ut ad ſummum diſcrimen & eum, & rempublicam perduceret: quæ non majus periculum adiit, Hannibalis intra tertium miliarium caſtra conſpicata, quam eo die, quo circumvolans ordines exercitus ſui Teleſinus, dictitanſque adeſſe Romanis ultimum diem, vociferabatur eruendam delendamque urbem: adjiciens, nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos, niſi ſilva, in quam refugere ſolerent, eſſet exciſa. Poſt primam demum horam noctis & Romana acies reſpiravit, & hoſtium ceſſit. Teleſinus poſtera die ſemianimis repertus eſt, victoris magis, quam morientis, vultum præferens: cujus abſciſſum caput ferri, geſtarique circa Præneſte Sulla juſſit. Tum demum, deſperatis rebus ſuis, Caius Marius adoleſcens per cuniculos, qui, miro opere fabricati, in diverſas agrorum partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emerſiſſet, à diſpoſitis in id ipſum interemptus eſt. Sunt, qui ſua manu; ſunt, qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Teleſino, una obſeſſo, & erumpente, occubuiſſe prodiderint. utcumque cecidit, hodieque tanta patris imagine non obſcuratur ejus memoria. de quo juvene quid exiſtimaverit Sulla, in promptu eſt. occiſo enim demum eo, Felicis nomen aſſumpſit: quod quidem uſurpaſſet juſtiſſime, ſi eundem & vincendi, & vivendi finem habuiſſet. Oppugnationi autem Præneſtis ac Marii præfuerat Ofella Lucretius; qui, cum ante Marianarum fuiſſet partium, prætor ad Sullam transfugerat. Felicitatem diei, quo Samnitium, Teleſinique pulſus eſt exercitus, Sulla perpetua ludorum Circenſium honoravit memoria,

qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

quibus ſine nomine Sullanæ victoriæ celebrantur.

XXVIII. Paullo ante, quam Sulla ad Sacriportum dimicaret, magnificis prœliis partium ejus viri hoſtium exercitum fuderant, duo Servilii apud Cluſium, Metellus Pius apud Faventiam, Marcus Lucullus circa Fidentiam. Videbantur finita belli civilis mala, cum Sullæ crudelitate aucta ſunt. quippe, dictator creatus, (cujus honoris uſurpatio per annos centum viginti intermiſſa. nam proximus poſt annum, quam Hannibal Italia exceſſerat: uti appareat populum Romanum uſum dictatoris non tam deſideraſſe, quam timuiſſe poteſtatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis rempublicam uſi fuerant) immodicæ crudelitatis licentia uſus eſt. Primus ille, & utinam ultimus, exemplum proſcriptionis invenit, ut, in qua civitate, petulantis convicii indicium hiſtrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis reipublicę conſtitueretur auctoramentum, plurimumque haberet qui plurimos interemiſſet; neque occiſi hoſtis, quam civis, uberius foret præmium; fieretque quiſque merces mortis ſuæ. Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, ſed in multos inſontes ſævitum. adjectum etiam, ut bona proſcriptorum vænirent; excluſique paternis opibus liberi, etiam petendorum honorum jure prohiberentur; ſimulque, quod indigniſſimum eſt, ſenatorum filii & onera ordinis ſuſtinerent, & jura perderent.

XXIX. Sub adventum in Italiam Lucii Sullæ, Cnæus Pompeius, ejus Pompeii filius, quem magnificentiſſimas res in conſulatu geſſiſſe bello Marſico prædiximus, viginti tres annos natus, abhinc annos centum tredecim, privatis ut opibus, ita conſiliis, magna auſus, magnificeque conata exſecutus, ad vindicandam reſtituendamque dignita-

dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis ejus clientelis refertus erat, contraxit exercitum. cujus viri magnitudo multorum voluminum inſtar exigit: ſed operis modus paucis eum narrari jubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, ſtirpis ſenatoriæ, forma excellens, non ea, qua flos commendatur ætatis, ſed ex dignitate, conſtantiaque in illam conveniens amplitudinem, fortunam quoque ejus, ad ultimum vitæ comitata eſt diem: innocentia eximius, ſanctitate præcipuus, eloquentia medius; potentiæ, quæ honoris cauſſa ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidiſſimus; dux bello peritiſſimus; civis in toga (niſi ubi vereretur, ne quem haberet parem) modeſtiſſimus; amicitiarum tenax, in offenſis exorabilis, in reconcilianda gratia fideliſſimus, in accipienda ſatisfactione facillimus; potentia ſua numquam, aut raro ad impotentiam uſus; pæne omnium votorum expers, niſi numeraretur inter maxima, in civitate libera, dominaque gentium, indignari, cum omnes cives jure haberet pares, quemquam æqualem dignitate conſpicere. Hic, à toga virili aſſuetus commilitio prudentiſſimi ducis parentis ſui, bonum, & capax recta diſcendi ingenium, ſingulari rerum militarium prudentia excoluit; ut à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius timeretur validius.

XXX. Tum Marcus Perperna, prætorius, è proſcriptis, Gentis clarioris, quam animi, Sertorium inter cenam Etoſcæ interemit, Romaniſque certam victoriam, partibus ſuis excidium, ſibi turpiſſimam mortem peſſimo auctoravit facinore. Metellus & Pompeius ex Hiſpanis triumpharunt: ſed Pompeius, hoc quoque triumpho, adhuc eques Romanus, ante diem, quam conſulatum iniret, curru urbem invectus eſt. quem virum, quis non

miretur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

miretur, per tot extraordinaria imperia in ſummum faſtigium vectum, iniquo tuliſſe animo, Caii Cæſaris, in altero conſulatu petendo, ſenatum populumque Romanum rationem habere? adeo familiare eſt hominibus, omnia ſibi ignoſcere, nihil aliis remittere; & invidiam rerum non ad cauſſam, ſed ad voluntatem, perſonaſque dirigere. Hoc conſulatu Pompeius tribuniciam poteſtatem reſtituit, cujus Sulla imaginem in jure reliquerat. Dum Sertorianum bellum in Hiſpania geritur, ſexaginta quatuor fugitivi è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladiis, primo Veſuvium montem petiere, mox, creſcente in dies multitudine, gravibus variiſque caſibus affecere Italiam. quorum numerus in tantum adolevit, ut, qua ultimo dimicavere acie, quadraginta millia hominum ſe Romano exercitui oppoſuerint. Hujus patrati gloria penes Marcum Craſſum fuit, mox Romanorum omnium principem.

XXXI. Converterat Cnæi Pompeii perſona totum in ſe terrarum orbem, & per omnia majore vi habebatur: qui cum conſul perquam laudabiliter juraſſet, ſe in nullam provinciam ex eo magiſtratu iturum, idque ſervaſſet, poſt biennium Aulus Gabinius tribunus legem tulit, ut, cum belli more, non latrociniorum, orbem claſſibus jam, non furtivis expeditionibus, piratæ terrerent, quaſdam etiam Italiæ urbes diripuiſſent; Cnæus Pompeius ad eos opprimendos mitteretur; eſſetq; ei imperium æquum in omnibus provinciis cum proconſulibus, uſque ad quinquageſimum miliarium à mari. quo Senatuſconſulto pæne totius terrarum orbis imperium uni viro deferebatur: ſed tamen idem hoc ante biennium in Marci Antonii prætura decretum erat. ſed interdum perſona,

ut

ut exemplo nocet, ita invidiam auget, aut levat. in Antonio homines æquo animo paſſi erant. raro enim invidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur. contra, in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea ſuo arbitrio aut depoſituri, aut retenturi videntur, & modum in voluntate habent. Diſſuadebant optimates: ſed conſilia impetu victa ſunt. Digna eſt memoria Quinti Catuli cum auctoritas, tum verecundia: qui cum, diſſuadens legem, in concione dixiſſet, eſſe quidem præclarum virum Cnæum Pompeium, ſed nimium jam liberæ reipublicæ, neque omnia in uno reponenda; adjeciſſetque, Si quid huic acciderit, quem in ejus locum ſubſtituetis? ſucclamavit univerſa concio; Te, Quinte Catule. Tum ille, victus conſenſu omnium, & tam honorifico civitatis teſtimonio, è concione diſceſſit. Hic hominis verecundiam, populi juſtitiam mirari libet: hujus quod non ultra contendit; plebis, quod diſſuadentem, & adverſarium voluntatis ſuæ, vero teſtimonio fraudare noluit.

XXXII. Per idem tempus Cotta judicandi munus, quod Caius Gracchus, ereptum ſenatui, ad equites, Sulla ab illis ad ſenatum tranſtulerant, æqualiter inter utrumque ordinem partitus eſt. & Otho Roſcius lege ſua equitibus in theatro loca reſtituit. At Cnæus Pompeius, multis & præclaris viris in id bellum aſſumptis, deſcriptoque in omnes receſſus maris præſidio navium, brevi, inexſuperabili manu, terrarum orbem liberavit, prædoneſque per multa prœlia multis locis victos, circa Ciliciam claſſe aggreſſus, fudit ac fugavit. &, quo maturius bellum, tam late diffuſum, conficeret, reliquias eorum contractas, in urbibus, remotoque à mari loco, in certa ſede conſtituit. Sunt, qui hunc carpant. ſed, quamquam in auctore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſatis rationis eſt, tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret. data enim facultate, ſine rapto vivendi, rapinis arcuit.

XXXIII. Cum eſſet in fine bellum Piraticum, & Lucius Lucullus (qui, ante ſeptem annos ex conſulatu ſortitus Aſiam, Mithridati oppoſitus erat, magnaſque ac memorabiles res ibi geſſerat, Mithridatem ſæpe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria, Tigranem, regum maximum, in Armenia vicerat, ultimamque bello manum pæne magis noluerat imponere quam non potuerat, qui, alioqui per omnia laudabilis, & bello pæne invictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc adminiſtraret, Manilius tribunus plebei ſemper vænalis, & alienæ miniſter potentiæ, legem tulit, ut bellum Mithridaticum per Cnæum Pompeium adminiſtraretur. Accepta ea, magniſque certatum inter imperatores jurgiis, cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem objiceret imperii, neuterque ab eo, quod arguebatur, mentitus argui poſſet. nam neque Pompeius, ut primum ad rempublicam aggreſſus eſt, quemquã animo parem tulit: & in quibus rebus primus eſſe debebat, ſolus eſſe cupiebat. neq; eo viro quiſquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupiit. in appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundiſſimus; ut qui eos, ut libentiſſime iniret, ita finiret æquo animo; &, quod cupiſſet arbitrio ſuo ſumere, alieno deponeret. & Lucullus, ſummus alioqui vir, profuſæ hujus in ædificiis convictibuſque & apparatibus luxuriæ primus auctor fuit: quem ob injectas moles mari, & receptum ſuffoſſis montibus in terras mare, haud infacete Magnus Pompeius Xerxem togatum vocare aſſueverat.

XXXIV. Per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

XXXIV. Per id tempus à Quinto Metello Creta inſula in populi Romani poteſtatem redácta eſt, quæ, ducibus Panare, & Laſthene, viginti quatuor millibus juvenum coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumque patientiſſimis, ſagittarum uſu celeberrimis, per triennium Romanos exercitus fatigaverat. Ne ab hujus quidem uſura gloriæ temperavit animum Cnæus Pompeius, quin victoriæ partem conaretur vindicare. ſed & Luculli & Metelli triumphum cum ipſorum ſingularis virtus, tum etiam invidia Pompeii apud optimum quemq; fecit favorabilem. Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa ſua ſibi debuit, vir novitatis nobiliſſimæ, &, ut vita clarus, ita ingenio maximus, qui effecit, ne, quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur; conſul, Sergii Catilinæ, Lentulique, & Cethegi, & aliorum utriuſque ordinis virorum conjurationem ſingulari virtute, conſtantia, vigilia, curaque eripuit. Catilina metu conſularis imperii urbe pulſus eſt. Lentulus conſularis, & prætor iterum, Cethegusque, & alii, clari nominis viri, auctore ſenatu, juſſu conſulis, in carcere necati ſunt.

XXXV. Ille ſenatus dies, quo hæc acta ſunt, virtutem Marci Catonis, jam multis in rebus conſpicuam, atque prænitentem, altiſſime inluminavit. Hic, genitus proavo Marco Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo virtuti ſimillimus, & per omnia ingenio diis, quam hominibus, propior, qui nunquam recte fecit, ut facere videretur, ſed quia aliter facere non poterat; cuique id ſolum viſum eſt rationem habere, quod haberet juſticiam, omnibus humanis vitiis immunis, ſemper fortunam in ſua poteſtate habuit. hic, tribunus plebei deſignatus, adhuc admodum adoleſcens, cum alii ſuaderent, ut per municipia Lentulus, conjuratique

cuſto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

cuſtodirentur, pæne inter ultimos interrogatus ſententiam, tanta vi animi atque ingenii, invectus eſt in conjurationem, ut ardore oris orationem omnium, lenitatem ſuadentium ſocietate conſilii, ſuſpectam fecerit: ſic impendentia ex ruinis incendiiſque urbis, & commutatione ſtatus publici pericula expoſuit, ita Conſulis virtutem amplificavit, ut univerſus ſenatus in ejus ſententiam transiret, animadvertendumque in eos, quos prædiximus, cenſeret; majorq; pars ordinis ejus Catonem proſequerentur domum. At Catilina non ſegnius nota obiit, quam ſceleris conandi conſilia inierat: quippe, fortiſſime dimicans, quem ſpiritum ſupplicio debuerat, ſupplicio reddidit.

XXXVI. Conſulatui Ciceronis non mediocre adjecit decus natus eo anno Divus Auguſtus abhinc annos octuaginta duos, omnibus omnium gentium viris magnitudine ſua inducturus caliginem. Iam pæne ſupervacaneum videri poteſt, eminentium ingeniorum notare tempora. quis enim ignorat diremptos gradibus ætatis floruiſſe hoc tempore Ciceronem, Hortenſium, ſaneque Craſſum, Catonem, Sulpicium, moxque Brutum, Calidium, Cœlium, Calvum, & proximum Ciceroni Cæſarem; eorumque velut alumnos Corvinum, ac Pollionem Aſinium, æmulumque Thucydidis Salluſtium, auctoreſque carminum Varronem, ac Lucretium, neque ullo in ſuſcepti operis ſui carmine minorem Catullum. Pæne ſtulta eſt, inhærentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quæ maxime noſtri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriuſque, & conſecutus Salluſtium Livius, Tibulluſque, & Naſo, perfectiſſime in forma operis ſui. nam vivorum ut magna admiratio, ita cenſura difficilis eſt.

XXXVII. Dum hæc in urbe, Italiaque geruntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

runtur, Cnæus Pompeius memorabile adverſus Mithridatem, qui poſt Luculli profectionem magnas novi exercitus vires reparaverat, bellum geſſit. At rex, fuſus fugatuſque & omnibus exſutus copiis, Armeniam Tigranemque ſocerum petit, regem ejus temporis, niſi quia Luculli armis erat infractus, potentiſſimum. Simul itaque duos perſecutus Pompeius, intravit Armeniam. prior filius Tigranis, ſed diſcors patris, pervenit ad Pompeium, mox ipſe ſupplex, & præſens ſe regnumque ditioni ejus permiſit; præfatus, neminem alium, neque Romanum, neque ullius gentis virum, futurum fuiſſe, cujus ſe ſocietati commiſſurus foret, quam Cnæum Pompeium: proinde omnem ſibi vel adverſam, vel ſecundam, cujus auctor ille eſſet, fortunam tolerabilem futuram: non eſſe turpe, ab eo vinci, quem vincere eſſet nefas: neque ei inhoneſte aliquem ſummitti, quem fortuna ſuper omnes extuliſſet. Servatus regi honos imperii, ſed multato ingenti pecunia: quæ omnis, ſicuti Pompeio moris erat, redacta in quæſtoris poteſtatem, ac publicis deſcripta litteris. Syria, aliæque quas occupaverat, provinciæ, ereptæ, & aliæ reſtitutæ populo Romano, aliæ tum primum in ejus poteſtatem redactæ, ut Syria, quæ tum primum facta eſt ſtipendiaria. Finis imperii regis terminatus Armenia.

XXXVIII. Haud abſurdum videtur propoſiti operis regulæ, paucis percurrere, quæ cujuſque ductu gens, ac natio redacta in formulam provinciæ, ſtipendia pacta ſit, notavimus facilius, ut quæ partibus ſimul univerſa conſpici poſſint. Primus in Siciliam tranſiecit exercitum conſul Claudius, & provinciam eam, poſt annos ferme quinquaginta duos, captis Syracuſis, fecit Marcellus Claudius. Primus Africam Regulus, nono ferme

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ferme anno primi Punici belli: ſed poſt ducentos quatuor annos P. Scipio Æmilianus, eruta Carthagine, abhinc annos centum octuaginta duos Africam in formulam redegit provinciæ. Sardinia inter primum & ſecundum bellum Punicum, ductu Titi Manlii conſulis, certum recepit imperii jugum. Immane bellicæ civitatis argumentum, quod ſemel ſub regibus, iterum hoc Tito Manlio conſule, tertio Auguſto principe, certæ pacis argumentum Ianus Geminus clauſus dedit. In Hiſpanias primi omnium duxere exercitus Gnæus & Publius Scipiones, initio ſecundi belli Punici, abhinc annos ducentos quinquaginta. inde varie poſſeſſa, & ſæpe amiſſa partibus; univerſa, ductu Auguſti, facta ſtipendiaria eſt. Macedoniam Paullus, Mummius Achaiam, Fulvius Nobilior ſubegit Ætoliam: Aſiam Lucius Scipio, Africani frater, eripuit Antiocho: ſed beneficio ſenatus, populiq; Romani, mox ab Attalis poſſeſſam regibus, Marcus Perperna, capto Ariſtonico, fecit tributariam. Cypro devicta, nullis aſſignanda gloria eſt. quippe Senatusconſulto, miniſterio Catonis, regis morte, quam ille conſcientia acciverat, facta provincia eſt. Creta, Metelli ductu, longiſſimæ libertatis fine multata. Et Syria, Pontusque Cnæi Pompeii virtutis monumenta ſunt.

XXXIX. Gallias primum Domitio Fabio nepote Paulli, qui Allobrogicus vocatus eſt, intratas cum exercitu, magna mox clade noſtra, ſæpe & affectavimus, & amiſimus. ſed fulgentiſſimum Caii Cæſaris opus in iis conſpicitur; quippe, ejus ductu, auſpiciiſque infractæ, pæne idem, quod totus terrarum orbis ignavum conferunt ſtipendium. Ab eodem facta Numidicus Ciliciam perdomuit, viſa viciſſet poſt bellum Antiochinum Vulſo Manlius Gallogræciam. Bithynia, ut prędiximus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

mus, teſtamento Nicomedis relicta hereditaria. Divus Auguſtus, præter Hiſpanias, aliaſque gentes, quarum titulis forum ejus prænitet, pæne idem, facta Ægypto ſtipendiaria, quantum pater ejus Gallia, in ærarium reditus contulit. At Tiberius Cæſar, quam certam Hiſpanis parendi confeſſionem extorſerat, parem Illyriis, Dalmatiſque extorſit. Rhætiam autem, & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniamque, & Scordiſcos novas imperio noſtro ſubjunxit provincias. Vt has armis, ita auctoritate Cappadociam populo Romano fecit ſtipendiariam. Sed revertamur ad ordinem.

XL. Secuta deinde Cnæi Pompeii militia, gloriæ, laboriſne majoris, incertum eſt. Penetratæ cum victoria Media, Albania, Hiberia; ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ dextra, atque intima Ponti incolunt, Colchos, Heniochoſque, & Achæos. &, oppreſſus auſpiciis Pompeii, inſidiis filii Pharnacis, Mithridates, ultimus omnium juris ſui regum, præter Parthicos. Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompeius, ſuoque & civium voto major, & per omnia fortunam hominis egreſſus, revertit in Italiam, cujus reditum favorabilem opinio fecerat. quippe plerique, non ſine exercitu venturum in urbem, affirmabant, & libertati publicæ ſtatuturum arbitrio ſuo modum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior civilis tanti imperatoris reditus fuit. omni quippe Brundiſii dimiſſo exercitu, nihil, præter nomen imperatoris retinens, cum privato comitatu, quem ſemper illi vacare moris fuit, in urbem rediit; magnificentiſſimumque de tot regibus per biduum egit triumphum; longeque majorem omni ante ſe inlata pecunia in ærarium, præterquam à Paullo, ex manubiis intulit. abſente Cnæo Pompeio, Titus Ampius, & Titus Labienus

tribuni

tribuni plebei legem tulerunt, ut is ludis Circenſibus corona aurea, & omni cultu triumphantium uteretur; ſcenicis autem prætexta, coronaque aurea. id ille non plus, quam ſemel (& hoc ſane nimium fuit) uſurpare ſuſtinuit. Hujus viri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Aſia triumpharet; &, quot partes terrarum orbis ſunt, totidem faceret monumenta victoriæ ſuæ. Numquam eminentia invidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ injuriæ, & Metellus Creticus, non injuſte querens, (quippe, ornamentum triumphi ejus, captivos duces Pompeius ſubduxerat) & cum iis pars optimatium refragabatur, ne aut promiſſa civitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia, ad arbitrium ejus, perſolverentur.

XLI. Secutus deinde eſt conſulatus Caii Cæſaris; qui ſcribenti manum injicit, &, quamlibet feſtinantem, in ſe morari cogit. Hic nobiliſſima Iuliorum genitus familia, &, quod inter omnes antiquiſſimos conſtabat, ab Anchiſe, ac Venere deducens genus, forma omnium civium excellentiſſimus, vigore animi acerrimus, munificentiæ effuſiſſimus, animo ſuper humanam & naturam, & fidem evectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro, ſed ſobrio neque iracundo, ſimillimus; qui denique ſemper & ſomno, & cibo in vitam, non in voluptatem, uteretur; cum fuiſſet Caio Mario ſanguine conjunctiſſimus, atq; idem Cinnæ gener; cujus filiam ut repudiaret, nullo modo compelli potuit; cum Marcus Piſo conſularis Anniam, quæ Cinnæ uxor fuerat, in Sullæ dimiſiſſet gratiam; habuiſſetque fere octodecim annos; eo tempore, quo Sulla rerum potitus eſt, magis miniſtris Sullæ, adjutoribusque partium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

quam ipſo, conquirentibus eum ad necem, mutata veſte, diſſimilemque fortunæ ſuæ indutus habitum, nocte urbe elapſus eſt. Idem poſtea admodum juvenis, cum à piratis captus eſſet, ita ſe per omne ſpatium, quo ab iis retentus eſt, apud eos geſſit, ut pariter iis terrori venerationique eſſet; neque umquam aut nocte, aut die (cur enim, quod vel maximum eſt, ſi narrari verbis ſpecioſis non poteſt, omittatur?) aut excalcearetur, aut diſcingeretur; in hoc ſcilicet, ne, ſi quando aliquid ex ſolito variaret, ſuſpectus iis, qui oculis tantummodo eum cuſtodiebant, foret.

XLII. Longum eſt narrare, quid, & quoties auſus ſit; quanto opere conata ejus, qui obtinebat Aſiam magiſtratus populi Romani, metu ſuo deſtituerit. illud referatur, documentum tanti mox evaſuri viri. Quæ nox eam diem ſecuta eſt, qua publica civitatium pecunia redemptus eſt, (ita tamen, ut cogeret, ante obſides à piratis civitatibus dari) contracta claſſe, & privatus, & tumultuaria, invectus in eum locum, in quo ipſi prædones erant, partem claſſis fugavit, partem merſit, aliquot naves, multosque mortales cepit; lætusque nocturnæ expeditionis triumpho, ad ſuos reverſus eſt, mandatisque cuſtodiæ, quos ceperat, in Bithyniam perrexit, ad proconſulem Iunium, (cum idem enim Aſiam eam quam obtinebat) petens, ut auctor fieret ſumendi de captivis ſupplicii. quod cum ille ſe facturum negaſſet, venditurumque captivos dixiſſet, (quippe ſequebatur invidia inertiam) incredibili celeritate revectus ad mare, prius, quam de ea re ulli proconſulis redderentur epiſtolæ, omnes, quos ceperat, ſuffixit cruci.

XLIII. Idem mox ad ſacerdotium ineundum (quippe abſens pontifex factus erat, cum in Cottæ

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

conſularis locum pæne puer à Mario Cinnaque Flamen Dialis creatus, victoria Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amiſiſſet id ſacerdotium) feſtinans in Italiam, ne conſpiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria, & merito jam infeſtis ſibi, quattuor ſcalmorum navem, una cum duobus amicis, decemque ſervis, ingreſſus, effuſiſſimum Hadriatici maris transjecit ſinum. Quo quidem in curſu conſpectis, ut putabat, piratarum navibus, cum exſuiſſet veſtem, alligaſſetque pugionem ad femur, alterutri ſe fortunæ parans, mox intellexit, fruſtratum eſſe viſum ſuum, arborumque ex longinquo ordinem antemnarum præbuiſſe imaginem. Reliqua ejus acta in urbe, nobiliſſimaque Dolabellæ accuſatio, & major civitatis in ea favor, quam reis præſtari ſolet; contentionesque civiles, cum Quinto Catulo, atque aliis eminentiſſimis viris, celeberrimæ; & ante præturam victus, maximi pontificatus petitione, Quintus Catulus, omnium confeſſione ſenatus princeps; & reſtituta in ædilitate, adverſante quidem nobilitate, monumenta Caii Marii; ſimulque revocati ad jus dignitatis proſcriptorum liberi; & prætura quæſturaque mirabili virtute atque induſtria obita in Hiſpania, cum eſſet quæſtor ſub Vetere Antiſtio, avo hujus Veteris, conſularis atque pontificis, duorum conſularium & ſacerdotum patris, viri in tantum boni, in quantum humana ſimplicitas intelligi poteſt; quo notiora ſunt, minus egent ſtylo.

XLIV. Hoc igitur conſule, inter eum, & Cnæum Pompeium, & Marcum Craſſum inita potentiæ ſocietas, quæ urbi orbique terrarum, nec minus diverſo quoque tempore, ipſis exitiabilis fuit. Hoc conſilium ſequendi Pompeius cauſſam habuerat, ut tandem acta in transmarinis provin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ciis, quibus, ut prædiximus, multi obtrectabant, per Cæſarem confirmarentur conſulem: Cæſar autem, quod animadvertebat ſe, cedendo Pompeii gloriæ, aucturum ſuam, &, invidia communis potentiæ in illum relegata, confirmaturum vires ſuas: Craſſus, ut, quem principatum ſolus aſſequi non poterat, auctoritate Pompeii, viribus teneret Cæſaris. Affinitas etiam inter Cæſarem, Pompeiumq; contracta nuptiis. quippe filiam Caii Cæſaris Cnæus Magnus duxit uxorem. In hoc conſulatu Cæſar legem tulit, ut ager Campanus plebei divideretur, ſuaſore legis Pompeio. ita circiter viginti millia civium eo deducta, & jus ab his reſtitutum poſt annos circiter centum quinquaginta duos, quam bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæſaris, cum actiones ejus magis vellet impedire, quam poſſet, majore parte anni domi ſe tenuit. quo facto, dum augere vult invidiam collegæ, auxit potentiam. Tum Cæſari decretæ in quinquennium Galliæ.

XLV. Per idem tempus Publius Clodius, homo nobilis, diſertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi ullum, niſi quem vellet, noſſet modum, malorum propoſitorum exſecutor acerrimus, infamis etiam ſororis ſtupro, & actus inceſti reus, ob initum inter religioſiſſima Populi Romani ſacra adulterium; cum graves inimicitias cum Marco Cicerone exerceret, (quid enim inter tam diſſimiles amicum eſſe poterat?) & à patribus ad plebem tranſiret, legem in tribunatu tulit: Qui civem Romanum damnatum interemiſſet, ei aqua & igni interdiceretur. Cujus verbis, etſi non nominabatur Cicero, tamen ſolus petebatur. ita vir optime meritus de republica conſervatæ patriæ pretium calamitate exſilii tulit. Non caruerunt ſuſpi-

ſuſpicione oppreſſi Ciceronis Cæſar & Pompeius. Hoc ſibi contraxiſſe videbatur Cicero, quod inter viginti viros dividendo agro Campano eſſe noluiſſet. Idem intra biennium, ſera Cnæi Pompeii cura, verum & cupito interitu, votisque Italiæ, ac decretis ſenatus, virtute atque actione Annii Milonis, tribuni plebei dignitati patriæque reſtitutus eſt. Neque, poſt Numidici exſilium, aut reditum, quisquam aut expulſus invidioſius, aut receptus eſt lætius. Cujus domus, quam infeſte à Clodio disjecta erat, tam ſpecioſe à ſenatu reſtituta eſt. Idem Publius Clodius in ſenatu, ſub honorificentiſſimo miniſterii titulo, Marcum Catonem à republica relegavit. quippe legem tulit, ut is quæſtor cum jure prætorio, adjecto etiam quæſtore, mitteretur in inſulam Cyprum, ad ſpoliandum regno Ptolomæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. ſed ille, ſub adventum Catonis, vitæ ſuæ vim intulit: unde pecuniam longe ſperata majorem Cato Romam retulit: cujus integritatem laudari, nefas eſt: inſolentia pæne argui poteſt, quod, una cum conſulibus ac ſenatu effuſa civitate, obviam cum per Tiberim ſubiret navibus, non ante is egreſſus eſt, quam ad eum locum pervenit, ubi erat exponenda pecunia.

XLVI. Cum deinde immanes res, vix multis voluminibus explicandas, Caius Cæſar in Gallia ageret; nec contentus plurimis, ac feliciſſimis victoriis, innumerabilibusque cæſis, & captis hoſtium millibus, etiam in Britanniam transjeciſſet exercitum, alterum pæne imperio noſtro, ac ſuo quærens orbem: invictum par conſulum Cnæus Pompeius, & Marcus Craſſus, alterum iniere conſulatum, qui neque petitus honeſte ab his, neque probabiliter geſtus eſt. Cæſari, lege, quam Pompeius ad populum tulit, prorogatæ in idem ſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tium temporis provinciæ: Craſſo, bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. qui vir, cetera ſanctiſſimus, immunisque voluptatibus, neque in pecunia, neque in gloria concupiſcenda aut modum norat, aut capiebat terminum. hunc proficiſcentem in Syriam diris cum ominibus, tribuni pl. fruſtra retinere conati. quorum exſecrationes ſi in ipſum tantummodo valuiſſent, utile imperatoris damnum ſalvo exercitu fuiſſet reip. Transgreſſum Euphratem Craſſum, petentemque Seleuciam, circumfuſis immanibus copiis equitum, rex Orodes una cum parte majore Romani exercitus interemit. reliquias legionum Caius Caſſius, atrociſſimi mox auctor facinoris, tum quæſtor, conſervavit; Syriamque adeo in Pop. Romani poteſtate retinuit, ut transgreſſos in eam Parthos, felici rerum eventu fugaret, ac funderet.

XLVII. Per hæc, inſequentiaque, & quæ prædiximus, tempora, amplius quadringenta millia hoſtium à Caio Cæſare cæſa ſunt, plura capta. pugnatum ſæpe directa acie, ſæpe in agminibus, ſæpe eruptionibus. bis penetrata Britannia. novem denique æſtatibus, vix ulla non juſtiſſimus triumphus emeritus. Circa Alexiam vero tantæ res geſtæ, quantas audere, vix hominis; perficere, pæne nullius, niſi dei, fuerit. Septimo ferme anno Cæſar morabatur in Galliis, cum medium jam ex invidia Pompeii male cohærentis inter Cnæum Pompeium & Caium Cæſarem concordiæ pignus, Iulia, uxor Magni, deceſſit; atque omnia inter deſtinatos tanto diſcrimini duces dirimente fortuna, filius quoque parvus Pompeii, Iulia natus, intra breve ſpatium obiit. Tum, in gladios, cædesque civium furente ambitu, cujus neque finis reperiebatur, nec modus, tertius conſulatus ſoli Cnæo Pompeio, etiam adverſantium antea digni-

dignitati ejus judicio, delatus eſt. cujus ille honoris gloria, veluti reconciliatis ſibi optimatibus, maxime à Caio Cæſare alienatus eſt. ſed ejus conſulatus omnem vim in coërcitionem ambitus exercuit. Quo tempore Publius Clodius, à Milone, candidato conſulatus, exemplo inutili, facto ſalutari reipublicæ circa Bovillas, contracta ex occurſu rixa, jugulatus eſt. Milonem reum non magis invidia facti, quam Pompeii damnavit voluntas. quem quidem Marcus Cato palam lata abſolvit ſententia. quam ſi maturius tuliſſet, non defuiſſent, qui ſequerentur exemplum; probarentque eum civem occiſum, quo nemo pernicioſior reipublicæ, neque bonis inimicior vixerat.

XLVIII. Intra breve deinde ſpatium belli civilis exarſerunt initia, cum juſtiſſimus quiſque & à Cæſare, & à Pompeio vellet dimitti exercitus. quippe Pompeius in ſecundo conſulatu Hiſpanias ſibi decerni voluerat, eaſque per triennium abſens ipſe, ac præſidens urbi, per Afranium, & Petreium, conſularem, ac prætorium, legatos ſuos adminiſtrabat; & iis, qui à Cæſare dimittendos exercitus contendebant, aſſentabatur; iis, qui ab ipſo quoque, adverſabatur. qui ſi ante biennium, quam ad arma itum eſt, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circumdedit, graviſſima tentatus valetudine, deceſſiſſet in Campania, (quo quidem tempore univerſa Italia vota pro ſalute ejus, primo omnium civium, ſuſcepit) defuiſſet fortunæ deſtruendi ejus locus; &, quam apud ſuperos habuerat magnitudinem, inlibatam detuliſſet ad inferos. Bello autem civili, & tot, quæ deinde, per continuos viginti annos, conſecuta ſunt, malis, non alius majorem, flagrantioremque, quam Caius Curio, tribunus plebei ſubjecit facem, vir nobilis, eloquens, audax, ſuæ, alienæque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

que, & fortunæ, & pudicitiæ prodigus, homo ingenioſiſſime nequam, & facundus malo publico. cujus animo, voluptatibus, vel libidinibus, neque opes ullæ, neque cupiditates ſufficere poſſent. hic primo pro Pompeii partibus, id eſt, ut tunc habebatur, pro republica, mox, ſimulatione, contra Pompeium & Cæſarem, ſed animo pro Cæſare ſtetit. id gratis, an accepto centies ſeſtertium, fecerit, ut accepimus, in medio relinquemus. ad ultimum, ſaluberrimas, & coaleſcentis conditiones pacis, quas & Cæſar juſtiſſimo animo poſtulabat, & Pompeius æquo recipiebat, diſcuſſit, ac rupit; unice cavente Cicerone concordiæ publicæ. Harum, præteritarumq; rerum ordo cum juſtis aliorum voluminibus promitur, tum, uti ſpero, noſtris explicabitur.

XLIX. Nunc propoſito operi ſua forma reddatur, ſi prius gratulatus ero Quinto Catulo, duobus Lucullis, Metelloque & Hortenſio; qui cum ſine invidia in republica floruiſſent, eminuiſſentque ſine periculo; quieta, aut certe non præcipitata, fatali ante initium bellorum civilium morte functi ſunt. Lentulo, & Marcello Conſulibus, poſt urbem conditam annis ſeptingentis tribus, & anno octuageſimo octavo, quam tu, Marce Vinici, conſulatum inires, bellum civile exarſit. Alterius ducis cauſſa melior videbatur, alterius erat firmior. hic omnia ſpecioſa, illic valentia. Pompeium ſenatus auctoritas, Cæſarem militum armavit fiducia. Conſules, ſenatusq;, cauſſæ, non Pompeio, ſummam imperii detulerunt. Nihil relictum à Cæſare, quod, ſervandæ pacis cauſſa, tentari poſſet. nihil receptum à Pompeianis; cum alter conſul juſto eſſet ferocior; Lentulus vero ſalva republica ſalvus eſſe non poſſet; Marcus autem Cato moriendum ante, quam ullam conditionem civis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

accipiendam reipublicæ, contenderet. Vir antiquus & gravis, Pompeii partes laudaret magis; prudens ſequeretur Cæſaris; & illa glorioſa, hæc terribiliora duceret. Ut deinde, ſpretis omnibus, quæ Cæſar poſtulaverat, tantummodo, contentus cum una legione titulum retinere provinciæ, privatus in urbem veniret, & ſe in petitione conſulatus ſuffragiis Populi Romani committere, decrevere: ratus bellandum Cæſar, cum exercitu Rubiconem tranſiit: Cnæus Pompeius, conſulesque, & major pars ſenatus, relicta urbe, ac deinde Italia, transmiſere Dyrrhachium.

L. At Cæſar Domitio, legionibusque Corfinii, quæ una cum eo fuerant, potitus, duce aliisque, qui voluerant abire ad Pompeium, ſine dilatione dimiſſis, perſecutus Brundiſium, ita ut appareret, malle integris rebus, & conditionibus finire bellum, quam opprimere fugientes, cum transgreſſos reperiſſet Conſules, in urbem revertit: redditaque ratione conſiliorum ſuorum in ſenatu & in concione, ac miſerrimæ neceſſitudinis, cum alienis armis ad arma compulſus eſſet, Hiſpanias petere decrevit. Feſtinationem itineris ejus aliquamdiu morata Maſſilia eſt; fide melior, quam conſilio prudentior, intempeſtive principalium armorum arbitria captans; quibus ii ſe debent interponere, qui non parentem coërcere poſſunt. Exercitus deinde, qui ſub Afranio conſulari, ac Petreio prætorio fuerat, ipſius adventu, vigore, ac fulgore occupatus, ſe Cæſari tradidit. uterque legatorum, & quisquis cujusque ordinis ſequi eos voluerat, remiſſi ad Pompeium.

LI. Proximo anno, cum Dyrrhachium, ac vicina ei urbi regio, caſtris Pompeii teneretur, (qui, accitis ex omnibus transmarinis provinciis legionibus, equitum ac peditum auxiliis, regum-

que & tetrarcharum, ſimulque dynaſtarum copiis, immanem exercitum confecerat, & mare præſidiis claſſium, ut rebatur, ſæpſerat, quo minus Cæſar legiones poſſet transmittere) ſua & celeritate, & fortuna C. Cæſar uſus, nihil in mora habuit, quo minus &, cum vellet, ipſe, exercitusque claſſibus perveniret, & primo pæne caſtris Pompeii ſua jungeret, mox etiam obſidione munimentisque eum complecteretur. Sed inopia obſidentibus, quam obſeſſis, erat gravior. Tum Balbus Cornelius, excedente humanam fidem temeritate, ingreſſus caſtra hoſtium, ſæpiusque cum Lentulo collocutus conſule, dubitante quanti ſe venderet, illis incrementis fecit viam, quibus non Hiſpaniæ ſuæ natus, ſed Hiſpanus in triumphum, & pontificatum aſſurgeret, fieretque ex privato conſularis. Variatum deinde prœliis, ſed uno longe magis Pompeianis proſpero, quo graviter impulſi ſunt Cæſaris milites.

LII. Tum Cæſar cum exercitu fatalem victoriæ ſuæ Theſſaliam petiit. Pompeius, longe diverſa aliis ſuadentibus, (quorum plerique hortabantur, ut in Italiam transmitteret: neque hercules quidquam partibus illis ſalubrius fuit: alii, ut bellum traheret, quod dignatione partium indies ipſis magis proſperum fieret) uſus impetu ſuo, hoſtem ſecutus eſt. Aciem Pharſalicam, & illum cruentiſſimum Romano nomini diem, tantumque utriusque exercitus profuſum ſanguinis, & colliſa inter ſe duo reipublicæ capita, effuſumque alterum Romani imperii lumen, tot talesq; Pompeianarum partium cæſos viros, non recipit enarranda hic ſcripturæ modus. Illud notandum eſt: ut primum Caius Cæſar inclinatam vidit Pompeianorum aciem, neque prius, neque antiquius quidquam habuit, quam in omnes partes (ut mili-

tari & verbo, & conſuetudine utar) dimitteret. Pro dii immortales, quod hujus voluntatis erga Brutum ſuæ poſtea vir tam mitis pretium tulit! Nihil illa victoria mirabilius, magnificentius, clarius fuit; quando neminem, niſi acie conſumptum, civem patria deſideravit: ſed munus miſericordiæ corrupit pertinacia, cum libentius vitam victor jam daret, quam victi acciperent.

LIII. Pompeius, profugiens cum duobus Lentulis conſularibus, Sextoque filio, & Favonio prætorio, quos victores darent comites ei fortuna aggregaverat, aliis ut Parthos, aliis ut Africam peteret, (in qua fideliſſimum partium ſuarum haberet Iubam) ſuadentibus, Ægyptum petere propoſuit, memor beneficiorum, quæ in patrem ejus Ptolomæi, qui tum puero, quam juveni, propior regnabat, Alexandriæ contulerat. Sed quis in adverſis beneficiorum ſervat memoriam? aut quis ullam calamitoſis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Miſſi itaque ab rege, qui venientem Cnæum Pompeium (is jam à Mitylenis Corneliam uxorē receptam in navem, fugæ comitem habere cœperat) conſilio Theodoti, & Achillæ exciperent, hortarenturque, ut ex oneraria in eam navem, quæ obviam proceſſerat, tranſcenderet. quod cum feciſſet, princeps Romani nominis, imperio, arbitrioque Ægyptii mancipii, Caio Cæſare, Publio Servilio Conſulibus, jugulatus eſt. Hic, poſt tres conſulatus, & totidem triumphos, domitumque terrarum orbem, ſanctiſſimi, ac præſtantiſſimi viri, in id evecti, ſuper quod aſcendi non poteſt, duodeſexageſimum annum agentis, pridie natalem ipſius, vitæ fuit exitus: in tantū in illo viro à ſe diſcordante fortuna, ut, cui modo ad victoriam terra defuerat, deeſſet ad ſepulturam. Quid aliud, quam nimium occu-

patos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

patos dixerim, quos in ætate & tanti,& pæne noſtri ſeculi, viri fefellit quinquennium? cum à Caio Atilio, & Quinto Servilio conſulibus tam facilis eſſet annorum digeſtio. quod adjeci, non ut arguerem, ſed ne arguerer.

LIV. Non fuit major in Cæſarem, quam in Pompeium fuerat, regis eorumque, quorum is auctoritate regebatur, fides. quippe cum venientem eum tentaſſent inſidiis, ac deinde bello laceſſere auderent, utrique ſummo imperatorum, alteri ſuperſtiti meritas pœnas luere ſuppliciis. Nuſquam erat Pompeius corpore, adhuc ubique Iubæ nomine: quippe ingens partium ejus favor bellum excitaverat Africum. quod ciebat rex Iuba, & Scipio, vir conſularis, ante biennium, quam exſtingueretur Pompeius, lectus ab eo ſocer. eorumque copias auxerat Marcus Cato, ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopia, perductis ad eos legionibus: qui vir, cum ſummum ei à militibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit.

LV. Admonet promiſſæ brevitatis fides quanto omnia tranſcurſu dicenda ſint. Sequens fortunam ſuam Cæſar, pervectus in Africam, quam occiſo Curione, Iulianarum duce partium, Pompeiani obtinebant exercitus, ibi primo varia fortunam expugnavit via, inclinatæque hoſtium copiæ. Nec diſſimilis ibi adverſus victos, quam in priores, clementia Cæſaris fuit. Victorem Africani belli Caium Cæſarem gravius excepit Hiſpanienſe, (nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriæ ejus adſtruxit) quod Cnæus Pompeius, Magni filius, adoleſcens, impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflaverat, undiq; ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem ſequentium ex toto orbe terrarum auxiliis confluentibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

bus. Sua Cæſarem in Hiſpaniam comitata fortuna eſt. ſed nullum umquam atrocius periculoſiusque ab eo initum prœlium, adeo ut plus quam dubio Marte, deſcenderet equo, conſiſtensque ante recedentem ſuorum aciem, increpita prius fortuna quod ſe in eum ſervaſſet exitum, denunciaret militibus, veſtigio ſe non receſſurum: proinde viderent, quem, & quo loco imperatorem deſerturi forent. verecundia magis, quam virtute, acies reſtitutæ, C. A. duce, quam à milite, fortius.

LVI. Cnæus Pompeius, gravis vulnere inventus, inter ſolitudines avias interemptus eſt. Labienum, Varumque acies abſtulit. Cæſar, omnium victor, regreſſus in urbem, (quod humanam excedat fidem,) omnibus, qui contra ſe arma tulerant, ignovit, magnificentiſſimisque gladiatorii muneris, naumachiæ, & equitum peditumque, ſimul elephantorum certaminis ſpectaculis, epulique per multos dies dati celebratione, replevit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini teſtudine, Africi ebore, Hiſpanienſis argento raſili conſtitit. Pecunia, ex manubiis lata, paullo amplius ſexies millies ſeſtertium. Neque illi tanto viro, & tam clementer omnibus victoriis ſuis uſo, plus quinque menſium principalis quies contigit: quippe cum menſe Octobri in urbem reverțiſſet, idibus Martiis, conjurationis auctoribus Bruto & Caſſio (quorum alterum, promittendo conſulatum non obligaverat, contra, differendo Caſſium offenderat; adjectis etiam conſiliariis cædis familiariſſimis omnium, & fortuna partium ejus in ſummum evectis faſtigium, Decimo Bruto, & Caio Trebonio, aliisque clari nominis viris) interemptus eſt. cui magnam invidiam conciliarat Marcus Antonius, omnibus audendis paratiſſimus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tiſſimus, conſulatus collega, imponendo capiti ejus Lupercalibus ſedentis pro Roſtris inſigne regium, quod ab eo ita repulſum erat, ut non offenſus videretur.

LVII. Laudandum experientia conſilium eſt Panſæ atque Hirtii, qui ſemper prædixerant Cæſari, ut principatum, armis quæſitum, armis teneret. ille, dictitans, mori ſe, quam timeri malle, dum clementiam, quam præſtiterat, exſpectat, incautus ab ingratis occupatus eſt, cum quidem plurima præſagia atque indicia dii immortales futuri obtuliſſent periculi. nam & haruſpices præmonuerant, ut diligentiſſime iduum Martiarum caveret diem; & uxor Calpurnia, territa nocturno viſu, ut ea die domi ſubſiſteret, orabat; & libelli, conjurationem nunciantes, dati, ab eo neque protinus lecti erant. Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cujus cum fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.

LVIII. Quo anno id patravere facinus Brutus, & Caius Caſſius, prætores erant, Decimus Brutus conſul deſignatus. Hi una cum conjurationis globo, ſtipati gladiatorum Decimi Bruti manu, Capitolium occupavere, cum conſul Antonius, (quem cum ſimul interimendum cenſuiſſet Caſſius, teſtamentumque Cæſaris abolendum, Brutus repugnaverat; dictitans, nihil amplius civibus præter tyranni, ita enim appellari Cæſarem facto ejus expediebat, petendum eſſe ſanguinem) convocato Senatu, cum jam Dolabella, quem ſubſtituturus ſibi Cæſar deſignaverat conſulem, faſces atque inſignia corripuiſſet conſularia, velut pacis auctor, liberos ſuos obſides in Capitolium miſit, fidemque deſcendendi tuto interfectoribus Cæſaris dedit: & illud decreti Athenienſium celeberrimi exemplum, relatum à Cicerone, Oblivionis

præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

præteritarum rerum, decreto Patrum comprobatum eſt.

LIX. Cæſaris deinde teſtamentum apertum eſt, quo Caium Octavium, nepotem ſororis ſuæ Iuliæ, adoptabat; de cujus origine, etiam ſi prævenτis & pauca dicenda ſunt. Fuit Caius Octavius, ut non patricia, ita admodum ſpecioſa equeſtri genitus familia, gravis, ſanctus, innocens, dives. Hic prætor inter nobiliſſimos viros creatus, primo loco, cum ei dignatio Iulia genitam Atiam conciliaſſet uxorem, ex eo honore ſortitus Macedoniam, appellatusque in ea Imperator, decedens ad petitionem conſulatus obiit, prætextato relicto filio, quem Caius Cæſar, major ejus avunculus, educatum apud Philippum vitricum, dilexit ut ſuum, natumque annos octodecim, Hiſpanienſis militiæ aſſecutum ſe poſtea comitem habuit, nunquam aut alio uſum hoſpitio, quam ſuo, aut alio vectum vehiculo: pontificatusque ſacerdotio puerum honoravit. Et pacatis bellis civilibus, ad erudiendum liberalibus diſciplinis ſingularis indolem juvenis, Apolloniam eum in ſtudia miſerat, mox belli Getici, ac deinde Parthici habiturus commilitonem. Cui ut eſt nunciatum de cæde avunculi, cum protinus ex vicinis legionibus centuriones ſuam, ſuorumque militum operam ei pollicerentur; neque eam ſpernendam Salvidienus, & Agrippa dicerent; ille feſtinans pervenire in urbem, omnem ordinationem & necis & teſtamenti Brundiſii comperit. Cui adventanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia: &, cum intraret urbem, Solis orbis ſuper caput ejus, curvatus æqualiter, rotundatusque in colorem arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conſpectus eſt.

LX. Non placebat Atiæ matri Philippoque vitri-

vitrico, adiri nomen invidioſæ fortunæ Cæſaris: ſed aſſerebant ſalutaria reipublicæ terrarumque orbis fata conditorem, conſervatoremque Romani nominis. Sprevit itaque cæleſtis animus humana conſilia; & cum periculo potius ſumma, quam tuto humilia, propoſuit ſequi, maluitque avunculo, & Cæſari de ſe, quam vitrico, credere; dictitans, nefas eſſe, quo nomine Cæſari dignus eſſet viſus, ſemet ipſum videri indignum. Hunc protinus Antonius conſul ſuperbe excipit; (neque is erat contemptus, ſed metus) vixque admiſſo in Pompeianos hortos, loquendi ſecum tempus dedit; mox etiam, velut inſidiis ejus petitus, ſceleſte inſimulare cœpit: in quo turpiter deprehenſa ejus vanitas eſt. Aperte deinde Antonii ac Dolabellæ conſulum ad nefandam dominationem erupit furor. ſeſtertium ſepties millies, depoſitum à Caio Cæſare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio, actorum ejuſdem inſertis falſis, civitatibusque corruptis, commentariis. Atq; omnia pretio temperata, vendente rempublicam conſule. Idem, provinciam Decimo Bruto deſignato conſuli decretam, Galliam occupare ſtatuit: Dolabella transmarinas decrevit ſibi: interque naturaliter diſſimillimos ac diverſa volentes creſcebat odium. eoque Caius Cæſar juvenis quotidianis Antonii petebatur inſidiis.

LXI. Torpebat oppreſſa dominatione Antonii civitas. Indignatio, & dolor omnibus, vis ad reſiſtendum nulli aderat, cum Caius Cæſar, decimum nonum annum ingreſſus, mira auſus, ac ſumma conſecutus, privato conſilio, majorem Senatu pro republica animum habuit. primumq; à Calatia, mox à Caſilino veteranos excivit paternos. Quorum exemplum ſecuti alii, brevi in formam juſti coiere exercitus. mox, cum Antonius occur-

occurriſſet exercitui, quem ex transmarinis provinciis Brundiſium venire juſſerat, legio Martia, & Quarta, cognita & ſenatus voluntate, & tanti juvenis indole, ſublatis ſignis, ad Cęſarem ſe contulerunt. Eum ſenatus, honoratū equeſtri ſtatua, quæ hodieque in Roſtris poſita ætatem ejus ſcriptura indicat, (qui honor non alii, per trecentos annos, quam Lucio Sullæ, & Cnæo Pompeio, & Caio Cæſari contigerat) proprætorem una cum conſulibus deſignatis, Hirtio & Panſa, bellum cum Antonio gerere juſſit. Ab eo, annum agente viceſimum, fortiſſime circa Mutinam adminiſtratum eſt, & Decimus Brutus obſidione liberatus; Antonius turpi ac nuda fuga coactus deſerere Italiam: conſulum autem alter in acie, alter poſt paucos dies ex vulnere mortem obiit.

LXII. Omnia ante, quam fugaretur Antonius, honorifice à ſenatu in Cæſarem, exercitumque ejus decreta ſunt, maxime auctore Cicerone: ſed, ut receſſit metus, erupit voluntas, protinusque Pompeianis partibus rediit animus. Bruto, Caſſioque provinciæ, quas jam ipſi, ſine ullo Senatusconſulto, occupaverant, decretæ. laudati, quicumque his ſe exercitus tradidiſſent. omnia transmarina imperia eorum commiſſa arbitrio. quippe Marcus Brutus, & Caius Caſſius, nunc metuentes arma Antonii, nunc, ad augendam ejus invidiam, ſimulantes ſe metuere, teſtati edictis, libenter ſe vel in perpetuo exſilio victuros, dum reſpublica conſtaret concordia, nec ullam belli civilis præbituros materiam, plurimum ſibi honoris eſſe in conſcientia facti ſui, profecti urbe atque Italia, intento ac pari animo, ſine auctoritate publica, provincias, exercitusque occupaverant; &, ubicumque ipſi eſſent, prætexentes eſſe rempublicam; pecunias etiam, quæ ex transmarinis provinciis Romam

Romam ab quæſtoribus deportabantur, à volentibus acceperant. quę omnia ſenâtus decretis comprehenſa, & comprobata ſunt. Et Decimo Bruto, quod alieno beneficio viveret, decretus triumphus. Panſæ, atque Hirtii corpora publica ſepultura honorata. Cæſaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum ejus miſſi erant, juberentur, ſummoto eo, milites alloqui. Non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat ſenatus. nam, cum eam injuriam diſſimulando Cæſar ferret, negavere milites, ſine Imperatore ſuo ulla ſe audituros mandata. Hoc eſt illud tempus, quo Cicero, inſito amore Pompeianarum partium, Cæſarem laudandum, & tollendum cenſebat; cum aliud diceret, aliud intelligi vellet.

LXIII. Interim Antonius, fuga transgreſſus Alpes, primo per colloquia repulſus à Marco Lepido, qui pontifex maximus in Caii Cæſaris locum furto creatus, decreta ſibi Hiſpania, adhuc in Gallia morabatur: mox ſæpius in conſpectum veniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat ſobrius, per averſa caſtrorum proruto vallo militibus receptus eſt: qui titulo imperii cedebat Lepido, cum ſumma virium penes eum foret. Sub Antonii ingreſſum in caſtra Iuventius Laterenſis, vir vita ac morte conſentaneus, cum acerrime ſuaſiſſet Lepido, ne ſe cum Antonio, hoſte judicato, jungeret, irritus conſilii, gladio ſe ipſe transfixit. Plancus deinde, dubia, id eſt ſua fide, diu, quarum eſſet partium, ſecum luctatus, ac ſibi difficile conſentiens, & nunc adjutor Decimi Bruti, deſignati conſulis, collegæ ſui, ſenatuiq; ſe litteris venditans, mox ejuſdem proditor; Aſinius autem Pollio, firmus propoſito, & Iulianis partibus fidus, Pompeianis adverſus; uterque exercitus tradidere Antonio.

LXIV. De-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

LXIV. Decimus Brutus, deſertus primo à Planco, poſt etiam inſidiis ejuſdem petitus, paullatim relinquente eum exercitu, fugiens, in hoſpitis cujuſdam, nobilis viri, nomine Cameli, domo ab iis, quos miſerat Antonius, jugulatus eſt; juſtiſſimasque optime de ſe merito viro Caio Cæſari pœnas dedit: cujus cum primus omnium amicorum fuiſſet, interfector fuit, & fortunæ, ex qua fructum tulerat, invidiam in auctorem relegabat, cenſebatque æquum, quæ acceperat à Cæſare, retinere, Cæſarem, qui illa dederat, periſſe. Hæc ſunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonii memoriæ inuſſit notas. ſed hic fulgentiſſimo & cæleſti ore; at tribunus Canutius continua rabie lacerabat Antonium. Vtrique vindicta libertatis morte ſtetit, ſed tribuni ſanguine commiſſa proſcriptio, Ciceronis vel ſatiato Antonio pœna finita. Lepidus deinde à ſenatu hoſtis judicatus eſt, ut ante fuerat Antonius.

LXV. Tum inter eum, Cæſaremque, & Antonium, commercia epiſtolarum; & conditionum jacta mentio, cum Antonius & ſubinde Cæſarem admoneret, quam inimicæ ipſi Pompeianæ partes forent; & in quod jam emerſiſſent faſtigium; & quanto Ciceronis ſtudio Brutus Caſſiusque attollerentur; denunciaretque, ſe cum Bruto Caſſioque qui jam decem & ſeptem legionum potentes erant, juncturum vires ſuas, ſi Cæſar ejus aſpernaretur concordiam; diceretque plus Cæſaré patris, quam ſe amici ultioni debere. tum inita potentiæ ſocietas, & hortantibus, orantibusque exercitibus, inter Antonium etiam, & Cæſarem facta affinitas, cum eſſet privigna Antonii deſponſa Cæſari. conſulatumque iniit Cæſar pridie, quam viginti annos impleret, x Kalendas Octobres, cum collega Quinto Pedio, poſt Vrbem conditam annis

nis ſeptingentis novem, ante ſeptuaginta duos quam tu, Marce Vinici, conſulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea conſularem prætextam jungentem prætoria. Idem hic poſtea triumphavit.

LXVI. Furente deinde Antonio, ſimulq; Lepido, quorum uterque, ut prædiximus, hoſtes judicati erant, cum ambo mallent ſibi nunciari quid paſſi eſſent, quam quid emeruiſſent, repugnãteCæſare, ſed fruſtra adverſus duos, inſtauratum Sullani exempli malum, proſcriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut Cæſar aliquem proſcribere coactus eſt; aut ab illo Cicero proſcriptus eſt; abſciſſaq; ſcelere Antonii vox publica eſt, cum ejus ſalutẽ nemo defendiſſet, qui per tot annos & publicam civitatis, & privatam civium defenderat. Nihil tamen egiſti, Marce Antoni: (cogit enim excedere propoſiti formam operis, erumpens animo ac pectore indignatio) nihil, inquam, egiſti, mercedem cæleſtiſſimi oris, & clariſſimi capitis abſciſſi numerando, auctoramentoque funebri ad conſervatoris quondam reipublicæ tantique conſulis irritando necem. Rapuiſti tu Marco Ciceroni lucem ſolicitam, & ætatem ſenilem, & vitam inferiorem te principe, quam ſub te Triumviro mortem: famam vero, gloriamque factorum atque dictorum adeo non abſtuliſti, ut auxeris. Vivit, vivetque per omnium ſæculorum memoriam. Dumque hoc vel forte, vel providentia, vel utcumque conſtitutum, rerum naturæ corpus, quod ille pæne ſolus Romanorum animo vidit, ingenio complexus eſt, eloquentia illuminavit, manebit incolume: comitem ævi ſui laudem Ciceronis trahet; omnisque poſteritas illius in te ſcripta mirabitur, tuum in eum factum exſecrabi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

crabitur; citiusque in mundo genus hominum, quam cadet.

LXVII. Hujus totius temporis fortunam ne deflere quidem quisquam ſatis digne potuit, adeo nemo exprimere verbis poteſt. Id tamen notandum eſt, fuiſſe in proſcriptos uxorum fidem ſummam, libertorum mediam, ſervorum aliquam, filiorum nullam. adeo difficilis eſt hominibus utcumque conceptæ ſpei mora. Ne quid ulli ſanctum relinqueretur, vel in dotem invitamentumque ſceleris, Antonius Lucium Cæſarem avunculum, Lepidus Paullum fratrem proſcripſerant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater ejus Plancus Plotius proſcriberetur. Eoque inter jocos militares, qui currum Lepidi, Plancique ſecuti erant, inter exſecrationem civium uſurpabant hunc verſum: De Germanis, non de Gallis, duo triumphant conſules.

LXVIII. Suo præteritum loco referatur. neque enim perſona umbram actæ rei capit. Dum in acie Pharſalica, Africaque de ſumma rerum Cæſar dimicat, Marcus Cœlius, vir eloquio, animoque Curioni ſimillimus, ſed in utroque perfectior, nec minus ingenioſe nequam, cum ne in modica quidem ſervari poſſet, quippe pejor illi res familiaris, quam mens, erat, in prætura novarum tabularum auctor exſtitit; nequiitque Senatus, & auctoritate conſulum, deterreri. accito etiam Milone Annio, qui, non impetrato reditu, Iulianis partibus infeſtus erat, in urbe ſeditionem, haud magis occulte bellicum tumultum movens, primo ſummotus à republica, mox conſularibus armis, auctore Senatu, circa Turios oppreſſus eſt. Incepto pari ſimilis fortuna Milonis fuit; qui, Compſam in Hirpinis oppugnans, ictusque lapide, tum Publio Clodio, tum patriæ, quam armis pete-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

petebat, pœnas dedit; vir inquies, & ultra fortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omiſſis peto, notetur, immodica & intempeſtiva libertate uſos adverſus Caium Cæſarem, Marullum Epidium, Flaviumque Cæſetium, tribunum plebei, dum arguunt, in eo regni voluntaté, pæne vim dominationis expertos. In hoc tamen ſæpe laceſſiti principis ira exceſſit, ut, cenſoria potius contentus nota, quam animadverſione dictatoria, ſummoveret eos à republica, teſtareturq; eſſe ſibi miſerrimum, quod aut natura ſua ei excedendum foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem revertendum eſt.

LXIX. Iam & Dolabella in Aſia Caium Trebonium conſularem, cui ſuccedebat, fraude deceptum, Smyrnæ occiderat, virum adverſus merita Cæſaris ingratiſſimum, participemque cædis ejus, à quo ipſe in conſulare provectus faſtigium fuerat: & Caius Caſſius, acceptis à Staio Murco, & Criſpo Marcio, prætoriis viris, Imperatoribus, qui prævalidis in Syria legionibus, incluſum Dolabellam, qui, præoccupata Aſia, in Syriam pervenerat, Laodicea expugnat (ita tamen, ut ad ictum ſervi ſui Dolabella non ſegniter cervicem daret) & decem legiones in eo tractu ſui juris fecerat. & Marcus Brutus Caio Antonio, fratri Marco Antonii in Macedonia, Vatinioque circa Dyrrhachium volentes legiones extorſerat: ſed Antonium bello laceſſierat: Vatinium dignatione obruerat: cum & Brutus cuilibet ducum præferendus videretur; & Vatinius nulli nomini non eſſet poſtferendus. in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii, adeo, ut animus ejus digniſſimo domicilio incluſus videretur. eratque ſeptem legionibus validus. Et lege Pedia, quam conſul Pedius, collega Cæſaris, tulerat, omnibus, qui

Cæſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Cæſarem patrem interfecerant, aqua ignique damnatis interdictum erat. quo tempore Capito, patruus meus, vir ordinis ſenatorii, Agrippæ ſubſcripſit in Caium Caſſium.

LXX. Dumque ea in Italia geruntur, acri atque proſperrimo bello Caſſius Rhodum, rem immanis operis, ceperat; Brutus Lycios devicerat; & inde in Macedoniam exercitus transjecerant; cum per omnia repugnans naturæ ſuæ Caſſius, etiam Bruti clementiam vinceret. Neque reperias, quos aut pronior fortuna comitata ſit, aut veluti fatigata maturius deſtituerit, quam Brutum & Caſſium. Tum Cæſar & Antonius tranjecerunt exercitus in Macedoniam, & apud urbem Philippos cum Marco Bruto Caſſioque acie concurrerunt. Cornu, cui Brutus præerat, impulſis hoſtibus caſtra Cæſaris cepit. nam ipſe Cæſar, etiam ſi infirmiſſimus valetudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico, ne in caſtris remaneret, manifeſte denunciatione quietis territo. Id autem, in quo Caſſius fuerat, fugatum, ac male multatum, in altiora ſe receperat loca. Tum Caſſius, ex ſua fortuna eventum collegæ æſtimans, cum dimiſiſſet evocatum, juſſiſſetque nunciare ſibi, quæ eſſet multitudo ac vis hominum, quæ ad ſe tenderet, tardius eo nunciante, cum in vicino eſſet agmen curſu ad eum tendentium, neque pulvere facies, aut ſigna denotari poſſent; exiſtimans, hoſtes eſſe, qui irruerent, lacerna caput circumdedit, extentamque cervicem interritus liberto præbuit. Deciderat Caſſii caput, cum evocatus advenit, nuncians Brutum eſſe victorem. qui, cum Imperatorem poſtratum videret; Sequar, inquit, eum, quem mea occidit tarditas, & ita in gladium occubuit. Poſt paucos deinde dies Brutus conflixit cum hoſtibus, & victus acie, cum in tumulum

nocte

nocte ex fuga ſe recepiſſet, impetravit à Stratone Ægeate, familiari ſuo, ut manum morituro commodaret ſibi; rejectoque lævo ſuper caput brachio, cum mucronem gladii ejus, dextera tenens, ſiniſtræ admoviſſet mamillæ, ad eum ipſum locum, qua cor emicat, impellens ſe in vulnus, uno ictu transfixus, exſpiravit.

LXXI. Protinus Meſſalla, fulgentiſſimus juvenis, proximus in illis caſtris Bruti, Caſſiique auctoritati, cum eſſent, qui eum ducem poſcerent, ſervari beneficio Cæſaris maluit, quam dubiam ſpem armorum tentare amplius. Nec aut Cæſari quidquam ex victoriis ſuis fuit lætius, quam ſervaſſe Corvinum; aut majus exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Cæſarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clariſſimorum virorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum, Hortenſiumque eminentiſſimorum civium filios fortuna abſtulit. nam Varro ad ludibrium moriturus Antonii, digna illo, ac vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus eſt. Druſus Livius, Iuliæ Auguſtæ pater, & Varus Quinctilius, ne tentata quidem hoſtis miſericordia, alter ſe ipſe in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere coëgerat, manu, cum ſe inſignibus honorum velaſſet, jugulatus eſt.

LXXII. Hunc exitum Marci Bruti partium ſeptimum & trigeſimum annum agentis fortuna eſſe voluit, corrupto animo ejus in diem, quæ illi omnes virtutes unius temeritate facti abſtulit. Fuit autem dux Caſſius melior, quanto vir Brutus. è quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Caſſium. in altero major vis, in altero virtus. qui ſi viciſſent, quantum reipublicæ interfuit, Cæſarem potius habere quam Antonium principem; tantum retuliſſet habere Brutum,

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

quam Caſſium. Cnæus Domitius, pater Lucii Domitii, nuper à nobis viſi, eminentiſſimæ ac nobiliſſimæ ſimplicitatis viri, avus hujus Cnæi Domitii, clariſſimi juvenis, occupatus navibus, tum magno ſequentium conſilia ſua comitatu fugæ fortunæque ſe commiſit, ſemet ipſo contentus duce partium. Staius Murcus, qui claſſi & cuſtodiæ maris præfuerat, cum omni commiſſa ſibi parte exercituum naviumq; Sextum Pompeium, Cnæi Magni filium, qui ex Hiſpania revertens, Siciliam armis occupaverat, petit. ad quem & è Brutianis caſtris, & ex Italia, aliiſque terrarum partibus, quos præſenti periculo fortuna ſubduxerat, proſcripti confluebant. quippe nullum habentibus ſtatum quilibet dux erat idoneus; cum fortuna non electionem daret, ſed perfugium oſtenderet; exitialemque tempeſtatem fugientibus ſtatio pro portu foret.

LXXIII. Hic adoleſcens erat ſtudiis rudis, ſermone barbarus, impetu ſtrenuus, manu promptus, cogitatione celer, fide patri diſſimillimus, libertorum ſuorum libertus, ſervorumque ſervus, ſpecioſis invidens, ut pareret humillimis: quem ſenatus pæne totus, adhuc è Pompeianis conſtans partibus, poſt Antonii à Mutina fugam, eodem illo tempore, quo Bruto Caſſioque tranſmarinas provincias decreverat, revocatum ex Hiſpania, ubi adverſus eum clariſſimum bellum Pollio Aſinius prætorius geſſerat, in paterna bona reſtituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum, ut prædiximus, occupata Sicilia, ſervitia, fugitivoſque in numerum exercitus ſui recipiens, magnum modum legionum effecerat; perque Menam & Menecratem, paternos libertos, præfectos claſſium, latrociniis ac prædationibus infeſtato mari, ad ſe exercitumque tuendum rapto utebatur; cum eum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

non depuderet vindicatum armis ac ductu patris ſui mare infeſtare piraticis ſceleribus.

LXXIV. Fractis Brutianis Caſſianiſque partibus, Antonius tranſmarinas obiturus provincias ſubſtitit; Cæſar in Italiam ſe recepit, eamq; longe, quam ſperaverat, tumultuoſiorem reperit. quippe L. Antonius conſul, vitiorum fratris ſui conſors, ſed virtutum, quæ interdum in illo erant, expers, modo apud veteranos criminatus Cæſarem, modo eos, qui juſte diviſione prædiorum, nominatiſque colonis agros amiſerant, ad arma conciens, magnum exercitum conflaverat. Ex altera parte uxor Antonii Fulvia, nihil muliebre, præter corpus, gerens, omnia armis tumultuque miſcebat. Hæc belli ſedem Præneſte ceperat. Antonius, pulſus undique viribus Cæſaris, Peruſiam ſe contulerat; Plancus Antonianarum adjutor partium, ſpem magis oſtenderat auxilii, quam opem ferebat Antonio. Vſus Cæſar virtute & fortuna ſua, Peruſiam expugnavit; Antonium inviolatum dimiſit. in Peruſinos magis ira militum, quam voluntate ſævitum ducis. urbs incenſa, cujus initium incendii princeps ejus loci fecit Macedonicus; qui, ſubjecto rebus ac penatibus ſuis igni, transfixum ſe gladio flammæ intulit.

LXXV. Per eadem tempora exarſerat in Campania bellum, quod, profeſſus eorum, qui perdiderant agros, patrocinium, ciebat Tiberius Claudius Nero, prætorius, & Pontifex, Tiberii Cæſaris pater, magni vir animi, doctiſſimique ingenii. id quoque adventu Cæſaris ſepultum atque diſcuſſum eſt. Quis fortunæ mutationes, quis dubios rerum humanarum caſus ſatis mirari queat? quis non diverſa præſentibus, contrariaque exſpectatis aut ſperet, aut timeat? Livia, nobiliſſimi & fortiſſimi viri Druſi Claudiani filia, genere, probitate,

tate, forma, Romanarum eminentiſſima, quam poſtea conjugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem ac filiam, tum fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, cujus bimum hunc Tiberium Cæſarem, vindicem Romani imperii, futurumque ejuſdem Cæſaris filium, geſtans ſinu, per avia itinerum vitatis militum gladiis uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, pervenit ad mare, & cum viro Nerone pervecta in Siciliam eſt.

LXXVI. Quod alieno teſtimonium redderem, in eo non fraudabo avum meum. quippe Caius Velleius, honoratiſſimo inter illos trecentos ſexaginta judices loco, à Cnæo Pompeio lectus, ejuſdem, Marcique Bruti, ac Tironis præfectus fabrum, vir nulli ſecundus, in Campania, digreſſu Neronis à Neapoli, cujus ob ſingularem cum eo amiciciam partium adjutor fuerat, gravis iam ætate & corpore, comes eſſe non poſſet, gladio ſe ipſe transfixit. Inviolatam excedere Italia Cæſar paſſus Fulviam, Plancumque muliebris fugæ comitem. nam Pollio Aſinius cum ſeptem legionibus, diu retenta in poteſtate Antonii Venetia, magnis ſpecioſiſque rebus circa Altinum, aliaſque ejus regionis urbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digreſſum è Brutianis caſtris poſt cædem ejus prædiximus, & propriæ claſſis factum ducem, conſiliis ſuis illectum, ac fide data, junxit Antonio. Quo facto quiſquis æquum ſe præſtiterit, ſciat non minus à Pollione in Antonium, quam ab Antonio in Pollionem eſſe collatum. Adventus deinde in Italiam Antonii, præparatuſque contra eum Cæſaris, habuit belli metum: ſed pax circa Brundiſium compoſita. Per quæ tempora Rufi Salvidieni ſceleſta conſilia patefacta ſunt. qui, natus obſcuriſſimis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

initiis, parum habebat ſummam accepiſſe, & proximus à Cnæo Pompeio, ipſoque Cæſare ex equeſtri ordine conſul creatus eſſe, niſi aſcendiſſet, quo infra ſe & Cæſarem videret, & rempublicam.

LXXVII. Tum, expoſtulante conſenſu populi, quem gravis vrebat infeſto mari annona, cum Pompeio quoque circa Miſenum pax inita: qui haud abſurde cum in navi Cæſaremque & Antonium cena exciperet, dixit: In carinis ſuis ſe cenam dare. referens hoc dictum ad loci nomen, in quo paterna domus ab Antonio poſſidebatur. In hoc pacis fœdere placuit, Siciliam Achaiamque Pompeio concedere: in quo tamen animus inquies manere non potuit: id unum tantummodo ſalutare adventu ſuo patriæ attulit, quod omnibus proſcriptis, aliiſque, qui ad eum ex diverſis cauſis fugerant, reditum ſalutemque pactus eſt. quæ res & alios clariſſimos viros, & Neronem Claudium, & Marcum Silanum, Sentiumque Saturninum, & Aruntium ac Titium, reſtituit reipublicæ. Staium autem Murcum, qui, adventu ſuo claſſisque celeberrimæ, vires ejus duplicaverat, inſimulatum falſis criminationibus, quia talem virum collegam officii Mena & Menecrates faſtidierant, Pompeius in Sicilia interfecerat.

LXXVIII. Hoc tractu temporum Octaviam, ſororem Cæſaris, Marcus Antonius duxit uxorem. Redierat Pompeius in Siciliam, Antonius in tranſmarinas provincias: quas magnis momentis Labienus, ex Brutianis caſtris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoque legato Antonii, concuſſerat: qui virtute & ductu Ventidii una cum Parthorum copiis, celeberrimoque juvenum Pacoro regis filio, exſtinctus eſt. Interim Cæſar per hæc tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tempora, ne, res diſciplinæ inimiciſſima, otium corrumperet militem, crebris in Illyrico Dalmatiaque expeditionibus, patientia periculorum, bellique experientia durabat exercitum. Eadem tempeſtate Calvinus Domitius, cum ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, graviſſimi comparandique antiquis exempli auctor fuit: quippe primipili centurionem, nomine Vibillium, ob turpem ex acie fugam, fuſte percuſſit.

LXXIX. Creſcente in dies & claſſe & fama Pompeii, Cæſar molem belli ejus ſuſcipere ſtatuit. Ædificandis navibus, contrahendoque militi ac remigi, navalibuſque adſueſcendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus eſt Marcus Agrippa, virtutis nobiliſſimæ, labore, vigilia, periculo invictus, parendique, ſed uni ſcientiſſimus, aliis ſane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultiſque facta conjungens. Hic, in Averno ac Lucrino lacu ſpecioſiſſima claſſe fabricata, quotidianis exercitationibus militem remigemque ad ſummam & militaris & maritimæ rei perduxit ſcientiam. Hac claſſe Cæſar, cum prius, deſpondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liviam, auſpicatis reipublicæ ominibus duxiſſet eam uxorem, Pompeio Siciliæque bellum intulit. Sed virum, humana ope invictum, graviter eo tempore fortuna concuſſit. quippe longe majorem partem claſſis, circa Veliam Palinurique promontorium, adorta vis Africi, laceravit ac diſtulit. Ea patrando bello mora fuit, quod poſtea dubia, & interdum ancipiti, fortuna geſtum eſt. nam & claſſis eodem loco vexata eſt tempeſtate; &, ut navali primo prœlio, apud Mylas, ductu Agrippę, pugnatum proſpere; ita inopinato claſſis adventu, gravis ſub ipſius Cæſaris oculis circa Tauromenium accepta clades; neque ab ipſo periculum

 abfuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

abfuit. Legiones, quæ cum Cornificio erant, legato Cæſaris, expoſitæ in terra, pæne à Pompeio oppreſſæ ſunt. Sed ancipitis fortuna temporis, matura virtute correcta. Explicatis quippe utriuſque partis claſſibus, pæne omnibus exſutus navibus, Pompeius Aſiam fuga petivit. juſſuque Marci Antonii, cujus opem petierat, dum inter ducem, & ſupplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur, à Titio jugulatus eſt: cui in tantum duravit hoc facinore contractum odium, ut mox, ludos in theatro Pompeii faciens, exſecratione populi, ſpectaculo, quod præbebat, pelleretur.

LXXX. Acciverat gerens contra Pompeium bellum ex Africa Cæſar Lepidum cum duodecim ſemiplenis legionibus. Hic vir omnium vaniſſimus, neque ulla virtute tam longam fortunæ indulgentiam meritus, exercitum Pompeii, quia propior fuerat, ſequentem non ipſius, ſed Cæſaris auctoritatem ac fidem, ſibi junxerat: inflatuſque amplius viginti legionum numero, in id furoris proceſſerat, ut inutilis in aliena victoria comes, quam diu moratus erat, diſſidendo in conſiliis Cæſaris, & ſemper diverſa iis, quæ aliis placebant, dicendo, totam victoriam ut ſuam interpretaretur; audebatque denunciare Cæſari, excederet Sicilia. Non ab Scipionibus, aliiſque veteribus Romanorum ducum, quidquam auſum patratumque fortius, quam tunc à Cæſare. Quippe cum inermis & lacernatus eſſet, præter nomen nihil trahens, ingreſſus caſtra Lepidi, evitatis, quæ juſſu hominis praviſſimi tela in eum jacta erant, cum lacerna ejus perforata eſſet lancea; Aquilam legionis rapere auſus eſt. Scires, quid intereſſet inter duces. Armati inermem ſecuti ſunt; decimoque anno, quam ad diſſimillimam vitæ ſuæ

potentiam pervenerat Lepidus, & à militibus, & à fortuna deſertus, pulloque velatus amiculo, inter ultimam confluentium ad Cæſarem turbam latens genibus ejus advolutus eſt. Vita, rerumque ſuarum dominium conceſſa ei ſunt: ſpoliata quam tueri non poterat dignitas.

LXXXI. Subita deinde exercitus ſeditio, qui, plerumque contemplatus frequentiam ſuam, à diſciplina deſciſcit; &, quod cogere ſe putat poſſe, rogare non ſuſtinet, partim ſeveritate, partim liberalitate diſcuſſa principis. Specioſumque per id tempus adjectum ſupplementum Campanæ coloniæ. ejus reditus erant publici: pro his longe ube-riores reditus duodecies ſeſtertium in Creta inſula redditi, & aqua promiſſa, quæ hodieque ſingulare & ſalubritatis inſtar, & amœnitatis ornamẽtum eſt. Inſigne coronæ claſſicæ, quo nemo umquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa ſingulari virtute meruit. Victor deinde Cæſar reverſus in urbem, contractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipſius, publicis ſe uſibus deſtinare profeſſus eſt: Templumque Apollini, & circa porticus facturum promiſit; quod ab eo ſingulari exſtructum munificentia eſt.

LXXXII. Qua æſtate Cæſar tam proſpere Lepidum in Sicilia, bene fortuna in Cæſare & republica militavit ad Orientem; quippe Antonius cum tredecim legionibus egreſſus Armeniam, ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obvium. primoq; duas legiones, cum omnibus impedimentis, tormentiſque, & Statiano legato, amiſit; mox ſæpius ipſe, cum ſummo totius exercitus diſcrimine, ea adiit pericula, quibus ſervari ſe poſſe deſperaverat; amiſſaque non minus quarta parte militum, captivi

cujuſdam, ſed Romani, conſilio ac fide ſervatus. qui clade Craſſiani exercitus captus, cum fortunam, non animum, mutaſſet, acceſſit nocte ad ſtationem Romanam; prædixitque, ne deſtinatum iter peterent, ſed diverſo ſilveſtrique pervaderent. Hoc Marco Antonio acto, illis legionibus ſaluti fuit: de quibus tamen, totoque exercitu haud minus pars quarta, ut prædiximus, militum, calonum ſervitiique deſiderata eſt; impedimentorum vix ulla ſuperfuit. Hanc tamen Antonius fugam ſuam, quia vivus exierat, victoriam vocabat. Qui, tertia æſtate reverſus in Armeniam, regem ejus Artavaſden, fraude deceptum, catenis, ſed, ne quid honori deeſſet, aureis vinxit. Creſcente deinde & amoris in Cleopatram incendio, & vitiorum, quæ ſemper facultatibus, licentiaque, & aſſentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre conſtituit; cum ante, novum ſe Liberum Patrem appellari juſſiſſet, cum, redimitus hederis, coronaque velatus aurea, & thyrſum tenens, cothurniſque ſuccinctus, curru, velut Liber Pater, vectus eſſet Alexandriæ.

LXXXIII. Inter hunc apparatum belli, Plancus non judicio recta legendi, neque amore reipublicæ aut Cæſaris, (quippe hæc ſemper impugnabat,) ſed morbo proditor, cum fuiſſet humillimus aſſentator reginæ, & infra ſervos cliens, cum Antonii librarius, cum obſceniſſimarum rerum & auctor, & miniſter, cum in omnia, & in omnibus venalis, cum cœruleatus & nudus, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus, Glaucum ſaltaſſet, in convivio refrigeratus ab Antonio, ob manifeſtarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæſarem. & idem poſtea clementiam victoris pro ſua virtute interpretabatur; dictitans, id probatum à Cæſare, cui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ille ignoverat. Mox autem hunc, mox avunculum Titius imitatus eſt. Haud abſurde Coponius, vir prætorius, graviſſimus pater, Silii ſocer, cum recens transfuga, multa ac nefanda Plancus abſenti Antonio, in ſenatu objiceret: Multa, inquit, me hercules fecit Antonius, pridie quam tu illum relinqueres.

LXXXIV. Cæſare deinde, & Meſſalla Corvino conſulibus debellatum apud Actium; ubi longe ante quam dimicaretur, exploratiſſima Iulianarum partium fuit victoria. Vigebat in hac parte miles, atque Imperator. illam arcebant omnia. hinc reges firmiſſimi. illinc inopia affectiſſimi. navium hæc magnitudo, modica ne celeritate; adverſa illa ſpecie terribilior. hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæſarem quotidie aliqui transfugiebant. denique, in ore atque oculis Antonianæ claſſis, per M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ante ultimum diſcrimen claſſis hoſtium ſuperata. Rex Amyntas meliora & utiliora ſecutus: nam Deillius, exempli ſui tenax, ut à Dolabella ad Cæſarem: virque clariſſimus, Cnæus Domitius, qui ſolus Antonianarum partium, numquam reginam, niſi nomine ſalutavit, maximo & præcipiti periculo, tranſmiſit ad Cæſarem.

LXXXV. Advenit deinde maximi diſcriminis dies, quo Cæſar Antoniuſque, productis claſſibus, pro ſalute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicavere. Dextrum navium Iulianarum cornu M. Lario commiſſum, lævum Aruntio, Agrippæ omne claſſici certaminis arbitrium. Cæſar, ei parti deſtinatus, in quam à fortuna vocaretur, ubique aderat: claſſis Antonii regimen Publicolæ Soſioque commiſſum. At in terra locatum exercitum Taurus Cæſaris, Anto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

nii regebat Canidius. Vbi initum certamen eſt, omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites; in altera nihil, præter milites. Prima occupat fugam Cleopatra: Antonius fugientis Reginæ, quam pugnantis militis ſui, comes eſſe maluit: & Imperator, qui in deſertores ſævire debuerat, deſertor exercitus ſui factus eſt. Illis, etiam detracto capite, in longum fortiſſime pugnandi duravit conſtantia; &, deſperata victoria, in mortem dimicabatur. Cæſar, quos ferro poterat interimere, verbis mulcere cupiens, clamitanſque & oſtendens, fugiſſe Antonium, quærebat, pro quo & cum quo pugnarent. At illi, cum diu pro abſente dimicaſſent duce, ægre ſummiſſis armis, ceſſere victoriam; citiuſque vitam veniamque Cæſar promiſit, quam illis, ut ea precarentur, perſuaſum eſt. Fuitque in confeſſo, milites optimi Imperatoris, Imperatorem fugaciſſimi militis functum officio. ut dubites, ſuone, an Cleopatræ arbitrio victoriam temperaturus fuerat, qui ad ejus arbitrium direxit fugam.

LXXXVI. Idem locatus in terra fecit exercitus, cum ſe Canidius, præcipiti fuga, rapuiſſet ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præſtiterit, ex quo in quem ſtatum pervenerit fortuna publica, quis in hoc tranſcurſu tam artati operis exprimere audeat? Victoria vero fuit clementiſſima; nec quiſquam interemptus, niſi pauciſſimi, & ii, qui deprecari quidem pro ſe non ſuſtinerent. Ex qua lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumviratus ſui, aut in campis Philippis, ſi licuiſſet, victoriæ ſuæ facturus fuerit ** ad ſolium alarunt, in priſca gravitate celeberrimi fides, mox diu clementia luctatus ſua Cæſar, ſervavit incolumem. Non prætereatur Aſinii Pollionis factum, & dictum memorabile. namque, cum

cum ſe poſt Brundiſinam pacem continuiſſet in Italia, neque aut vidiſſet umquam reginam, aut poſt enervatum amore ejus Antonii animum, partibus ejus ſe miſcuiſſet, rogante Cæſare, ut ſecum ad bellum proficiſceretur Actiacum; Mea, inquit, in Antonium majora merita ſunt, illius in me beneficia notiora: itaque diſcrimine veſtro me ſubtraham, & ero præda victoris.

LXXXVII. Proximo deinde anno, perſecutus reginam Antoniumque Alexandriam, ultimam bellis civilibus impoſuit manum. Antonius ſe ipſe non ſegniter interemit, adeo ut multa deſidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra, fruſtratis cuſtodibus, illata aſpide, morſu ſane ejus, expers muliebris metus, ſpiritum reddidit. Fuitq; & fortuna, & clementia Cæſaris dignum, quod nemo ex iis, qui contra eum arma tulerant, ab eo juſſuve ejus interemptus. Decimum Brutum Antonii interemit crudelitas. Sextum Pompeium, ab eodem victum, idem Antonius, cum dignitatis quoque ſervandæ dediſſet fidem, etiam ſpiritu privavit. Brutus & Caſſius ante, quam victorum experirentur animum, voluntaria morte obierunt. Antonii Cleopatræque quis fuiſſet exitus, narravimus. Canidius timidius deceſſit, quam profeſſioni ejus, qua ſemper uſus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoribus Cæſaris, Parmenſis Caſſius, morte pœnas dedit, ut dederat Trebonius.

LXXXVIII. Dum ultimam bello Actiaco Alexandrinoque Cæſar imponit manum, Marcus Lepidus, juvenis, forma, quam mente, melior; Lepidi ejus, qui Triumvir fuerat reipublicæ conſtituendæ, filius; Iunia Bruti ſorore natus; interficiendi, ſimul in Vrbem revertiſſet, Cæſaris conſilia inierat. Tunc Vrbis cuſtodiis præpoſitus Caius

Mæce-

Mæcenas, equeſtris, & ſplendido genere natus, vir, ubi res vigiliam exigeret, ſane exſomnis, providens atque agendi ſciens, ſimul vero aliquid ex negotio remitti poſſet, otio ac mollitiis pæne ultra feminam fluens; non minus Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus: quippe vixit, anguſti clavi pæne contentus; nec minora conſequi potuit, ſed non tam concupivit. hic ſpeculatus eſt per ſummam quietem ac diſſimulationem, præcipitis conſilia juvenis, & mira celeritate, nullaque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppreſſo Lepido, immane novi ac reſurrecturi belli civilis reſtinxit initium. & ille quidem male conſultorum pœnas exſolvit. Æquetur prædictæ Calpurniæ Antiſtii, Servilia Lepidi uxor; quæ, vivo igni devorato, præmaturam mortem immortali nominis ſui penſavit memoria.

LXXXIX. Cæſar autem reverſus in Italiam, atque urbem occurſus, quo favore omnium hominum, ætatium, ordinum exceptus ſit; quæ magnificentia triumphorum ejus, quæ fuerit munerum; ne in operis quidem juſti materia, nedum hujus tam reciſi, digne exprimi poteſt. Nihil deinde optare à diis homines, nihil dii hominibus præſtare poſſunt, nihil voto concipi, nihil felicitate conſummari, quod non Auguſtus, poſt reditum in Vrbem, reipublicæ populoque Romano terrarumque orbi repræſentavit. Finita viceſimo anno bella civilia, ſepulta externa, revocata pax, ſopitus ubique armorum furor; reſtituta vis legibus, judiciis auctoritas, ſenatui majeſtas; imperium magiſtratuum ad priſtinum redactum modum; tantummodo octo prætoribus allecti duo; priſca illa & antiqua reipublicę forma revocata; rediit cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuique rerum ſuarum poſſeſſio; leges emendatæ

utiliter,

utiliter, latæ ſalubriter; ſenatus ſine aſperitate, nec ſine ſeveritate lectus. Principes viri, triumphiſque & ampliſſimis honoribus functi, hortatu Principis, ad ornandam Vrbem illecti ſunt. Conſulatus tantummodo uſque ad undecimum, quem continuaret Cæſar, cum ſæpe obnitens repugnaſſet, impetrari potuit. nam dictaturam, quam pertinaciter ei deferebat populus, tam conſtanter repulit. Bella ſub Imperatore geſta, pacatuſque victoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam domique opera, omne ævi ſui ſpatium impenſurum in id ſolum opus ſcriptorem fatigant. Nos, memores profeſſionis, univerſam imaginem principatus ejus oculis animiſque ſubjecimus.

XC. Sepultis, ut prædiximus, bellis civilibus, coaleſcentibuſque reipublicæ membris, & coram aliero, quæ tam longa armorum ſeries laceraverat: Dalmatia viginti & ducentos annos rebellis, ad certam confeſſionem pacata eſt imperii; Alpes, feris, multiſque nationibus celebres, perdomitæ; Hiſpaniæ, nunc ipſius præſentia, nunc Agrippæ, quem uſque in tertium conſulatum, & mox collegium tribuniciæ poteſtatis, amicitia Principis evexerat, multo varioque Marte pacatæ. In quas provincias cum initio, Scipione & Sempronio Longo Conſulibus, primo anno ſecundi Punici, abhinc annos centum quinquaginta, Romani exercitus miſſi eſſent, duce Cn. Scipione, Africani patruo, per annos ducentos, in his multo mutuoque ita certatum eſt ſanguine, ut, amiſſis Populi Romani imperatoribus exercitibuſque, ſæpe contumelia, etiam nonnumquam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim provinciæ Scipiones conſumpſerunt: illæ contumelioſo viginti annorum bello ſub duce Viriatho majores noſtros exercuerunt: illæ, terrore Numantini belli, popu-

lum

lum Romanum concuſſerunt: in illis turpe Quinti Pompeii fœdus, turpiuſque Mancini, Senatus cum ignominia dediti Imperatoris, reſcidit: illa tot conſulares, tot prætorios abſumpſit duces; patrumque ætate, in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium dijudicari non potuerit, Hiſpanis, Romaniſne in armis plus eſſet roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur provincias, tam diffuſas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme quinquaginta perduxit Cæſar Auguſtus, ut, quæ maximis bellis numquam vacaverant, eæ ſub Caio Antiſtio, ac deinde Publio Silio legato, ceteriſque, poſtea etiam latrociniis vacarent.

XCI. Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac Rege Parthorum ſigna Romana, quæ Craſſo oppreſſo Orodes, quæ Antonio pulſo filius ejus Phraates ceperant, Auguſto remiſſa ſunt: quod cognomen illi viro Planci ſententia conſenſu univerſi ſenatus populique Romani indidit. Erant tamen, qui hunc feliciſſimum ſtatum odiſſent. quippe Lucius Murena, & Fannius Cæpio, diverſis moribus, (nam Murena ſine hoc facinore potuit videri bonus, Cæpio & ante hoc erat peſſimus) cum iniſſent occidendi Cæſaris conſilia, oppreſſi auctoritate publica, quod vi facere voluerant, jure paſſi ſunt. neque multo poſt Rufus Egnatius, per omnia gladiatori quam ſenatori propior, collecto in ædilitate favore populi, quem extinguendis privata familia incendiis in dies auxerat, in tantum quidem, ut ei præturam continuaret, mox etiam conſulatum petere auſus; cum eſſet omni flagitiorum ſcelerumque conſcientia merſus; nec melior illi res familiaris, quam mens, foret; aggregatis ſimillimis ſibi, interimere Cæſarem ſtatuit, ut, quo ſalvo ſalvus eſſe non poterat,

eo

eo ſublato moreretur. Quippe ita ſe mores habent, ut publica quiſque ruina malit occidere, quam ſua proteri, &, idem paſſurus, minus conſpici. Neque hic prioribus in occultando felicior fuit: addituſque carceri, cum conſciis facinoris, mortem digniſſimam vita ſua obiit.

XCII. Præclarum excellentis viri factum, Caii Sentii Saturnini, circa ea tempora conſulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Aſię Orientiſque rebus Cæſar, circumferens terrarum orbi præſentia ſua pacis ſuæ bona: tum Sentius forte & ſolus, & abſente Cæſare conſul, cum alia, priſca ſeveritate ſummaque conſtantia, vetere conſulum more, ac ſeveritate geſſiſſet, protraxiſſet publicanorum fraudes, puniſſet avariciam, regeſſiſſet in ærarium pecunias publicas, tum in comitiis habendis præcipuum egit conſulem. nam & quæſturam petentes, quos indignos judicavit, profiteri vetuit; &, cum, id facturos ſe perſeverarent, conſularem (ſi in campum deſcendiſſent) vindictam minatus eſt. & Egnatium, florentem favore publico, ſperantemque, ut præturam ædilitati, ita conſulatum præturæ ſe juncturum, profiteri vetuit; & cum id non obtinuiſſet, juravit, etiam ſi factus eſſet conſul ſuffragiis populi, tamen ſe eum non renuntiaturum. quod ego factum, cuilibet veterum conſulum gloriæ comparandum reor; niſi quod naturaliter, audita viſis laudamus libentius; & præſentia, invidia; præterita, veneratione proſequimur; & his nos obrui, illis inſtrui credimus.

XCIII. Ante triennium fere, quam Egnatianum ſcelus erumperet, circa Murenæ Cæpioniſque conjurationis tempus, abhinc annos quinquaginta, Marcus Marcellus, ſororis Auguſti Octaviæ filius; quem homines ita, ſi quid accidiſ-

ſet

ſet Cæſari, ſucceſſorem potentiæ ejus arbitrabantur futurum, ut tamen id per Marcum Agrippam ſecure ei poſſe contingere non exiſtimarent; magnificentiſſimo munere ædilitatis edito, deceſſit, admodum juvenis, ſane, ut ajunt, ingenuarum virtutum, lætuſque animi & ingenii, fortunæque, in quam alebatur, capax. Poſt cujus obitum Agrippa, qui ſub ſpecie miniſteriorum Principalium profectus in Aſiam, ut fama loquitur, ob tacitas cum Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxerat tempori; reverſus inde, filiam Cæſaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem; feminam neque ſibi, neque reipublicæ felicis uteri.

XCIV. Hoc tractu temporum, Tiberius Claudius Nero, quo primo, ut prædiximus, Livia, Druſi Claudiani filia, deſpondente Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæſari nupſerat, innutritus cæleſtium præceptorum diſciplinis, juvenis, genere, forma, celſitudine corporis, optimis ſtudiis, maximoque ingenio inſtructiſſimus, qui protinus quantus eſt, ſperari potuerat, viſuſque prætulerit principem; quæſtor, undeviceſimum annum agens, capeſſere cœpit rempublicam, maximamque difficultatum annonæ, ac rei frumentariæ inopiam, ita Oſtiæ, atque in urbe, mandato vitrici, moderatus eſt, ut per id, quod agebat, quantus evaſurus eſſet, eluceret. Nec multo poſt miſſus ab eodem vitrico cum exercitu ad viſendas ordinandaſque, quæ ſub Oriente ſunt, provincias, præcipuis omnium virtutum experimentis in eo tractu editis, cum legionibus ingreſſus Armeniam, redacta ea in poteſtatem populi Romani, regnum ejus Artavaſdi tradidit. cujus rex quoque Parthorum tanti nominis fama territus, liberos ſuos ad Cæſarem miſit obſides.

XCV. Reverſum inde Neronem, Cæſar haud mediocris belli molem experiri ſtatuit, adjutore operis dato fratre ipſius Druſo Claudio, quem intra Cæſaris penates enixa erat Livia. quippe uterque, diviſis partibus, Rhætos Vindelicoſque adgreſſi, multis urbium & caſtellorum oppugnationibus, necnon directa quoque acie feliciter functi, gentes, locis tutiſſimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, majore cum periculo, quam damno Romani exercitus, plurimo cum earum ſanguine, perdomuerunt. Ante quæ tempora cenſura Planci & Paulli acta inter diſcordiam, neque ipſi honori, neque reipublicæ uſui fuit: cum alteri vis cenſoris, alteri vita deeſſet: Paullus vix poſſet implere cenſorem: Plancus timere deberet, nec quidquam objicere poſſet adoleſcentibus, aut objicientes audire, quod non agnoſceret ſenex.

XCVI. Mors deinde Agrippæ (qui novitatem ſuam multis rebus nobilitaverat, atque in hoc perduxerat, ut & Neronis eſſet ſocer; cujuſque liberos, nepotes ſuos, Divus Auguſtus, præpoſitis Caii ac Lucii nominibus adoptaverat) admovit propius Neronem Cæſari: quippe filia ejus Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupſit. Subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippa, Marcoque Vinicio, avo tuo, conſulibus, magnum, atroxque, & perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem geſtum eſt. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumque nationes, ſitumque regionum ac fluminum, numerumque & modum virium, excelſiſſimaſque & multiplices eo bello victorias tanti Imperatoris, alio loco explicabimus. hoc opus ſervet formam ſuam. Hujus victoriæ compos Nero, ovans triumphavit.

XCVII. Sed, dum in hac parte imperii omnia gerun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

geruntur proſperrime , accepta in Germania clades ſub legato Marco Lollio, homine in omnia pecuniæ, quam recte faciendi, cupidiore, & inter ſummam vitiorum diſſimulationem vitioſiſſimo; amiſſaque legionis quintę aquila vocavit ab Vrbe in Gallias Cæſarem. Cura deinde, atque onus Germanici belli delegata Druſo Claudio , fratri Neronis, adoleſcenti tot tantarumque virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel induſtria percipit; cujus ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus ſuffecerit artibus, in incerto eſt. Morum certe dulcedo ac ſuavitas , & adverſus amicos æqua ac par ſui æſtimatio inimitabilis fuiſſe dicitur. nam pulchritudo corporis , proxima fraternæ fuit. Sed illum , magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo ejus gentis variis in locis profuſo ſanguine, fatorum iniquitas, conſulem, agentem annum triceſimum , rapuit. Moles deinde ejus belli tranſlata in Neronem eſt . quod is ſua & virtute, & fortuna adminiſtravit : peragratuſque victor omnes partes Germaniæ , ſine ullo detrimento commiſſi exercitus , quod præcipue huic duci ſemper curæ fuit, ſic perdomuit eam, ut in formam pæne ſtipendiariæ redigeret provincię. Tum alter triumphus, cum altero conſulatu , ei oblatus eſt.

XCVIII. Dum ea, quæ prædiximus, in Pannonia, Germaniaque geruntur , atrox in Thracia bellum ortum, omnibus ejus gentis nationibus in arma accenſis, Lucii Piſonis , quem hodieque diligentiſſimum, atque eumdem leniſſimum ſecuritatis urbanæ cuſtodem habemus, virtus compreſſit. Quippe, legatus Cæſaris, triennio cum his bellavit; genteſque ferociſſimas, plurimo cum earum excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in priſtinum pacis redegit modum ; ejuſque patratione,

Aſiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Aſiæ ſecuritatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus ſentiendum ac prædicandum eſt, eſſe mores ejus vigore ac lenitate mixtiſſimos, & vix quemquam reperiri poſſe, qui aut otium validius diligat, aut facilius ſufficiat negotio, & magis, quæ agenda ſunt, curet ſine ulla oſtentatione agendi.

XCIX. Brevi interjecto ſpatio, Tiberius Nero, duobus conſulatibus, totidemque triumphis actis, tribunicię poteſtatis conſortione æquatus Auguſto, civium poſt unum (& hoc, quia volebat) eminentiſſimus, ducum maximus, fama fortunaque celeberrimus, & vere alterum reipublicæ lumen & caput, mira quadam & incredibili atque inenarrabili pietate, (cujus cauſſæ mox detectæ ſunt) cum Cajus Cæſar ſumpſiſſet jam virilem togam, Lucius item maturus eſſet viris, ne fulgor ſuus orientium juvenum obſtaret initiis, diſſimulata cauſſa conſilii ſui, commeatum ab ſocero, atque eodem vitrico, acquieſcendi à continuatione laborum, petiit. Quis fuerit eo tempore civitatis habitus, qui ſingulorum animi, quæ digredientium à tanto viro omnium lacrymæ, quam pæne ei patria manum injecerit, juſto ſervemus operi. Illud etiam in hoc tranſcurſu dicendum eſt, ita ſeptem annos Rhodi moratum, ut omnes, qui proconſules legatique, in tranſmarinas profecti provincias, viſendi ejus gratia, ad quem convenientes, ſemper privato (ſi illa majeſtas privata umquam fuit) faſces ſuos ſummiſerint, faſſique ſint otium ejus honoratius imperio ſuo.

C. Senſit terrarum orbis, digreſſum à cuſtodia Neronem Vrbis. nam & Parthus, deſciſcens a ſocietate Romana, adjecit Armeniæ manum, & Germania, averſis domitoris ſui oculis, rebellavit.

At

At in Vrbe, eo ipſo anno, quo magnificentiſſimi gladiotorii muneris naumachiæque ſpectaculis, Divus Auguſtus, abhinc annos triginta, ſe, & Gallo Caninio conſulibus, dedicato Martis templo, animos oculosque populi Romani repleverat, fœda dictu, memoriaque horrenda in ipſius domo tempeſtas erupit. Quippe filia ejus Iulia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil, quod facere aut pati turpiter poſſet femina, luxuria, libidine, infectum reliquit: magnitudinemque fortunæ ſuæ peccandi licentia metiebatur; quidquid liberet, pro licito judicans. Tum Iulus Antonius, ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, violator ejus domus, ipſe ſceleris a ſe commiſſi ultor fuit; quem, victo ejus patre, non tantum incolumitate donaverat, ſed ſacerdotio, prætura, conſulatu, provinciis, honoratum etiam matrimonio ſororis ſuæ filiæ, in artiſſimam affinitatem receperat. Quinctiusque Criſpinus, ſingularem nequitiam ſupercilio truci protegens, & Appius Claudius, & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique minoris nominis, utriuſque ordinis viri, quaſi cujuslibet uxore violata, pœnas pependere; cum Cæſaris filiam & Neronis violaſſent conjugem. Iulia relegata in Inſulam, patriæque, & parentum ſubducta oculis. quam tamen comitata mater Scribonia, voluntarii exſilii permanſit comes.

C I. Breve ab hoc interceſſerat ſpatium, cum Caius Cæſar, ante aliis provinciis adſidendum obitis, in Syriam miſſus, convento prius Tiberio Nerone, cui omnem honorem, ut ſuperiori, habuit, tam varie ſe ibi geſſit, ut nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat, cum rege Parthorum juvene, excelſiſſimę inſulæ, quam amnis Euphrates ambiebat, æquato utriuſque partis numero, coiit. Quod ſpectaculum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

lum ſtantis ex diverſo hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter ſe eminentiſſima imperiorum & hominum coirent capita, perquam clarum & memorabile, ſub initia ſtipendiorum meorum, tribuno militum mihi viſere contigit. quem militiæ gradum ante ſub patre tuo, Marco Vinicio, & Publios Silio auſpicatur, in Thracia, Macedoniaque, mox Achaia, Aſiaque, & omnibus ad Orientem verſus provinciis, & ore atque utroque maris Pontici latere, haud injucunda tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruor. Prior Parthus apud Caium in noſtra ripa, poſterior hic apud regem in hoſtili epulatus eſt.

CII. Quo tempore Marci Lollii, quem veluti moderatorem juventæ filii ſui Auguſtus eſſe voluerat, perfida & plena ſubdoli ac verſuti animi conſilia, per Parthum indicata, Cæſaris ira evulgavit: cujus mors intra paucos dies fortuita, an voluntaria fuerit, ignoro. Sed, quam hunc deceſſiſſe lætati homines, tam paullo poſt obiiſſe Cenſorinum in iiſdem provinciis, graviter tulit civitas, virum demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde ingreſſus, prima parte introitus proſpere geſſit; mox in colloquium (cui ſe temere crediderat) circa Artageram graviter à quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, ut corpus minus habile, ita animum minus utilem reipublicæ habere cœpit. Nec defuit converſatio hominum, vitia ejus aſſentatione alentium. etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt Adulatio :. per quæ eo ductus erat, ut in ultimo ac remotiſſimo terrarum orbis angulo conſeneſcere, quam Romam regredi, mallet. Diu reluctatus, invituſque revertens in Italiam, in urbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obiit; cum ante annum ferme quinquage-

quagesimum Cæſar, frater ejus, Hiſpanias petens, Maſſiliæ deceſſiſſet.

CIII. Sed fortuna, quæ ſubduxerat ſpem magni nominis, jam tum reipublicæ ſua præſidia reddiderat. quippe ante utriuſque horum obitum, patre tuo Publio Vinicio conſule, Tiberius Nero, reverſus Rhodo, incredibili lætitia patriam repleverat. Non eſt diu cunctatus Cæſar Auguſtus. Neque enim quærendus erat, quem legeret; ſed legendus, qui eminebat. Itaque, quod poſt Lucii mortem, adhuc Caio vivo, facere voluerat, eoque vehementer repugnante Nerone, erat inhibitus; poſt utriuſque adoleſcentium obitum facere perſeveravit, ut & tribuniciæ poteſtatis conſortionem Neroni conſtitueret, multum quidem eo cum domi, tum in Senatu recuſante, & eum Ælio Cato Sentio conſule quinto Kalendas Iulias, poſt Vrbem conditam annis ſeptingentis quinquaginta quatuor, abhinc annis vigintiſeptem, adoptaret. Lætitiam illius diei, concurſumque civitatis, & vota pæne inſerentium cælo manus, ſpemque conceptæ perpetuæ ſecuritatis æternitatiſque Romani imperii, vix in illo juſto opere abunde perſequi poterimus, nedum hic implere tentemus. id unum dixiſſe juvat, quam ille omnibus fuerit carus. Tum refulſit certa ſpes liberorum parentibus, viris matrimoniorum, dominis patrimonii, omnibus hominibus ſalutis, quietis, pacis, tranquillitatis; adeo, ut nec plus ſperari potuerit, nec ſpei reſponderi felicius.

CIV. Adoptatus eadem die etiam Marcus Agrippa, quem poſt mortem Agrippæ Iulia enixa erat. ſed in Neronis adoptione illud adjectum, his ipſis Cæſaris verbis: Hoc, inquit, reipublicæ cauſſa facio. Non diu vindicem, cuſtodemque imperii ſui morata in Vrbe patria, protinus in Germaniam

maniam miſit; ubi ante triennium ſub Marco Vinicio, avo tuo, clariſſimo viro, immenſum exarſerat bellum. erat & ab eo quibuſdam in locis geſtum, quibuſdam ſuſtentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum ſpecioſiſſima inſcriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me, functum ante tribunatu caſtrorum, Tiberii Cæſaris militem fecit. quippe, protinus ab adoptione miſſus cum eo præfectus equitum in Germaniam, ſucceſſor officii patris mei, cæleſtiſſimorum ejus operum per annos continuos novem præfectus, aut legatus, ſpectator, &, pro captu mediocritatis meæ, adjutor fui. Neque illi ſpectaculo, quo fructus ſum, ſimile conditio mortalis recipere videtur mihi; cum per celeberrimam Italiæ partem, tractum omnem Galliæ provinciarum, veterem Imperatorem, & ante meritis ac viribus, quam nomine, Cæſarem reviſentes, ſibi quiſque, quam illi, gratularentur plenius. At vero militum conſpectu ejus elicitæ gaudio lacrymæ alacritaſque, & ſalutationis nova quædam exſultatio, & contingendi manum cupiditas, non continentium protinus, quin adjicerent, Videmus te, Imperator; ſalvum recepimus. ac deinde, Ego tecum, Imperator, in Armenia, ego in Rætia fui: ego à te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus ſum. neque verbis exprimi, & fortaſſe vix mereri fidem poteſt.

CV. Intrata protinus Germania, ſubacti Caninefates, Attuari, Bructeri, recepti Cheruſci gentes, & amnis, mox noſtra clade nobilis tranſitus Viſurgis: penetrata ulteriora: cum omnem partem aſperrimi & perculoſiſſimi belli Cęſar vindicaret; in iis, quæ minoris erant diſcriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris ejus in Germania fuerat, præfeciſſet; virum multiplicem virtutibus,

navum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

navum, agilem, providum, militariumque officiorum patientem ac peritum pariter, ſed eundem, ubi negotia feciſſent locum otio, liberaliter lauteque eo abutentem; ita tamen, ut eum ſplendidum ac hilarem potius, quam luxurioſum, aut deſidem, diceres. de cujus viri claro celebrique conſulatu prædiximus. Anni ejus æſtiva, uſque in menſem Decembrem perducta, immanis emolumentum fecere victoriæ. Pietas ſua Cæſarem, pæne obſtructis hieme alpibus, in Vrbem traxit, ad tutelam imperii: eum veris initio reduxit in Germaniam; in cujus mediis finibus, ad caput Iuliæ fluminis, hiberna digrediens princeps locaverat.

CVI. Pro dii boni, quanti voluminis opera inſequenti æſtate, ſub duce Tiberio Cæſare, geſſimus! Perluſtrata armis tota Germania eſt. victæ gentes, pæne nominibus incognitæ. receptæ Cauchorum nationes. omnis eorum juventus, infinita numero, immenſa corporibus, ſitu locorum tutiſſima, traditis armis, una cum ducibus ſuis, ſæpta fulgenti armatoque militum noſtrorum agmine, ante imperatoris procubuit tribunal. Fracti Langobardi; gens etiam Germana feritate ferocior. Denique, quod numquam antea ſpe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringenteſimum miliarium, à Rheno uſque ad flumen Albim, qui Senonum Hermundorumque fines præfluit, Romanus cum ſignis perductus exercitus, & eodem, mira felicitate & cura ducis, temporum quoque obſervantia, claſſis, quæ Oceani circumnavigaverat ſinus, ab inaudito, atque incognito ante mari flumine Albi ſubvecta, plurimarum gentium victoria, cum abundantiſſima rerum omnium copia, exercitui Cæſarique ſe junxit.

CVII. Non tempero mihi, quin tantæ re-

rum

rum magnitudini hoc, qualecumque eſt, inſeram. Cum citeriorem ripam prædicti fluminis caſtris occupaſſemus, & ulterior armata hoſtium juventute fulgeret, ſub omnem motum noſtrarum navium protinus refugientium, unus è barbaris, ætate ſenior, corpore excellens, dignitate, quantum oſtendebat cultus, eminens, cavatum, ut illis mos eſt, ex materia conſcendit alveum, ſolusque id navigii genus temperans, ad medium proceſſit fluminis; & petiit, liceret ſibi, ſine periculo, in eam, quam armis tenebamus, egredi ripam, ac videre Cæſarem. Data petenti facultas. Tum, appulſo lintre, & diu tacitus contemplatus Cæſarem, Noſtra quidem, inquit, furit juventus, quæ cum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit, quam ſequitur fidem. ſed ego, beneficio ac permiſſu tuo, Cæſar, quos ante audiebam, hodie vidi deos: nec feliciorem ullum vitæ meæ aut optavi, aut ſenſi diem. Impetratoque, ut manum contingeret, reverſus in naviculam, ſine fine reſpectans Cæſarem, ripæ ſuorum appulſus eſt. Victor omnium gentium, locorumque, quos adierat Cęſar, cum incolumi inviolatoque, & ſemel tantũmodo, magna cum clade hoſtium, fraude eorum tentato exercitu, in hiberna legiones reduxit, eadem, qua priore anno, feſtinatione urbem petens.

CVIII. Nihil erat jam in Germania, quod vinci poſſet, præter gentem Marcomannorum; quæ, Maroboduo duce, excita ſedibus ſuis, atq; in inferiora refugiens, incinctos Herciniæ ſilvæ campos incolebat. Nulla feſtinatio hujus viri mentioné trãſgredi debet. Maroboduus, genere nobilis, corpore prævalens, animo ferox, natione magis, quam ratione, barbarus, non tumultuarium, neque fortuitum, neq, mobilem, & ex voluntate parentium conſtantem inter ſuos occupavit principatum;

ſed, certum imperium, vimque regiam complexus animo, ſtatuit, avocata procul à Romanis gente ſua, eo progredi; ubi, cum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potentiſſima. Occupatis igitur, quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus juris ſui fecit.

CIX. Corpus ſuum cuſtoditum, imperium, perpetuis exercitiis, pæne ad Romanæ diſciplinæ formam redactum, brevi in eminens, & noſtro quoque imperio timendum perduxit faſtigium; gerebatque ſe ita adverſus Romanos, ut neque bello nos laceſſeret, &, ſi laceſſeretur, ſupereſſe ſibi vim, ac voluntatem reſiſtendi declararet. Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdum ut ſupplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibusque à nobis deſciſcentibus erat apud eum perfugium; totumque ex male diſſimulato agebat æmulum; exercitumque, quem ſeptuaginta millium peditum, quatuor equitum, fecerat, aſſiduis adverſus finitimos bellis exercendo, majori, quam quod habebat, operi præparabat. Eratque etiam eo timendus, quod, cum Germaniam ad lævam, & in fronte; Pannoniam ad dextram; à tergo ſedium ſuarum haberet Noricos; tanquam in omnes ſemper venturus, ab omnibus timebatur. Nec ſecuram incrementi ſui patiebatur eſſe Italiam: quippe cum à ſummis Alpium jugis, quæ finem Italiæ terminant, initium ejus finium haud multo plus ducentis millibus paſſuum abeſſet. Hunc virum, & hanc regionem proximo anno diverſis è partibus Tiberius Cæſar aggredi ſtatuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per Cattos, exciſis continentibus Herciniæ ſilvis, legiones Boiohœmum (id regioni, quam incolebat Moroboduus, nomen eſt) ipſe à Carnunto, qui locus Norici Regni proximus ab hac parte

erat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orſus eſt.

CX. Rumpit, interdum moratur propoſita hominum, Fortuna. Præparaverat jam hiberna Cæſar ad Danubium, admotoque exercitu non plus, quam v dierum iter à primis hoſtium, Saturninum admoveri placuerat. pæne æquali diviſæ intervallo ab hoſte, intra paucos dies in prædicto loco cum Cæſare juncturæ erant; cum univerſa Pannonia, inſolens longæ pacis bonis, & adulta viribus Dalmatia, omnibus tractus ejus gentibus in ſocietatem adductis, ex conſtituto arma corripuit. Tum neceſſaria glorioſis præpoſita; neque tutum viſum, abdito in interiora exercitu, vacuam tam vicino hoſti relinquere Italiam. Gentium nationumque, quæ rebellaverant, omnis numerus amplius octingentis millibus explebat. ducenta fere peditum colligebantur, armis habilia, equitum novem. cujus immenſæ multitudinis, parentibus acerrimis ac peritiſſimis ducibus, pars petere Italiam decreverat, junctam ſibi Nauporti ac Tergeſtis confinio; pars in Macedoniam eruperat; pars ſuis ſedibus præſidium eſſe deſtinaverat. Proxima duobus Batonibus, ac Pinneti ducibus auctoritas erat. In omnibus autem Pannoniis non diſciplinæ tantummodo, ſed linguæ quoque notitia Romanæ; pleriſque etiam litterarum uſus, & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque, hercules, nulla umquam natio tam mature conſilio belli bellum junxit ac decreta patravit. oppreſſi cives Romani, trucidati negociatores, magnus vexillariorum numerus, ad internecionem, ea in regione, quæ plurimum ab Imperatore aberat, cæſus. occupata armis Macedonia, omnia, & in omnibus locis, igni ferroque vaſtata: quia tantus etiam hujus belli metus fuit, ut ſtabilem illum, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

firmatum tantorum bellorum experientia, Cæſaris Auguſti animum quateret atque terreret.

CXI. Habiti itaque delectus, revocati undique omnes veterani, viri feminæque ex cenſu libertinum coactæ dare militem. Audita in ſenatu vox principis, Decimo die, ni caveretur, poſſe hoſtem in urbis Romæ venire conſpectum. Senatorum, equitumq; Romanorum exactæ ad id bellum operæ pollicitæ. Omnia hæc fruſtra præparaſſemus, niſi, qui illa regeret, fuiſſet. Itaque, ut præſidium militum, reſpublica ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locum. Finita equeſtri militia, deſignatus quæſtor, necdum ſenator æquatus ſenatoribus, & jam deſignatis tribunis plebei, partem exercitus ab Vrbe, traditi ab Auguſto, perduxi ad filium ejus: in quæſtura deinde, remiſſa ſorte provinciæ, legatus ejuſdem ad eundem miſſus, quas nos primo anno acies hoſtium vidimus? quantis, prudentia ducis, opportunitatibus, furentes eorum vires univerſas evaſimus partibus? quanto cum temperamento ſimul utilitatis res auctoritate Imperatoris agi vidimus? qua prudentia hiberna diſpoſita ſunt? quanto opere, incluſus cuſtodiis exercitus noſtri, ne qua poſſet erumpere, inopsque copiarum, & intra ſe furens, viribus hoſtis elangueſceret?

CXII. Felix eventu, forte conatu, prima æſtate belli Meſſallini opus mandandum eſt memoriæ; qui vir, animo etiam, quam gente, nobilior, digniſſimus qui & patrem Corvinum habuiſſet, & cognomen ſuum Cottæ fratri relinqueret, præpoſitus Illyrico, ſubita rebellione, cum ſemiplena legione viceſima, circumdatus hoſtili exercitu, amplius viginti millia hoſtium fudit, fugavitque, & ob id ornamentis triumphalibus honoratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ratus eſt. Ita placebat barbaris numerus ſuus, ita fiducia virium, ut, ubicumque Cæſar eſtet, nihil in ſe reponerent. pars exercitus eorum propoſita ipſi duci, & ad arbitrium utilitatemque noſtram macerata, perductaque ad exitiabilem famem, neque facientibus copiam pugnandi dirigentibusque aciem, auſa congredi, occupato monte Claudio, munitione ſe defendit. At ea pars, quæ obviam ſe effuderat exercitui, quem Aulus Cæcina, & Silvanus Plautius conſulares ex tranſmarinis adducebant provinciis, circumfuſa quinque legionibus noſtris, auxiliaribusque, & equitatu regio, (quippe magna Thracum manu junctus prædictis ducibus Rhemætalces, Thraciæ rex, in adjutorium ejus belli ſecum trahebat) pæne exitiabilem omnibus cladem intulit. Fugata regiorum equeſtris acies, fugatæ alæ, converſæ cohortes ſunt: apud ſigna quoque legionum trepidatum. ſed Romana virtus militis plus eo tempore vindicatum gloriæ, quam ducibus, reliquit: qui, multum amore imperatoris ſui crepantes, ante in hoſtem inciderunt, quam per exploratores, ubi hoſtis eſſet, cognoſcerent. Iam igitur, in dubiis rebus ſemet ipſæ legiones adhortatæ, jugulatis ab hoſte quibuſdam tribunis militum, interempto præfecto caſtrorum, prçfectisque cohortium, non incruentis centurionibus, quibus etiam primi ordines cecidere, invaſere hoſtes: nec ſuſtinuiſſe contenti, perrupta eorum acie, ex inſperato victoriam vindicaverunt. Hoc fere tempore Agrippa, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus ab avo ſuo naturali erat, & jam ante biennium, qualis eſſet, apparere cœperat, mira pravitate animi atque ingenii in præcipitia converſus, patris, atque ejuſdem avi ſui animum alienavit ſibi; moxque, creſcentibus in dies vitiis, dignum furore ſuo habuit exitum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

CXIII. Accipe nunc, Marce Vinici, tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. Iunctis exercitibus, quique ſub Cæſare fuerant, quique ad eum venerant, contractisque in una caſtra decem legionibus, ſeptuaginta amplius cohortibus, quatuordecim, ſed pluribus quam decem veteranorum millibus, ad hoc magno voluntariorum numero, frequentique equite regio; tanto denique exercitu, quantus nullo umquam loco poſt bella fuerat civilia, omnes eo ipſo læti erant, maximamque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator optimus, eorum, quæ agebat, judex, & utilia ſpecioſis præferens, quodque ſemper eum facientem vidi, in omnibus bellis, quæ probanda eſſent, non quæ utique probarentur, ſequens, paucis diebus exercitum, qui venerat ad refovendas ex itinere ejus vires, moratus; cum eum majorem, quam ut temperari poſſet, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere ſtatuit: proſecutuſque longo, & perquam laborioſo itinere, cujus difficultas narrari vix poteſt, ut neque univerſos quiſquam auderet aggredi, & partem digredientium ſuorum quiſque metu finium univerſi tentare non poſſent, remiſit eo, unde venerant. & ipſe, aſperrimæ hiemis initio regreſſus Siſciam, legatos, inter quos ipſi fuimus, partitis præfecit hibernis.

CXIV. O rem dictu non eminentem, ſed ſolida veraque virtute atque utilitate maximam, experientia ſuaviſſimam, humanitate ſingularem! Per omne belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis, gradumve noſtrum aut præcedentibus, aut ſequentibus, imbecillus fuit, cujus ſalus ac valetudo non ita ſuſtentaretur Cæſaris cura, tamquam diſtractiſſimus ille tantorum onerum mole huic uni negotio vacaret animus. Erat deſideran-

ſiderantibus paratum junctum vehiculum; lectica ejus publicata, cujus beneficium cum alii, tum ego ſenſi. Iam medici, jam apparatus cibi, jam in hoc ſolum importatum inſtrumentum balinei, nullius non ſuccurrit valetudini. Domus tantum, ac domeſtici deerant; ceterum nihil, quod ab illis aut præſtari, aut deſiderari poſſet. Adjice jam illud, quod, quiſquis illis temporibus interfuit, (ut alia, quæ retuli) agnoſceret protinus. Solus ſemper equo vectus eſt; ſolus cum iis, quos invitaverat, majore parte æſtivarum expeditionum, cenavit ſedens; non ſequentibus diſciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignovit; admonitio frequens inerat, & caſtigatio, vindicta rariſſima; agebatque medium, plurima diſſimulantis, aliqua inhibentis. Hiems emolumentum patrati belli contulit. ſed inſequenti æſtate omnis Pannonia, reliquiis totius belli in Dalmatia manentibus, pacem petiit. Ferocem illam tot millium juventutem, paullo ante ſervitutem minatam Italiæ, conferentem arma, quibus uſa erat, apud flumen nomine Bathinum, proſternentemque ſe univerſam genibus imperatoris, Batonemque & Pinetem, excelſiſſimos duces, captum alterum, alterum deditum, juſtis voluminibus ordine narrabimus, ut ſpero. Autumno victor in hiberna reducitur exercitus, cujus omnibus copiis à Cæſare Marcus Lepidus præfectus eſt, vir nominis ac fortunæ eorum proximus, quem in quantum quiſque aut cognoſcere, aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumque nominum, quibus ortus eſt, ornamentum judicat.

CXV. Cæſar ad alteram belli Delmatici molem animum atque arma contulit. in qua regione quali adjutore legatoque fratre meo, Magio Celere Velleiano, uſus ſit, ipſius patriſque ejus prædica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tione teſtatum eſt, & ampliſſimorum honorum, quibus triumphans eum Cęſar donavit, ſignat memoria. Initio æſtatis Lepidus, educto hibernis exercitu, per gentes integras, immunesque adhuc clade belli, & eo feroces ac truces, tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum, & cum vi hoſtium luctatus, magna cum clade obſiſtentium, exciſis agris, exuſtis ædificiis, cæſis viris, lætus victoria, prædaque onuſtus, pervenit ad Cæſarem; & ob ea, quæ ſi propriis geſſiſſet auſpiciis, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus, conſentiente cum judicio principum voluntate ſenatus, donatus eſt. Illa æſtas maximi belli conſummavit effectus. quippe Daoriſi & Deſitiates Delmatæ, ſitu locorum ac montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi ſcientia, & præcipue anguſtiis ſaltuum pæne inexpugnabiles, non jam ductu, ſed manibus atque armis ipſius Cęſaris tum demum pacati ſunt, cum pæne funditus everſi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut videre maius, aut mirari magis potui, quam quod imperatori numquam adeo ulla opportuna viſa eſt victoriæ occaſio, quam damno amiſſi penſaret militis: ſemperque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum; & ante conſcientiæ, quam famæ, conſultum; nec umquam conſilia ducis judicio exercitus, ſed exercitus providentia ducis rectus eſt.

CXVI. Magna in bello Delmatico experimenta virtutis, in multos ac difficiles locos præmiſſus Germanicus dedit; celebris etiam opera diligenti Quintus Iulius Poſtumus, vir conſularis, præpoſitus Delmatiæ, ornamenta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Paſſienus & Coſſus, viri quibuſdam diverſis virtutibus celebres, in Africa meruerant. Sed Coſſus victo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

riæ teſtimonium etiam in cognomen filii contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti. At Poſtumi operum Lucius Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox conſecutus eſt, honores excellenti virtute meruit. Vtinam non majoribus experimentis teſtatum eſſet, quantum in omni re Fortuna poſſet; ſed in hoc quoque genere abunde agnoſci vis ejus poteſt. nam & Seianus, vir antiquiſſimi moris, & priſcam gravitatem ſemper humanitate temperans, in Germania Illyricoque, & mox in Africa, ſplendidiſſimis functus miniſteriis, non merito, ſed materia adipiſcendi triumphalia, defectus eſt. Et Aulus Licinius Nerva Silianus, Publii Silii filius, quem virum, ne qui intellexit quidem, abunde miratus eſt, ne nihil non optimo civi, ſimpliciſſimo duci periſſet, præreptus immature, & fructu ampliſſimæ principis amicitiæ, & conſummatione evectæ in altiſſimum paternumque faſtigium imaginis, defectus eſt. Horum virorum mentione ſi quis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet. Neque enim juſtus ſine mendacio candor apud bonos crimini eſt.

CXVII. Tantum quod ultimam impoſuerat Pannonico ac Delmatico bello Cæſar manum, cum, intra quinque conſummati tanti operis dies, funeſtæ ex Germania epiſtolæ, cæſi Vari, trucidatarumque legionum trium, totidemque alarum, & ſex cohortium, velut in hoc ſaltem tantummodo indulgente nobis fortuna, ne occupato duce. Et cauſſa, perſona, moram exigit. Varus Quinctilius, illuſtri magis quam nobili ortus familia, vir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, otio magis caſtrorum, quam bellicæ aſſuetus militiæ; pecuniæ vero quam non contemptor, Syria, cui præfuerat, declaravit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

quam pauper divitem ingreſſus, dives pauperem reliquit: is cum exercitui, qui erat in Germania, præeſſet, concepit eſſe homines, qui nihil, præter vocem membraque, haberent hominum; quique gladiis domari non poterant, poſſe jure mulceri. Quo propoſito mediam ingreſſus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, juriſdictionibus, agendoque pro tribunali ordine, trahebat æſtiva.

CXVIII. At illi, quod, niſi expertus, vix credebat, in ſumma feritate verſutiſſimi, natumque mendacio genus, ſimulantes fictas litium ſeries, & nunc provocantes alter alterum injuria, nunc agentes gratias, quod eas Romana juſtitia finiret, feritasque ſua, novitate incognitæ diſciplinæ, miteſceret, & ſolita armis diſcerni jure terminarentur, in ſummam ſocordiam perduxere Quinctilium, uſque eo, ut ſe prætorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui præeſſe crederet. Tum juvenis, genere nobilis, manu fortis, ſenſu celer, ultra barbarum promptus ingenio, nomine Arminius, Sigimeri, principis gentis ejus, filius, ardorem animi, vultu oculisque præferens, aſſiduus militiæ noſtræ prioris comes, & jam civitatis Romanæ jus equeſtremque conſecutus gradum, ſegnitia ducis in occaſionem ſceleris uſus eſt, haud imprudenter ſpeculatus, neminem celerius opprimi, quam qui nihil timeret; & frequentiſſimum initium eſſe calamitatis, Securitatem. Primo igitur paucos, mox plures in ſocietatem conſilii recipit; opprimi poſſe Romanos, & dicit & perſuadet; decretis facta jungit; tempus inſidiarum conſtituit. Id Varo per virum ejus gentis fidelem, clarique nominis Segeſten indicatur: ſed prævalebant jam fata conſiliis, omnemque animi ejus aciem præſtinxerant.

Quippe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Quippe ita ſe res habet, ut plerumque, qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat, efficiatque, quod miſerrimum eſt, ut, quod accidit, id etiam merito accidiſſe videatur, & caſus in culpam tranſeat. Negat itaque ſe credere, ſpemque in ſe benevolentiæ ex merito æſtimare profitetur. Nec diutius, poſt primum indicem, ſecundo relictus locus.

CXIX. Ordinem atrociſſimæ calamitatis, qua nulla, poſt Craſſi in Parthis damnum, in externis gentibus, gravior Romanis fuit, juſtis voluminibus, ut alii, ita nos conabimur exponere: nunc ſumma deflenda eſt. Exercitus omnium fortiſſimus, diſciplina, manu, experientiaque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore Ducis, perfidia hoſtis, iniquitate fortunæ circumventus, cum ne pugnandi quidem egregie occaſio, in quantum voluerant, data eſſet miſeris, caſtigatis etiam quibuſdam gravi pœna, quia Romanis & armis & animis uſi fuiſſent, incluſus ſilvis, paludibus, inſidiis, ab eo hoſte ad internecionem trucidatus eſt, quem ita ſemper more pecudum trucidaverat, ut vitam aut mortem ejus nunc ira, nunc venia temperaret. Duci plus ad moriendum, quam ad pugnandum, animi fuit. quippe, paterni avitiq; exempli ſucceſſor, ſe ipſe transfixit. At è præfectis caſtrorum duobus quam clarum exemplum Lucius Eggius, tam turpe Ceionius prodidit; qui, cum longe maximam partem abſumpſiſſet acies, auctor deditionis, ſupplicio, quam prœlio, mori maluit. At Volumnius, legatus Vari, cetera quietus ac probus, diri auctor exempli, ſpoliatum equite peditem relinquens, fuga cum alis Rhenum petere ingreſſus eſt; quod factum ejus Fortuna ulta eſt. non enim deſertis ſuperfuit, ſed deſertor occidit. Vari corpus ſemiuſtum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

uſtum hoſtilis laceraverat feritas; caput ejus, abſciſſum, latumque ad Maroboduum, & ab eo miſſum ad Cæſarem, gentilitii tandem tumuli ſepultura honoratum eſt.

CXX. His auditis, revolat ad patrem Cæſar: perpetuus patronus Romani Imperii, aſſuetam ſibi cauſam ſuſcipit. Mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, diſponit exercitus, præſidia munit, ſe magnitudine ſua, non fiducia hoſtium, metiens, qui Cimbricam Teutonicamque militiam Italiæ minabantur. ultra Rhenum, cum exercitu, transgreditur. Arminio territo, quem arguiſſe pater & patria contenti erant, penetrat interius, aperit limites, vaſtat agros, urit domos, fundit obvios, maximaque cum gloria, incolumi omnium, quos tranſduxerat, numero, in hiberna revertitur. Reddatur verum Lucio Aſprenati teſtimonium; qui, legatus ſub avunculo ſuo Varo militans, nava virilique opera duarum legionum quibus præerat, exercitum immunem tanta calamitate ſervavit; matureque ad inferiora hiberna deſcendendo, vacillantium etiam cis Rhenum ſitarum gentium animos confirmavit. Sunt tamen, qui, ut vivos ab eo vindicatos, ita jugulatorum ſub Varo occupata crediderint patrimonia, hereditatemque exciſi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam. Lucii etiam Cæditii, præfecti caſtrorum, eorumque, qui, una circumdati Aliſone, immenſis Germanorum copiis obſidebantur, laudanda virtus eſt; qui, omnibus difficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hoſtium faciebat inexſuperabiles, nec temerario conſilio, nec ſegni providentia uſi, ſpeculatiq; opportunitatem, ferro ſibi ad ſuos peperere reditum. Ex quo apparet, Varum, ſane gravem, & bonæ voluntatis virum, magis imperatoris defe-

ctum.

ctum conſilio, quam virtute deſtitutum militum, ſe, magnificentiſſimumque perdidiſſe exercitum. Cum in captivos ſæviretur à Germanis, præclari facinoris auctor fuit Caldus Cœlius, vetuſtate familiæ ſuæ digniſſimus; qui, complexus catenarum, quibus vinctus erat, ſeriem, ita illas inliſit capiti ſuo, ut protinus pariter ſanguinis cerebrique influvio exſpiraret.

CXXI. Eadem & virtus & fortuna, ſubſequenti tempore, ingreſſa animam Imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuerat; qui, concuſſis hoſtium viribus, claſſicis peditumque expeditionibus, cum res Galliarum maximæ molis, accenſasque plebis Viennenſium diſſenſiones, coercitione magis, quam pœna, molliſſet; & ſenatus populusque Romanus, poſtulante patre ejus, ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibusq; eſſet, quam erat ipſi, decreto complexus eſſet: (etenim abſurdum erat, non eſſe ſub illo, quæ ab illo vindicabantur; &, qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem non judicamus erat, ad vindicandum honorem non judicari parem) in Vrbem reverſus, jampridem debitum, ſed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis, Delmatisque egit triumphum. cujus magnificentiam quis miretur in Cæſare? fortunæ vero quis non miretur indulgentiam? quippe omnes eminentiſſimos hoſtium duces occiſos fama narravit, ſed vinctos triumphus oſtendit. quem mihi fratrique meo, inter præcipuos, præcipuisque donis adornatos viros, comitari contigit. Quis non inter reliqua, quibus ſingularis moderatio Tiberii Cæſaris elucet, atque eminet, hoc quoque miretur, quod, cum ſine ulla dubitatione ſeptē triumphos meruerit, tribus contentꝰ fuerit?

CXXII. Quis enim dubitare poteſt, quin ex Armenia recepta, & ex rege ei prępoſito, cujus capiti

piti inſigne regium ſua manu impoſuerat, ordinatiſque rebus Orientis, ovans triumphare debuerit? &, Vindelicorum Rætorumque victor, curru Vrbem ingredi? fractis deinde poſt adoptionem, continua triennii militia, Germaniæ viribus, idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit? &, poſt cladem ſub Varo acceptam, ocius proſperrimo rerum eventu, eadem exciſa Germania, triumphum ſummi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro, neſcias, utrum magis mireris, quod laborum periculorumque ſemper exceſſit modum, an quod honorum temperavit.

CXXIII. Venitur ad temp⁹, in quo fuit plurimum metus. quippe Cæſar Auguſtus, cum Germanicum, nepotem ſuum, reliqua belli patraturũ, miſiſſet in Germaniam, Tiberium autem filium miſſurus eſſet in Illyricum, ad firmanda pace, quæ bello ſubegerat, proſequens eum, ſimulque interfuturus athletarum certaminis ludicro, quod ejus honori ſacratum à Neapolitanis eſt, proceſſit in Campaniam: quamquam jam motus imbecillitatis, inclinatæque in deterius principia valetudinis ſenſerat; tamen obnitente vi animi, proſecutus filium, digreſſusq; ab eo Beneventi, ipſe Nolam petiit; &, ingraveſcente in dies valetudine, cum ſciret, quis, volenti omnia poſt ſe ſalva remanere, accerſendus foret, feſtinanter revocavit filium. ille ad patrem patriæ exſpectato revolavit maturius. Tum, ſecurum ſe Auguſtus prædicans, circumfuſusq; amplexibus Tiberii ſui, commendans illi ſua, atque ipſius opera, nec quidquam jam de fine, ſi fata poſcerent, recuſans, ſubrefectus primo conſpectu, alloquioq; cariſſimi ſibi ſpiritus, mox, cum omnem curam fata vincerent, in ſua reſolutus initia, Pompeio Appuleioque Conſulibus, ſeptuageſimo ſexto anno animam cæleſtem cælo reddidit.

CXXIV. Quid

CXXIV. Quid tunc homines timuerint, quę ſenatus trepidatio, quæ populi confuſio, quis orbis metus, in quam arto ſalutis exitiiq; fuerim⁹ confinio, neq; mihi, tam feſtinanti, exprimere vacat; neque, cui vacat, poteſt. Id ſolum voce publica dixiſſe habeo: cujus urbis ruinam timueramus, eam ne commotam quidem ſenſimus. tantaque unius viri majeſtas fuit, ut nec bonis, neque contra malos opus armis foret. Vna tamen veluti luctatio civitatis fuit, pugnantis cum Cæſare Senatus Populique Romani, ut ſtationi paternæ ſuccederet; illius ut potius æqualem civem, quam eminentem liceret agere principem. tandem magis ratione, quam honore, victus eſt; cum quidquid tuendum non ſuſcepiſſet, periturum videret. ſolique huic contigit, pæne diutius recuſare principatum, quã, ut occuparent eum, alii armis pugnaverant. Poſt redditum cælo patrem, & corpus ejus humanis honoribus, nomen divinis honoratum, primum Principalium ejus operum fuit, Ordinatio comitiorum; quam, manu ſua ſcriptam, Divus Auguſtus reliquerat. Quo tempore mihi fratrique meo, candidatis Cæſaris, proxime à nobiliſſimis ac ſacerdotibus viris, deſtinari prætoribus contigit, cõſecutis, ut neq; poſt nos quemquam Divus Auguſtus, neque ante nos Cæſar cõmendaret Tiberius.

CXXV. Tulit protinus & voti, & conſilii ſui pretium reſpublica: neque diu latuit, aut quid, non impetrando, paſſuri fuiſſemus; aut quid, impetrando, profeciſſemus. quippe exercitus, qui in Germania militabat, prçſentisque Germanici imperio regebatur, ſimulq; legiones, quæ in Illyrico, erant, rabie quadam & profunda cõfundendi omnia cupiditate, novum ducem, novum ſtatum, novam quærebant rempublicam. quinetiam auſi ſunt minari, daturos ſenatui, daturos principi leges; modum

dum ſtipendii, finem militiæ ſibi ipſi conſtituere conati ſunt. proceſſum etiam in arma, ferrumque ſtrictum eſt; & pæne in ultimum gladiorum erupit impunitas. defuitque, qui contra rempublicam duceret, non qui ſequerentur. Sed hæc omnia veteris Imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum gravitate pollicentis, inter ſeveram præcipue noſtrorum ultionem, mitis aliorum caſtigatio, brevi ſopiit ac ſuſtulit. Quo quidem tempore, ut pleraque ignave Germanicus, ita Druſus, qui à patre in id ipſum, plurimo quidem igne emicans, incendium militaris tumultus miſſus erat, priſca antiquaque ſeveritate uſus, ancipitia ſibi tam re, quam exemplo pernicioſa, & his ipſis militum gladiis, quibus obſeſſus erat, obſidentes coërcuit; ſingulari adjutore in eo negotio uſus Iunio Blæſo, viro neſcias utiliore in caſtris, an meliore in toga. qui, poſt paucos annos proconſul in Africa, ornamenta triumphalia, cum appellatione Imperatoria, meruit. ac Hiſpanias, exercitumque virtutibus, celeberrimaque in Illyrico militia, ut prædiximus, cum imperio obtineret, in ſumma pace quiete continuit; cum ei pietas rectiſſima ſentiendi, & auctoritas, quæ ſentiebat, obtinendi, ſupereſſet. cujus curam ac fidem, Dolabella quoque, vir ſimplicitatis generoſiſſimæ, in maxima parte Illyrici per omnia imitatus eſt.

CXXVI. Horum ſexdecim annorum opera quis, cum inſerta ſint oculis animisque omnium, in partibus eloquatur? Sacravit parentem ſuum Cæſar non imperio, ſed religione. non appellavit eum, ſed fecit deum. Revocata in forum fides; ſummota è foro ſeditio, ambitio campo, diſcordia curia, ſepultæque ac ſitu obſitæ; juſtitia, æquitas, induſtria, civitati redditæ; acceſſit magiſtratibus auctoritas, ſenatui majeſtas, judiciis gravitas, com-

preſſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

preſſa theatralis ſeditio; recte faciendi omnib⁹ aut incuſſa voluntas, aut impoſita neceſſitas. honorãtur recta, prava puniuntur. ſuſpicit potentem humilis, non timet. antecedit, non contemnit, humiliorẽ potens. quando annona moderatior? quando pax lætior? Diffuſa in Orientis Occidentisque tractus, & quidquid meridiano aut ſeptemtrione finitur, pax auguſta per omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu ſervat immunes. Fortuita non civium tantummodo, ſed Vrbium damna Principis munificentia vindicat. Reſtitutæ urbes Aſiæ. vindicatæ ab injuriis magiſtratuum provinciæ. honor dignis paratiſſimus. pœna in malos ſera, ſed aliqua. ſuperatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam, facere recte cives ſuos, Princeps optimus, faciendo, docet; cumque ſit Imperio maximus, exemplo major eſt.

CXXVII. Raro eminentes viri non magnis adjutoribus ad gubernandam fortunam ſuam uſi ſunt; ut duo Scipiones duobus Læliis, quos per omnia æquaverunt ſibi; ut Divus Auguſtus Marco Agrippa, &, maxime ab eo, Statilio Tauro. quibus novitas familiæ haud obſtitit, quo minus ad multiplices conſulatus, triumphosque, & complura eniterentur ſacerdotia. etenim magna negotia magnis adjutoribus egent: neq; in parvo paucitas miniſteria defecit: intereſtque reipublicæ, quod uſu neceſſarium, & dignitate eminere; utilitatemque auctoritate muniri. Sub his exemplis Tiberius Cæſar Seianum Ælium, principe equeſtris ordinis patre natum, materno vero genere clariſſimas, veteresque, & inſignes honoribus complexum familias, habentem conſulares fratres, conſobrinos, avunculum, ipſum vero laboris ac fidei capaciſſimum, ſufficiente etiam vigori animi cõpage corporis, ſingularem principalium onerum adjutorem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

rem in omnia habuit, atque habet; virum ſeveritatis lætiſſimæ, hilaritatis priſcæ, actu otioſis ſimillimum, nihil ſibi vindicantem, eoque aſſequentem omnia, ſemper infra aliorum æſtimationes ſe metientem; vultu, vitaq; tranquillum, animo exſomnem. In hujus virtutum æſtimatione jampridem judicia civitatis cum judiciis principis certant.

CXXVIII. Neque novus hic mos ſenatus populiq; Romani eſt, putandi, quod optimum ſit, eſſe nobiliſſimum. nam & illi antiqui, ante primũ bellum Punicum, abhinc annos trecentos, Titum Coruncanium, hominem novum, cum aliis omnibus honoribus, tum pontificatu etiam maximo, ad principale extulere faſtigium, & equeſtri loco natum Spurium Carvilium, & mox Marcum Catonem, novum etiam, Tuſculo, Vrbis inquilinum, Mummiumque Achaicum in conſulatus, cenſuras, & triumphos provexere. &, qui Caium Marium, ignotæ originis, uſque ad ſextum conſulatum ſine dubitatione Romani nominis habuere principem; & qui Marco Fulvio tantum tribuere, ut pæne, aſſentatione ſua, quibus vellet, principatus conciliaret; quique nihil Aſinio Pollioni negaverunt, quod nobiliſſimis, ſummo cum ſudore, conſequendum foret; profecto hoc ſenſerunt, in cujuſcumque animo virtus ineſſet, ei plurimum eſſe tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum, Cæſarem; ad juvanda vero onera principis, Seianum protulit; ſenatumque & populum Romanum eo perduxit, ut, quod uſu optimum intelligit, id in tutelam ſecuritatis ſuæ libenter advocet.

CXXIX. Sed, propoſita quaſi univerſa Principatus Tiberii Cæſaris forma, ſingula recenſeamus. Qua ille prudentia Rhaſcupolim, interemptorem fratris ſui filii Cotys, conſortisq; ejuſdem

imperii,

imperii, evocavit? ſingulari in eo negotio uſus opera Flacci Pōponii, conſularis viri, nati ad omnia, quæ recte facienda ſunt, ſimpliciq; virtute merentis ſemper, quam captantis gloriam. Cum quanta gravitate, ut ſenator, & judex, non ut princeps, & cauſſas preſſius audit? quam celeriter Libonem ingratum, & nova molientē, oppreſſit? Quibus præceptis inſtructum Germanicum ſuum, imbutumq; rudimentis militię ſecum actę, domitorem recepit Germaniæ? Quibus juventam ejus exaggeravit honoribus, reſpondente cultu triumphi rerum, quas geſſerat, magnitudini? Quoties populum cōgiariis honoravit, ſenatorumque cenſum, cum id ſenatu auctore facere potuit, quam libenter explevit; ut neq; luxuriam invitaret, neq; honeſtam paupertatem pateretur dignitate deſtitui? Quanto cum honore Germanicū ſuum in tranſmarinas miſit provincias? Qua vi, conſiliorum ſuorum miniſtro & adjutore uſus Druſo, filio ſuo, Maroboduū, inhærentem occupati Regni finib⁹, pace majeſtatis ejus dixerim, velut ſerpentem, abſtruſam terrę, ſalubribus conſiliorum ſuorum medicamentis coëgit egredi? quā illum & honorate, nec ſecure continet? Quantæ molis bellum, principe Galliarum ciente Sacroviro, Floroq; Iulio, mira celeritate ac virtute compreſſit? ut ante populus Romanus viciſſe ſe, quam bellare, cognoſceret; nunciosq; periculi, victoriæ præcederet nuncius. Magni etiam terroris bellum Africum, & quotidiano auctu majus, auſpiciis conſiliisque ejus brevi ſepultum eſt.

CXXX. Quanta, ſuo ſuorumque nomine, exſtruxit opera! Quam pia munificentia ſuperque humanam evecta fidem, Templum patri molitur! Quā magnifico animi temperamento Cnæi quoq; Pompeii munera abſumpta igni reſtituit! qui, quidquid umquam claritudine eminuit, id veluti

cogna-

cognatum cenſet tuendum. Qua liberalitate, cum alias, tum proxime, incenſo monte Cœlio, omnis ordinis hominum jacturæ, patrimonio ſuccurrit ſuo? Quanta cum quiete hominum, rem perpetui præcipuique timoris, ſupplementum, ſine trepidatione delectus, providet? Si aut natura patitur, aut mediocritas recipit hominum, apud aures deorum de his queri; quid hic meruit? primum, ut ſcelerata Druſus Libo iniret conſilia? deinde, ut Silius & Piſo; quorum alterius dignitatem conſtituit, auxit alterius? Vt ad majora tranſcendam, quamquam & hæc ille duxit maxima; quid, ut juvenes amitteret filios? quid, ut nepotem ex Druſo ſuo? Dolenda adhuc retulimus: veniendum ad erubeſcenda eſt. Quantis hoc triennium, Marce Vinici, doloribus laceravit animum ejus? quamdiu abſtruſo, quod miſerrimum eſt, pectus ejus flagravit incendio? quod ex nuru, quod ex nepote, dolere, indignari, erubeſcere, coactus eſt. Cujus temporis ægritudinem auxit amiſſa mater eminentiſſima, & per omnia deis, quam hominibus, ſimilior femina; cujus potentiam nemo ſenſit, niſi aut levatione periculi, aut acceſſione dignitatis.

CXXXI. Voto finiendum volumen ſit. Iupiter Capitoline, & auctor ac ſtator Romani nominis, Gradive Mars, perpetuorumq; cuſtos Veſta ignium, & quidquid numinum hanc Romani Imperii molem in ampliſſimum terrarum orbis faſtigium extulit, vos publica voce obteſtor, atque precor, cuſtodite, ſervate, protegite hunc ſtatum, hanc pacem; eique, functo longiſſima ſtatione mortali, deſtinate ſucceſſores quã ſeriſſimos, ſed eos, quorum cervices tam fortiter ſuſtinẽdo terrarum orbis Imperio ſufficiant, quam hujus ſuffeciſſe ſenſimus; conſiliaque omnium civium aut pia, * * *

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

RERVM ET VERBORVM IN PATERCVLI HISTORIA MEMORABILIVM INDEX.

Prior numerus, Librum; poſterior, Caput indicat.

A.

Acerranis data civitas 1,14
Achæi ex Laconica pulſi 1,3
Achæi quas ſedes occupaverint ibid.
Achæi à Q. Metello Macedonico fuſi 1,12
Achaia in bellum inſtincta ibid.
Achaiam Mummius in provinciam redigit 2,38
Actia victoria 2,84
Adulatio magnæ fortunæ comes 2,102
Ægiſthus per annos VII *regni potitur* 1,1
Ægiſthum Oreſtes cum Electra ſorore obtruncat ibid.
Ægyptus à D. Auguſto facta ſtipẽdiaria 2,39
L. Æmilii Paulli laudes 1,9
Æmilius Sura de annis P. R. 1,6
Æmulatio alit ingenia 1,17
Æolii multos locos obtinent 1,4
Æſchylus tragicus 1,16
Æſulum deducta colonia 1,14
Ætoliam Fulvius Nobilior ſtipendiariam facit 2,38
Affinitas inter Cæſarem Pompeiumque contracta nuptiis 2,44
Affinitas inter Antonium & Cæſarem 2,65
Afranius 1,17. 2,48. *in Togatis clarus* 2,19
Agamemnon, rex regum, ab Ægiſtho occiditur 1,1
Agrippa 2,59
M. Agrippæ virtus 2,79
M. Agrippa claſſem exornat ibid.
M. Agrippa inſigni coronæ claſſicæ donatur 2,81

M. A-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

M. Agrippa Leucadem expugnat, Patras capit, Corinthum occupat 2,84
M. Agrippa Iuliam uxorem ducit 2,93
M. Agrippæ mors 2,96
M. Agrippa, Agrippæ filius, ab Auguſto adoptatus 2,104
M. Agrippæ, nepotis Auguſti, mira pravitas 2,112
Alba deducta colonia 1,14
Albis fl. Senonum Hermundorumque fines præterfluit 2,106
Alcmæon ultimus Archontum Athenienſiũ 1,8
Alcmana Lacones falſo ſibi vindicant 1,18
Alexander Magnus à Carano ſeptimus decimus 1,6
Alexander Hercule paterni generis auctore gloriabatur ibid.
Alexander Achille generis materni auctore jure gloriatus eſt ibid.
Alexander Magnus à Lyſippo impetravit, ut eorum equitum, qui ex ipſius turma apud Granicum flumen ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarũ, faceret ſtatuas, & ipſius quoque iis interponeret 1,11
Alexandria cõdita 1,14
Alexia 2,47
Alſium coloni deducti 1,14
Altinum 2,76
Amneſtia decreta 2,58
T. Ampii & T. Labieni trib. pl. lex pro Pompeio 2,40
Amyntas rex 2,84
Andrum inſulam Iones occupant 1,4
Anicius 1,9
Antiochus devictus 1,6
Antiochus Epiphanes Athenis Olympicum inchoavit 1,10
Antiſtius ædilitius occiditur 2,26
L. Antonius M. Antonii frater 2,74
L. Antonius conſul Italiam tumultibus implet ibid.
Peruſiam petit ibid.
M. Antonius orator 2,9
Marii, Cinnæque juſſu confoſſus 2,22
M. Antonius C. Cæſaris in conſulatu collega 2,56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

M. Antonii & Dolabellæ conſulum furor 2,60
M. Antonius occupat H S. *ſepties millies* ibid.
M. Antonius à M. Lepido per colloquia repulſus 2,63
M. Antonii privigna deſponſa Octavio 2,65
M. Antonius L. Cæſarem avunculum proſcribit 2,67
M. Antonius in Italiam venit 2, 76
M. Antonius Octaviam, ſororem Cæſaris, ducit uxorem 2,78
M. Antonius exſecratione populi, ſpectaculo pellitur 2, 82
M. Antonii apud Parthos geſta ibid.
M. Antonius Artavaſden, Armeniæ regem, catenis aureis vincit 2,82
M. Antonii in Cleopatrã amor ibid.
M. Antonius bellum patriæ inferre conſtituit ibid.
Liberum patrem ſe appellari jubet ibid.
M. Antonius militiæ claſſisque deſertor 2,85
M. Antonius ſe ipſe interimit 2,88
Antonianorum militum in pugnando conſtantia ibid.
Apollinis Pythii oraculum 1,2
Appuleius Saturninus à Mario morte multatus 2,12
L. Apronii virtus 2,116
Aquileia colonia deducitur 1, 15
M. Aquillio pœnas capite luit Ariſtonicus 2,4
Archilochus, & Homerus ſoli perfectiſſimi in iis operibus, quorum primi auctores fuerunt 1,5
Archontes eum honorem uſque ad Charopem uſurparunt 1,2
Archontes perpetui Athenis eſſe deſierunt 1,8
Archontes in X. *annos Athenis creari cœpti* ibid.
Argivus nullus orator 1,18
Aricini in civitatem recepti 1,14
Ariminum deducuntur coloni ibid.
Ariſtoteles 1,16
Ariſtodemus, unus ex Hera-

Heraclidis 1,2
Ariſtonicus Aſiam occupat 2,4
Ariſtonicus Craſſum Mucianum occidit ibid.
Ariſtonicus à M. Perperna victus, ductuſq; in triumpho ibid.
Ariſtonicus pœnas M. Aquilio capite dat ibid.
Ariſtonicus captus 2,38
Ariſtophanes comicus 1,16
Arminius 2,118
Arminius, Sigimeri filius, in Varum conjurat ibid.
Arruntius Actius reip. reſtituitur 2,77
Artavaſdes, Armeniæ rex, catenis aureis ab Antonio vinctus 2, 82
Artavaſdi regnum reſtituitur 2,94
Artorius C. Octavii medicus 2,70
Aſculani Servium prætorem Fonteiumque legatum occiderunt 2,15
Aſiaticum imperium ab Aſſyriis ad Medos tranſlatum 1,6
Aſiam L. Scipio eripuit Antiocho 2,38
Aſia ab Attalis poſſeſſa regibus ibid.
Aſiam M. Perperna tributariam fecit ibid.
L. Aſprenatis virtus 2,120
Aſſyrii, principes omniũ gentium 1,6
Aſinius Pollio 2,36
Aſinius Pollio Iulianis partibus fidus 2,63
Aſinius Pollio ſpecioſas res circa Altinum aliaſque Venetiæ urbes edidit 2,76
Aſinius Pollio Domitium junxit Antonio ibid.
Aſinii Pollionis factum, & dictum memorabile 2,86
Aſylum 1,8
Athenæ ſub regibus eſſe deſinunt 1,2
Athenæ à Sulla oppugnatæ 2,23
Athenienſes in Eubœa 1,4
Athenienſium ingenia 1,18
Athenienſium in Romanos fides certa 2,23
Athenienſium decretum celeberrimum 2,58
Aria Auguſti mater ibid.

Atreus

Atreus Olympicum ſacrũ quando inſtituerit 1,8
Attalus rex Aſiam pop. Rom. hereditate relinquit 2,4
Attica fides 2,23
Attius tragœdus 1,17
Attius in Tragœdiis clarus 2,9
Attuari ſubacti 2,105
D. Auguſtus Cicerone conſule natus 2,36
Auguſtus Cæſar in Campaniam 2,122
Nolam petit ibid.
exſpirat ibid.
Aurunca deducta colonia 1,15
Auximum coloni miſſi 1,15

B.

BAlbi Cornelii facinora 2,51
Bathinus flumen 2,114
Batones Pannonum duces 2,110. & 114
Bella civilia finita viceſimo anno 2,89
Belli civilis initia 2,48
Belli civilis incendia ib.
Bellorum civilium damna 2,89
Bellum Africum 2,54 & 129.
Bellum Campanum 2,75
Bellũ Germanicũ 2,104
Druſo Claudio delegatum 2,95
Ti. Neroni 2,97
Bellum Italicum 2,15
Bellum Iugurthinũ 2,11
Bellum Nolanum 2,18
Bellum Numantinũ 2,1
Bellum Pannonicum per Neronem gèſtum 2,96
Bellum Pannonicum, maximum 2,90
Bellum ſervile 2,30
Bellum Thracium 2,98
Beneventum coloni deducti 1,14
Bibulus, collega Cæſaris 2,44
Bithyniam Nicomedes populo R. legat 2,39
Bocchus rex 2,12
Bojohæmum regio 2,89
Bononia deducta colonia 1,15
Britannia bis à Cæſare penetrata 2,47
Bructeri ſubacti 2,105
Brundiſium colonia deducta 1,14
Brutus 2,36
A. Bruti Gallæci præclara in Hiſpania militia 2,5
D. Bruto decretus triumphus 2,62
D. Brutus conſul deſignatus 2,58

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

D.Brutus jugulatur 2, 64. & 87
Cæſaris interfector 2, 64
M.Brutus prætor in Cæſarem conjuratus 2,58
M.Brutus, & C.Caßius provincias exercitusq́ occupant 2, 62
M.Brutus 2,69. *Lycios devincit* 2, 70. *Caßio melior vir* 2,72
M. Bruti morientis ætas ibid.
M. Brutus, à Stratone Ægeate impetrat, ut ſibi morituro commodet manum 2,70
Buxentum coloni mittuntur 1,15

C.

C *Æcilius comœdus* 1,17
Cæciliæ familiæ claritudo 1,11
A.Cæcinna 2,112
L.Cæditii virtus laudanda 2,120
Cæpionis cenſoria ſeveritas 2,10
Cæſar 2,36
C.Cæſar Strabo 2,9
C.Cæſaris conſulatus, & geſta 2,41
C.Cæſar Magno Alexandro ſimillimus ibid.
C.Cæſaris lex de Campano agro plebi dividundo 2.44
C.Cæſar & Pompeius, oppreßi Ciceronis ſuſpicione non caruerunt 2,45
C.Cæſaris in Gallia geſta clarißima 2,47
C.Cæſar ad urbem 2,49
C.Cæſar Theſſaliam petit 2,52
Cæſar in Africam 2.55
C.Cæſaris in victos clementia ibid.
C.Cæſar in Hiſpaniā ib.
C.Cæſaris in Hiſpania facinus, & virtus eximia ibid.
C.Cæſaris in urbem reditus 2,56
triumphi ibid.
C.Cæſar imteremptus ib.
C.Cæſaris obitus præmonitiones 2,57
C. Cæſaris teſtamentum 2,58
C.Cæſar cum rege Parthorum coit 2,101
C.Cæſar ab Adduo vulneratus 2,102
C.Cæſaris mors ibid.
L.Cæſaris obitus ibid.
Ti.Cæſaris geſta 2,39
Ti. Cæſar in Germaniam revolat 2,121

Ti.Cæ-

Ti. Cæſar ex Pannoniis, Delmatiſque triumphum agit ibid.
Ti. Cæſar patri ſuccedere renuit 2,124
Ti. Cæſaris laudum enumeratio 2,129
Caldus Cœlius præclari facinoris auctor 2,120
Cales deducta colonia, 1,14
Calidius 2,36
Calpurnia, uxor Antiſtii, jugulato viro, ſe ipſam gladio transfixit 2,26
Calpurnia Cæſaris uxor 2,57
Calvus 2,36
Campanis data eſt civitas 1,14
Campanæ coloniæ ſupplementũ adjicitur 2,81
Canidius ad Antonium præcipiti fuga ſe rapit 2,86
Canidius moritur 2,87
Caninefates ſubacti 2,105
Canutius continua rabie lacerat A. Antonium 2,64
Capito Velleii patruus, Agrippæ ſubſcribit in C. Caſſium 2,69
Cappadocia facta ſtipendiaria 2,39
Capua conditur à Tuſcis 1,7
Capua in formam præfecturæ redacta 2,44
Caranus, ſextus decimus ab Hercule, regnum Macedoniæ occupat 1,6
Carbo Papirius orator 1,9
Carbo ſolus toto anno conſul fuit 2,25
C. Carbo prætorius, conſulis frater, occiditur 2,26
Carnuntum locus Norici Regni proximus 2,109
Carſeoli, deducta colonia 1,14
Carthago annos 65. ante Romam conditur 1,6
Carthaginem ſenatus ſtatuit excidere 1,12
Carthago à P. Scipione deleta ibid.
Carthago in Africa prima extra Italiam colonia condita eſt 1,15. 2,15
Carthaginis remoto metu, curſu præcipiti à virtute deſcitum 2,1
Sp. Carvilius homo novus 2,128
Caſſii cenſoris theatrum 1,15
Caſſio in demoliendo theatro eximia civitatis ſeveritas, & conſul

Cæpio reſtitere 1,15
C. Caſſius M. Craſſi quæſtor 2,46
C. Caſſius prætor in Cæſarem conjuratus 2,56
C. Caſſius Dolabellã Laodicea incluſum expugnat 2,69
C. Caſſius Rhodum capit 2,70
C. Caſſius cervicem liberto præbet ib. 2,87
C. Caſſius melior Bruto dux 2,72
Caſſius Longinus cenſor ſeverus 2,10
Caſſius Parmenſis occiditur 2,87
Caſtrum colonis occupatum 1,14
Catilina urbe pulſus 2,34
Catilina fortiſsime dimicans, obtruncatur 2,34
Cato 2,35
Cato hiſtoricus 1,17
Cato Porcius conſul Italico bello occiſus 2,16
Catonis filii mors 2,71
M. Catonis ſentẽtia de Nola & Capua condita 1,7
M. Cato, perpetuꝰ diruẽdæ Carthaginis auctor 1,13
Cato repetundarũ ex Macedonia damnatus 2,8
M. Catonis virtus 2,35
M. Cato ad ſpoliandum regno Ptolomæum miſſus 2,45
M. Cato homo novus 2,128
Catullus poëta 2,36
Q. Catuli mors 2,22 & 49
Q. Catuli verecundia, & auctoritas 2,31
Ceionii exemplum turpe 2,119
Cenſorini obitus 2,102
Cenſura Paulli & Planci 2,95
Cethegus aliique in carcere necati 2,34
Chalcidenſes orti ab Atticis 1,4
Charops primus Archon decennalis 1,8
Chios ab Ionibus occupata 1,4
M. Cicero, eloquentium princeps 1,17
M. Ciceronis laudes, & in conjuratos geſta 2,34
M. Cicero patriæ reſtitutus 2,45
M. Ciceronis domus 2,14 *à ſenatu reſtituta* 2,45
M. Cicero continuis actionibus Antonii memoriæ inuſsit notas 2,64
M. Ciceronis mors 2,66
Ciliciam perdomuit Numidicus 2,39
Cimbri, Teutonique Rhenum

num tranſſcendunt 2,8

Cimbrorum in Romanos geſta 2,12

Cinna neque Mario, nec Sulpicio temperatior 2,20

Cinnæ conſulatus à ſenatu abrogatus ibid.

Cinna ab exercitu, qui circa Nolam erat, receptus, Patriæ bellum infert, Mariumq; cum filio ab exſilio revocat ibid.

Cinna, ſeditione orta, ab exercitu eſt interemtus 2,24

Circenſes ludi 2,27

Civitas quo pacto Italiæ data 2,15

Claudius conſul primus in Siciliam transjecit exercitum 2,38

Ti. Claudius Nero bellum Campanum ciet 2,75

Ti. Claudii Neronis laudes 2,94

Ti. Claudius Nero cum Druſo Claudio fratre Rætos Vindelicosq; adgreditur 2,95

Ti. Claud. Nero triumphat ibid.

Ti. Claud. Nero Germanos domat 2,98

Clazomenæ, ab Ionibus conditæ 1,4

Cleopatræ fuga 2,85

Cleopatra, adhibita aſpide, morſu ejus ſpiritum reddit 2,87

P. Clodii lex 2,45

P. Clodii de M. Catone lex ibid.

P. Clodius à Milone jugulatur 2,47

Cremona deducta colonia 1,14

Codrus, Melanthi filius, ultimus rex Athenarum 1,2

Codrus interemptus ibid.

Cœlius orator 2,36

Cœlius hiſtoricus 2,9

M. Cœlii acta 2,68

Coloniarum enumeratio 1,14. & 15

Colophon, ab Ionibus condita 1,4

Compſa à Milone oppugnatur 2,68

Conjurati Capitolium occupant 2,58

Coponii dictum in Plancum 2,83

Corfinium 2,16

Corfinio Cæſar potitur 2,50

Corinthus ab Homero nominatur 1,3

Corinthus, antea Ephyre, ab Halete, ſexto ab Hercule,

cule, conditur ibid.
Corinthus everſa 1,13
Corinthus occupata 2,84
Cornelia Africani filia, Gracchorũ mater 2,7
L. Cornelius Merula flamen Dialis, in locum Cinnæ conſul ſuffectus 2,20
interficitur juſſu Cinnæ 2,22
Cornelius Rufinus, bello Pyrrhi dux celeberrimus 2,17
L. Cornelius Sulla conſul ibid.
Cornificius, Octavii legatus 2,79
Corvinus orator 2,36
T. Coruncanius, pon. max. homo novus 2,128
Coſſam coloni miſſi 1,14
Coſſi virtus 2,116
Cotta, judicandi munus æqualiter inter ſenatum, & equites partitus eſt 2,32
Craſſus Mucianus juris ſcientiſſimus 2,4
L. Craſſus orator 2,9
M. Craſſus ſervile bellum repreſſit 2,32
M. Craſſo Syria decreta 2,46
M. Craſſus à Parthis interemptus ibid.
P. Craſſus orator 1,17
Cratinus comicus 1,16
Creon primus Archon annuus 1,8
Creta in pop. Rom. poteſtatem redacta 2,34
Creta longiſſimæ libertatis ſine multata 2,38
Creſphontes, unus ex Heraclidis 1,2
Criſpus Marcius 2,69
Cumæ in Italia à Chalcidenſibis conditæ 1,4
Cumarum & Neapolis in Romanos eximia fides ibid.
Cumanos ritus Oſca mutavit vicinia ibid.
C. Curio trib. pl. bello civili facem ſubjecit 2,48
Cymen Æolii condunt 1,4
Cyprus devicta 2,38

D.

DAmaſippus Domitium Scævolam, C. Carbonem, & Antiſtium trucidat 2,26
Daoriſi Delmatæ 2,115
Delos occupata ab Ionibus 1,4
Deitona 1,15,
Deſitiates Delmatæ 2,115
Dianæ ſacrata regio, in qua mons Tifata 2,25

Grates

Grates ei agit, poſt victoriam, Sulla ibid.
Diphilus comicus 1,16
Diverſitas morum & ſtudiorum inter P. Scipionem, & L. Mummium 1,13
Dolabella conſul 2,58
Dolabella C. Trebonium occidit 2,69
Dolabella ad ictum ſervi cervicem præbet ibid.
Dolabella vir ſimplicitatis generoſiſſimæ 2,126
Domitiæ familiæ felicitas 2,11
Domitii ex Arvernis victoria 2,10
C. Domitii lex de ſacerdotum creatione 2,12
C. Domitius occupatus navibus fugit 2,72
Domitius Calvinus Vibillium primipili centurionem, ob turpem ex acie fugam, fuſte percutit 2,78
Domitius Scævola trucidatur 2,26
Domus Ciceronis 2,14. à ſenatu reſtituta 2,45
Druſi Claudii virtus 2,97. mors ibid.
Druſus Livius, Iuliæ Auguſtæ pater, ſe ipſe interemit 2,71

E.

L. Eggii clarum exemplum 2.119
Egnatius Rufus interimere Auguſtum ſtatuit 2,90
Eliſſa Tyria, quam quidã Dido autumant 1,6
Enumeratio eminentium ingeniorum 2,36
Epheſus ab Ionibus condita 1,4
Ephyram in Theſprotia Philippus occupat 1,1
Ephyre antea Corinthus ibid.
Epirum Pyrrhus occupat ibid.
Eporædia colonia deducta 1,15
Erethria ab Athenienſibus in Eubœa occupatur 1,4
Erythra ab Ionibus condita ibid.
Eryx primus Archon decennallis 1,8
Eumenes rex 1,9
Eupolis comicus 1,16
Euporus ſervus C. Gracchum dominum prius, ſe deinde interimit 2,6
Euripides tragicus 1,16

F.

FAbius Æmilianus diſciplina in Hiſpa-

nia clariſſimus 2,6
Fabii ex Allobrogibus victoria 2,10
Fabrateria deducta colonia 1,15
Fannius 1,17
C. Fannius orator 2,9
Firmum colonis occupatur 1,14
C. Flavius Fimbria ſe ipſum interimit 2,24
Formiani in civitatem recepti 1,14
Fregella deducta colonia ibid.
Fregellæ à L. Opimio exciſæ 2,6
Fulvia, Antonii uxor, omnia armis miſcet 2,74
Præneſte capit ibid.
Fulvia Italia excedit ib.
Fulvii Flacci aſpera cenſura 1,10
Cn. Fulvius cenſoris frater, à fratre ſenatu motus ibid.
Fulvius Flaccus cum filio à L. Opimio interemptus 2,7
Fulvii Flacci, qui Capuam ceperat, filiorum exemplum clariſſimum 2,8
Fundani in civitatem recepti 1,14

G.

A. *Gabinii trib. pl. lex, ut Pompeius ad piratas compeſcendos proficiſceretur* 2,31
Gades à Tyria claſſe conditæ 1,2
Ser. Galba 1,17
Gallias Domitius Fabius primum cum exercitu intravit 2,39
Galliæ C. Cæſaris auſpiciis infractæ ibid.
Galliæ Cæſari in quinquenniũ decretæ 2,44
Galliæ Cæſari prorogatæ 2,46
Gallogræciam perdomuit Vulſo Manlius 2,29
Gentes multæ à Pompeio devictæ 2,40
Gentius Illyriorum rex in triumpho ductus 1,9
Germania rebellat 2,100
Germanici virtus 2,116
Germanicus pleraq; ignave geſſerat 2,125
Germani militis Cæſaris videndi cupido 2,107
Germanus ſervus, ad interſiciendum Marium miſſus, ut eũ agnovit, profugit è carcere 2,19
Gracchi 1,17
Gracchi oratores 2,9
C. Gracchi furor 2,6

Gracchus colonias extra Italiam poſuerat 2,15
Tib. Gracchi laus, & vituperatio 2,2
Græcia concuſſa maximis motibus 1,3
Graviſca colonia deducitur 1,15

H.

Haletes, Hippotis filius 1,3
Hercinia ſilva 2,109
Hercules in Olympicis victor 1,8
Hermione Oreſti pacta 1,1
Heſiodus 120 *annos diſtinctus ab Homeri ætate, quando claruerit* 1,7
Hiſpania univerſa facta ſtipendiaria 2,38
Hiſpaniæ, Cn. Pompeio decretæ 2,48
Homerus quando floruerit 1,5
Homeri laus ibid.
Homerus, & Archilochus ſoli perfectiſsimi in iis operibus, quorum primi auctores fuere ibid.
Homerus non cæcus genitus ibid.
Q. Hortenſius de Minatii Magii virtutibus in Annalibus retulit 2,16
Q. Hortenſius orator 2,36
Q. Hortenſii mors 2,49
Hortenſius, Hortenſii oratoris filius, obtruncatur 2,71
Hoſtilius Mancinus male pugnat 2,1

I.

Ianus Geminus quoties certæ pacis argumentum clauſus dederit 2,38
Illyrium Dalmatiaque à Ti. Cæſare devictæ 2,39
Initium in urbe Roma civilis ſanguinis, gladiorumque impunitatis 2,3
Interamna 1,14
Invidia, eminentis fortunæ comes 1,9
Iones, duce Ione, regionem occupant, Ioniamque appellant 1,4
Ionia ibid.
Iphitus Elius, Olympiorum certamen, mercatumque inſtituit ante M. Vinicium conſulem anno DCCCCIV. 1,8
Iſocrates 1,16
Italicum bellum 2,15. *& ſeqq.*
Italici belli Imperatores clari qui ibid.
Italicorum duces ibid.

Iuba Cn. Pompeio favebat 2,53
Iugurtha ſub Africano militavit 2,11
Iugurthinum bellum ib.
Iulia flumen 2,105
Iulia, Pompeii Magni uxor, decedit 2,47
Iulia M. Marcelli primum, M. deinde Agrippa uxor 2,98
Iulia Neroni nubit 2,96
Iuliæ luxuria 2,100
Iuliæ mœchi pœnas pendent ibid.
Iulia in inſulam relegata 2,100
Iulius Florus Galliarum princeps 2,129
Q. Iulii Poſtumi celebris opera 2,116
Iunii Blæſi laudes 2,125
Iurgia inter Pompeium & Lucullum 2,33
Iuventius Lateranenſis ſe ipſe gladio transfixit 2,65

L.

L*Abienus tranſmarinas provincias magnis momentis concutit* 2,78
occiditur à Ventidio ibid.
Lacedæmonii in Aſia 1,4
Lacedæmonius nullus orator 1,18
Lælius 1,17
Lælius orator 2,9
P. Lænas trib. pl. Sex. Lucilium ſaxo Tarpeio dijicit 2,24
Langobardi fracti 2,106
Lariſſa, ab Æolis condita 1,4
Laſthenes, & Panares, duces Cretenſiũ 2,34
Latinus, Romuli av⁹ 1,8
Lebedus ab Ionibus condita 1,4
Lentulus & Marcellus conſules 2,49
Lentulus necatus in carcere 2,34
Lepidus Ælius Augur, quod ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe juſſus 2,10
M. Lepidus pont. max. 2,63
M. Lepidus à ſenatu hoſtis judicatus ibid.
M. Lepidus Paullum fratrem proſcribit 2,67
M. Lepidus, vaniſſimus omnium vir 2,80
Cæſari denunciat, ut Sicilia excedat ibid.
M. Lepidus Octavii genibus advolutus ibid.
M. Lepidus, Lepidi triumviri filius, Augu-

ſti

ſti interficiendi conſilium capit 2,88
opprimitur à Mæcenate ibid.
M. Lepidus à Ti. Nerone copiis omnibus præfectus 2,114
Lesbos inſula 1,2
Leucas expugnata 2,84
Lex Licinia 2,6
Lex Pedia adverſus Cæſaris interfectores 2,69
Lex Valeria turpiſſima 2,23
Libo ingratus, à Ti. Cæſare oppreſſus 2,129
A. Licinius Nerva Silianus 2,116
Livia, Druſi Claudiani filia, Auguſti conjux 2,75
Livia cum viro Nerone in Siciliam pervehitur ibid.
Livius hiſtoricus 1,17. 2,36
M. Livius Druſus tribunus pl. non bona fortuna uſus 2.13
interficitur 2,14
M. Livii Druſi noviſſima vox ibid.
mores ibid.
M. Livii Druſi domus, poſtea Ciceronis, mox Cenſorini, deinde Statilii Siſennæ ibid.
M. Lollii legati exercitusque in Germania clades 2,97
M. Lollius pecuniæ cupidior, quam recte faciendi ibid.
M. Lollii crimen, & mors 2,102
Luca colonia deducitur 1,15
Luceria deducta colonia 1,14
Lucilius poëta 2,9
Lucretius poeta 2,36
Lucretius Offella Præneſtis ac Marii oppugnationi præfuerat 2,27
L. Lucullus 2,40
Lucullus, Luculli filius, occiditur 2,71
Lucullus Mithridatem multis locis fundit 2,33
Zyzicum liberat ibid.
Tigranem vincit ibid.
L. Lucullus profuſæ in ædificiis convictibusque & apparatibus luxuriæ primus auctor ib.
L. Lucullus Xerxes togatus cur à Pompeio dictus. ibid.
M. Lucullus circa Fidentiam hoſtes Sullæ fudit 2,28

Lucul-

Lucullorũ duorum mors 2,49

Ludi Circenſes 2,27

Ludi ſcenici à Circenſibus differunt 2,40

Q. Lutatius Catulus proconſul 2,12

Lycia, ſeu Lymira urbs 2,102

Lycurgus Lacedæmonius claret 1,6

Lydus & Tyrrhenus fratres regnãt in Lydia 1,1

Lydus & Tyrrhenus fratres, ſterilitate frugum cõpulſi, ſortiuntur, uter cum parte multitudinis patria decedat ibid.

Lyſippus ſtatuarius præſtantiſſimus 1,11

M.

MAcedones, orbis domitores 1,6

Macedoniã Paullus Provinciam fecit 2,38

Macedonia armis exteris occupatur 2,110

Q. Macedonici ſeverum ad Contrebiam imperium 2,5

Macedonici in Peruſia facinus 2,74

C. Mæcenas urbis cuſtodiis præpoſitus 2,88

M. Lepidum juvenem opprimit ibid.

Magius Celer Velleianus, Velleii frater 2,115

Magneſiam Lacedæmonii in Aſia occupant 1,4

Mancinus Hoſtilius in Numantinos 2,1

Mancinum verecundia impunitum habuit ib.

Mancini fœdus turpiſſimum 2,1. & 90

Manilii trib. pl. lex, ut bellum Mithridaticũ per Cn. Pompeium adminiſtraretur 2,33

Marcellus Siciliam fecit provinciam 2,38

M. Marcelli mors 2,93

Marcomanni 2,108

C. Marius ſub Africano miles factus 2,9

Q. Metelli legatus 2,11

Marius deſcribitur ibid.

Marius primum conſul creatus ibid.

Marius iterum conſul Iugurtham in triumpho duxit ibid.

Marius tertium conſul in Cimbros ibid.

Marii, quartum conſulis, cum Teutonis conflictus 2,12

Marii, quintum conſulis, fortunatiſſimum prœlium ibid.

Marius, ſextum conſul,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Servilii Glauciæ Saturninią, Appuleii furorẽ armis compeſcuit ib.
Marius ſeptimum conſul cum Cinna 2,23
ejus mors ibid.
Marius urbe à Sulla pulſus 2,19
Marius in carcerem ductus ibid.
Marius à civibus impoſitus in navem in Africã curſum dirigit ib.
Marius urbis mœnia ingreditur 2,22
Marius Marii filius conſul anno ætatis 26. 2,26
à Sulla acie pulſus ib.
interemptus ibid.
Marobodus Marcomãnorum dux 2,108
Morobodus Vari caput ad Cæſarẽ mittit 2,119
Martia & Quarta legiones ad Octavium ſe conferunt 2,61
Marullus Epidius, Flaviusą, Cæſerius trib. pl. in C.Octavio voluntatẽ regni arguebant 2,68
Maßiliam Cæſar proficiſcitur 2,50
Medi rerũ potiuntur 1,6
Medon, Codri filius, primus Athenis Archon 1,2
Medontis poſteri, Medontidæ dicti ibid.
Megara à Peloponneſiis condita ibid.
Menander comicus 2,16
Menas, claßis Pompeianæ præfectus 2,73
Menecrates, claßis Pompeianæ præfectus ibid.
Meſſalla Corvinus ſervatur Cæſaris beneficio 2,71
Meſſalini opus egregium 2,112
Metelli fratres uno die triumpharunt 2,8
Q. Metelli, qui Iugurthinum bellum geßit, laus 2,11
Q. Metellus Cretã in populi Rom. poteſtatem redigit 2,34
Metellus Creticus 2,40
Q. Metellus Macedonicus Pſeudophilippum vicit, Achæoſque fudit 1,11
Q. Metellus Macedonicus vel magnificentiæ Romanæ, vel luxuriæ princeps ibid.
Q. Metelli Macedonici ſingularis felicitas ib.
Metellus Numidicus orator 2,9
Q. Metelli Numidici triumphus 2,11

Q.Me-

Q. Metellus Numidicus à L. Saturnino civitate expulſus 2,15
Q. Metellus Pius Italici belli Imperator ibid.
Metellus Pius apud Faventiam Sullæ hoſtes vicit 2,28
Metellus & Pompeius ex Hiſpanis triumpharũt 2,30
Metelli mors 2,49
Miletus, ab Ionibus condita 1,4
Milo Annius à Pompeio damnatus, abſolutus à M. Catone 2,47
Milo lapide ictus periit 2,68
Minatii Magii laudes, & geſta 2,16
Minervium deducta colonia 1,15
Minturnas coloni miſſi 1,14
Minucii triumphus 2,8
Mithridatis odium in Romanos 2,18
Mithridates Pharnacis filii inſidiis oppreſſus 2,40
Mitylene ab Æoliis condita 1,4
Mitylenæorum perfidia 2,18
Mucius juris ſcientia clarus 2,9
L. Mummius Achaico bello gerendo deſtinatus 1,12
L. Mummius Achaicus dictus ibid.
L. Mummius Achaicus homo novus ibid.
L. Mummius rudis ibid.
L. Murena & Fannius Cæpio occidendi Auguſti conſilia ineunt 2,91
Muyus ab Ionibus condiſa ibid.
Mycenas Agamemnon in Creta ſtatuit 1,1
Myrinam condunt Æoli 1,4

N.

NArbo Marcius, colonia in Gallia deducta 1,15
Nauportum 2,110
Neapolis à Chalcidenſibus condita 1,4
Neapolis, & Cumarum in Romanos fides eximia ibid.
Naſo poëta 2,36
Neapolitani Cæſaris Auguſti honori athletarum certamen ſacraverunt 2,123
Nepe colonia deducta 1,14
Neptunia colonia 1,15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Nero Claudius patriæ redditur 2,77
Ti. Nero Rhodum proficiſcitur, ibiq; ſeptem annos moratur 2,99
Ti. Nero Romam revertitur 2,102
Ti. Nero adoptatur à Cæſare Auguſto 2,103
Ti. Nero in Germaniam mittitur 2,104
Ti. Nero bello Pannonico deſignatus 2,111
Ti. Neronis mirus erga milites amor & curæ 2,114
Nicomedes Bithyniã pop. Rom. legavit 2,4
Ninus rex Aſſyriorũ 1,7
Nola condita à Tuſcis ib.
Nolanum bellum 2,18
Noricos Ti. Cæſar devicit 2,39
Novi homines ad celſiores dignitatis gradus evecti 2,128
Numantia à Scipione deleta 2,4
Numantinum bellũ 2,9

O.

CN. Octavius Perſeo, ut ſe Romanorum fidei committeret, perſuaſit 1,9
C. Octavius Macedoniam ſortitur 2,59
C. Octavii laudes ibid.
C. Octavius à C. Cæſare adoptatus ibid.
C. Octavius equeſtri familia genitus ibid.
C. Octavii, Romã intrantis, Solis orbis ſuper caput curvatus æqualiter, rotundatusque in colorem arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conſpectus eſt ibid.
C. Octavio ſtatua equeſtris à ſenatu poſita 2,61
C. Octavii circa Mutinã virtus ibid.
C. Octavius Conſul 2,65
C. Octavii dictum de proſcriptis 2,67
C. Octavii in Illyrico, Dalmatiaque, expeditiones 2,78
C. Octavius Pompeio, Siciliæque, bellum infert 2,79
claſſis majori parte vi ventorum privatur ib.
C. Octavius cum Pompeio claſſe concurrit ibid.
C. Octavii fortiſſimum factum 2,80
C. Octavius ad urbem revertitur 2,81
C. Octavius Antonium claſſe vincit 2,85

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

C. Octavii erga victos clementia ibid.
C. Octavii ad urbem reditus, civiumq; erga eum favor 2,19
C. Octavius, & Antonius cum M. Bruto Caſsioq; acie concurrunt 2,70
Octavius conſul juſſu Cinnæ interfectus 2,22
Olympici certaminis initium 1,8
Opimianum vinum celeberrimum ab Opimio dictum 2,7
L. Opimius C. Gracchum & Fulvium Flaccum morte afficit 2,6
L. Opimius damnatus 2,7
Oratorem Argos, Thebæ, Sparta, nullum habuere 1,18
Oratores clari 2,9
Ordinatio comitiorũ à D. Auguſto relicta 2,124
Oreſtis, & Electræ factũ à diis comprobatũ 1,1 annis XC. vixit ibid. Ægiſthum, cum Electra ſorore, obtruncat ibid. annis LXX. regnavit ibid. ſe à Pyrtho virtute vindicavit ibid.
Oreſtes Pyrrhum Delphis interfecit ibid.
Oreſtis liberi ab Heraclidis excluſi 1,2
Oreſtis liberi circa Lesbum ſedem cepere ib.
Orodes Parthorũ rex 2,46
Oſci 1,4
Otho Roſcius lege ſua equitibus in theatro loca reſtituit. 1,32

P.

Pacorus, Parthorum regis filius, interimitur 2,78
Pacuvius in Tragœdiis clarus 2,9
Pæſtum coloni mittuntur 1,14
Panares, & Laſthenes Cretenſium duces 2,34
Pannoniam Ti. Cæſar imperio addidit 2,39
Pannonia Dalmatiaque arma in Romanos corripiunt 2,110
Pannonia pacẽ petit 2,114
Panſa Hirtiusque Cæſari prædixerant, ut principatum, armis quæſitũ, armis teneret 2,57
Panſæ atque Hirtii mors 2,62
Parthi Armeniæ manum admovent 2,100
Parthorum legati ad Sullam 2,24
Parthorum rex Auguſto Ro-

Romana ſigna remittit 2,91
obſides filios mittit 2,94
Paſſieni virtus 2,116
Patræ captæ 2,84
Patres à Romulo electi 1,8
Patricii à Patribus dicti ibid.
Paullus ad Cannas cæſus 1,9
Paulli triumphus ibid.
L. Paulli filii quattuor 1,10
L. Paulli egregia vox ib.
L. Paulli filii moriuntur ibid.
Pax circa Brunduſium inter Antonium, & Auguſtum 2,76
Pax circa Miſenum cum Pompeio inita 2,77
Pedia lex adverſus Cæſaris interfectores 2,69
Q. Pedius C. Octavii in conſulatu collega 2,65
Pelaſgi Athenas commigravere 1,3
Pelopis progenies, pulſis Heraclidis, Peloponneſi imperiũ obtinebat 1,2
ab Herculis progenie expellitur ibid.
Penthelus, & Tiſamenus, Oreſtis filii, poſt patrem regnavere triennio 1,1
Pergamum Agamemnon in Creta ſtatuit ibid.
M. Perperna triũphat de Ariſtonico 2,4. Sertorium interimit 2,30
Perſæ orbi terrarum imperant 1,6
Perſeus à Paullo victus 1,9
Perſeus in triumpho ductus à Paullo ibid.
Perſeus in libera cuſtodia Albæ deceſſit 1,11
Peruſia ab Octavio expugnatur 2,74
Petreius 2,48
Pharnaces Medus Sardanapalũ interimit 1,6
Pharnaces à Cæſare victus 2,55
Pharſalica acies 2,52
Pharum inſulam occupant Iones 1,4
Philemon comicus 1,16
Philippus devictus 1,6
Phocæa ab Ionibus condita 1,4
Phraates Parthorum rex 2,91
Picenum coloni miſſi 1,15
Pindari os Thebas illuminavit 1,18
Pinetes Pannonum dux 2,110. & 114
Piſaurũ coloni miſſi 1,15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

L. Piſo bellum in Thracia ortum comprimit 2,98
Placẽtiã coloni miſſi 1,14
Planci inconſtantia 2,63
Plancus impetrat, ut Plãcus Plotius frater ejus proſcriberetur 2,67
Plancus Fulviam fugientem comitatur 2,76
Planci vitia, fugaque ad Octavium 2,73
Plato 1,16
Plautius Silvanus 2,112
Pompeiorũ familiæ quot 2,21
C. Pompeii patris bello Marſico præclara opera ibid.
Aſculum capit ibid.
cum Cinna confligit ib.
obit ibid
Cn. Pompeii juvenis præclara geſta, & laudes 2,29
Cn. Pompeius prædonibus orbem liberat 2,32
Cn. Pompeius gloriæ cupidiſſimus ibid.
Cn. Pompeii de Lucullo dictum ibid.
Cn. Pompeii adverſus Mithridatẽ victoria 2,37
Cn. Pompeii victoriæ ib.
Cn. Pompeius omnium gentium, quas adierat, victor 2,39
Cn. Pompeii inſignes triumphi ibid.
Cn. Pompeius & M. Craſſus conſules 2,46
Cn. Pompeius tertiũ conſul ſolus 2,47
à Cæſare maxime alienatus ibid.
Cn. Pompeius Dyrrhachiũ tranſmiſit 2,49
Cn. Pompeius in Pharſalia victus 2,52
Cn. Pompeius jugulatur 2,53
Cn. Pompeius, Cn. Pompeii filius, vulneribus confectus 2,56
Cn. Pompeii filius parvus, Iulia natus, obiit 2,47
Q. Pompeius conſul 2,17
Q. Pompeii fœdus turpe 2,90.
Sex. Pompeius deſcribitur 2,72
Sex. Pompeius Siciliam occupat ibid.
Sex Pompeii cum Cæſare & Antonio pax 2,77
Sex. Pompeii dictum ib.
Sex. Pompeius omnibus, qui ad eum fugerant, reditum ſalutemq; in pace paciſcitur ibid.
Sex. Pompeius à Titio jugulatur 2,79. & 87

Pom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Pompeium primũ è Pompeiis conſulem, magni nominis virum, ad turpiſſima fœdera Numantini deduxere 2,1
Pompeium gratia impunitum habuit ibid.
Pompeius Mitylenæis libertatem reſtituit, in unius Theophanis gratiam 2,18
Pompeius, collega Sullæ, ſeditione interfectus 2,21
Pompeius curru urbem triumpho invectus 2,30
Pompeius tribuniciam poteſtatem reſtituit ib.
Pomponii ſingularis in Gracchum fides 2,6
Pomponii Comici laudes 2,9
Pomponius Flaccus, vir ad omnia recta natus 2,129
Pontius Teleſinus, Samnitium dux 2,27
Pontus Syriaq; Cn. Pompeii virtutis monumẽta 2,38
Popillium Rutiliumque, qui conſules aſperrime in Ti. Gracchi amicos ſævierant, poſtea judiciorum publicorum merito oppreſſit invidia 2,7
M. Popillius Lenas mittitur legatus ad Antiochum Epiphanẽ 1,10
Poſtumii Albini aſpera cenſura ibid.
Potentia colonia deducta 1,15
Priene ab Ionibus condita 1,4
Princeps optimus, faciendo docet recte facere cives ſuos 2,126
Proſcriptio triumviralis 2,66
Proſcripti ad Sex. Pompeium confluunt 2,72
Pſeudophilippus à Q. Met. Macedonico ſuperatus 1,11
Ptolemæus Syriæ rex ab Antiocho Alexandriæ obſeſſus 1,10
Ptolomæus Cypri rex, ſub adventũ Catonis, vitæ ſuæ vim intulit 2,45
Ptolomæi in Pompeium perfidia 2,53
in Cæſarem 2,54
Puteolos coloni miſſi 1,15
Pyrrhus Epirum occupat 1,21
Pyrrhus Hermiones nuptias occupavit ibid.
Pyrrhus regnat 1,14

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Q.

QVadrigarius hiſtoricus 2,9
Quæ, cujuſq; ductu, gens ac natio, redacta in formulam provinciæ, ſtipendia pacta ſit 2,39

R.

RAbirius poëta 2,36
Rætiam Ti. Cæſar R. imperio novam ſubjunxit provinciã 2,39
Regulus in Africam primus transjecit 2,38
Rhaſcupolis Cotym occidit 2,129
Rhemœtalces Thraciæ rex 2,112
Rhodii à Romanis deficiunt 2,18
Rhodiorum in Romanos eximia fides ibid.
Roma à Romulo condita 1,8
Roma, libera, dominaque gentium 2,29
Romani rerũ domini 1,6
Romanorum magnificentia in ædium ſtructuris 2,1
Romanæ linguæ, & diſciplinæ noticia in Pãnoniis omnibus 2,110
Romana ſigna à Parthorum rege Auguſto remiſſa 2,91
Roſcius lege ſua equitibus in theatro loca reſtituit 2,32
Ruſi Salvidieni ſceleſta conſilia 2,76
Rutilium conſulem judiciorum publicorum merito oppreſſit invidia 2,7
Rutilius hiſtoricus 2,29
P. Rutilius repetundarum ab equitibus damnatus 2,13
Rutilius conſul Italico bello cæſus 2,16

S.

SAcrovir, Galliarum princeps 2,129
Sabinarum virginum raptus 1,8
Sabinis ſine ſuffragio data civitas 1,14
Sabinis jus ferendi ſuffragii datum ibid.
Salamina Teucer in Cypro conſtituit 1,1
Salernum miſſi coloni 1,15
Sallues à Sertio Calvino devicti ibid.
Salluſtius Thucydidis æmulus 2,36
Salvidienus 2,59. & 76
Samnitium parti civitas data 1,14
Samos ab Ionibus occupatur

patur 1,4

Sardanapalus à Pharnace Medo imperio vitaque privatur 1,6

Saticula deducta colonia 1,14

Scaurus orator 2,9

T. Scipionis Æmiliani laudes 1,12

P. Scipio Æmilianus cōſul creatus ibid.

P. Scipio Carthagini bellum infert ibid.

P. Scipio Æmil. in Hiſpania murali corona, in Africa, obſidionali donatus eſt ibid.

in Hiſpania ex provocatione hoſtem interemit ibid.

P. Scipio liberalium ſtudiorum & auctor, & admirator 1,13

P. Scipio Polybium Panætiumque domi militiæque ſecum habuit, intervalla negotiorum otio elegantiſſimo diſpunxit ibid.

P. Scipio Africanus diſctus ibid.

P. Scipio Naſica Ti. Gracchum interficit 2,3

P. Scipio Numantiam ſolo æquat 2,4

P. Scipio de Ti. Gracchi cæde à Carbone interrogatur ibid.

P. Scipionis Africani mors ibid.

P. Scipio Æmilianus Africam in formulā redegit provinciæ 2,38

Scipio Romanorum potētiæ viā prior, luxuria poſterior aperuit 2,1

Scipio orator 1,17

Scipio Æmilianus orator 2,8

Cn. & P. Scipiones primi omnium in Hiſpanias duxere exercitus 2,38

Scordiſci à Ti. Cæſare bellaii 2,39

Scribonia Iuliæ mater 2,100

Scylacium colonia deducta 1,15

Segeſtes Varo conjuratos indicat 1,118

Seianus 1,116

Seiani Ælii virt⁹ 1,127

Seianus Ælius Ti. Cæſaris principalium onerum adjutor ibid.

Sentius Saturninus 2,105. & 109

Sentius Saturninus reip. reſtitutus 2,77

C. Sentii Saturnini conſulis factum præclarum 2,105

Ser-

Sertorius Metellum laudabat, Pompeium timebat 2,29
Sertorius à Perperna interfectus ibid.
Sertorianum bellũ 2,30
Servilia, Lepidi uxor, vivo igni devorato, diem ſuum obiit 2,88
Servilii duo apud Cluſium pro Sulla victores 2,28
Servilius Glaucia à Mario morte multatus 2,12
Setina colonia deducta 1,14
Sextia aqua 1,15
Sextius Calvinus Sallues devicit ibid.
M. Sillanus reip. reſtitutus 2,77
Sinueſſam miſſi coloni 1,14
Siſcia 2,113
Siſenna hiſtoriarum auctor 2,9
Smyrna ab Æolis condita 1,4
Societas potentiæ inita inter C. Cæſarem, Cn. Pompeiũ, & M. Craſſum 2,44
Socrates 1,16
Sophocles tragicus ibid.
Sora deducta colonia 1,14
Spartacus fugitivorum dux 2,30
Spoletium coloni deducti 1,14
Staius Murcus 2,69
Staius Murcus Sex. Põpeium petit 2,72
Staius Murcus à Pompeio interfectus 2,77
Statilius Taurus 2,127
Statuæ equeſtres ex Macedonia Romam delatæ 1,11
Statuæ equeſtres L. Sullæ, Cn. Pompeio, & C. Cæſari poſita 2,61
Sueſſa deducta colonia 1,14
L. Sulla C. Marii quæſtor 2,12
Sulla urbem armis occupat 2,29
Sullæ contra Mithridatem victoria 2,23
Sulla Mithridati victo leges imponit ibid.
Sullæ quid Magi ex corporis notis reſponderint 2,24
Sulla juſtis legibus tentat bellũ componere 2,25
Sulla Scipionem Norbanumque conſules ſuperat ibid.
Sulla Q. Sertorium exarmatum dimiſit incolu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

columem ibid.
Sulla grates Dianæ ſolvit ibid.
Sulla, Mario juvene occiſo, Felicis nomen aſſumpſit 2,27
Sulla dictator immodice crudelis 2,28
P. Sulpicius 2,9
P. Sulpicius Q. Pompeii conſulis filium interfecit 2, 28
exſul factus 2,29
P. Sulpicii contra Sullã pro Mario lex 2,28
P. Sulpicius jugulatur 2, 29
Sulpicius orator 2,36
Sutrium colonia deducta 2,14
Syria facta ſtipendiaria 2, 37
Syria Pontusque, Cn. Pompeii virtutis monumenta 2,38

T.

TArracina deducta colonia 1,14
Tarentum colonia deducta 1,15
Tegeam Agamemnon in Creta ſtatuit 1,1
Telamon & Teucer, fratres ibid.
Teminus, unus ex Heraclidis, 1,2
Tenos occupatur ab Ionibus 1,4
Terentius 1,17
Tergeſtes 2, 110
Teucer & Telamon, fratres 1,1
Thebanus nullus orator 1,18
Theophanes 2,18
Theſſalus Theſproti⁹ Theſſaliam armis occupat 1,3
Theſſalia, prius Myrmidonum civitas vocitata ibid.
Theſſalos à Theſſalo, filio Herculis, appellatos, cur non dicendum ib.
Tibullus 2,36
Tifata mons 2,25
Tigranes à L. Lucullo victus 2, 33
Tigranis filius, deinde Tigranes, ſupplex ad Pompeium venit 2,37
Tigranes ingenti multatur pecunia ibid.
Titius Sex. Pompeium jugulat 2,79
ad Octavium transfugit 2,83
Tullius eloquentiũ princeps 1,17
Tyrrhenus & Lydus, fratres 1,1
Tyrrhenum ſors decedendi

di contigit ibid.
Tyrrhenus, pervectus in Italiam, loco, incolis, & mari nomen dedit ibid.

V.

Valentia colonia deducta 1,14
Valerius Antias hiſtoricus 2,9
Valerius Flaccus conſul turpiſſima legis auctor 2,23
Valerius Flaccus conſularis à Fimbria interfectus 2,24
Varro 2,36
Varus Quinctilius 2,117 *liberti manu jugulatur* 2,71
Varus à Germanis cæſus 2,117
Varus ſe ipſe transfigit 2,119
Vatinius 2,69
Vatinii deformitas corporis, ingeniique turpitudo ibid.
C. Velleius gladio ſe ipſe transfixit 2,76
Velleius miles factus ibid.
Velleii votum de ſalute Ti. Cæſaris 2,131
Venetia diu in poteſtate Antonii ab Aſinio retenta 2,76
Ventidius triumphat 2,65. *Labienum Parthosque & Pacorum regis filium exſtinguit* 2,78
Venuſiam mittuntur coloni 1,14
Verſus de Lepido & Planco, qui proſcripſerant fratres 2,67
Vibillius primipili centurio 2,78
Viennenſium diſſenſiones 2,121
Vindelicos debellavit Ti. Cæſar 2,39
Viriathus, latronum in Hiſpania dux, à Servilio Cæpione interemtus 2,1
Virgilius, carminũ princeps 2,36
Volumnii fuga 2,119
Utica, à Tyria claſſe condita 1,2
Uxorum fides in proſcriptos ſumma, libertorum media, ſervorum aliqua, filiorum nulla. 2,67

FINIS INDICIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

GERARDI VOSSII G. F.

NOTÆ

IN

M. VELLEIVM PATERCVLVM.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

GERARDI VOSSII G. F.

NOTÆ

IN

M. VELLEIVM PATERCVLVM.

P Prænomen in pleriſque noviſſimis editionibus Velleio præfigi, video. Nec ſine cauſa, ſi id Ms. codicis auctoritate ſit ſubnixum; ut ex Burrerio adſerit Schegkius. Cæterum cum nihil hujusmodi in illius variantibus lectionibus inveniam; argumentum illud non admodum validum eſſe arbitror. Firmare id tamen nituntur auctoritate Taciti, qui lib. VI. Annalium cujuſdam P. Velleii meminit. Sed forſan ille auctoris noſtri pater fuerit; qui ſub M. Vinicio præfecturam equitum in Germania geſſerat, cuique Tiberio, jam Rhodo reverſo, noſter in hoc munere ſucceſſit: forſan etiam frater, cujus in hoc ipſo opere, ſub nomine Magii Celeris Velleiani, mentio fit. Confugiendum hinc alicui videatur ad prænomen C. Id quidem certo ei fuiſſe affirmare auſim, ſi ita ſe ipſum appellet, ut ajebat Aldus. Et fateor, meminit hic auctor C. Velleii: verum illum avum ſuum fuiſſe, prædicat. Queis moveor, ut M. prænomen potiſſimum amplectar. Fuerit illud noſtro commune cum M. Velleio, cujus meminit Tullius Philippica III. Subnixa autem eſt noſtra opinio verbis his Priſciani in VI, ut quidem vulgo concipiuntur: *M. Velleius Paterculus:*

Primus, nec minus clarus ea tempeſtate fuit Miltiadis filius Cimon. Quod vero notarit Schegkius, in ſcripto ſuo Priſciani fragmento, prænomen fuiſſe omiſſum: id eo minus movet, quod ferme conſentiat cum impreſſis codicibus, ſine dubio vitioſis, hac tamen parte melioribus, quod id agnoſcant. Atque id comprobant membranæ noſtræ optimæ notæ, quæ locum vulgo mancum ita exhibent: *M. Vellius pater cujus liberi nec minus clarus* &c. Vnde facile mihi fuit veram lectionem eruere: *M. Velleius Paterculus libro* 1. *Nec minus clarus* &c. Quin idem etiam firmant duo Mss. bibliothecæ Leidenſis, quos poſtea inſpexi; quorum uterque ſimiliter habet, *M. Vellius Pater cujus.* Imo in altero etiam clare *lib.* 1. perſcriptum. Vt de hoc non ſit amplius dubitandum.

Velleii.] Negant aliqui Velleiam gentem ab antiquis nominari. Cicero tamen libris de Nat. Deor. C. Velleium Epicureum introducit. Idem etiam, ut jam diximus, M. cujuſdam Velleii mentionem injicit. Alius ſub Claudio cum M. Syllano conſulatum geſſiſſe dicitur, unde S. C. Velleianum. Velleii Blæſi meminit Plinius Epiſt. lib. II. epiſt. ultima. Apud Priſcianum etiam lib. XI Velleii Celeris epiſtola ad Hadrianum Cæſarem laudatur: qui forte fuit ex poſteris Magii Celeris Velleiani, fratris auctoris noſtri. Alios ex eadem gente monſtrabit index inſcriptionum Gruterianarum. Poſſem addere Senecæ locum ex Præfatione lib. IV. Nat. Quæſt. *Plancus artifex ante Velleium maximus ajebat, non occulte, nec ex diſſimulato eſſe blandiendum.* Ita enim edunt ex conjectura Mureti, cum ante legeretur *Villeium.* Sed ego vix dubito, quin *Vitellium* ſit ſcribendum. Quod improbare non poteſt, qui exquiſitiſſimas hujus erga C. Cæſarem adulationes apud Dionem lib. LIX legerit.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Conjecturam noſtram firmari poſt hæc vidi à Iuſto Lipſio, cui idem notis ad Tacitum in mentem venit.

Ad M. Vinicium.] Legunt alii *Vinucium*, auctoritate lapidis Colotiani. Sed vulgatam lectionem non ſolum omnes ſcriptores, ſed etiam numiſmata vetera confirmant. Diſputant viri eruditi, utrum Vinicii hujus cognomentum fuerit Quartinus. Sane Pomponius de origine juris C. Caſſium Longinum, & Quartinum, ſimul conſulatum geſſiſſe ſcribit. Vbi errat, quòd L. Caſſium Longinum, Tiberii progenerum, cum C. Caſſio IC. confundat. Quod obſervatum etiam Lipſio ad VI. Annalium Taciti. Et ſane vel prænomina, quæ diverſa ſunt, id doceant. Quapropter neque iis accedendum, qui C. Caſſium, & Quartinum, ſuffectos fuiſſe conſules volunt. Et ne de his dubitem, facit, quod Pomponio ſolenne eſſe noverim in veteri hiſtoria labi. Cæterum Quartinum Vinicium cognominari, firmat quodammodo nummus Goltzianus, cui inſcriptum, M. QVARTINVS II. VIR. Optime enim hoc ad Vinicium referri poſſe, liquet, non ſolum ex prænomine, quod idem eſt; ſed & ex inſcriptione Neapolitana, unde illum duumvirum fuiſſe, conſtat. Ea hujusmodi eſt:

M. VINICIO P. F. POST
MORTEM
MVNICIPIS SVI ÆRE
CONLATO
PIETATIS CAVSA PO-
SVERVNT.

Sane duumviros in municipiis fuiſſe, manifeſte, ut alios mittam, docet Cæſar lib. I. de bello Civili;

ubi ait, *ſe duumviris municipiorum omnium imperaſſe, ut naves conquirerent.*

CAP. I. *Tempeſtate diſtractus.*] De Metabo loquitur Velleius. Quod fuſe contra Lipſii, aliorumque mentem docet magnus Salmaſius, in Exercitationibus Plinianis.

Teucer non receptus à patre Telamone.] Varias auctorum ſuper hac re opiniones quaſi faſciculo colligat Servius ad Virgilii lib. 1. Æneidos: *Teucer* (inquit) *cum, Trojâ eversâ, ſine fratre eſſet reverſus; qui ſe furore, propter perdita Achillis arma, interemerat; vel, ut alii, quia non defenderat Ajacis fratris interitum; vel quia oſſa fratris non retuliſſet; ut nonnulli, quòd Tecmeſſam concubinam, vel ejus fratris filium Euryſacen, ad avum Telamona de Troja ſecum non reduxerit, quia ille alia navi vectus felicius navigaverat; Salamine pulſus à patre Cydoniam venit.* Ita integrum locum emendandum cenſeo. Male legitur *Theomiſſam*, pro *Tecmeſſam.* Pro *Turiſacen* etiam repoſuimus *Euryſacen*, & pro *Sydonam*, *Cydoniam.* Ablegavimus quoque *à cena*, quod poſt *Tyriſacen* Ms. Fuldenſis inculcabat. Quis enim non videat, imperitè illud ex præcedenti voce repetitum? Auctores verò quorſum allegem, cùm hiſtoria hæc paſſim apud veteres poëtas, præſertim Tragicos, ſit obvia?

Cognomine patriæ ſuæ Salamina conſtituit.] Scribe: *cognominem.* Et ita jam è conjectura ab aliis editum.

Philippus.] Legendum ex Homero, *Phidippus.* Quod bene Aldo obſervatum.

Tres ibi urbes ſtatuit, à patriæ nomine unam, à victoriæ memoria Mycenas, Tegeam, Pergamum.] In editione principe, inſertâ voce, legebatur: *à patriæ nomine duas, unam à victoriæ memoria* &c. Quæ lectio ſine dubio vera eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Cum ſocia conſiliorum omnium ſorore Electra.] Fidenter inducendum τὸ *cum*. Sic enim fuit in Ms. codice Murbacenſi; è quo omnia Velleii exemplaria expreſſa ſunt. Minimè itaque audiendus Lipſius, qui reponebat, *conſcia*.

Virilis animi fœmina.] Adferunt hic alii verba Clytæmneſtræ ad Electram, ex Senecæ Agamemnone —— EL. *Pietatem doces?*

CL. *Animos viriles corde tumefacto geris.*

Vbi nil plane mutandum, contra quàm putant. Senſus eſt: Tune me pietatem vis docere, cum adulterio, parricidioque te pietatis expertem eſſe oſtenderis? Eâdem illi operâ ſibi caſtigandum duxerunt alium Senecæ, ex eadem ſcena, locum. Clytæmneſtra multis probris à filia excepta, indignabunda in hæc verba erumpens, ad Ægiſthum convertitur:

CL. *Conſors pericli pariter ac regni mei*
Ægiſthe gaudes? gnata genitricem impiè
Probris laceſſit.

Non adferam aliorum conjecturas hyberna glacie frigidiores. Lego: *Ægiſthe an audis?* Sane quin ſic optimum ſenſum eruerim, nemo ſanus dubitabit.

Regnavit LXX.] Valde ab hac ſupputatione abit Euſebius in Chronico: in quo eſt: *Oreſtes regnavit annis* XV. Sed Lipſius reponere tentabat LXV. Quæ (pace ſummi viri dixerim) non emendatio eſt, ſed depravatio. Nam cum hoc Euſebius referat ad numerum DCCCXLI: regnum vero Tiſameni filii ejus ordiatur numero DCCCLVI: clarum eſt ex ipſius ſupputatione, XV tantum annos Oreſti tribuendos.

Pactæ ejus.] Tale ac, *Sponſæ ejus.* Vide Nonium. Aldus, *pactæ ei.* Sed nihil mutandum eſſe, monuerat etiam Acidalius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Penthelus.] Reponendum ex Græcis, *Penthi-lus.* Quod omnes fere viderunt.

CAP. II. *Teminus, Creſphontes, Ariſtodemus quorum atavus fuerat.*] Lege & diſtingue: *Temenus, Creſphontes, Ariſtodemus; quorum abavus fuerat. Temenum* enim appellant omnes Græci: ut mirari ſatis nequeam, maximum Caſaubonum apud Poliænum, ubi optime perſcriptum Τήμενος, juſſiſſe reponi Τήμινος. Sed leviculum illud reſpectu σφάλματος Lipſiani, cui probatum τὸ *atavus.* Aperte enim id falſum: quippe ſtemma eſt hujusmodi. Ariſtomachus pater, Cleodæus avus, Hyllus proavus, Hercules abavus fuit. Quod, ut Herodotum, Pauſaniam, & alios, mittam, conſtat etiam ex Satyro lib. 11. apud Theophilum. Quamvis apud eum corrupte legas: Ἑρακλέους τοῦ Διὸς οἶμαι ὕλον, τοῦ δὲ Κλεόδημον, τοῦ δὲ Ἀριστόμαχον, τοῦ δὲ Τήμενον. Scribendum eſt: Ἡρακλέους τοῦ Διὸς οἶμαι Ὕλλον, τοῦ δὲ Κλεοδαῖον &c. Vt de noſtra in Velleium conjectura vix videatur dubitandum. Etſi ſciam, cognationis gradus ab auctoribus aliquando confundi.

Peloponneſii digredientes finibus Atticis, &c.] Locus hic mihi aliquando mendi fuit ſuſpectus. Sed ſanus eſt. Quod clarum ex Strabonis lib. IX Geograph. ubi narrat, Heraclidas à Codro ex Attica pulſos Megaridem occupaſſe, ac condidiſſe Megara. Neque moverit quemquam, quod ille Heraclidas, noſter Peloponneſios vocet. Hæc enim neutiquam inter ſe pugnare, liquet ex præcedenti Velleii narratione.

Inſulam circumfuſam Oceano &c.] Locum hunc non egere medicina, egregie, ut omnia, obſervavit Cl. Salmaſius, ad Tertullianum de pallio. Eum vide.

Sedem cœpere circa Leſbon inſulam.] Id eſt, Leſbon,

Leſbon, & circumjacentes inſulas occupavere. Leſbon autem nominat Velleius, quia notiſſima. Neque video, cur hic magnopere obhæreat Lipſius.

CAP. III. *Paulo ante Haletes ſextus ab Hercule.*] *Aletes* ſine aſpiratione Gręcis dicitur: eundemque non ſextum, ſed quintum faciunt. Quod bene Lipſio obſervatum. Vt forte ſcripſerit Velleius: *Aletes quintus ab Hercule.* Hæc enim per numeros plerumq; exprimi ſolent; ut in iis librarii ſæpiſſime fallantur.

Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit.] Hoc ita capiebat magnus Scaliger in Animadverſionibus Euſebianis, quaſi dicat Velleius, eam urbem, quam ſuo ævo Corinthum dicebant, antea, cum ab Alete condita, Ephyram fuiſſe nominatam. Atqui id falſum eſſe, eo probare nititur, quod Corinthum jam ante tempora fuiſſe Trojana conſtet. Sed quam Scaliger in Velleio, illam ego hic in Scaligero ἀϛοχίαν requiro. Quid enim certius, quàm Paterculum ſolum dicere, Aleten reſtituiſſe Corinthum, quæ ante id tempus vocitabatur Ephyra? Atque hoc ſequentia ſatis comprobant, quibus Ephyram jam Trojanis temporibus agnoſcit. Equidem decepit virum maximum vox *condidit*, quæ hic nihil aliud, quàm, *ex integro reſtituit*. Simili locutione *Tyrios Alexandri auſpicius conditos* ait Iuſtinus lib. XVIII. Ita quoque *Ecbatana Seleucum condidiſſe*, ſcribit Plinius lib. VI, cap. XIV. Denique ſic vulgo Conſtantinopolim, quæ ante erat Byzantium, condidiſſe dicitur Conſtantinus Magnus.

CAP. IV. *Chalcida Erethriam coloniis occupavere.*] Neminem fore credideram, qui non videat, diſtinguendum eſſe: *Chalcida, Eretriam* &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Poſtea tamen incidi in Notas Popmæ, qui vulgatam lectionem firmari poſſe putabat illo Homeri in Catalogo:

Χαλκίδ', Ἐρέτρειάν τε, πολυςάφυλόν θ' Ἱςιαίαν.

Cæterum quam belle ille Homero Chalcida Eretriamque unam eandem urbem ſcripſerit, judicent alii. Mihi enim in putido hoc refellendo verba profundere non eſt animus.

Lacedæmonii in Aſia Magneſiam.] Duplex eſt Magneſia; una ad Mæandrum, altera ad Sipylum. Hanc potius intelligendam cenſeo. Nam altera fuit Æolica urbs; ut teſtatur Strabo, lib. XIV. Apud L. Ampelium in libello memoriali, nuper à Salmaſio edito, corrupte hæc *Marmeſia ad Sipilum* dicitur.

Chalcidenſes Hippocle & Megaſthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt.] Ἱπποκλῆς ὁ Κυμαῖος, καὶ Μεγασθένης ὁ Χαλκιδεύς. Vt ait Strabo in v. Geograph. Itaque male quidam codices habent, *Magaſthene*. Scribit vero Ioſ. Scaliger ad numerum Euſebii DCCCCLXVI, Velleium ſentire, Cumam ante Troica conditam. Miror illi viro id excidiſſe. Nam, juxta Velleianum calculum, Herculis ἀποθέωσις XL duntaxat annis Trojæ excidium anteceſſit: Cuma autem condita aliquanto poſt Aleten, qui ab eo jam erat quintus.

Magna vis Græcæ juventutis.] Ita fuit in unico hactenus Ms. Itaque nugantur plane Schegkius, & Acidalius, qui defendunt, *Græciæ*; quod ſphalmate typothetæ in Rhenani editionem irrepſerat.

Epheſum, Miletum, Colophona, Prienem, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam &c.] Forte legendum eſt: *Myuntem, Teum, Erythram*. Neutiquam enim veriſimile, *Teum* ſolam à Velleio omiſſam, contra auctoritatem Herodoti

in 1 Strabonis in XIV, Vitruvii lib. IV. cap. 1, Æliani Var. Hiſt. lib. VIII cap. V, aliorumque. Graviter autem lapſus eſt vir eruditiſſimus, qui etiam *Chium*, & *Samum*, inſeri voluit. Nam ecce illas ſtatim ſeorſim reddit Velleius, quod non in continente, ſed mari ſint ſitæ. Gratias interim eidem agendas cenſeo, quòd apud Ælianum, citato loco, pro Λέσβος recte emendarit Λέβεδος. Idem mendum ſedet adhuc apud Harpocrationem in Ἰωνία χώρα. Corrigatur igitur. Hoc quoque fortaſſe operæpretium ſit monere, quod pro Ἄνδρος apud eum ſit Ἄνδροκλος. Nec temere mutem. Vrbs ea ita primitus dicta videtur ab Androclo Codri filio. Quamvis in diverſum abire ſciam Stephanum in Ἄνδρος.

CAP. V. *Qui magnitudine operum, & fulgore carminum &c.*] Editio princeps exhibet *operis*. Quod probum eſt. Sic paulo poſt: *cujus operis primus auctor fuerit*. Et libro II: *Neque ullo in ſuſpecti operis ſui carmine minorem Catullum.* Ita & alibi ſæpe Velleium locutum obſervavimus.

Hic longius à temporibus belli, quod compoſuit, Troici, quam quidem rentur, abfuit &c.] De ætate Homeri, & ad hunc locum, & alibi, viri docti ſatis multis egêre. Non poſſum tamen, quin Plutarchi locum ex vita Homeri, qui eos hactenus torſit, proponam; in quo fœdum ἀντιχρονισμὸν tandem tolli intereſt. Ait igitur de vate illo Mæonio: παρὰ πλείστοις πεπίστευται μετὰ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν γεγονέναι, οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπιάδων &c. *Plurimi credunt, ab Trojanis temporibus centum annos abfuiſſe, non multo ante conſtitutionem Olympiadum* &c. Quod ſane ridiculum eſt. Nam à centeſimo poſt Trojam captam anno, ad conſtitutionem Olympiadum, interſunt anni CCCVII. Puto igitur, illud

illud & ab librario inſertum, qui ſciebat, ſecundum quorundam opinionem, Homerum centum modò annis Romæ conditu fuiſſe priorem. Inter quos fuiſſe Nepotem, conſtat ex Agellio lib. XVII cap. XXI.

Quod ſæpe illud uſurpat...... hoc enim &c.] Optime hanc lacunam ſupplevit Vrſinus, hemiſtichio illo, quod ter in Iliade uſurpat Homerus,

Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. ———

Expreſſit id Virgilius XII Æneid. de ſaxo, quod Turnus in Æneam torſit:

Vix illud lecti bis ſex cervice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Hinc Iuvenalis Sat. XV: ———

Nam genus hoc vivo jam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat atque puſillos.

Denique & huc reſpexit Plinius Nat. Hiſt. lib. VII cap. XV. ubi ait: *Cuncto mortalium generi minorem ſtaturam indies fieri, propemodum obſervatur.*

CAP. VI. *Sardanapalum eorum regem molliciis florentem.*] Vera lectio, *fluentem*: quam agnoſcit etiam editio prima. Euſebii porro codices Mss. hunc *Sardanapallum* vocant, ut obſervat magnus Scaliger: qui putat, hoc nomen in obſcenam notam à Græcis detortum. Nam παλλὸς idem, quod φαλλός. Quo ſine dubio reſpexit Tullius III de Rep. *Sardanapallus ille vitiis multo, quam ipſo nomine deformior.* Vnde & Pſeudantoninus Σαρδανάπαλλος dictus, ut eſt apud Dionem in excerptis lib. LXXIX, apud Conſtantinum Porphyrogennetam. Invenio etiam apud Heſychium, Σαρδανάπαλα, ἀλλοῖα. Vbi reſtituendum arbitror, αἰδοῖα. Sed nihil in Velleio mutandum. Pro vulgata lectione ſtant Strabo, Diodorus, aliique vetuſti hiſtorici. Et, ut recte idem Scaliger monet, *Sardanapalus* eſt Aſſyriacum

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

cum שַׁרְדַן-פַּל *Sardan-pal*: poſteriorque vocula legitur etiam in nomine regis *Teglath-phal-Eſar.*

Pharnaces Medus.] Strabo, Diodorus, Athenæus, aliique Græci, hunc Arbacem nominant. Quomodo etiam in multis Iuſtini codicibus legere eſt. Nam alii habent, *Arbactus.* Movet Oroſius lib. II cap. II, ut neutrum damnem. Cæterum apud Velleium, cum viris eruditis malim reſcribere, *Arbaces.* Sed reclamat Vrſinus, & ex hiſtoria, nummisque Græcis, ſcribendum cenſet, *Arſaces.* Quod hiſtoricorum fidem advocet, nullius duco, cùm ſolùm apud Tzetzem, ac quoſdam ſequioris ævi ſcriptores, ita id nominis ſcriptum invenias. Majoris videatur, quod nummos Græcos advocet. Sed quid hi ad Medos, eoque præſertim tempore, quo Mediam Græci nunquam intraverant? Non dubito itaque, quin nummi, quorum auctoritate eſt ſubnixus, non hunc, ſed poſterioris ſeculi *Arſacen* indicent. Obiter addo, hunc à Suida in Sardanapalo Perſeum appellari. Nam ait: οὗτος ἐσφάγη ὑπὸ Περσέως. Sed locum mendoſum eſſe, arbitror, nec aliter puto judicabit, qui eundem in Arbace conſuluerit. Fortè autem ſcribendum, Βελέσεως. Hic, ut Diodorus, aliique teſtantur, adjutor fuit Arbacis in omni hoc negotio. Viderint alii.

Et diſciplinæ convenientiſſimæ vir.] Nemo eſt eorum, qui in Paterculum commentati ſunt, quem repetitio τοῦ *vir* non offenderit. Mihi probe cognitum, geminationem vocum Velleio eſſe familiarem. Sic hoc ipſo libro: *Quod cum alii faciant, Tragici frequentiſſime faciunt:* item *Claraſque urbes condiderunt, Smyrnam, Cymen &c. & alias urbes quæ ſunt in Lesbo inſula.* Sic etiam lib. II: *Legemque ad populum tulit, qua Sullæ imperium*

perium abrogaretur &c. & alias leges exitiabiles, neque tolerandas liberæ civitati tulit. Nec abſimile illud: *Hujus totius temporis fortunam ne deſlere quidem quisquam ſatis digne potuit, adeo nemo exprimere verbis poteſt.* Mitto plura exempla apponere. Nam ſi omnia recenſere vellem, neceſſe haberem ſingulas fere paginas exſcribere. Aliqua tamen in eorum gratiam notanda eſſe duxi, qui in Velleiana lectione minus ſunt frequentes.

Caranus vir generis regii.] Editio princeps, *Toranus.* Quod poterat eſſe, *Coranus.* Heſychius: Κόρανν☉ βασιλεὺς Μακεδονίας. Sed exiſtimo, Heſychium in vitioſos codices incidiſſe. Nam ne aliquid mutemus in illo, ordo literarum; ne in Velleio, cæterorum conſenſus prohibet.

A quo Magnus Alexander cum fuerit ſeptimus decimus.] Parum εὐστοχοι hic fuere viri docti, cum adnotarunt, diſſentire alios à Velleio. Quippe Iuſtino eſſe, *duodecimum*, Euſebio, *vigeſimum quartum.* Sed illi ſolum inter ſeſe pugnant. Nam loquuntur de ſucceſſione in regno. Quin autem noſter de ſucceſſione ſtirpis loquatur, extra controverſiam pone.

Æmilius Sura de annis P. R.] Sequor viros eruditos, qui totum hoc fragmentum, uſque ad, *Hujus temporis æqualis &c.* tollendum cenſent. Aliter tamen Ioſ. Scaliger Canonum Iſagogicorum lib. III. qui cenſet, id locandum poſt verba, *Arbaces Medus imperio vitaque privavit.* Argutè. Et, niſi ſanè compendio huic indecorum fuerit tam prolixum locum citare, ille omnino ſequendus eſt.

CAP. VII. *Qui vitavit, ne in id, quod Homerus inciderat.*] Legendum potius videtur; *qui, ne in id, quod Homerus, incideret.* Nam *τὸ vitavit* omnino abundat; cum ſequatur, *teſtatus eſt.*

Pace

Pace diligentiæ Catonis dixerim.] Sic codex Rhenani. Noli itaque audire editiones, quæ exhibent *diligentis.*

CAP. VIII. *Autore Iphito Elio.*] Ita omnes auctores, quos hodie habemus. Olim tamen voluiſſe alios Limum Olympiadum auctorem eſſe, docemur his Theophili verbis è libro III ad Autolycum: παρὰ δὲ Ῥωμαίοις Σατοῦρνος ὀνομάζεται. οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ γινώσκουσιν τίς ἐστιν αὐτῶν πρότερον, ὁ Κρόνος, ἢ ὁ Βήλ. Ὅση μὲν οὖν ἀρχὴ τῶν Ὀλυμπιάδων ἀπὸ Εἰφίτου φασὶν ἔσχηκε τὴν θρησκείαν, κατὰ δέ τινας ἀπὸ Λίμου, ὃς καὶ Ἴλιος ἐπεκλήθη. Interpres Conradus Clauſerus hæc ita vertit: *A Romanis Saturnus appellatur, qui nec ipſi ſatis nôvere, Saturnusne, quem colunt, ſit Cronus, an ſit Belus. Siquis reſpiciat Olympiadum initium, facile aſſequitur, Cronum ab Iphito primitus cœptum coli. Sunt qui perhibent, à Limo introductum eſſe cultum, qui defertur Crono, in cognomen Ilii nactus eſt.* Quam inepta, & inſulſa hæc ſint, nemo ſanus non videt. Nos pro his verbis, ὁ Βήλ. Ὅση μὲν οὖν &c. nulla quaſi mutatione legimus, ὁ Βῆλος. Ἡ μὲν οὖν &c. Iam enim antè dixerat Theophilus, Belum, ac Saturnum, coævos fuiſſe, ac ex Thallo docuerat, eos vixiſſe annis ante bellum Trojanũ CCCXXII. Quod ex Theophili hoc loco oſtendit etiam Lactantius lib. I cap. ultimo. Ita igitur hunc Theophili locum vertes: *A Romanis Saturnus appellatur. Neque enim ipſi norunt, uter eorum prius extiterit, Saturnus, an Belus. Initium igitur Olympiadum ab Iphito, ut ajunt, habuit obſervationem: juxta alios vero à Limo, qui Ilius cognominatus eſt.* Redit enim hic Theophilus ad Olympiadum inſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

inſtitutionem, quo priora omnia confirmet.

Is eos ludos, mercatumque, inſtituit.] Mercatus Olympici meminit etiam Iuſtinus, lib. XIII. *Quæ* (epiſtolæ) *recitatæ in mercatu Olympico magnos motus fecerunt.* Vbi mss. auctoritate malo, *mercato.* Etiam apud Livium lib. I, cap. XXX, *mercato frequenti*, ex Mss. reponi debet. Talia enim multa apud antiquos duplicis erant inflexionis. *Mercatus* autem eſt, quem Strabo (ut rectè notavit Lipſius) lib. VIII, πανήγυριν vocavit. Hinc Philoxenus in Gloſſis, *Nundinarum*, ἑορτῶν, πανηγύρεων. Quò ſpectat, quod nundinæ, & feſta, olim fere inciderint in idem tempus. De quo vide diſſerentem Macrobium lib. I Saturn. cap. XVI.

Ante annos, quàm tu, M. Vinici, conſulatum inires, DCCCCIV.] Notam centenariam inducendam eſſe, approbante Scaligero in canonibus Iſagogicis, monuit Iuſtus Lipſius.

Quo quidem in ludicro, omnis generis certaminum Hercules victor fuit.] Imò, *omnisque*, fide editionis principis, legendum. Planè ait Velleius, Herculem omnis etiam generis certaminum victorem fuiſſe. Quamquam aliter de eo Pauſanias. Cujus auctoritate Lipſius aliter hæc verba diſtinguere conabatur. Sed me, imò & propinquo meo, Cl. Iano Grutero, τῷ μακαρείτῃ, invito.

Vltimus Erix.] Omnino legendum eſt, *Erixias.* Ita enim omnes alii ſcriptores hunc appellant. Quod virum maximũ, Ioannem Meurſium, perutili de Archontibus opere, monuiſſe etiam video.

Sexta Olympiade, poſt II *&* XX *annos, quam prima conſtituta fuerat.*] Ex hoc loco colligunt, Velleium Palilia Varroniana ſequi, quæ conditum Vrbis rejiciunt in VI Olympiadis annum III. Vnde & ſtatim ſic edi video: *A quo tempore ad*

vos

vos conſules ſunt anni DCCLXXXII : cùm tamen in editione principe fuerit, DCCCCLXXXL. Sed ego hic potius ſcripſerim, DCCLXXXI. Nimirum ut, hoc ipſo anno currente, Vinicius geſſerit conſulatum. Nec pigebit præſidia nobis afferre. Libro ſequenti ſcribit Velleius, ab V. C. ad Lentuli & Marcelli conſulatum eſſe annos DCCIII, idque eveniſſe ante annos LXXVIII. Cenſent, hic reſcribi debere, DCCV, eo impulſi, quod noſter videatur Vinicii conſulatum attribuere anno V. C. DCCLXXXIII. Sed argumentatio hæc non procedit, ſi numerus ille, ut diximus, fuerit mutandus. Eſſe autem mutandum, præter ea, quæ attuli, etiam clamat hic locus. Pari tamen audacia poſtea etiam, ubi dicitur Auguſtus conſulatum iniiſſe anno V. C. DCCIX. video ab iis corrigi, DCCXI. & ita ſane ſcriptum primitus fuiſſe eo contendunt, quod addatur, id eveniſſe annis ante conſulatum Vinicii LXXII. Quam bellum hoc argumentum ſit, ipſi viderint. Denique ait etiam Paterculus, Ælio ac Sentio conſule, anno V. C. DCCLIV, ante annos XXVII ab Auguſto, adoptatum fuiſſe Tiberium. Nec hic tamen illorum manus effugit locus. Legunt enim, DCCLVI. Me vero quod attinet, horum omnium congruentia eo perducit, ut heic legendum putem: *Poſt* III *& viginti annos, quam prima inſtituta fuerat.* Qua conjectura admiſſa, non pugnabit locus, qui paullo ante legitur: *Certamen Olympiorum habuit auctorem Iphitum Elium: ante annos, quam, tu M. Vinici, conſulatum inires,* DCCCIV. Vbi in vulgatis male C nota irrepſerat, ut antea nobis monitum. Et ſane ſic ſententiam Catonis, cujus diligentiam alibi commendavit Velleius, hic quoque amplexus fuiſſe videatur. Traditum enim ei, jacta urbis fundamenta anno poſt Trojam captam CDXXXII. Nec dubitem, mox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

etiam apud Velleium reponere: *id geſtum poſt Trojam captam annis* CDXXXII. Aliis tamen longius recedere viſum fuit, reponendo CDXXX.

CAP. IX. *Raptus virginum Sabinarum.*] Tria hæc verba argumentum eorum eſſe arbitror, quæ mox ſequebantur, ac è margine in contextum irrepſiſſe.

Quam timuerat hoſtis expetit.] Lipſius: *exſtitit.* Quod libens amplector. Senſus fuiſſe videtur: *Perſes P. Romano gravior, quam timuerat, hoſtis exſtitit.* Quod comprobant ſequentia.

Is Perſeum.] Primogenia editio, *Perſam.* Malo, *Perſen.* Ita poſtea etiam ejusdem editionis auctoritate ſcribendum eſt.

Ratione magis, quam vi, perſuaſit.] Lipſius, *oratione.* Sed *ratione* hic potius locum habet. P. Syrus:

Ratione, non vi vincenda adoleſcentia eſt.

Sic fere Romanus martyr apud Prudentium:

Ratione mecum, non furore, dimica.

Sic innumeri alii, quorum loca aggerere, pene ſtultum videri poſſit.

Octavii prætoris, navalis &c.] Eadem pene Livius lib. XLV. Qui etiam addit: *Is triumphus ſine captivis fuit, ſine ſpoliis.*

CAP. X. *Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum inchoavit.*] Somniavit profecto Popma, cum de eodem Olympico Diodorum lib. XX locutum ſcripſit. Ille enim agit de certamine ab Antigono Antigoniæ inſtituto: noſter, de templo Iovis Olympici ab Antiocho Athenis exſtructo. Meminerat verò ejus Polybius; ut ex Athenæi V videre eſt. Polybium, ut ſolet, ſecutus eſt Livius fragmento, quod habes lib. XLI. *Magnificentiæ vero in deos, vel Iovis Olympici, templum Athenis, unum in terris inchoatum, pro magnitudine dei*

poteſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

poteſt teſtis eſſe. Sed & Delon maris inſignibus, ſtatuarumque copia, exornavit. Vbi emendo, *aris inſignibus.* Etſi ſciam, Polybium unius tantum aræ mentionem injicere. Sed vehementer fallitur, qui Livium adeo religioſum Polybii interpretem putet, ut ejus verbis ubique ſe adſtrinxerit. Templi hujus etiam meminit Pauſanias in Atticis, ac Vitruvius lib. III. cap. I. his verbis: *Hujus autem exemplar Romæ non eſt, ſed Athenis octaſtylos eſt in templo Iovis Olympii.* Ita ſcripſi. Vulgo editur: *ſed Athenis octaſtylos & in templo &c.* Poſſis tamen τὸ & inducere: quod Philandro viſum.

Tum regem Syriæ.] Aut tria hæc verba ſpuria ſunt; aut cum Aldo legendum: *tum rex Syriæ.*

M. Popillius Lænas] Imo, *C. Popillius.* Quod ſuadent Polybius, Cicero, Livius, Valerius. Zonaras tamen M. Popillium etiam nominat. Sed errorem ejus redarguunt facile teſtes, quos dixi, omni exceptione majores.

CAP. XI. *In libera cuſtodia Albæ deceſſit.*] Tradunt idem Diodorus, Valerius Maximus, Oroſius, aliique. Ibidemque etiam Syphacem Numidarum, ac Bituitum Arvernorum, reges aſſervatos produnt hiſtoriæ. Hinc Strabo libro V: Ἄλβα διὰ τὸ ἐν βάθει τῆς χώρας ἱδρῦσθαι, καὶ διὰ τὸ εὐερκὲς, ἀντὶ φρουρᾶς ἐχρήσαντο πολλάκις οἱ Ῥωμαῖοι, τοὺς φυλακῆς δεομένους ἐνταῦθα καθείργοντες. *Alba quia in interioribus ſita, & bene munita eſſet, crebro cuſtodiæ loco à Romanis fuit data, in quam dederent quos aſſervari vellent.*

Cui ex virtute Macedonici cognomen inditum.] Ita alii, nec male, emendarunt, cum in autographo eſſet, *inditum erat.* Poſſis tamen æque recte legere: *inditum eſt.* Lipſio placebat; *inditum hæret.* Sed non ſolitus ita loqui Velleius.

Quatuor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Quatuor filios ſuſtulit.] Emendandus igitur Plinius Natur. Hiſt. lib. XIII. cap. XIII. ubi vulgo ita legitur: *Q. Metellus Macedonicus, cum* VI. *liberos relinqueret,* XI. *nepotes reliquit.* Reponendum, IV. *liberos.* Ita etiam ipſe Plinius ejuſdem libri cap. XLIV. ut Valerium Maximum, Aurelium Victorem, & alios, mittam. Eſt tamen apud B. Auguſtinum lib. II. cap. XXIII. de civitate Dei: *Metellus Romanorum laudatiſſimus, qui habuit* V *filios conſulares, etiam rerum temporalium felix fuit.* Sed hic quoque reponendum arbitror IV. Nulla menda crebriora, quam circa numeros.

CAP. XII. *Cum pars magna ejuſdem Metelli Macedonici virtute armiſque tracta erat.*] Lege, *fracta eſſet.* Niſi potius allubeſcat conjectaneum Aldi: qui pro *cum* ſcribebat *cujus*; & pro *tracta fracta.* Senſus in idem recidit.

Ædilitatem petens, conſul creatus eſt.] Vt hæc tota verborum comprehenſio apte inter ſe congruat, legendum arbitror: *ædilitatem petens conſul creatus, bellum Carthagini &c.* Vixque dubitandum putamus, quin hæc vera ſit lectio.

Magis invidia imperii, quam ullius temporis noxiæ.] Lege: *quam ullius ejus temporis noxiæ.* Ita erat in Ms. Eſt autem purus putus Helleniſmus: ſubauditur enim ἕνεκα, vel *cauſa.* Sic libro ſequenti: *Opus erat partibus, auctoritate, gratia, cujus augendæ C. Mariũ cum filio de exilio revocavit.* Salluſtius in Catilinario: *quod initio conſervandæ libertatis, atq; augendæ reipublicæ fuerat.* Idem genus locutionis Cæſari ter ope Mss. reſtituimus. De quo in noſtris ad illum ſcriptorem notis. Similia etiam exempla apud alios paſſim obvia. Hæc ſolum notanda duxi, quia viri eruditi id non attendiſſent, eoq; reſcriberent: *quam ullis ejus temporis noxis:* aut, *ulla ejus temporis noxia.*

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

CAP. XIII. *L. Mummius.*] Prænomen in Ms. deſiderabatur, ſed ejus loco erat minuſculum *a*. Quod an non plane delendum ſit, ambigo. Nam & alias prænomen omittit Velleius; niſi ubi eum & collegam ſimul nominat. Sed de hoc non eſt pugnandum.

Nec quiſquam ex novis hominibus prior Mummio.] Ecce diſertim inter novos homines Mummium ponit Velleius. Atqui Valerius Maximus lib. VI cap. IV, *ut nobilem, ita enervis vitæ*, dicit. Sed non dubium mihi eſt, quin apud eum, *ignobilem* reſcribi debeat.

Omniſq; doctrinæ & autor & admirator fuit.] Nimium eſſe pro Scipione putabat Lipſius. Legebat itaque: *fautor*. Fuit etiam cum mihi reponendum videretur: *altor*. Quomodo, niſi noſtra conjectura nos fallat, de Mæcenate dixerat Horatius lib. I. epiſt. XIX:

——*nobilium ſcriptorum auditor & altor.*

Vulgo editum, *ultor*. At nos juvant Mss. in quibus, ut viri docti notarunt, fuit, *actor*. Nunc vulgatam Velleii lectionem tolerandam cenſeo. Memini Scipionem & antea tali encomio ornatum: *omnibus belli ac togæ dotibus, ingeniique ac ſtudiorum eminentiſſimus ſeculi ſui*, &c.

CAP. XIV. *Statui priorem hujus voluminis, poſterioremque partem, non inutili rerum noticia in artum contracta, diſtinguere.*] Mirum, quantopore hic hæſitarit ſummus vir Iuſtus Lipſius. Deſiderare ſe ait priorem illam partem, ubi auctor noſter ſimiliter colonias enumeraverit, quæ ante Romam à Gallis captam ſint deductæ. Statuit igitur, Velleii hiſtoriam olim in plures, quam duos fuiſſe libros diviſam. Ego plane ab ejus ſententia recedo. Et faciunt pro me hæc ipſa Velleii verba, e quibus ille ſe explicare non potuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Senſus eſt: Statui hic abrumpere priorem partem operis mei, ordirique poſteriorem, ubi inſeruero quædam de temporibus Coloniarum. Vnde ipſe poſtea Velleius ait, particulam hanc operis formam propoſiti excedere. Itaque vere ἔκβασιν, ſive excurſum dixeris, quæ hinc uſque ad initium libri poſterioris ſequuntur.

Nam militarium & cauſæ, & auctores, & ipſarum præfulgent nomina.] Hæc eſt Ms. lectio, & vera. Quod moneo, ne quis audiat editiones veteres, in quibus male *cauſa* editum. De coloniis vero militaribus erudite diſſerit Sigonius, lib. III. cap. IV. de Antiquo Iure Italiæ. Vt nihil habeam, quod addam; niſi quod earundem etiam mentio ſit in monumento Ancyrano.

Novemque interjectis annis Nepe.] Lego, *Nepet.* Ita ſcribendum ejus urbis nomen, docent Chariſius, ac Priſcianus. Nec aliter apud Livium, aut Plinium, legas. Ptolemæo eſt Νέπετα.

At Coſſam, & Pæſtum.] In Ms. fuit *Coſa.* Lego, *Coſam.* Et ita hujus urbis nomen etiam ſcribunt Virgilius, Suetonius, Rutilius, Antoninus, Martianus Capella, aliique. Forſan & ipſe Velleius lib. II. ubi tamen potior lectio fuerit, *Compſam.* Plerique alii *Coſſam* nominant; quod tantundem eſt, ut alibi monemus. Apud Obſequentem mendoſe legitur, *Conſa.* Errori forſan locum dedit Hirpinorum *Compſa.* Idem tamen nomen etiam obtinet apud Epitomatorem Livii lib. XII. Sed recte quoq; illic Sigonius, ac Cluverius, *Coſſa* emendarunt.

CAP. XV. *Cui in demoliendo.*] Derivativum, pro primævo, *moliendo.* Sic, *Deamo te, Syre,* pro, *amo*, Terent. Heaut. Act. IV. Sc. VI. *Detexere,* pro *texere*, Virgilio Eclog. II. & Sulpitiæ in Satyra. Ita etiam, *partum non deformatum,* pro, *non forma-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

formatum dixit Sulpitius Hiſt. Sac. lib. I. Qualia paſſim apud auctores obvia. Vnum jam modo Livii exemplum producam; quod viros eruditos hactenus vexavit. Libro XXII. de pugna ad Thraſymenum: *Id tantum hoſtium, quod ex adverſo erat, adſpexit: à tergo, ac ſuper caput detectæ inſidiæ.* Glareanus, cum monuiſſet *detectæ*, poſitum pro ſimplici *tectæ*, hominum doctiſſimorum cavillos effugere non potuit. At ne quid ei poſthac ogganniant, audiant ipſum Livium eodem libro loquentem: *Ager omnis medius erat prima ſpecie inutilis inſidiatori: quia non modò ſylveſtre quicquam; ſed ne vepribus quidem veſtitum habebat: re ipſa natus detegendis inſidiis*, &c.

Carthagoque in Africa prima, ut prædiximus, extra Italiam colonia condita eſt.] Verba, *ut prædiximus*, omnino inepta: neque enim prædixit, aut prædicendi occaſionem habuit. Non dubitem itaque ejicere, & leviſſima mutatione locum priſtinæ ſanitati ita reſtituere: *Carthago, quæ in Africa, prima extra Italiam colonia condita eſt.* Niſi forte quis malit, *Carthagoque, quæ in Africa*, &c. Ratio utriuſque conjecturæ in contextu.

M. Porcio Q. Marcio Coſs.] Sic alii emendarunt. In editione Rhenani fuerat: *Porcio Marcoque Coſs.* Repone ergo, *Porcio Marcioque Coſs.*

Abhinc annos CLIV. *deducta colonia eſt &c.*] Legendum arbitror: *deducta colonia, & poſt duo de viginti annos in Bagiennis Eporedia.* Quod primo diſtinctionem mutaverim, & pro *eſt* repoſuerim *&*, facile probabit, qui coloniarum hunc catalogum legerit: mox etiam ſcribendum, *duo de viginti*, non, *duo & viginti*. Quod monuerant etiam Pighius in Annalibus Romanorum, & Philippus Cluverius in Italia Antiqua. Ab iis igitur fundamentum hujus lectionis petatur. Pro *Vagiennis* etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

etiam ſubſtitui *Bagiennis*: non ſolum fide codicis Ms. ſed & veteris lapidis, Ptolomæi, & aliorum. Rectius quoque pro *Eporadia*, repoſui, *Eporedia*; cum in Ms. fuerit, *Eporedi*. Cæterum caſtigatores decepit Strabonis auctoritas: apud quem libro IV. Geograph. Ἐπορεδία legitur. Sed non dubito, quin apud eum ſcribendum ſit, Ἐπορεδία, ex Plinio, Ptolomæo, ac reliquis.

CAP. XVI. *In eam formam, & in idem artati temporis congruens ſpatium.*] Hæc, & ſequentia, vehementer corrupta ſunt. Quæ ut recte reſtitueremus, opus fuit doctiſſimorum virorum conjecturas noſtris miſcere. Quod monere viſum, ne quis nobis id vitio vertat. Integrum autem locum, & caſtigatum apponam, ut ita facilius partibus ſimul univerſa conſpici queant. *Quis enim abunde mirari poteſt, quod eminentiſſima cujusque profeſſionis ingenia, in eandem formam, & in idem artati temporis congruerint ſpatium? & quemadmodum clauſa capſo, aliove ſæpto diverſi generis animalia, nihilo minus, ſeparata alienis, in unum quæque corpus congregantur; ita cujusque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinem & temporum, & profectuum ſemet ipſa ab aliis ſepaparaverint?* Vnum addo; *capſo* me reſtituiſſe fide codicis Ms. Notat autem *capſus*, *ſudem*, vel *locum ſeptum*. Quod ad Flavium Vopiſcum, egregiè obſervat vir incomparabilis Cl. Salmaſius. A quo omnino huic loco lux petenda eſt.

At novam comicam Menandrus.] Vox *comicam*, ut Aldus monuit, eſt à gloſſemate.

Neque imitanda reliquere.] Fruſtra emendant, *imitandam*. Nam illud, *imitanda*, capiendum, ac ſi neutri ſit generis, ut ſubaudiatur *opera*. Sic paullo poſt: *reperiet eminentia cujusque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata.* Quamquam &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

& ille locus mangonum manus effugere non potuerit. Ita & ſupra, *inviſum*, pro *re inviſa*, dixit Velleius: *Neque ante inviſum eſſe deſinit, quam eſſe deſiit.* Quod recte ibidem, contra Lipſium, monuerat etiam Gruterus.

Philoſophorum quoque ingenia Socratico ore deſluentia.] Manilius lib. II de Homero,

——Cujuſque ex ore profuſo
Omnis poſteritas latices in carmina duxit.

Fruſtra igitur mutant, *rore.*

Adeo quidem artatum anguſtiis temporum.] Lege: *artati illi anguſtiis temporum.* Acidalius: *artati ii anguſtiis &c.* Quod duriuſculum, propter ejuſdem vocalis concurſum.

CAP. XVII. *Hiſtoricos (ut & Livium quoque priorum ætati adſtruas) &c.*] Ita emendarunt, cum in Ms. inveniſſent: *Hiſtoricos & ut Livium quoque &c.* Reſcripſerim potiùs, *Hiſtoricos etiam (ut Livium quoq; &c.* Notiſſimum, & lineolâ ſupraſcriptâ valere, *etiam.* Qui fons eſt erroris.

Pictoribus, ſcalptoribus, ut quiſque temporum &c.] In Ms. fuit: *ſcalptoribuſq. viſquiſq. temporum &c.* Puto legendum: *Scalptoribuſque, quiſquis temporũ inſtiterit notis, reperiet, & eminentia &c.* Poſteriora enim ſana eſſe, paulo ante monui.

Hujus ergo, præcedentiſque ſeculi ingeniorum ſimilitudines, congregantis & in ſtudium par, & in emolumentum.] Ita alii, ſatis licenter profecto, Velleii verba repurgarunt. In autographo legebatur: *Hujus ergo recedentis inque ſeculum ingeniorum ſimilitudines congregantisque-ſe & in ſtudium par, & memolumentum &c.* Vnde ſcribendum conjicio: *Hujus ergo, præcedentiſque ſeculi, ingeniorum ſimilitudines congregantis, quaſi & in ſtudium par, & in emolumentum &c.*

Naturaque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſcendit in ſummum &c.] Lipſius, & Acidalius, legunt, *matureque.* Quæ mutatio neutiquam mihi videtur eſſe neceſſaria. Ipſe Velleius paullo poſt: *naturaliterque, quod procedere non poteſt, recedit.* Hæc autem, quæ de ingenio Velleius, tranſlata arbitror ex iis, quæ de Athletarum corpore ſcribit Hippocrates Aphoriſm. lib. 1. §. 11. Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ᾽ ἄκρον εὐεξίαι, σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν· οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. *Athletarum boni habitus, ad ſummum progreſſi, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint. Neque enim poſſunt in eodem ſtatu permanere, neque quieſcere. Cum vero non quieſcant, neque ultra poſſint in melius proficere; reliquum eſt, ut in deterius labantur.*

CAP. XVIII. *Pluribus annis eloquentiæ, quàm univerſa Græcia operibusque floruit.*] Inſignis emendatio Lipſii: *pluribus annis eloquentia, quam univerſa Græcia, uberiúſque floruit.*

Quæ urbes, & multæ aliæ talium ſtudiorum fuerunt ſteriles.] Ms. lectio erat: *exiſtimatumque urbes, & initalia talium ſtudiorum fuere ſteriles.* Vnde forte legendum: *exiſtimatum. Quæ urbes etiam, ut aliæ, talium* &c. Gruterum voluiſſe video: *& in Italia* &c. Quæ lectio ferri melius poſſit, ſi, unica litera mutata, ſcribamus: *ut in Italia* &c. Sed non video, quomodo hæc cum præcedentibus ſatis apte cohæreant. Nam de Græcis ſolum ſermo fuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

IN LIBRUM II.

CAP. I. *Præcipiti curſu à virtute deſcitum, ad vitia transcurſum.*] Gruterus jugulari mallet vocem ultimam. Cui non aſſentio. Nec enim Velleio in animo fuiſſe conciſo genere ſermonis uti, arguit, quod nulla pagina occurrat, ubi non plurimas voces reſecare potuiſſet.

Hæc urbs nunquam X *plura, quam propriæ juventutis, armavit.*] Aldus, ac Lipſius, transpoſitis verbis, legunt, *Hæc urbs nunquam plura, quam* X *propriæ juventutis, armavit.* Sed Velleiana χρῆσις potius poſtulat τὸ *quam* induci. Et ita jam ab Marneſſio, ac Stephano, aliiſque excuſum video: idemque etiam probarunt Vrſinus ac Claudius Puteanus. Porro hunc numerum binis millibus minuit Appianus: Florus autem, & Oroſius, plus demunt dimidio. Nam de quaternis ſolum millibus loquuntur. Sed utrumque id virtuti ſuæ gentis dediſſe crediderim.

Sed Pompeium gratiâ impunitum habuit, Mancinum verecundiâ.] Num Mancinus impunitus fuit, quem Romani nudum, ac manibus poſt tergum religatis, Numantinis tradidere? atqui vel maxima ea pœna fuit. Ita igitur concipe hunc locum: *Sed Pompeium gratia impunitum habuit. Mancinum verecundia, quippe non recuſando, perduxit huc* &c. Inter alios, præcipue hoc firmat Cicero lib. III. Officiorum; *C. Mancinus* (ait) *ut Numantinis, quibuscum ſine ſenatus auctoritate fœdus fecerat, dederetur, rogationem ſuaſit eam, quam L. Furius, Sex. Atilius, ferebant. Qua accepta, eſt hoſtibus deditus.*

CAP. II. *Omnibus ſtatum concupiſcentibus.*] *Status* eſt conditio vitæ certa ac ſtabilis. Ita &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

infra: *Quippe nullum habentibus ſtatum, quilibet dux erat idoneus.* Nemo enim, paullo humanior, Sempronia lege agros plebi communicatos neſcit. De eadem hac lege Cicero in Sextiana: *Agrariam Ti. Gracchus legem ferebat: grata erat populo; fortunæ conſtitui tenuiorum videbantur.* Non neceſſaria itaque emendatio Lipſii, *omnium ſtatum concutientibus.*

Qui cenſor porticus in Capitolio fuerat.] Legendum, *fecerat*, ut priori libro etiam loquitur Velleius. Et ita e conjectura jam ab aliis editum.

CAP. III. *P. Africani patruus.*] Legendum *patrui.* Ita optime primus emendavit ſive magnus Eraſmus, ſive alius, qui ſexennio poſt ejus exceſſum, editionem Baſileenſem anni cIↃ IↃ XLII, nomen Eraſmi præferentem, procuravit. Et ſane Cn. Scipionem Africani majoris patruum fuiſſe, ex Velleio infra, & aliis, conſtat. Hoc notandum fuit, quia Aldus id parum candide videtur diſſimulaſſe.

Ob eas virtutes primus omnium abſens pontifex Maximus factus eſt.] Verba hæc neceſſario parentheſi includenda ſunt. Neque enim neceſſe reponere, *ob quas virtutes* &c. Mox autem lege, *circumdata*, non *cum data*: ut egregie emendabat Aldus. Moris enim fuit, ut in repentinis turbis imperator laciniam togæ, exerto dextro brachio, ita ſiniſtrorſum in tergum rejiceret, ut ea revocata illum cingeret. Atque hunc habitum cinctum Gabinum vocabant. Quæ colligere poſſis ex Servio ad VII. Æneidos, Iſidoro lib. XIX cap. XXIV, ac vetere Scholiaſte Perſii ad Satyram V. Vtebantur etiam eo, qui ſacris belli cauſa operabantur. Quod obſervatum Turnebo Adverſariorum lib. XXII, cap. XX. Item, qui urbem eſſent condituri. Quod docuit me Cato apud Servium ad V. Æneid. *Condi-*

tur

turi (inquit) *civitates, taurum in dextra, vaccam in ſiniſtra jungebant: & cincti ritu Gabino, id eſt toga partem capitis velati, partem ſuccincti, tenebant ſtivam obliquam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent.* &c. Ita locus hic ſcribendus eſt. Eodem habitu etiam indutus apud Corippum lib. IV Iuſtinus, cum de Senatoribus ditandis agitaret. Verba ejus ita conſtituenda ſunt:

Purpureos augens habitus, ritusque Gabinos:
Cujus Hydaſpæis radiabat purpura gemmis.

Corruptiſſimè editum eſt:

Cujus id aſpiciens radiabat purpura gemmis.

Error ex eo, quia *Idaſpæis* ſcriptum erat.

Qui ſalvam vellent rempublicam, ſe ſequerentur.] De formula hac vide Servium ad initium VIII. Æneidos.

CAP. IV. *Ariſtonicus, mortuo rege Attalo* &c.] Correctorum licentia exulat dictio *qui*: quæ eſt in V. C. Nos potius integrum locum ita ſcribendum putamus: *Ariſtonicus* (*qui mortuo* &c. *armis eam occuparat*) *victus à M. Perperna* &c.

Victus à M. Perperna, ductusque in triumpho, ſed M'. Aquillio &c.] Sana lectio. Scripſerat Velleius, Ariſtonicum à Perperna victum: deſiderabatur, ut de eodem triumphaſſe illum diceret. Id falſum erat, quia Perperna in provincia erat mortuus. Sed cum ei ſucceſſor eſſet datus M'. Aquillius, is reliquiis belli confectis, egit triumphum, quem Perperna meruerat. Ob hanc cauſam τὸ *ſed* adjectum. Reticetur vero *à*, frequenti Velleio more. Ita infra: *expulſum civitate L. Saturnino:* & deinde, *cum proxima regio caſtris Pompeio retinetur:* item, *proruto vallo militibus receptus eſt:* poſteaque, *hoc M. Antonio acto illis legionibus ſaluti fuit.* Niſi tamen dandi caſu hæc intelligere malis. Et hoc verius. Illud verò, *capite pœnas dedit,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

dit, nequaquam ad Aquillium referri debet. Nam Ariſtonicus, ut Eutropius, Oroſiusque, referunt, ſenatus juſſu in carcere eſt ſtrangulatus. Cæterum *τὸ cum* ſtrangulationis illius cauſam reddit. Quæ non monuiſſem, niſi locus hic vehementer viros doctos vexaſſet, atque acriter etiam ab iis eſſet vexatus.

M'. Aquillio.] Recte. Non M. ut vulgo. ſane *Manius* dicitur non ſolum Val. Maximo, ſed & in Faſtis. Atque ita etiam apud Strabonem lib. XIV in editis olim exemplaribus legebatur. Quod non bene in ſua editione mutavit maximus Caſaubonus. Apud Iuſtinum tamen lib. XXXVI. *Marcus Aquillius* dicitur. Sed *Manius* reſcribendum.

Cum Craſſum Mucianum decedentem ex Aſia proconſulem.] Diſſentiunt autores ſuper morte hujus Craſſi. Strabo lib. XIV, epitomator Livii lib. LIX, Eutropius lib. V, prœlio victum, & interemtum, narrant. Valerius lib. III. cap. IV, Florus lib. II. cap. ultimo, Oroſius lib. V. cap. X, tradunt, à Thrace (quorum maximus numerus erat inter præſidia Ariſtonici) occiſum. Neutiquam vero ita ſuper dignitate ejus pugnant auctores, ut ad Florum Vinetus, ad Iuſtini lib. XXXVI arbitrabatur Bongarſius. Nam Strabo, epitomator Livii, Iuſtinus, Oroſius, loquuntur de profectione ejus in Aſiam, cum conſulem vocant. At Velleium de reditu ejus loqui, conſtat. Nam addit, *decedentem ex Aſia proconſulem.* Itaque conſulatus tempus ſine dubio exſpiraverat. Et ſic etiam capiendus Florus, qui *prætorem* dicit. Nam *prætoris*, & *proconſulis* appellatio promiſcue ſumi ſolet.

Et P. Scipio Africanus] Malim, *At P.* &c.

Clariore urbium excidio.] Sic Florus libro II, cap. XVIII: *Poſt illa duo clariſſima urbium incendia* &c. Ubi male quidam emendant, *clariſſimarũ.*

CAP. V. *Præclara in Hiſpania militia A. Bruti fuit.*] Omnino cum Vrſino reſcribendum eſt: *D. Bruti.* Quamvis hunc *Sextum* appellet Appianus. Et peccant Aldus, ac Sigonius, quod vulgatam lectionem defendere nitantur ex inſcriptione hac numiſmatis:

A. POSTVMIVS ALBINVS COS. BRVTI FILIVS.

Nam inſcriptio hæc Cæſaris percuſſorem ſpectat; quem ab Albino adoptatum fuiſſe, clarum ex Plutarcho, ac Dione.

Vrbem Contrebiam nomine.] Ita etiam hanc urbem vocat Florus lib. II. XVII. non *Trebiam*, ut ait Schegkius: Imo & Aurelius Victor: apud quem tamen, *Contebria*, male ſcribitur vulgo. Nec diffiteor, *Trebiam* legi apud Valerium Maximum lib. VII, C. IV. Sed & illic, *Contrebiam* agnoſcunt codd. optimi. At cave, ne Colero auſcultes, qui in Animadverſionibus ad Valerium, *Contrebiam*, urbem Hiſpaniæ, cum Trebia Italica confudit.

In procinctu teſtamenta facientibus.] De hac formula aliqua ad hunc locum Schegkius. Quem non audio, cum dicit, Fabium Pictorem apud Agellium lib. X. cap. XV, *Claſſem procinctam*, interpretari, *exercitum armatum*. Fabii verba hæc ſunt: *Equo Dialem flaminem vehi religio eſt: claſſem procinctam extra pomœrium, id eſt, exercitum armatum, videre.* Sane myops, ſi non omnino cæcus eſt, qui non videat, verba illa, *id eſt exercitum armatum*, ſi non Gloſſatoris alicujus, certe ipſius Agellii eſſe, ideoque uncis includenda. Idem judico de illo, quod mox apud eundem ſequitur: *ignem è flaminia, id eſt flaminis Dialis domo, niſi ſacrum efferri jus non eſt.* Nam media illa Fabii eſſe, putidum credere. Omnino itaque uncis includendum eſt interpretamentum, ſi ab Agellio eſt: ſin ab librario, plane furcillandum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

At Fabius Æmilianus, Paulli exemplo, diſciplinæ in Hiſpania fuit clariſſimus.] Noli audire Lipſium, qui ſic malebat diſtingui: *At Fabius Æmilianus Paulli, exemplo diſciplinæ* &c. Paulli enim diſciplina laudatur paſſim Livio, Plutarcho, & cui non? Vulgata præterea lectio multo magis ad guſtum Velleii. Sic alibi, *acer belli, munificentiæ effuſiſſimus, lætus animi.* Ita & Virgilius in IV Æneidos, *furens animi:* & X, *animi miſerata:* item Terentius Eunucho Act. II, Sc. III, *falſus animi.* Vbi hanc auctorum ἀντίπτωσιν notat etiam Donatus. Nec dubitem ſimiliter, ex noſtro optimæ notæ Ms. reponere apud Lucretium lib. I. de Rerum Natura:

Nec me animi fallit Grajorum obſcura reperta
Difficile inluſtrare Latinis verſibus eſſe.

Vbi vulgo, *animus fallit:* quod perperam retinet Giffanius. Quibus adde, ut ad Velleii verba revertar, quod nemo veterum facile in proſa oratione dicturus fuerit, *Fabius Æmilianus Paulli,* pro Paulli filius. Quamvis non ignorem, helleniſmo hoc Poetas aliquando uſos.

CAP. VI. *Vetabat quemquam civem plus quingentis jugeribus habere.*] Idem tradunt Plutarchus, Appianus, Aurelius Victor, aliique. Atque ita etiam apud epitomatorem Livii legendum eſſe, docuerunt Sigonius, & Antonius Auguſtinus. Sine dubio itaque in mendo cubat Siculus Flaccus de conditione agrorum: *Gracchus* (inquit) *legem tulit, nequis in Italia amplius, quam ducenta jugera poſſideret* &c. Omnino legendum eſt: *quingenta jugera.* Hinc quoque apparet, corruptam eſſe Columellæ lectionem lib. I. de R. R. cap. III. ubi ait: *Criminoſum tamen ſenatori fuit, ſupra quinquaginta jugera poſſediſſe. Suaque lege C. Licinius damnatus eſt, quod agri modum, quem in magi-*

magiſtratu rogatione tribunitia promulgaverat, immodica poſſedendi libidine tranſcendiſſet. Nam & hic ſimiliter reſcribendum, *quingenta.*

Eumque ſocium regalis aſſumpſerat potentiæ.] Puto, legendum: *atque ſocium* &c. Niſi, *eum*, ſit περιέλκον.

Gracchus profugiens, cum jam comprehenderetur &c.] Parum accurate, ut ſolet, hiſtoriam hanc perſequitur Florus lib. III. cap. XV. Mitto, quod verba illius deformiora etiam ſint, quam ullus interpretum animadvertit. Sic autem ſcribi debent: *Capitolium invaſit. Inde proximorum cæde pulſus, cum ſe in Aventinum recepiſſet, undique obvia ſenatus manu ab Opimio conſule oppreſſus eſt.* Ita lib. IV. cap. ultimo: *Barbarus undique infeſto exercitu oppreſſus.* & ibidem: *undique ſimul adeunte Romano.* Pro *undique*, hactenus male editum fuit: *inde quoque.*

Euporo ſervo.] Ita & Victor. Plutarcho dicitur Philocrates. Sed veterem de hoc nomine diſſenſionem eſſe, liquet ex Macrobio lib. I. cap. XI.

Pomponii equitis Romani.] *Latorium* huic comitem dant Valerius, Oroſius, & Victor. Quem Plutarchus *Licinium* appellat mendoſe.

CAP. VII. *Pontem lapideum januæ carceris.*] Emendaram, *poſtem*, ex Valerio Maximo lib. IX cap. XI. Quod etiam Aldo in mentem veniſſe, poſtea comperi.

Hic eſt Opimius, à quo conſule celeberrimum Opimiani vini nomen: quod jam nullum eſſe &c.] Teſtatur tamen Plinius Nat. Hiſt. lib. XIV, cap. IV, Opimiana vina ſuo ævo adhuc durare: Martialis etiam ea paſſim laudat. Miſere itaque, virorum doctorum judicio, hic fallitur Velleius. Sed illi mihi mentem Velleii, etſi minime obſcuram, non adſecuti videntur. Hæc enim eſt ejus ſententia:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſeculo ſuo eſſe, qui Opimiano vino ſe jactent: ſed ingens temporum intervallum facile arguere, id non eſſe ex illo veteri. Probabili ſane argumento uſus eſt. Et quidni credamus, impoſitum Plinio, Martiali, aliiſque, qui tanto poſt Paterculum floruere ſpatio? Ego non aliter exiſtimo. Vnum addo, mirari me Plinii locum corruptum, ut eſt, ab eruditis apponi. Ego eundem adſcribam, & tentabo, quod ab iis prætermiſſum eſt. *In reliquis* (ait) *claritas generi non fuit alicui. Anno fuit omnium generum bonitas C. Opimiò conſule, cum C. Gracchus tribunus, plebem ſeditionibus agitans, interemptus, ea cœli temperies fulſit, quam cocturam vocant ſolis opere, natali urbis* DCXXXIII. Quo quidem loco codices Mss. legunt, *bonitatis*. Itaque minima mutatione reſtituendum arbitror: *Annus fuit omnium generum bonitatis, L. Opimio conſule, cum C. Gracchus &c. interemptus. Ea cœli* &c. Quod non diſpliciturum ſpero iis, qui cum cura Plinii locum inſpexerint.

Et viſa ultio.] Nec hic aliquid mutandum. Notavimus jam ante, familiare eſſe Velleio, unam vocem in eadem ſententia geminare.

Quippe Coſ. Cato conſularis.] Lege cum Aldo: *C. Cato conſularis.*

CAP. VIII. *Cum lis ejus* IIII. *æſtimaretur.*] Legendum: XIIX, ex Ciceronis Philipp. III, & IV. Quod alii jam monuerunt. Pro *ejus* autem Scaliger libello de re nummaria legebat, *ei Hs.* Quod infra à nobis refelletur.

M. Metelli fratres.] Legit Pighius: *M. & C. Metelli.* Malim, omiſſa copula, *M. C. Metelli fratres.* Sic Ciceronem in Bruto dixiſſe memini: *Tum C. L. Memmii oratores fuere mediocres* &c.

Acidiani Manlii.] Lege, *Acidini.* Quod Aldo, Sigonio, & aliis etiam obſervatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

CAP. IX. *Verbis rudem, & novitate inventi à ſe operis commendabilem.*] Vt apertior ſit ἀντίθεσις, lege, *at novitate*, vel, *ſet novitate.* Nam particulam hanc in optimis Mss. per *t* ſubinde ſcribi, notum. Falluntur autem vehementer, qui putant, à Velleio Pomponium ferri inter hiſtoricos, quia hiſtoricorum nomina ſint, quæ præceſſere. Nam alius eſt ſcopus Velleio, qui temporum potius, quam ſtudiorum, ſpectat ſimilitudinem: ut manifeſtum ex eo, quod dicat: *novitate inventi à ſe operis commendabilem.* Vbi Atellanas eum intelligere, clarum eſt.

CAP. X. *Vti ante hunc nobiliſſimæ ſimplicitatis juvenem.*] Placet emendatio Lipſiana: IV. *ante hunc.* Quam ille multis erudite firmavit in Animadverſionibus ſuis.

CAP. XI. *C. Marius, quem prædiximus, natus equeſtri loco.*] Forte: *natus agreſti loco.* Sane ipſe Paterculus ſub finem voluminis ait, Marium, *obſcuro loco natum.* Plinius vero lib. XXXIII cap. XI. *aratorem Arpinatem* nominat. Cum quo conſentit Iuvenalis Sat. VIII. Item Iulius Celſus, qui eum *ruſticanæ, ac ne Romanæ quidem originis*, fuiſſe aſſerit. Denique Valerius Maximus, Plutarchus, omneſque alii viliſſimam ei originem aſſignant.

Et meritum virtutique cognomen Numidici inditum.] Puto, legendum, *virtuti quoque*; non, *virtutique.* Ita autem loquitur Velleius, quia jam de altero Metello prædixerat: *Quintus Metellus, cui ex virtute Macedonici nomen inditum eſt.*

CAP. XII. *Fortunatiſſimo decertavere prælio.*] Vir doctus exiſtimabat, deeſſe, *cum Cimbris.* Cui non adſentio. Vera lectio haud alia, ac vulgata. Nec periculum fuit, ne de aliis, quam Cimbris, hæc caperentur. Nam Cimbros ſolum, & Teutonos, ſedibus ſuis egreſſos, narravit Velleius. Teutono-

tonorum autem gens jam exciſa erat, ut paullo ante memoratum. Satis clarum itaque, ad Cimbros hoc referendum, etiamſi nomen eorum non exprimatur.

In campis, quibus nomen erat Rhaudiis.] Vulgatam lectionem retineo: & ſic etiam apud Florum lib. III, cap. III, cum codicibus Mss. legendum cenſeo. Apud Aurelium Victorem legitur: *in Campo Caudio:* ſed & variant ibi codices. Nam ut notatum Andreæ Schotto, in nonnullis eſt, *Savidio*, in aliis *Rhaudio*. Quod verum eſt. Videtur autem inde id nomen fuiſſe corruptum, quod librariis notius fuerit Caudium oppidum Hirpinorum.

CAP. XIII. *P. Rutilium.*] Fallitur vehementer Schegkius, qui aſſerere conatur, alium hunc eſſe ab illo, quem hiſtoriam Romanam Græce ſcripſiſſe lib. quarto teſtatur Athenæus. Contrarium verum eſſe, jam docuit parens lib. I. de Hiſtoricis Græcis cap. XXII.

CAP. XIV. *Ut minoribus perceptis.*] Hæc vetus lectio, non *præceptis*, ut volunt.

Immunisque ab omnibus hominibus eſſet.] Legendum cum Ms. *arbitris eſſet.* Nil certius.

Neque quisquam in eam deſpicere poſſet.] Non ait idem, quod in præcedentibus, Velleius. Nam *deſpicere* valet, ab alto inſpicere. Falluntur itaque, qui verba hæc pro gloſſemate inducenda eſſe, contendunt.

CAP. XV. *Prima autem extra Italiam colonia, Carthago condita eſt.*] Parum abeſt, quin totum hoc exturbandum dicam: totidem enim verbis lib. priori legitur.

Cum id malum in univerſa Italia ab Aſculanis eſſet.] In Ms. fuit, *ab Aſculanis ortum eſſet.* Scribe cum Aldo: *Univerſa Italia, cum id malum ab*

Aſculanis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Aſculanis ortum eſſet. Florus lib. III. cap. XVIII: *Aſculo furor omnis erupit.* Belli ea origo fuit, quod Aſculani cives Romanos interemiſſent inter ludos. Iulius Obſequens; *Aſculi per ludos Romani trucidati.* Ita lego. Peſſimo, imo nullo ſenſu hactenus editum fuit, *A Sylo per ludos &c.* Vna opera apud eundem paullo poſt reponimus, *Rutilius Lupus:* non, *Lucilius,* ut circumfertur.

Duplici numero ſe militum equitumque fungi.] *Milites* κατ᾽ ἐξοχὴν pro *peditibus* poni, vulgare eſt: & monuit ad hunc locum doctiſſimus Lipſius. Exempla itaque non congero. Contentus ero, ſi Eccleſiaſticorum puriſſimi Scriptoris Sulpicii Severi, unicam maculam eluero. Legitur apud eum lib. II. Hiſt. Sacræ: *Ita Eupator cum centum millibus, & equitum viginti millibus, ſubſidio venit.* Non dubito affirmare, veram eſſe lectionem noſtram, *cum centum militum, & equitum viginti millibus* &c.

Id bellum amplius trecenta millia juventutis Italicæ abſtulit.] De numero occiſorum vide, quę hic notet Lipſius. Ego quoque obiter Iulii Obſequentis locum caſtigandum puto, apud quem legitur: *centena millia hominum conſumpta Italico, Civilique bello, relata ſunt.* Scribo, *quingenta millia.*

CAP. XVI. *Silo Poppædius.*] Melius *Pompedius*: ex Diodoro, ac Oroſio. Apud Appianum eſt, Πομπαίδιος: leviculo errore, pro Πομπαίδιος, aut Πομπήδιος. Ita enim aliquos ſcribere video: in his Ioſephum Antiquit. Iud. lib. XIX, cap. I. Vbi tamen non hunc, ſed alium poſteriorem nominat. Dio quoque lib. XLVIII, Antonii ducem quendam Οὐπήδιον Σιλῶνα appellat. Sed lego, Πομπήδιον. Apud Senecam patrem Declamator quidam mendoſe *Pompeius Silo* vocatur:

vocatur : ac ita quoque hujus nomen corruptum apud Obſequentem. Plutarcho in Apophtheg. hic Πόμπιος, in Mario Πόπλιος dicitur. Vtrobique ſcribendum Πομπήδιος, aut potius Πομπαίδιος, ut apud eundem in Catone Minore. In hunc modum Florus, Livii epitomator, aliique reſtituendi. Piget enim hæc pluribus proſequi.

Inſteius Cato.] Vrſinus legit, *Vettius Cato*; ex Appiano, & Ciceronis Phil. XI. Ego amplius deliberandum cenſeo. Nam unde *Inſteii* nomen paucis notum hic irrepſerit? Itaque hæreo, an non *Inſteius Capito* ſit legendum, ex Taciti XIII Annal. ubi *Inſteii Capitonis*, ſed alterius, mentio. Si tamen Vrſini lectio placeat, eo quod *Capitonis* alii in enumeratione ducum non meminerint, incertum erit, num P. an T. an C. *Catonem* vocitet Velleius. Quantum enim ſcrutari potui, duo, vel forte tres Catones inter Italicos duces fuere. Primus, ut dixi, eſt, *P. Vettius Cato*. Hunc Cicero Phil. XI; & Appianus, *P. Vettium* nominant. Alter eſt *Titus Vettius Cato*. Eum Eutropius *T. Vettium* appellat: uti & Cicero Phil. XI. ubi vulgo legitur: *cum P. Vettio Catone duce Marſorum.* Sed cum in optimæ notæ Ms. Bibliothecæ publicæ hujus Amſtelodamenſis urbis invenerim, *cum P. Vectio, & Titio Scatone:* non dubito, quin legendum ſit, *cum P. Vettio, & Tito Catone.* Tertius eſſet, *C. Vettius prætor Marſorum*; cujus meminit Seneca de beneficiis III. XXXIII. Sed locus mihi ſuſpectus. Puto verius eſſe, *T. Vettius*: idque Cicerone præeunte, ut vidimus.

Papius Mutilius.] Lege, *Mutilus.* Non affero Appianum, Oroſium, & alios, qui ita ſcribunt. Satis id firmant Faſti, qui ad annum urbis DCCLXI, ex eadem gente conſulem conſtituunt M. Papium Mutilum. Mendoſe etiam apud Diodorum in excer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

excerptis libri xxxvii apud Photium ſcribitur, Γάϊος Ἀπώνιος Μούτυλος, pro, Γάϊος Πάπιος Μούτυλος. Apud Plutarchum lib. de Fortuna Rom. eſt Μοῦμος. Vbi Μούτυλος legendum; non Μουτίλιος, quod volebat Popma.

Decii Magii.] Vir doctus hic legendum affirmat, *Decimi.* Eo impulſus, ut ait, quod neceſſario hic eſſe debeat prænomen. Sed fallitur. Nam Italicos duces duo gentilicia nomina quandoque habuiſſe conſtat. Vt *Minatius Magius*, *Marius Egnatius*, *Herius Aſinius*. *Decii* autem hujus meminit etiam Livius lib. xxiii, ac Silius Italicus lib. viii. Ex quo apparet, Livii itidem locum fruſtra à Sigonio eſſe tentatum.

Coſamque occuparet.] Quidam legendum cenſent, *Coſſam*. Quæ urbs Vmbriæ Livio, Melæ, Plinio, Stephano: imo etiam, ſi vulgatis editionibus ſtamus, ipſi Velleio lib. priori. Sed nihil hic mutandum, ſatis clarum eſſe poſſit ex iis, quæ ibi notavimus. Quamquam magis inclinet animus, ut hic *Compſam* legendum putem. Quæ Hirpinorum urbs eſt, ut infra dicemus. Nam de Hirpinis hic loquitur Velleius.

Cujus pietati.] Vetus editio inſerit, *ille*. Forte, *cujus in ſe pietati:* ſive, *cujus inde pietati.*

Quod appellarent Italicum.] Lege, *appellarunt Italicam.* Corfinium Italicam dictum, liquet ex Strabonis lib. v, & Diodori excerptis lib. xxxvii apud Photium. Hinc Silius Italicus, hoc eſt, Corfinienſis.

Fluentem procumbentemque remp. reſtituentibus.] In Ms. fuit: *Rempublicam P. R. reſtituentibus.* Nec putem mutandum temere. Aggenus de limitibus agrorum: *Eſt ager ſimilis ſubſecivorum, conditioni extra cluſus; qui ſi R. P. Populi Romani datus non eſt, &c. jure ſubſecivorum, in*

ejus,

ejus, qui aſsignare potuerit, remanet poteſtate. Vnde infra etiam forte legi debet: *Quod non Auguſtus poſt reditum in Vrbem R. P. Populi Romani repræſentarit:* non autem, *R. P. Populoque Romano, repræſentavit;* ut vulgo edunt.

CAP. XVII. *Niſi quæ Nolani belli manebant reliquiæ.*] Lego, *qua. Qua*, pro *quatenus*, apud optimos quoſque Scriptores paſſim obvium.

Petenſque conſulatum pene omnium civium ſuffragiis factus eſt.] Reſtitue, *nactus eſt.* Quod Grutero etiam in mentem veniſſe, minime diſſimulandum putavi.

CAP. XVIII. *Necatisque in ea omnibus civibus Romanis.*] Memnon de Tyrannis Heracleæ Ponticæ, item Valerius Maximus lib. IX cap. II, LXXX millia Romanorum occiſa tradunt. Vt omnino ſit veriſimile, Plutarchum in Sylla errare; qui numerum uſque ad C. & L. millia adauxit. Quamquam Appianus in Mithridaticis Plutarcho fidem adſtruere videatur. Centum enim & ſexaginta millia perempta fuiſſe, tradit. Sed Memnonis hic potior videtur auctoritas.

P. Sulpicius.] Idem retulerat Aſconius Pedianus ad Orationem Ciceronis pro Cornelio. Sed locus ejus etiamnum corruptus. Adſcribam ergo illum, ut, quantum in me eſt, repurgem. Ait autem de Sulpicio: *Ab initiis bonarum actionum ad perditas progreſſus. Quod & initium bellorum civilium fuit, & propter quod ipſe Sulpicius coſ. armis ire oppreſſus eſſe viſus eſt.* Lego, nulla fere mutatione: *propter quod ipſe Sulpicius, conſularibus armis jure oppreſſus eſſe viſus eſt.* Nam τὸ *coſ.* antiquis librariis, & conſulem, & conſulatum, & conſularem notabat. Ex *ire* etiam fecimus *jure.* Vere, ut arbitror, & ex uſu hiſtoriarum. Quippe Sulpicium, Sylla conſule, in Laurentinis paludibus jugula-

jugulatum, mox etiam prodit Velleius. Cum quo conſentiunt Florus, Appianus, Oroſius, aliique.

CAP. XIX. *Caputque ejus erectum, & oſtentatum pro roſtris.*] Grutero non diſpliceret, *exectum.* Quod an linguæ Latinæ uſus admittat, mihi dubium. Nec video, cur vulgata lectio mutari debeat.

Poſt ſextum conſulatum, annoque LXX, *nudus.*] Lego, *annumque.* Nam ſi Marius, ut ante Velleio narratum, ſeptuageſimum annum jam fuerit egreſſus, cum Sulpicius legem ferret, neceſſe eſt illud, & magis quidem, locum habere illo jam pulſo: licet breviſſimum ſpatium interceſſerit. Quod ſatis colligere poſſumus ex inſcriptione rerum geſtarum Marii. Non adſcribam eam integram, quia longiuſcula eſt. Sufficiunt hæc verba, quæ ad inſtitutum noſtrum ſpectant: POST. LXX. ANNVM. PATRIA. PER. ARMA. CIVILIA. PVLSVS. ARMIS. RESTITVTVS. VII. COS. FACTVS. EST.

Servus publicus natione Germanus.] *Cimbrum* fuiſſe, præter Velleium, tradunt etiam Valerius, & Lucanus. Livii tamen epitomator, Appianus, auctorque de viris illuſtribus, Gallum nominant. Plutarchus utrumque dici refert. Rhenanus, aliique eum ſecuti, nodum ſe ſolviſſe crediderunt, dicendo, veteres *Gallorum* vocabulo etiam *Germanos* comprehendiſſe. Sed bene eorum errorem confutat Cluverius Germaniæ Antiquæ lib. I. cap. X. Qui tamen fruſtra, ubicunque de Cimbris mentio, Gallorum nomen ex libris conatur evellere. Vix enim dubito, quin error ille ſit quorundam veterum, qui, cum ipſi eſſent ἀγεωγράφητοι, ſecuti ſint auctores, qui ante Galliam a Romanis penetratam vixere, quibusque Cimbrorum ſedes erant incognitæ. Ita videmus Florum lib. III, cap. III, Cimbros *in extremis Galliæ* conſtituere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſtituere. Vbi, nequis audiat Cluverium, reponentem, *Germaniæ*, addo, apud Rufum Feſtum, qui Horum ſæpe ſequitur, legi, *Marius Gallos de Italia expulit: & tranſcenſis Alpibus feliciter adverſus eos pugnavit.* Hinc Gloſſæ noſtræ membranaceæ: *Cimber, Gallus, civis de Gallia.* Atque alibi, *Bellum Cimbricum, Gallicum, quia Galli Cimbri dicuntur.* Ita enim lego ex certa conjectura, pro *Bicimbricum* &c. Sic præceſſerat, *Bellum Punicum, Africum*, item *Bellum Italicum, Romanum.* Primi itaque ignorantia locorum peccarunt; poſteriores etiam credulitate.

Magno ejulatu exprom enti indignationem caſus tanti viri.] Ita planis literis in auctographo lectum fuit. Senſus eſt: magnum illum ejulatum expromſiſſe indignationem caſus tanti viri. Quod bene Grutero obſervatum. Quamquam hoc ſenſu non pejor lectio erit, ſi ſcribas, *exprimenti.* Aliorum commenta tanti profecto non ſunt, ut mereantur refelli.

CAP. XX. *Cujus augendæ.*] Nil prorſus mutandum eſſe, ad priorem librum jam monui.

CAP. XXI. *Cujus præclara opera bello Marſico, præcipue circa Picenum agrum, ut præſcripſimus, uſa erat reſpublica.*] Fruſtra Velleii memoriam accuſat Popma, quia de Piceno mentionem non fecerit. Nam Velleius non locum, ſed res geſtas reſpicit. Dixit autem ante: *imperatores Romani fuerunt eo bello Cn. Pompeius, Cn. Pompeii Magni pater, C. Marius &c.* Item *Pompeio, Sullaque, & Mario fluentem procumbentemq; Remp. P. Romani reſtituentibus.*

Vt omnia ex proprio uſu ageret, temporibusque inſidiari videretur.] Malim, *agere.* Quod niſi per alios ſteterit, per me facile cadet.

Vnde ſpes major affuiſſet potentiæ.] Nihil mu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tandum eſſe, cenſeo. Aldus tamen reponebat, *affulſiſſet.* Quomodo jam ante eum legebatur apud Cuſpinianum; qui hunc locum citat.

Cujus commiſſi patratique ſub ipſis mœnibus ſociisque urbis Romanæ.] Locus obſcurus, ac corruptus, quique diverſa eruditorum ingenia torſerit. Nos minima mutatione reſcribimus: *ſub ipſis mœnibus, focisque urbis Romanæ* &c. Senſus perſpicuus, & qui non egeat interprete. Nec abſurda tamen Lipſii conjectura; ut quidam rentur. Putabat ille, pro, *ſociisque*, legendum, *oculisque*. Vt ſenſus fuerit, hanc pugnam non commiſſam procul à patria, ut aliæ; ſed ſub ore, & oculis urbis Romanæ.

CAP. XXII. *Neque licentia immediocri ſævitum, ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimæ civitatis viri.*] In Ms. fuit: *Excelſiſſimi quoque atque eminentiſſimæ civitatis viri* &c. Totus locus ita refingendus videtur: *Neque licentia in mediocres ſævitum, ſed excelſiſſimi quique, atque eminentiſſimæ dignitatis viri &c.* Scio, Grutero viſum τὸ *immediocri* retineri debere; ut ſumatur pro ſimplice, *mediocri*, niſi quod *in* intendat ſignificationem: ſed magis placuit Acidalianum, *in mediocres.* Pro *civitatis* vero non dubitavi reponere, *dignitatis*; ut ingenioſe conjecerat Cl. Puteanus. Itaque ſenſus horum verborum fuerit, ſævitum eſſe, non in mediocres; ſed in ipſa capita, ut in bellis civilibus fieri amat.

Merula autem, qui ſe ſub adventum Cinnæ conſulis abdicaverat.] Cinna, cum ei à Senatu conſulatus abrogatus eſſet, inſignia interim conſularia retinuit. Quod eo notandũ fuit, ut appareret, vulgatam hujus loci ſcripturam aliquo modo defendi poſſe. Non diſplicet tamen, *conſulatu*: quomodo Griphio, Marneſſio, Stephano, Schegkioque editum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tum. Qui tamen minus candide hanc emendationem ſibi adſcribere conatur.

Nuper calce arenaque perpolito.] Lipſius verius eſſe putabat, *perlito*. Mihi veterem veramque ſcripturam mutare religio eſt. Cælius Aurelianus lib. 1. cap. 1. Tardarum Paſſionum: *Sed neque præſtantius quicquam antecedentium cauſarum, ut aduſtio, cruditas, vinolentia, atque exercitium poſt cibum, vel manſio ſive ſomnus in ſpeluncis affertur, aut nova politura in muris parietis cubiculorum.* Vide etiam Feſtum in *Depolitiones*.

Sui quisque periculi merces foret.] Bene Acidalius, *ſuique*.

CAP. XXIII. *Siquis hoc rebellandi tempus imputet Athenienſibus, nimirum veri vetuſtatisque ignarus eſt.*] Lege, *nimium*. Et ita jam in quibusdam codicibus emendatum reperio. De Athenienſium vero fide, contrarium prodit Tacitus 11. Annalium in oratione Piſonis; qui appellat hos *Mithridatis adverſus Sullam ſocios*.

Parentem ante omnia, ſupplicemque Mithridatem invenit.] Acidalius legit, *in omnia*. Sed nihil mutandum. *Ante omnia* valet *præcipue*. Quis neſcit illud Maronis 11. Georg. —— *Dulces ante omnia Muſæ*. Sic & Plinius lib. VIII. cap. XXXVII: *Quæ natura multis, & ante omnia, urſis*. Suetonius in Caligula: *Deſtinaverat Mileti Didymæum peragere, in jugo Alpium urbem condere; ſed ante omnia Iſthmum in Achaja perfodere.* Plurima etiamnum hujus locutionis exempla afferrem, niſi ſtuderem ante omnia brevitati.

CAP. XXIV. *Forte Mithridatem pepulerat prœlio.*] Et virtutibus Magni Mithridatis, & Velleio, etiam inſignem, mea ſententia, injuriam faciunt, qui emendant, *forti*. Ego *fortè* omnibus modis retinendum cenſeo; ut dicat Velleius, caſu magis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

magis, quam virtute Fimbriæ, Mithridatem eſſe pulſum.

P. Lænas.] Aldus veriſimili conjectura legit: *Popillius Lænas.* Nil tamen temere mutandum. Forte enim huic nomen fuit *P. Popillius Lænas.* Sed de hoc nihil poſſumus affirmare, cum apud cæteros ſcriptores Lænatis hujus nulla extet mentio.

Sextum Lucilium.] Plutarchus in Mario, & epitomator Livii lib. LXXX, produnt ipſo die, quo Marius VII conſulatum iniit, Sextum Lucinum de Tarpeia rupe præcipitatum. Vicinitas nominum idem factum eſſe ſuadet. Et valde mihi veriſimile, *Lucilium* notiorem librariis, *Lucinum* è contextu removiſſe. Illud tamen intereſt, quod Lucini mors biennio ea anticipet, quæ ante hæc verba retulit Velleius. Aut igitur diverſam narrationem eſſe exiſtimandum eſt: aut, quod potius reor, Velleium biennii anachroniſmo peccaſſe.

Repulſoque externo metu, ubi quod alienum erat viciſſet, ſuperaret, quod erat domeſticum.] Locus, qui eruditos admodum torſit. Neminem tamen eorum veram lectionem perſpexiſſe, affirmare auſim. De me ipſo id jactare forte ſuperbum videatur. Itaque eruditorum judiciis conjecturam noſtram libens ſubmitto. Reſtituo, vix unius literæ mutatione: *repulſo quò externo metu* &c. Laudandum, inquit Velleius, Sullæ conſilium, qui exiſtimavit, ante propulſandum eſſe bellum externum, quam domeſticum: quo devicto hoſte, & domeſtici motus facilius comprimi poſſent, & neutiquam hoſtibus præberetur occaſio, remp. Romanam diſcerpendi penitus, dum membra inter ſe decertarent.

CAP. XXV. *Optimo quoque, & ſaniſſimo.*] Ita erat in Ms. Vt putidum ſit de ſinceritate hujus

ſcripturæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſcripturæ dubitare. *Optimi*, & *ſaniſſimi*, ſunt viri meliores & prudentiores. Quæ duo quin optime jungantur, nemo compos mentis poterit dubitare.

Nam & conſul, ut prædiximus, exarmatum Q. Sertorium &c.] Falſum eſt, ut quivis videbit, qui antecedentia legerit. Emendabat itaque Lipſius: *Nam & conſulem, ut prædiximus, exarmatumque Sertorium* &c. Quomodo habet editio princeps; niſi quod pro *&* agnoſcat *ut*: quo per conſulem intelligatur Scipio. Quod verum eſt. De Sertorio tamen exarmato tacent ſcriptores; quod de Scipione veriſſimum eſſe conſtat. Ita igitur integrum hunc locum ſcribi malim: *Nam & conſulem, ut prædiximus, exarmatum, atque Sertorium, proh quanti mox belli facem?* &c. *dimiſit incolumes*. Mirum vero, quoſdam dubitare, veriorne lectio ſit vulgaris, an, *proh quanti mox belli facem*, ut ex editione principe emendavimus. Nam & alterum ſola conjectura fultum, & haud ſatis Latinum eſt, ut mihi quidem videtur. Niſi alii docuerint, cur, cum dicat, *propinquanti*, τὸ *mox* non omiſerit Velleius.

Gratus Dianæ, cujus numini regio illa ſolvit, &c.] Univerſus hic locus in Ms. ita legebatur: *Gratis Dianæ, cujus nomini regio illa ſacrata eſt, ſolvit, aquas ſalubritate in medendisque corporibus nobiles agros omnes adduxit deæ: hujus gratæ religionis memoria, & inſcriptio templi affixa poſti hodieque crabula teſtatur ærea. Interea deinde coſſ.* &c. Cujus veſtigiis inſiſtens, partim ex noſtra, partim etiam, nequid diſſimulem, aliorum conjectura, integrum locum ita reſtituendum arbitror: *Grates Dianæ, cujus nomini regio illa ſacrata eſt, ſolvit; aquas ſalubritate in medendisque corporibus nobiles, & agros omnes addixit deæ. Hujus*

gratæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

gratæ religionis memoriam & inſcriptio templi affixa poſti hodieque & tabula teſtatur area intra ædem. Inde coſſ.&c. Retinuimus *nomini*, quod alii mutant in *numini*. Geminum enim eſt illi Horatiano,

Iurandasque tuum per nomen ponimus aras.

Nam maxima cura fuit, ut Ms. fidem religioſe ſequeremur: altera, ut antiquam inſcribendi conſuetudinem, ab aliis neglectam, obſervaremus. Quippe ut recte animadvertit Gruterus, moris olim fuit, non ſolũ poſti, aut frontiſpicio ædium, inſculpere res dignas memoria; ſed & intra ædem tabulam conſtitui ſolitam, eadem, aut plura etiam continentem. Quod vel unicum epigramma in catalectis veterum poëtarum Pythœi lib. III. docere poſſit:

Viator audi, ſi libeat intus veni.
Tabula eſt aënea, quæ te cuncta perdocet.

Perperam enim expreſſum,

—— *ſi libet intus veni*
Tabula eſt ænea, quæ te cuncta prædicet.

Fallitur vero Popma, cum, *ut potius*, quod vulgatæ editiones exhibent, mutare conatur in, *& portus*. Nam inſertum eſt textui à quodam, qui Burrerii verba non intellexerat.

CAP. XXVI. *C. Marius, ſepties conſulis filius, annos natus* XXVI.] De ætate diſcrepant auctores. Ille, qui Livium in epitomen redegit, lib. LXXXVI. inquit: *conſul ante annos viginti per vim creatus.* Quem locum ad Octavium Suetonii contra Dionem laudat maximus Caſaubonus; quia ille ſcripſerat, Octavium ſine exemplo ante annum XX iniſſe conſulatum. Sed non dubito, quin mendum ſit in epitome Liviana, & pro XX ad minimum reponi debeat, XXV: ut ei ſic conveniat cum auctore de viris Illuſtribus. Noſter

tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tamen annos numerat XXVI: Appianus etiam XXVII.

Multa, fortiterque molitus.] Eſt qui legat: *fortiter quoque.* Sed nihil mutandum.

Ne quid unquam malis publicis deeſſet.] Forte: *ne quid utique malis publicis deeſſet*, &c.

Damaſippus prætor Domitium, Scævolam &c.] Ita legendum, & diſtinguendum. Alii intruſerunt: *Q. Mucium Scævolam.* Sed Domitium inter trucidatos recenſet etiam Appianus. Neſcio autem, quid Fulvio Vrſino in mentem venerit, cum locum hunc aliqua ex parte mutilum ſcriberet, & addendos ex Eutropio, C. Carbonem, & P. Antiſtium; quorum nomina ſtatim in Velleio ſubſequuntur. Profecto certum mihi eſt, virum doctiſſimum aliud egiſſe, cum hæc chartæ illineret.

Gladio ſe ipſam transfixit.] Magis Velleianum ſit, *ſe ipſa* &c. Ita ſemper auctor noſter loquitur. Quod nulli negabunt, qui eum cum attentione legerunt.

Nunc virtute eminet, patriâ latet.] Hæret hic Lipſius, aitque patriam neutiquam latere, & evincere nomen, genuſque, fuiſſe Romanam. Sed fugit virum maximum, *patria* hic poni pro *paterna.* Per patrem vero intelligendum arbitror Calpurnium illum, quem Iugurtha pecuniis corruperat.

CAP. XXVII. *Abhinc annos* XL.] Alii, XI. Vnde bene monuit Aldus, ſcribendum eſſe CXI. Nam Faſti conſulares, ac univerſus Hiſtoricorum chorus, id comprobant.

Quæ non majus adiit periculum Hannibalis intra tertium milliarium caſtra conſpicata.] De Teleſino hoc etiam capiendum, quod ait Lucanus lib. II: ——*Romanaque Samnis*

Vltra Caudinas ſperavit vulnera furcas.

Male enim alii putarunt, Damaſippum intelligi.

Ofella

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Ofella Lucretius] Vera hæc lectio; licet in Ms. fuerit *Affella.* Ὀφέλλαν enim vocant Plutarchus, & Appianus. Nec aliter legitur in editione veteri epitomes Livianæ. Apud Martialem etiam libro x idem occurrit nomen:

Et quæ non egeant ferro ſtructoris Ofellæ.

Atque ita ſcribendum eſſe, docet Servius ad VI. Æneidos. Ita ergo legendum apud Ciceronem in Bruto, ubi hunc *Aphiliam*, & Pedianum, ubi *Aſellam* videas nominari.

Qui cum ante Marianarum fuiſſet partium, prætor ad Sullam transfugerat.] Mendum ſine dubio ſubeſt: nam Ofella anno ſequenti, cum conſulatum peteret contra mandatum Sullæ, qui lege vetuerat, nequis ante quæſturam, præturamque, conſulatum gereret, fuit occiſus. Cujus rei auctorem habeo Appianum. Nec vulgatam lectionem juvat, quod Ofella, juſſu Sullæ, Prænestinæ obſidioni præfuerit; cum & hoc aliis, nec prætoriæ dignitatis viris, potuerit demandari. Puto ergo pro *prætor* ſubſtituendum *proditor*. Similiter infra de Munatio Planco ait Vellejus: *Plancus non judicio recta legendi, neque amore Reip. aut Cæſaris; ſed morbo proditor &c. transfugit ad Cæſarem.* Qui locus per ſe fere ſententiæ noſtræ firmandæ ſufficiat.

CAP. XXVIII. *Quippe dictator creatus, (cujus honoris uſurpatio per annos CXX intermiſſa. nam proximus poſt annum, quam Hannibal Italia exceſſerat: ut appareat populum Romanum uſum dictatoris non tam deſideraſſe, quam timuiſſe poteſtatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis Rempublicam uſi fuerant) immodicæ crudelitatis licentia uſus eſt.*] Ineptiſſima lectio. Lipſius diſtingui, ſcribique, mallet: *non tam deſideraſſe, quam timuiſſe) poteſtate imperii, quo priores ad*

vindicandam maximis periculis Rempublicam uſi fuerant, immodicæ crudelitatis licentia abuſus eſt. Senſum ſane optime aſſecutus eſt. De verbis videamus. Ea in editione principe corruptiſſime ita erant concepta: *uſum dictatoris aut metu deſideras Tulio co timuiſſe poteſtatem imperii, proh res ad vindicandum maximi periculi, ſpolia muſieranteo, immodicæ crudelitatis licentia uſus eſt.* Quæ multo minori libertate commode ita reſtitui poſſe putamus: *ut appareat populum Romanum uſum dictatoris haut ita deſideraſſe, uti extimuiſſe poteſtatem imperii) quo priores ad vindicandum maximis periculis Rempublicam uſi erant, eo immodicæ crudelitatis licentia uſus eſt.* Quæ ſi non vera, ſaltem veræ proxima eſt lectio.

Iudicium hiſtrioni exoleto redditur.] Ms. ſcriptura fuit: *hiſtoriarum ex alto redditur.* Vnde mihi placeat: *judicium in hiſtrionem exoletum redditur.* Vt ſenſus ſit, à judicibus in quosvis animadverſum, qui hiſtrionem exoletum petulanti perſtrinxiſſent convitio. Sane hunc ſenſum eſſe debere, viderat etiam Gruterus. *Exoleti* vero epitheto nihil contemptius hiſtrioni tribui poteſt. Ita Firmico in præfatione lib. 1. Aſtrol. Sulla dicitur, *Senex exoletus.* Hoc eſt, ut mox ipſe explicat: *qui à primo veſtigio pubeſcentis ætatis, in ſcurrarum gremiis per damna venundati pudoris adolevit.* Gloſſæ Philoxeni: *Exoletus,* ὑπέρακμος, τέλειος. Sic & Cicero pro Milone, aliique ea voce uſi.

In ea jugulati civis Reipublicæ conſtitueretur auctoramentum.] Emendabat Cl. Puteanus: *civis R. publicè conſtitueretur &c.* Pythœus tamen ad collationem Leg. Moſaic. malebat: *civis è publico conſtitueretur &c.* Offendit eum ſcilicet vocabulum *Romani,* quod non neceſſarium putaret. Puteani conjecturam veriorem ego arbitror. Habuimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

mus ſupra de Opimio: *capitis non dicam Gracchi, ſed civis Romani pretium ſe daturum, idque auro repenſurum, propoſuit.* Itaque de ejus veritate non dubitandum.

Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, ſed in multos inſontes ſævitum.] Pro *tamen* quidam emendant *tantum:* alii cum Acidalio particulam *tamen* retinent, ſed ita, ut alii corrigunt, interpretandum cenſent. Neutris aſſentio. Subauditur enim *tantum*, vel *ſolum*. Salluſtius bello Iugurthino: *Non enim regnum, ſed fugam, exilium, & has omnes, quæ me premunt, miſerias cum anima ſimul amiſiſti.* Hoc eſt, *non enim ſolum regnum &c.* Quod male manus recentior in Ms. noſtrum, optimæ alioqui notæ, invehere fuit conata. Frontinus lib. II. cap. XIII. de Horatio: *dejecit ſe in alveum, eumque non armis, ſed vulneribus oneratus, tranavit.* Poſſem etiam compluria aliorum afferre loca: ſed hi &, aut tali particula, poſt *ſed* addita, locutionem hanc emollire conati.

CAP. XXIX. *Sed ex dignitate conſtantiaq;, in illum conveniens amplitudinem fortunamque &c.*] Lege: *ſed ex dignitate conſtanti, quæ in illam conveniens amplitudinem, fortunam quoque ejus ad ultimum vitæ comitata eſt diem.* Quomodo etiam editum à Gryphio, Marneſſio & aliis; niſi quod legant, *ultimam.* Quod mutavi tum fide Ms. tum auctoritate veterum Grammaticorum, qui malunt *diem*, cum de certo die mentio, per maſculinum genus efferri. Etſi minime illud obſervent ipſi veteres.

In reconcilianda gratia fideliſſimus.] Lipſius legit, *reconciliata.* Mihi nihil mutandum videtur. Vult Velleius, fideliſſimum fuiſſe in reconcilanda inter alios gratia, ubi fide potiſſimum opus.

Pœne omnium votorum expers.] Lege, *vitiorum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Quod Aldo, Acidalio, aliiſque etiam, placitum.
Notum illud Lucani:

—— Cæſar nec ferre priorem,
Pompejusve parem &c.

Ἀπροσδιόνυσα ſunt, quæ ad vulgatæ lectionis defenſionem adducit Schegkius.

Singulari rerum militarium prudentia excoluit, ut à Sertorio Metellus laudaretur magis &c.] In lectione hac nihil reprehendo, niſi quod nimium quantum à fide codicis Ms. divertat. Legebatur in eo: *ſingulari rerum militarium prudentia celeriora ut à Sertorio &c.* Vnde puto me lectionem veram exſculpſiſſe. Emendo: *ſingulari rerum militarium prudentia coluit: ita ut à Sertorio &c. Coluit*, valet, *excoluit.* Sic etiam hoc verbo uſus Ovidius II. de Arte Amandi:

Nec levis ingenuas pectus coluiſſe per artes
Cura ſit: & linguas edidiciſſe duas.

CAP. XXX. *Sertorium inter cœnam Etoſcæ interemit.*] Imo, *Oſcæ.* Strabo lib. III. de eodem Sertorio ait, ἐτελεύτα δ' ἐν Ὄσκῃ. Ita enim egregie emendavit Cl. Puteanus. Vulgo corrupte editum: ἐτελεύτα δὲ νόσῳ. Florus etiam lib. III. cap. XXII. Oſcam inter urbes recenſet, quę Sertorio occiſo, in poteſtatem venere Romanorum. Locus illius ita ſcribendus eſt: *ipſa quoque in Romanam fidem venere urbes, Oſca, Termes, Tutia, Valentia, Vxama, & in fame nihil non experta Calagurris.* Malui, *Termes*, quam *Terme:* ex Plinio, Ptolomæoque. Videturque eadem urbs, quæ Appiano in Ibericis dicitur τέρμισον. *Vxama* vero, pro *Auxima*, ex Ptolomæo, Oroſioque, nobis repoſitum.

Ex Hiſpanis triumpharunt.] Repone, *Hiſpaniis.* Mirum illud mutaſſe editores Velleii cum, ut emendavimus, in Ms. fuerit perſcriptum. Alterum non eſt Latinum.

Cuju.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Cujus Sylla imaginem in jure reliquerat.] Lege, ut ad marginem codicis ſui emendarat frater ὁ μακαρίτης Dionyſius: *imaginem ſine jure reliquerat.* Nec tamen Vrſini conjecturam omitto, cui pro, *in jure*, reponendum videbatur: *ſine re.*

LXIV. *fugitivi.*] Vt nihil hic mutandum putem, facit maxima ſcriptorum diſſenſio. Quorum in hoc numero diverſitatem ſcire qui deſideret, adeat eruditiſſimum Freinshemium, ad Flori lib. III. cap. XX.

Vt, qua ultimo dimicavere acie, X̄L *hominum Romano exercitui oppoſuerint.*] Alii hunc numerum plurimum augent. Inter quos, is qui minimum habet, eſt Eutropius. Hic ſexaginta millia virorum ab iis collecta fuiſſe ſcribit. Appianus vero ad C. & XX millia extendit. Oroſius, Liviique epitomator, medium tenuiſſe videntur, ut ex cladibus colligas. Itaque vix ambigo, quin in Velleio legendum ſit; X̄C *hominum.*

CAP. XXXI. *Mox Romanorum omnium principem.*] Non quaſi ſolus, ſed quia unus ex tricipitina. Lipſius, pro *omnium*, malebat, *opibus.* Quem dictio, *mox*, ſatis refellit. Aliorum conjecturæ Lipſiana multo deteriores. Omnium minime placet illa Barthii; qui pro, *Romanorum omnium*, ſcribebat: *Romanorum hominum.* Vt tacita nimirum argutia Cæſarem non modo, ſed & Pompeium, hominibus eximat Velleius.

Et per omnia majore vi habebatur.] Veniebat aliquando in mentem: *major voto habebatur.* Ita non multo poſt de eodem Pompeio ait Velleius: *ſuo & civium voto major, & per omnia fortunam hominis egreſſus.* Nunc magis placet: *major avo habebatur.* Quod & Acidalio in mentem venit. *Major avo*, eſt τῶν συγχεόμενων, ſive illis, ut cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

veteri poeta loquar:

Qui tum vivebant homines, ævumque agitabant.
Sed veriſſima fortaſſe lectio fuerit, ſi ſcribamus, *major ævi habebatur.* Sic autem locutus Q. Curtius, auctor elegantiſſimus, lib. IX. *In oculis duo majora omnium navigia ſubmerſa.* Non enim audiendum puto Acidalium, verba tranſponentem. Similiter Plinius: *Alexandri magni comites, in eo tractu Indiæ, quem is ſubegerat, ſcripſerunt, quinque millia oppidorum fuiſſe, nullum Coi minus.* Quomodo optime emendavit omni laude major Salmaſius. Qui & ibidem ex Tertulliano affert; *partem orbis Aſiæ & Africæ majorem.* Plura qui deſiderat, adeat illum in Plinianis exercitationibus.

Quo S.C. pene totius orbis imperium uni viro deferebatur] Viri eruditi, inter quos etiam ſummus I. C. Iacobus Cuiacius, pro S. C. reſtituunt hic, P.S. Nimirum quia ſatis conſtet, Gabinio tribuno legem ferente, populum eam ſciviſſe. Ego nil temere mutaverim. Nam licet illud P.S. fuerit, tamen à ſenatu, quamvis invito, comprobatum fuiſſe videtur. Vide Dionem lib. XXVI. Extant præterea duo numiſmata, apud Occonem Adolphum, quorum unius inſcriptio:

MAGNVS IMPERATOR ITER.
PRÆF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX S.C.

Alterius

MAGNVS PIVS IMPERATOR ITER.
PRÆF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX S.C.

Vnde colligo, P.S. quoque, quæ ſenatus vi approbare coactus, S.C. nomen obtinere. Hinc eſt, quod infra Cyprum S.C. provinciam factam dicat Velleius. Satis enim conſtat ex Catone Plutarchi, aliiſque, & hoc plebiſcitum fuiſſe, ac P. Clodium vi à ſenatu extorſiſſe, ut Cato in eam inſulam mitteretur. Imo & ipſe Paterculus poſtea ait: *Idem*

P.Clo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

P. Clodius in ſenatu, ſub honorificentiſſimo miniſterii titulo, M. Catonem à Rep. relegavit. Cujacius, aliique viri eruditi, τὸ, *in ſenatu*, ab aliena manu eſſe arbitrantur. Ego illud retineri poſſe puto. Vt P. Clodius in ſenatu egiſſe dicatur, quod ſenatum pro rato habere compulerit.

Sed tamen idem hoc ante biennium.] Gruterus duas priores voces omnino irreptitias eſſe cenſet. Mihi non videtur. Mirandum eſſe inquit Velleius, P.R. adeo libertatis ſtudioſum, uni Pompeio totius maris decreviſſe imperium. Demere tamen admirationem, quod idem hoc ante biennium M. Antonio eſſet decretum, homini non nimis magnæ exiſtimationis. Per M. vero Antonium intellige triumviri patrem; qui quamvis adverſus Cretenſes improſpere rem geſſerit, tamen Cretici nomen retulit; ut ex Appiani excerptis legationibus cognoſcat. In Plutarchi Antonio male cognomentum *Critici* ei tribuitur. Quod facile cuivis emendare. Abſque hujus hiſtoriç ignoratione fuiſſet, non corrupiſſet Lactantium Thomaſius, lib. I. cap. XI. ubi vulgo legas; *cujus regnum tale fuiſſe dicimus, quale M. Antonii fuit infinitum illud imperium, cui totius oræ maritimæ poteſtatem ſenatus decreverat.* Maluit ille, *Pompeii*, ex quibuſdam Mss. Sed, præter citatos auctores, eum ſatis refellit Cicero Verrina I. cujus ipſis verbis utitur Lactantius. Vide etiam, quæ de hoc Antonio ad eandem orationem adnotavit Aſconius Pedianus. Atque hunc etiam innuere videtur Florus lib. III. cap. VIII, quod eſt de bello Cretico. Sed more ſuo erravit, quod à Pompeio miſſum dicat, captandæ laudis ex aliena provincia. Octavium igitur cum Antonio confundit. Illum enim nominat in hac re Dio, lib. XXXVI, & Plutarchus in Pompeio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Sed interdum perſona, ut exemplo nocet, ita invidiam auget, aut levat.] Male emendationi incumbebat Lipſius. Senſus eſt: prout quæque perſona minus magisve exemplo ſuo nocet, ita eandem quoque rem, huic, vel illi parvam, aut magnam, creare invidiam. Quod vidit etiam Gruterus.

CAP. XXXII. *Et Horoſcius.*] In Ms. erat: *ut Horoſcius.* Lego: *Otho Roſcius.* Nam *Otho* cognomentum Roſcii, ut ex Cicerone, Horatio, & aliis, conſtat. Familiare autem Velleio cognomina præponere. Schegkio ex conjectura Cl. Puteani editum: *Et Otho Roſcius.* Nos rectius particulam, *&*, induximus.

Prædoneſque per multa prœlia multis locis victos.] Mutant, quod vox *prœlia*, in editione principe deſideretur. Ego eam retinendam puto. Videtur enim fuiſſe in Ms. quantum ex Variantium Burrerii lectionum appendice colligo. Imo & *ac* immittendum ex marginali Ms. lectione: nam in ipſo Ms. erat *a.* Hoc pacto: *prædoneſque per multa prœlia, ac multis locis victos.* Sic infra: *omnia, & omnibus locis, igni ferroque vaſtata.* Item, *revocati undique, & omnes veterani.* Ita ibi ſcribendum monemus.

Sunt qui hunc carpant.] Lege, *hoc.* Sic editio Gryphiana, aliæque eam ſecutæ.

CAP. XXXIII. *Cum eſſet in fine bellum piraticum, & L. Lucullus.*] Vetus editio: *cum & L. Lucullus &c.* Quod cur reiicerent, nulla erat cauſa.

Infamiam pecuniæ.] Malim cum Lipſio, *infamem.* Vt, *cupiditatem* ἀπὸ κοινοῦ intelligas.

Qui ante ſeptem annos ex conſulatu ſortitus Aſiam.] Vrſinus legit, *ex S. C.* Sed vulgata lectio mutari non debet. Velleius infra: *Domitius cum*

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, graviſſimi, comparandique antiquis exempli, auctor fuit. Ita & Cicero in Bruto: *Cotta ex conſulatu eſt profectus in Galliam.* Item Valerius Maximus lib. III. cap. VII. *cum ex conſulatu provinciam Galliam obtineret.* Quod Colerus non intellexit. Sed perinde eſt, *ex conſulatu*, ac ſi *conſul* dixiſſet.

Neuterque ab eo, quod arguebatur.] Lego, *arguebat.*

In ædificiis, convictibuſque.] Perperam Aldus, *conviviiſque.* Nam alterum idem eſt. Sic Iuvenalis Sat. XIII:

Convictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo.

Ita omnes libri impreſſi, & noſter Ms. optimæ fidei. Vbi etiam gloſſa adſcripta τὸ *convictus* interpretatur *convivia.* Nolim itaque Lipſium audiri qui ex unico codice Ms. emendat, *conventus.* Quin *convictus* vocabulo eadem ſignificatione uſus etiam Valerius Maximus, lib. II. cap. VII: *Interdixit etiam ei convictum hominum, uſumque balnearum.* Vide locum. Item Tacitus II. Annalium: *Atque interim Libonem ornat prætura, convictibus adhibet &c.*

CAP. XXXIV. *Et aliorum utriuſque ordinis virorum.*] Ms. *utrius.* Quod antiquè dictum putabat Schegkius. Sed fuerit illud contra mentem Priſciani; qui lib. V, poſtquam probavit, ut veteres, *plerus plera, plerum*, aliaque id generis, abſque *que*, ſoliti fuerint efferre; ita de hac voce ſubjungit: *Vter vero, & uterque, diverſas habent ſignificationes. Vter enim* πότερος, *dividuam vim habet; uterque* ἑκάτερος, *collectivam; ubi* ποῦ, ὅπου, *ubique* πανταχοῦ. *In his ergo, & ſimilibus, Que ſi conjunctionem accipiamus, compoſita ſunt: ſin ſyllabam, derivativa.* Vix tamen Priſciano aſſenſerim.

Quadrigarius apud Agellium lib. IX. epiſt. XIII: *Vtris ſummo ſtudio pugnantibus.* Sic enim fuit in Ms. Giſelini, teſtante Lipſio, epiſt. Quæſt. lib. IV. cap. II. Nec dubitat idem ejuſdem lib. epiſt. II. quin apud Livium lib. XXXVI ex Ms. ſit reponendum: *Frumenti ſpes, quæ in oculos fuerat, utros pariter fruſtrata eſt.* Audaciæ ergo ſit nimiæ, veterem Velleii lectionem exturbare.

Conſtantia, vigilia, curaque eripuit.] Malim cum Lipſio, *eruit.*

CAP. XXXV. *In altiſſimo luminavit.*] Hæc Ms. lectio. Itaque non audiendos arbitror, qui reſtituere conantur: *altiſſime illuminavit.* Sanè in Prudentio Ms. idem verbi inveni hymno V. Periſt.

Omni vacantem nubilo
Frontem ſerenam luminat.

Vbi vulgo *illuminat.* Eſt etiam apud Martianum Capellam lib. I. *tellus floribus luminata.* Ita habent quidam codices, etiam Ms. noſter. Perperam vulgo *lumina.* Gloſſæ, *luminata, decorata.* Sępiſſimeq; hoc verbo uſus eſt Cælius Aurelianus: ut bis Tardarum paſſionum lib. I. cap. IX. & alibi.

Principe illo familiæ Porciæ.] Omnino familiam pro gente poſuit Velleius. Similiter & Valerius Maximus lib. III. cap. II: *Porciæ farmiliæ* dixit: item noſter infra de Cæſare: *Nobiliſſima Iuliorum genitus familia.* Nihil certius.

Hic tribunus plebei deſignatus adhuc admodum adoleſcens.] Ms. habebat: *deſignatus eſt adhuc admodum adoleſcens.* Vnde lego, *deſignatus, & adhuc &c.* Ratio emendationis in contextu orationis eſt.

Vt ardore oris orationem omnium &c.] Princeps editio legit: *& ardore oris, ut orationem &c.* Sed pro *&*, *eo* ſcribendum. Quod nec aliorum acumen ſubterfugit.

Sic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Sic impendentia, ex ruinis incendiiſque urbis &c.] Nihil mutandum. Senſus eſt: Catonem prævidiſſe, ac expoſuiſſe, impendentia pericula, quæ partim ex ruinis & incendiis, partim commutatione ſtatus publici, conſtabant. Et ſane ex Catilinariis Tullii, ac Salluſtii bello Catilinario, aliiſque, notum eſt, Catilinam minatum palam ſe incendium ſuum ruina exſtincturum. Florus breviter lib. IV. cap. I. *In præſentem reum Cicero peroravit: ſed non amplius profectum, quam ut hoſtis evaderet, ſeque palam profeſſo, incendium ſuum reſtincturum ruina minaretur.* Vbi quærunt viri docti, quidnam ſit, *profeſſo*. Ego eos hac moleſtia libero. Scribendum eſt, *profeſſus*. Vult enim Florus, hoc ipſo eum ſe hoſtem profeſſum palam, quod in ſenatu ſe ſuum incendium ruina reſtincturum eſſet minatus.

Ita conſulis virtutem amplificavit.] Non facile iis, qui ita emendarunt, adſenſerim. Nec video, quid juverit Catonem conſulis virtutē laudare. Sane in orationibus Catonis, ac Cæſaris, quas habes apud Salluſtium, multo magis laudatur Cicero eâ, quæ eſt Cæſaris. Puto igitur rectius in editione principe fuiſſe correctum, *conſilii*. Quod proximo ad Ms. ſcripturam accedit, in quo *conſilis* legebatur. Aut lege, *conſilio*.

Non ſegnius nota obiit.] Sic Ms. Sed *vota* legendum, ut bene ediderat Rhenanus.

Quem Spiritum ſupplicio debuerat, ſupplicio reddidit.] Altero loco *prælio* reponendum. Quod facile etiam aliis fuit perſpicere ex loco inferiori: *Cejonius quem ſpiritum ſupplicio debuerat, prælio reddidit.*

Cap. XXXVI. *Suſpecti operis ſui carmine.*] *Suſpecti* poſuit pro ſuſpiciendi. i. admirandi. Aut lege, *ſuſcepti*; ut Gryphio, aliiſque editum. Sed alterum

alterum magis placet. Sic *conſpectum* pro *conſpiciendo* poſuit Appuleius lib. x. de Aſino aureo: *conſpectum atq; famigerabilem meis artibus effeceram dominum.* Item Avianus Fab. x.

Ad campum nitidis venit conſpectus in armis.

Perfectiſſime in forma operis ſui.] Non male alii emendarunt, *perfectiſſimi.* Poſſit tamen etiam legi, *perfectiſſimus.* Vt ad Naſonem ſolum referatur, quem ultimo nominavit Velleius.

CAP. XXXVII. *Tigranemque ſocerum petit.*] Lege cum Aldo, *generum.* Niſi potius vox ea è gloſſemate irrepſerit. Quod mihi non diſpliceat.

Niſi quia Luculli armis erat infractus.] Malim cum Grutero: *qua.*

Diſcors patris.] Imo *patri*, ut habet editio Rhenani.

CAP. XXXVIII. *Notabimus, ut facilius quam partibus, ſimul univerſa conſpici poſſint.*] Bene obſervatum Popmæ, *id* latere in voce præcedenti *ſit.* Itaque locum hunc ſic emendandum arbitror: *Id notabimus, facilius ut, quàm partibus, ſimul univerſa conſpici poſſint.*

Semel ſub regibus.] Hoc ſub Numa fuiſſe factum, notius, quam ut referri debeat. Cæterum non contineo me, quin, hac occaſione Plutarchi patrocinium ſuſcipiam. Scribit is ἐν τῷ περὶ τῶν Ρωμαίων τύχης, inter primam, & alteram Iani κλεῖσιν, annos eſſe quadringenos, & octogenos. Rectè ſane. Numerat enim ab initio regni Pompiliani, quod annorum fuit XLIII. Vir autem doctus, qui non dubitavit integrum caput componere, ut oſtenderet, Plutarchum committere ἀντιχρονισμὸν annorum XLVI, in eo lapſus eſt, quod numerare inceperit à bello Albano, ſive Iano primum aperto. Quod in VI Tulli annum incidere ex Euſebio liquet. Itaque nemini dubium fore

arbitror,

arbitror, quin Plutarchus ab eo parum δυστόχως graviſſimi erroris agatur reus.

Cypro devictâ nullis aſsignanda gloria eſt.]Lego, *Cypro de victa nulli &c.*

Et Syria Pontusque.] Lege, *At Syria, Pontusque &c.*

CAP. XXXIX. *Ignavum conferunt ſtipendium.*] An *gnavum?* Sane hoc maluerim. De ſtipendio ita Eutropius lib. VI: *Galliæ autem tributi nomine annuum imperavit HS. quadringenties.* Vnde emendandus Suetonius in Iulio, ubi vulgo legitur: *eique*(Galliæ)*in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuit.* Scribendum ex codice Vaticano: *Eique* CCCC *in ſingulos annos ſtipendii nomine impoſuit.* Fruſtra enim *HS.*addebat Torrentius, quod intelligi debet. Velleius ſupra de Catone: *cum lis ejus* XIIX *æſtimaretur.* Vbi male itidem pro *ejus*, Scaliger libello de re nummaria reponebat: *ei HS.* Ita ἐλλειπτικῶς ſemper loquuntur poetæ.

Ab eodem facta Numidicus &c.] Vniverſum hunc locum egregie emendavit Sigonius: *Ab eodem facta* (ſc. provincia) *Numidia. Ciliciam perdomuit Iſauricus. Et poſt bellum Antiochenum Vulſo Manlius Gallo-Græciam.*

Quam certam Hiſpanis parendi confeſsionem extorſerat, parem Illyriis Dalmatisque extorſit.] Atqui Auguſtum Hiſpanos domuiſſe, ſatis conſtat. Iuvabant ergo Vrſinus, Lipſiusque legendo, Q. C. H.p.c. *extorſerat parens; Illyriis, Dalmatisque extorſit.* Quod perplacet.

CAP. XL. *Media, Albania, Hiberia.*] Repone, ut eſt in editione Rhenani, *Media, Albani, Hiberi.* Quod ſine ratione immutatum.

Mithridates, ultimus omnium juris ſui regum, præter Parthicos.] Bene, *juris ſui.* Nam Pharnaces poſtea quidem Ponticum regnum adminiſtra-

vit,

vit, ſed non niſi jure ſtipendiario. Emendandus obiter hac occaſione Plinius Naturalis Hiſt. lib. XXXIII. cap. XII. ubi Pharnacem hunc primum Ponti regem nominat. Ita quippe ait: *Iam enim triumpho Magni Pompeii reperimus tranſlatam Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argenteam ſtatuam.* Omnino legendum, *qui poſtremus regnavit in Ponto, &c.*

Cujus reditum favorabilem opinio fecerat.] Omnes uno agmine in hæc conſpirant. Alii legunt, *formidabilem*: alii, *infavorabilem*; alii, *non favorabilem*. Atqui vulgata lectione nihil rectius. Dicit Paterculus, Pompeii reditum fuiſſe favorabilem, quia privatus in urbem veniret. Vulgus enim metum conceperat, ne Sullę, aut Marii inſtar, armatus urbem invaderet. Traditum hoc, præter alios, Dioni quoque lib. XXXVII.

Longeq; majorem omni ante ſe inlatá pecuniá in ærarium, præterquam à Paullo, ex manubiis intulit.] Imo ſumma pecuniæ à Pompeio in ærarium inlatæ, altera fere parte Paullinam vincit. Quod jam Lipſio, ex Plutarchi Pompeio, demonſtratum. Sequitur itaque alios, qui pro, *à Paulo*, emendarunt, *Capitolio*: ac pro, *majorem*, ſcribit *majore*. Sed ſententia, neque ſic ſatis clara eſt, neque veritati conſentanea. Quamobrem enim inter ærarium, & Capitolium diſtinxerit Velleius, cum ærarium, quod fuit in æde Saturni, in Capitolio fuiſſe ſatis conſtet? Suſpicor itaque, tria illa verba, *præterquam à Paullo*, ab inepto librario textui eſſe inſerta, cum Pauli triumphum magnificentiſſime ab aliis deſcriptum legiſſet.

Vt S. ludis Circenſibus.] Bene Vrſinus: *ut is &c.*

Corona aurea.] Et hic, & paullo poſt, ex Dione, *laurea*, legendum. Quod Lipſio, Pighioque etiam obſervatum.

Primum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Primum ex Africa.] Editio princeps, *primus*. Forte *primo* ſcribendum. Vt error inde ortus ſit, quod librarius ſcripſerat, *primus*.

T. Ampius.] Meminere hujus etiam Varro apud Nonium, Cæſar lib. III. de bello Civili, Cicero libro IIX ad Atticum & alibi ſæpe, Suetonius in Iulio, aliique. Non tamen dubitabat Vrſinus reponere *Tampius*. Nam Tampiam familiam notam ſibi ex nummis & lapidibus. Nec ulterius ab eo receſſit magnus Caſaubonus Not. ad Suet. quàm ut ſe ſimile numiſma vidiſſe ſcriberet, ita tamen ambiguâ ſcripturâ, ut tam T. AMPIVS, quam TAMPIVS, legi poſſet. Cæterum Hub. Golzius, in Theſauro rei antiquariæ, ex numiſmate quodam expreſſit L. AMPIVS. Vnde, quæ ſit noſtra de hoc loco ſententia, quivis facile colliget.

Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ injuriæ.] Lucullum etiam inter invidos Pompeio fuiſſe, ait Paterculus; non tamen ſine cauſa, ſed quod acceptam injuriam ultum ire vellet. Non percepit loci hujus mentem Acidalius, qui *τὸ tamen* pro *etiamnum*, ſive *adhuc*, poni affirmat.

CAP. XLI. *Et quod inter omnes antiquiſſimos conſtabat, ab Anchiſe, & Venere, deducens genus.*] Lipſius malit, *antiquiſſima*, ut ad *familia* referatur, quod præceſſit. Id mihi non placet. Siquid mutandum ſit, ſcribam potius, *antiquiſſimum*: nimirum ut ea vox *τὸ genus* ſpectet. Imo de veritate conjecturæ noſtræ vix dubitem. Notum eſt in nummis Cæſaris plerumque VENERIS GENETRICIS nomen exprimi. Occaſione hac emendetur L. Iulius Florus, qui & L. Annæus Seneca, in Pervigilio Veneris, ubi ait:

Romulæas ipſa fecit cum Sabinis nuptias,
Vnde Ramnes, & Quirites, proq; prole poſterûm
Romuli matrem crearet, & nepotem Cæſarem.

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Quæ lectio nihili eſt. Puto, ſcribendum,

—— *perque, prole poſterûm,*

Romuli matrem creavit, & nepotem Cæſarem.

Dicit, Venerem, prole poſterum, per Romuli matrem creaſſe nepotem Cæſarem. Lipſii, aliorumque conjecturæ, aut difficultatem non tollunt, aut multo longius à vulgata lectione recedunt.

Nullo modo compelli potuit.] Ita ex Suetonio emendarunt, cum in Ms. inveniſſent *motu*. Alii legunt *metu*. Sed *motu* reponi debet; quod eſt, nulla animi commotione, nec ſpe, nec metu: οὔτε ἐλπίσιν, οὔτε φόβῳ, ait Plutarchus in Cæſare; ubi idem narrat. Similiter eadem voce uſus Papinius I. Achilleidos:

Trux puer, & nullo temeratus pectora motu.

De quo non dubitandum.

Diſſimilemque fortunæ ſuæ indutus habitum.] Acidalius legit, *diſſimulumque*. Quod verbum planè nihili eſt. Nec vel ille, vel Palmerius, Plautum Trinummo uſum eo eſſe, viris doctis perſuadere potuerunt. Multo putidius contendunt, Quadrigarium *ſimule* pro *ſimulate* dixiſſe, apud Nonium in *Delectare*; his verbis ex lib. IV. Hiſt. *Fabius de nocte cœpit hoſtibus caſtra ſimul oppugnare; eum hoſtem delectare, dum collega id caperet, quod captabat.* Vbi legunt, *hoſtium caſtra ſimule oppugnare.* Sed vix mihi dubium, quin reliquerit Quadrigarius; *hoſtium caſtra ſimulare oppugnare.* Ac ſane *ſimulare* Ms. noſter agnoſcit. Nec aliter in veteri editione Veneta, & accuratiſſima Pariſienſi Merceri editum. Poſſis & *ſimulate* ſcribere, ſed alterum mutari non debet. Nam duos infinitivos junxit Quadrigarius, ut Terent. And. act. III. Sc. II. *Iuſſi ei dare bibere.* Qualia exempla compluria à veteribus Grammaticis notata.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

CAP. XLII. *Longum eſt narrare, quid, &*
quoties auſus ſit &c.] Lege,ac diſtingue: *Longum*
eſt narrare,quid, & quoties auſus ſit; quanto opere
conata ejus, qui obtinebat Aſiam magiſtratus po-
puli R. metu ſuo deſtituerit. Intelliges autem Iu-
nium, qui proconſule Aſiæ præerat. Aut ſcribe
cum Vrſino, Lipſioque: *quanto opere conata ejus,*
qui obtinebant Aſiam magiſtratus populi R. metu
ſuo deſtituêre. Et juvat editio vetus, in quo, *deſti-*
tuere, ſcriptum fuit.

Tum idem enim Aſiam eam, quam obtinebat.]
Bene emendavit Lipſius, *Aſiam, eamq; obtinebat.*

Venditurumque captivos dixiſſet.] Lipſius mal-
let, *vindicaturumque.* Sed cave ei auſcultes. Mi-
natus erat Cæſar mortem prædonibus. Iunius
proconſul, objecta ſpe pretii, ſe eos ſub corona
venditurum reſpondit. Quo nil equidem Cæſaris
votis poterat adverſari magis. Quid clarius verbis
Plutarchi in Cæſare eandem hanc rem narrantis?
ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς χρήμασιν ἐποφθαλμιῶντος
(ἦν γὰρ οὐκ ὀλίγα) καὶ περὶ αἰχμαλώτων σκέ-
ψεσθαι φάσκοντος ἐπὶ σχολῆς &c. *Illo autem*
pretio occæcato, (neque enim exiguum erat) & de
captivis conſideraturum ſe dicente per otium &c.

CAP. XLIII. *Quippe abſens Pontifex factus*
erat, cum in Cottæ conſularis locum pene puer &c.]
Editio princeps illud *cum* non agnoſcit. Vnde
egregie emendavit Lipſius: *abſens Pontifex factus*
erat in Cottæ Conſularis locum, cum pene &c. Id-
que in Animadverſionibus ſuis ſolide ex Tacito,
ac Dione, firmat. Taciti verba hæc ſunt ex III.
Annal. II & LXX *annis poſt Cornelii Merulæ cæ-*
dem neminem (Sc. flaminem) *ſuffectum.* Quæ at-
tuli, ut exiguo mendo liberarem. Puto enim, Ta-
citum ſcripſiſſe: VI & LXX *annis.* Quippe ſatis
conſtat, Merulam occiſum anno V. C. DCLXVI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Flamines autem Diales reſtituti anno DCCXLIII, Iulo Antonio, & Fabio Maximo, conſulibus: ut liquet ex Dione lib. LIV. Ergo patet, VI & LXX annos intermedios Flaminibus caruiſſe.

CAP. XLIV. *Diverſo quoque tempore.*] Lege cum Acidalio, *quoique.*

Auctoritate Pompeii, viribus teneret Cæſaris.] Ita caſtigarunt. In Ms. tamen fuerat, *auctoritate Pompei viri, viribus teneret Cæſaris.* Vnde argutabar aliquando: *auctoritate Pompeii III viri, viribus teneret Cæſaris.* Nunc vulgatam lectionem non temere mutaverim: facile enim feſtinantis calami vitio duæ priores ſyllabæ *&* *viribus*, geminari potuerunt.

Et jus ab his reſtitutum.] A Cæſare & Pompejo. Non video, cur vulgata lectio mutari debeat.

CAP. XLV. *Qui neque dicendi, neque faciendi.*] Cur non audiamus potius Velleium, quàm correctores? Sane V.C. habet, *quique dicendi, neque faciendi.* Nec debuit mutari..

Et à patribus ad plebem tranſiret.] Imo, *tranſiſſet.* Ita bene à Gryphio, aliisque editum.

Qui civem R. damnatum interemiſſet.] *Indemnatum.* Quod res, & alii monuerunt.

Calamitate exilii tulit.] Gryphio, Marneffio, aliiſque editum *calamitatem.* Et ita reponendum.

Intra biennium.] Recte Velleius. Neque enim decimo exilii menſe, ut ait Aldus; ſed decimo ſexto Ciceronem reverſum ſcribit Plutarchus. Cui & conſentit Appianus lib. II. Ρωμαικῶν Εμφυλίων.

Verum & cupito interitu.] Scribe, prout eſt in editione Baſileenſi poſteriori, aliiſque eam ſecutis, *verum, ut cœpit, interrita.* Vt Pompeii curam ſeram quidem, ſed ſeriam, dicat fuiſſe Velleius. Et

firmat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

firmat hoc Ms. in quo, teſtante Burrerio, ſcriptum erat: *verum & cupit interita.* Non audiendi, qui alia effingunt.

Non ante egreſſus eſt.] Scribendum cum Lipſio, *ius.*

CAP. XLVI. *Invictum par conſulum, Cn. Pompeius, & M. Craſſus.*] Manavit hoc à Rhenano. Nam in ipſo codice fuit, *victus pars conſulum.* In Bonhomæi editione erat, notante Schegkio: *victus par conſulum.* Quæ meræ nugæ. Magis etiam nugantur, qui ex lectione Rhenani novam exſculpere conati. Neque ego tamen me veram inveniſſe affirmaro. Neutiquam interim abſurde legi poſſe arbitror: *vinctum par conſulum.* Vt triumviralem illam conſpirationem notet Velleius. Non minus tamen placet conjectura Vrſini, reponentis, *vetus par conſulum.* Nam & antea iidem ſimul conſulatum geſſerant.

Circumfuſis immanibus copiis equitum.] V. C. *circumfuſos.* Forte, *circumfuſum.*

Amplius $\overline{\text{CCCC}}$ *à Cæſare cæſa ſunt.*] Malim $\overline{\text{CIↃC}}$. Nam Plinius, Solinuſque ſcribunt, *præter civiles victorias undecies centena, & nonaginta duo millia occiſa ab eo præliis.* Niſi malis cum Lipſio, $\overline{\text{DCCC}}$. Nam Appianus in Celticis decies centena millia tantum occiſa eſſe tradit.

Rex Orodes.] Plutarcho in Craſſo eſt Ὑρώδης: Africano apud Euſebium Ἡρώδης. Malim utrobique legere, Ὀρώδης. Ex Velleio, Floro, Appiano, Dione, & aliis. *Morodem* hunc vocare videtur Servius ad XI. Æneidos. Sed videtur tantum. Nam omnino locus illius eſt mendoſus. Nos eum integrum adſcribemus, non ſolum, ut prodeat emendatior, ſed etiam quia hiſtoriam hancce Craſſi illuſtrat. *Romana,* inquit, *ſigna figebantur*

in

in caſtris: & cum ad bellum eundum foret, captatis auguriis evellebantur e terra. Nam alibi ea figi non licebat. Sed inter auguria hoc habebatur, ſi evellentem facile ſequerentur. Adeo ut cum filio in Orodis bello (ita lege, non, *Morodis*) *ſit Craſſus occiſus, qui iturus ad Parthiam* (V.C. legit, *prælium*) *evellere ſigna vix potuit.* Refert inde hiſtoriam ſimilem Flaminii; in qua pro *Thraſyniminam, Thraſymenum,* legendum, apparet.

CAP. XLVII. *Circa Alexiam.*] Repone, *Aleſiam*, ex Ms. Ita ſemper Græci, plerumque etiam Latini. Non ignoro tamen, *X.* & *S.* crebro commutari. Florus lib. III. cap. x. ſcribit, totam belli molem circa Gergoviam fuiſſe; non Aleſiam, ut Velleius, aliique. Cujus errorem jam olim etiam deprehendit Anonymus ſeu Cæſaris, ſeu Iulii Celſi exſcriptor. Et ſane nil manifeſtius. Nec facile invenias, juxta Romam olim à Senonibus captam, quę Gallis Romanos infeſtiores reddiderint, quam pericula apud Aleſiam adita. Inſignis de hoc eſt Taciti locus, lib. XI. Annalium; ſed etiam ſummi viri Iuſti Lipſii ſententia, tam prodigioſe corruptus, ut ne Attius Navius quidem pater augurum, ei ſine libris mederi queat. Verba Taciti hæc ſunt, ex oratione contra proceres Galliæ Comatæ; qui nuper jus civitatis conſecuti, etiam jus adipiſcendorum in urbe honorum petebant. *Oppleturos omnia divites illos; quorum avi proavique hoſtilium nationum duces, exercitus noſtros ferro vique ceciderint; divum Iulium apud Aleſiam obſederint. Recentia hæc: quid ſi memoria eorum inoreretur, qui Capitolio, & ara Romana, manibus eorundem proſtratis. Fruerentur ſane vocabulo civitatis: inſignia patrum, decora magiſtratuum ne vulgarent.* Ego tamen mihi bene perſanaſſe viſus ſum. Scribo: *Quid ſi memoria eorum inoreretur, qui*

Capitolio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Capitolio, & ara Romana, mœnibus eorundem proſtratis, fruerentur? Sane vocabulum civitatis; inſignia patrum, decora magiſtratuum ne vulgarent. Per aram Romanam, Maximam intelligit Tacitus; quam, ut & Capitolium, non fuiſſe proſtratam, ex Plinio, Solino, aliiſque, ſatis conſtat. Sed nolo pluribus conjecturam noſtram firmare. Iam enim ſatis orbitam exceſſiſſe videor. Merebatur interim hoc Taciti locus.

Cum medium ex invidia Pompeii, male cohærentis inter Cn. Pompeium & C. Cæſarem, concordiæ pignus, Iulia, uxor Magni, deceſſit.] Aliena omnino huic loco vox *Pompeii.* Nec fuit ſane in Ms. in quo legebatur, *ex invidia ponti ac camiliæ cohærentis inter Cn. Pompeium &c.* Vnde Gruterus legebat: *ex invidia potentiæ æmulæ, cohærentis.* Quod non placet. Neque enim dicit Velleius, Iuliam ex invidia potentiæ æmulæ diſceſſiſſe; ſed ob invidiam male cohæſiſſe concordiam inter Pompeium, & Cæſarem. Verior ergo conjectura Lipſii: *ex invidia potentiæ, malè cohærentis &c.* Error inde ortus, quod compendio primitus *pontiæ*, pro *potentiæ*, fuerit exaratum.

Exemplo inutili, facto ſalutari Reip.] In V. C. fuerat: *exemplo inutiliter facto &c.* Forte in codice Ms. quædam literæ ob vetuſtatem fuerant extritæ; legendumque; *exemplo inutili, interim facto ſalutari Reip. &c.*

Quem quidem M. Cato palam lata abſolvit ſententia.] Dubitat doctiſſimus Ciceronis interpres, Aſconius Pedianus, commentationibus in Milonianam. Cujus corrupta verba partim Velleii, partim ipſius Aſconii cauſa, adſcribemus: *Fuerunt* (inquit) *qui crederent, M. Catonis ſententia eum eſſe abſolutum. Nam & bene cum Rep. actum eſſe morte P. Clodii non diſſimularat, & ſtudebat in petitione conſu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

conſulatus Miloni, & reo affuerat. Nominaverat quoque eum Cicero præſentem, & teſtatus erat, eum audiſſe à M. Favonio, ante diem tertium, quam cædes facta erat, Clodium dixiſſe, periturum eo triduo Milonem. Sed Milonis quoque notam audaciam vetiar e p utile viſum eſt. Barthius quidem Adverſ. lib. XVI. cap. IV. reſcribit; *Sed Milonis quoque notæ audaciæ obviam iri reipublicæ utile viſum eſt.* Verum enimvero quam expedita foret ratio veteres emendandi, ſi ita in eorum ſcriptis graſſari liceret! Equidem unica tantum litera addita, ſcribendum puto: *Sed Milonis quoque notam audaciam verti à rep. utile viſum eſt. Verti,* pro *averti;* quomodo Valerius Flaccus lib. II. ait:

——Priami ſed quis jam vertere regnis
Fata queat.

Non ergo dubitamus, quin hæc vera ſit lectio.

CAP. XLVIII. *Iis, qui ab ipſo adverſabatur.*] Omnino Ms. lectio retinenda: *iis, qui ab ipſo quoque, adverſabatur.*

Perfectis muneribus theatri.] Velleius infra: *quam magnifico animi temperamento Cn. Pompeii munera abſumpta igni reſtituit.* Nil itaque mutandum. Notandam tamen ſignificatiomé rariorem, *muneris,* cenſet Gruterus. Et ſane non eſſe vocabulum è vulgo, ſatis indicat Frontinus, libello de Aquæductibus Vrbis Romæ; his verbis: *quantũ publicis operibus, quantum muneribus (ita enim cultiores appellant) quantum lacubus &c. beneficio principis detur.* Sic recte edidit Onuphrius. Et ita etiam, ante viſum Onuphrii codicem, legendum conjeceram, uſus ſola editione Florentina Iuntæ; in qua perperam, *appellantur.*

Cum juſtis aliorum voluminibus promitur.] Malum profecto aliorum ſtomachum fuiſſe oportet, qui veterem, veramque lectionem non potuerunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

runt concoquere. Ea eſt, *cum juſtius aliorum voluminibus promatur, &c.*

CAP. XLIX. *Poſt urbem conditam annis* DCCIII, *& anno* LXXVIII, *quam tu, M. Vinici, conſulatum inires.*] Miſſis aliorum conjecturis, repone authentici libri ſcripturam, *&* LXXVIII, *quam tu &c. Quam,* Velleio, & hic, & alibi, valet *antequam.* Quod certiſſimum.

Fatali, ante initium bellorum civilium, morte functi ſunt.] Non video, cur Gruterus hanc lectionem falſam dicat, reſcribatque: *fatale ante initium &c.* Movit forſan, quod Cornelius Nepos Lucullo venenum à Calliſthene liberto præditum ſcripſerat. Nam ita Lucullus fatali morte functus dici non poſſit, & Velleius ſibi ipſi adverſetur: qui infra, ubi de Africano minore loquitur, per *fatalem mortem,* intelligit ἴδιον θάνατον, ut id Gloſſæ Latino-Græcę interpretantur. Quam mortem *naturalem* vulgo nuncupant. Sed nihil eo mutaverim. Sequitur Velleius communem opinionem, quæ erat, Lucullum ſpontanea & fatali morte periſſe; ut in vita ejus indicat Plutarchus.

Conſules, ſenatuſque, cauſæ, non Pompeio, ſummam imperii detulerunt.] Nihil hic mutandum. Senſus eſt. Pompeio delatum imperium, non quod ei faveret ſenatus, ſed quod cauſa ejus videretur juſtior. Vidit hoc Gruterus; vidit & Gillotius apud Savaronem in erudito ad Sidonium commentario, lib. III. epiſt. VIII. ubi multis hanc lectionem confirmat.

Committere decreverat.] Ms. habuit, *decrevere.* Non dubium itaque eſſe debet, quin legendum ſit, *committeret, decrevere.* Ita bene Gryphio, Stephano, & aliis editum.

CAP. LI. *Caſtris Pompeii teneretur.*] In Ms. fuit: *caſtris Pompeio retineretur.* Nec fuit mutandum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

dum. Sane *Pompeio* rectum eſſe, jam ſupra monuimus. *Retinere* autem, pro ſimplici *tenere*, etiam apud Florum lib. II. cap. ultimo: ſive potius lib. III, cap. I. Sic enim optime in editione, quam habemus, principe diſtinguitur. Verba Flori hæc ſunt: *Provinciam P. R. non bello, ſed, quod eſt æquius, hæreditario jure retinebat.*

Quo minus & cum vellet, ipſe, exercituſque, claſſibus perveniret.] Lego: *quo minus eo cum vellet &c.* Nimirum Brundusium. Mirum hoc eruditorum oculos ſuffugiſſe.

Quibus non Hiſpaniæ ſuæ natus, ſed Hiſpanus.] In Ms. erat: *Hiſpaniæ Aſiæ natus, &c.* Vnde optime emendavit Lipſius: *non Hiſpanienſis natus &c. Hiſpanus* eſt αὐτόχθων, *Hiſpanienſis*, autem cujus majores aliunde orti. Flavius Vopiſcus: *Bonoſus homo Hiſpanienſis fuit, origine Britannus.* Soſipater: *cum dicimus Hiſpanus, nomen nationis oſtendimus; cum autem Hiſpanienſis, cognomen eorum, qui provinciam Hiſpaniam incolunt.* Vnde patet, in veteribus excerptis differentiarum à Bongarſio editis, male legi: *Inter Hiſpanum, & Hiſpanienſem, hoc intereſt, quod Hiſpanus natione dicitur, Hiſpanienſis. Maſſilienſis & ſimilia.* Priora addita voce ſic legenda videntur: *quod Hiſpanus natione dicitur, Hiſpanienſis habitatione.* Cæterum non video, cui bono ſit illud, *Maſſilienſis.* Satis enim conſtat, illud urbis ejus ἐθνικὸν eſſe. Viderint itaque alii, an non reſcribendum ſit: *ut Sicilienſis, & ſimilia.* Quæ Aldus, Acidalius, Popma, aliique ad Vellei hunc locum notavere, ut mera ſomnia, refellere non eſt animus.

Fieretque ex privato conſularis.] Hoc eſt *conſul.* Etſi enim *conſularis* vix aliter ſumitur, quam pro *exconſule:* ſi originem tamen vocis conſideres, quemcunq; extulit conſulatus, ſeu eum gerat,

ſeu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſeu geſſerit, recte eum conſulari dignitate inſignem, ac proinde *virum* dixeris *conſularem*, ſive *conſularis dignitatis*. Sic etiam interpretor Florum lib. III, cap. XXI: *Hæc tot ſenatus funera intra Kalendas, & Idus Ianuarii menſis, ſeptima illa Marii purpura dedit. Quid futurum fuiſſet, ſi annum conſularis impleſſet?* Vt fortaſſe nihil attineat reponere, *conſulatus*, vel *conſularem*.

CAP. LII. *Quod dignationi partem indies ipſi magis proſperum fieret.*] Ita erat in Ms. niſi quod pro *ipſi* legeret *ipſis*. Forte ſcribendũ: *quod dignationi partium, indiem ipſi magis proſperum fieret. Indiem*, pro, *indies*, Livio aliquoties uſitatum. Vt lib. XXI: *Sed interiora tuendo, minorem indiem urbem Saguntini faciunt.* Item, *in diem rapto vivit.* Rhenanus emendarat, *indies ipſis magis proſperum fieret*. Cui multum repugnare nolim. *Dignationis* vero vox Tacito, Suetonio, & aliis familiariſſima. Vt monſtri ſit ſimile, quod Tirius emendare conatus ſit, *quod dilatione partium indies ipſis magis proſperum fieret*. Quod ab Ariſtarcho ejus Yvone Villiomaro prætermiſſum miror.

Effuſumque alterum Romani imperii lumen.] Orta hæc lectio ex errore editionis Gryphianæ, & aliarum, quæ *effoſum* expreſſere. Scoppius igitur, Popma, aliique, *effuſum* omni vi propugnant. Mihi nil certius, quam Velleium reliquiſſe, *effoſſumque*. Hoc qui negare audeat, neget ſimul eſſe Latinum, & conjectaneo plus fidei adhibendum aſſerat, quam Ms. lectioni.

Quam in omnes partes (ut militari, & verbo, & conſuetudine utar) dimitteret.] Lipſius arbitrabatur, militare illud verbum eſſe, *partes*. Itaque emendabat: *quam ut omnes partes* &c. Potius militare id verbum eſſe cenſeo, *dimitteret*. Virgilius XII. ardui operis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Iuturnamque parat fratris dimittere ab armis. Vbi Servius: *Per tranſitum* (inquit) *hiſtoriæ uſus eſt verbis. Nam qui ab exercitu relaxantur, ab armis dicuntur dimitti. Salluſtius de Appio, ubi eum Cotta in concione ab exercitu cogit abcedere, dicit ſe ejus opera non uſurum, eumque ab armis dimittit.* In Velleii vero verbis, *ut*, intelliges, non repones. De quo alibi.

CAP. LIV. *Adhuc ubique Iubæ nomine.*] Yvo Villiomarus, ſive Scaliger, recte τὸ *Iubæ* delendum cenſuit. Non eſt tamen, quod nimium emendatione ſua glorietur. Nam & ita jam ante eum à Gryphio, Marneſſio, Stephano, aliiſque fuit editum.

Magna cum difficultate itinerum, locorumque inopia.] Emendo, *liquorumque inopia.* Anſa erroris fortaſſe, quod olim *licorumque* fuerit ſcriptum. Ita enim ſcribebant; ut, *inicus*, pro, *iniquus*, *cum*, pro *quum*, *locutus*, pro, *loquutus* aliaque id genus. Siccum illud Catonis iter, præter alios, eleganter deſcribit Lucanus lib. IX. Pharſaliæ.

Cum ſummum ei à militibus offerretur imperium.] Germana lectio. Nam ita in Ms. fuiſſe, teſtatus Burrerius. Incuria ſcribæ poſterioris in Rhenani editionem irrepſerat, *ambitus*, pro, *à militibus.* Quod monendum fuit, nequis audiat Vrſinum reponentem, *ab illis.*

CAP. LV. *Ibi primo varia fortunam expugnavit via.*] Elegantiſſime emendant Lipſius, ac Acidalius: *ibi primo varia fortuna, mox pugnavit ſua.* Ἰδίαν τύχην alias etiam Cæſari attribuit Velleius. Imo & Lucanus: ut lib. V.

—— *Pariter tot regna, tot urbes,*
Fortunamque ſuam tacta tellure recepit.

C. à duce, quam à milite, fortius.] Ita fuit in Ms. Aldus emendabat, *cæterum à duce.* Quod non diſplice-

diſpliceret, ſi in Mss. C. ſoleret pro *cæterum* poni. Malim ergo: *Sed à duce* &c.

Cap. LVI. *Gallicum ex citro.*] Torrentius, ad Suetonii Iulium, legendum arbitrabatur, *cedro. Nam citrum* (inquit) *vix ſuo tempore novit Plinius: tantum abeſt, ut univerſum triumphi Gallici inſtrumentum citro conſtiterit.* Vbi primum mihi monendum arbitror, quod Plinium attinet, apud eum paſſim lib. XIII, cap. XV, & ſequentibus, pro *citrum*, librarios imperite ſcripſiſſe, *cedrum.* Quo vitio ubique fere carent Mss. & vetus editio Parmenſis anni cIↄ CCCC LXXVI: ſolideque adeo id firmat, quod eandem arborem dicat, quæ Græcis θύον vocatur. Vt ad antiquiora tranſcendam, habemus illud Catonis apud Feſtum, ex oratione, Nequis iterum cos. fiat: *Dicere poſſum, quibus villæ, atque ædes ædificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro, atque ebore, atque pavimentis Pœnicis ſtent.* Nimirum Africa Romanorum jugum jam induere cœperat. Quid multis? omnem dubitationem eximit Lucanus lib. X: ubi loquitur de convivio Cæſaris, ac Cleopatræ:

Dentibus hic niveis ſectos Atlantide Sylva
Impoſuere orbes, quales ad Cæſaris ora
Nec capto venere Iuba. Pro cæcus & amens
Ambitione furor, civilia bella gerenti
Divitias aperire ſuas, incendere mentem
Hoſpitis armati. Non ſit licet ille nefando
Marte paratus opes mundi quæſiſſe ruina:
Pone duces priſcos, & nomina pauperis ævi,
Fabricios, Curioſque graves: hic ille recumbat
Sordidus Ethruſcis abductus conſul aratris:
Optabit patriæ talem duxiſſe triumphum.

Ait priscos etiam duces, quos fama ob continentiam adeo laudat, optaturos fuiſſe triumphum agere, qualem Cæſar, hoc eſt, cujus apparatus ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

citro conſtaret. Nam de citreis operibus heic Lucanum loqui, certum vel ex illo Martialis, lib. XIV. lemmate, *Menſa citrea.*

Accipe felicis Atlantica munera ſylvæ:
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Quę quidem ad Torrentii opinionem refellendam ſuffecerint. Ridiculum vero, quod dicat Popma, alios *cedri* ſubſtituere, quod opera citrea viliora arbitrentur, quæ triumphum Cæſaris adornarent. Itaq; in eo totus eſt, ut citri præſtantiam extollat. Nec ſaniora ſane, quæ de hoc Velleii loco promit Dalecampius ad Plinii Nat. Hiſt. lib. XIII. cap. XV.

Pontici ex acantho.] Cenſebat Æneas Vicus Parmenſis, in Iulio Cæſare ſuo, militum chlamydes ex acantho herba contextas fuiſſe. Nam ex ea veſtes confici ſolitas, docent Dioſcorides lib. III. cap. XVII, Virgilius Æneid. I. & ad eum Servius, qui & hæc Varronis verba adducit: *Neanthes in India eſſe ait arbores, quæ ferant lanam. Item Epicadus in Sicilia, quarum floribus cum dempti ſint aculei, ex his implicitus mulieres multiplicem conficere veſtem.* Ita ex codice Fuldenſi locus ille legi debet. *Neanthes* tamen pro *Neſcientes* de conjectura repoſui. Vt fuerit illud ex libris ejus τῶν κατὰ πόλιν: quorum meminit Ammonius de Vocum Diff. Atque idem ſane de acanthinis veſtibus liquet ex Plinio Nat. Hiſt. lib. XXIV, cap. XII, & aliis. Nequeo tamen Vico aſſentiri. Nam Velleio quidem de curru triumphali ſolum, & oppidis in triumpho prælatis, ſermonem eſſe arbitror. Sic ſane in triumpho Alexandrino oppida eburnea intelligenda eſſe, liquet ex Quinctiliano, lib. VI, cap. IV. Acanthum igitur arborem Ægyptiam, non herbam, in Velleio intelliges.

CAP. LVII. *Plurima præſagia.*] Manilius lib. IV, eandem rem narrans, ait:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Ille etiam cælo genitus, cæloque receptus,
Cum bene compoſitis victor civilibus armis.
Iura togæ regeret, toties prædicta cavere
Vulnera non potuit, toto ſpectante ſenatu
Indicium dextra retinens, nomemque, cruore
Delevit proprio, poſſent ut vincere fata.

In quibus verſibus pro *nomenque* perperam Scaliger reponit *omenque*. Senſus enim eſt, Cæſarem ſanguine ſuo deleſſe tabellas ſibi traditas, quæ conjurationem, & conjuratorum nomina indicabant. De qua re vide Suetonium, Dionem, & alios.

CAP. LIX. *Etiamſi præventis, & pauca dicenda ſunt.*] Omnes viri eruditi hic operam luſere. Scribendum eſt: *etiamſi prævenit, & pauca dicenda ſunt.* Ita erat in autographo. Non cogitavere interpretes. Auguſtum ipſum vitam ſuam perſcripſiſſe, ibique de majoribus etiam tractaſſe. Quod vel ſola Suetonii verba initio illius vitę ſatis declarant, qui ubi aliorum retulit ſententias, ſubjicit: *Ipſe Auguſtus nihil amplius, quam equeſtri familia, ortum ſe ſcribit, vetere ac locuplete, & in qua primus ſenator pater ſuus fuerit.* Fragmenta ejus in Variis lectionibus collegit Ianus Rutgerſius. Nos aliud præterea è Tertulliani libro de Anima eruiſſe nobis viſi. Locus ejus vulgo ita circumfertur. *Reformatorem imperii, & puerulum adhuc, & privatum loci, & Iulium Octavium tantum, & ſibi ignotum, M. Tullius jam & Auguſtum, & civilium turbinum ſepultorem, de ſomnio norant. In Vitelliis commentariis conditum eſt.* Nam quis Vitellios commentarios fando unquam audivit? Ita igitur reſcribendum putamus: *de ſomnio norat; ut in Vitæ illius commentariis conditum eſt.* Quæ, ut nobis quidem videtur, non conjectura, ſed res ipſa eſt.

Hiſpanienſis militiæ.] Malebat Iuſtus Lipſius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Hiſpanienſi militia. Sed nihil mutaverim. Nam *cauſa*, aut tale quid intelligitur. De Helleniſmo hoc aliqua ad librum priorem annotavimus.

Pacatis bellis civilibus.] Aldus, *patratis*, alii *peractis*. Ego nihil mutandum cenſeo. Nam bella civilia pacata potius, quam patrata, aut peracta erant. Quod verius dici potuiſſet, *niſi aut Pompeius liberos, aut Cæſar hæredem reliquiſſet*; ut utar verbis Flori lib. IV, cap. III.

Salvidienus.] Ita legendum, non *Salvidenus*, ut ediderat Aldus. Vide Suetonium in Auguſto, Dionem lib. XLVIII. Epitomen Livii, lib. CXXXIII. Vbi perperam Carolus Sigonius, *Salvidienium* ſubſtituit, vitioſos Suetonii codices ſecutus. Apud Appianum tamen III. de bellis Civilib. legitur etiam Σαλουιδιηνός. Sed mendoſe. Nam à *Salvidius*, eſt *Salvidienus*, ut à *Naſidius*, *Naſidienus*, à *Gallius Gallienus*, & ſimilia.

Omnem ordinationem & necis, & teſtamenti &c.] Alii, *ordinem*. Sed non video, cur vetus lectio mutari debeat.

CAP. LX. *Inſertis falſis, civitatibuſque corruptis, commentariis.*] Nec hic aliqud mutandum cenſeo. Appianus III. de bellis Civil. πολλὰ εἰς πολλῶν χάριν προσετίθει, καὶ ἐδωρεῖτο πόλεσι καὶ δυνάσταις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἑαυτοῦ φρουροῖς. *Multa in multorum gratiam apponebat, & gratificabatur civitatibus, ac dynaſtis, ac ſui ipſius cuſtodibus.*

Atque omnia pretio temperata.] Vrſino, ac Cl. Puteano, *temptata* videtur reponendum. Quod mihi quidem non diſplicet. Vulgatam tamen lectionem non auſim rejicere.

CAP. LXI. XIX. *Annum ingreſſus.*] Bene viri docti obſervarunt, ambitioſe ita loqui Velleium, quod jam XIX annum ætatis propemodum

Octavius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Octavius confeciſſet. Peſſime autem Florus lib. IV. cap. IV. *Intra decem & octo annos* Cæſarem hoc tempore fuiſſe ſcribit. Veriſſime ipſe Auguſtus in monumento Ancyrano, ANNOS VNDEVIGINTI NATVS.

Veteranos excivit paternos.] Similiter epitome Livii lib. CXVII. *Cæſar Reip. vires contra eum paraturus, deductos in colonias veteranos excitavit.* Vbi malim, *excivit*, ut in Velleio.

Cum Antonius occurriſſet exercitui.] Non placet Popma, qui e ſola conjectura edere non dubitavit, *exercitu*. Vulgata lectio omnino retinenda eſt. Non enim Antonius occurrit Cæſari, ſed exercitui, quem ex Græcia acciverat. Hoc eſſe verum, liquet ex Ciceronis Philippicis, Appiano, Dione, aliiſque.

Legio Martia, & Quarta.] Non, *Tertia*, ut te docebit Cicero in Philipp. & Appianus III. bell. Civil. Meminit hujus legionis etiam auctor fragmenti perperam Velleio adſcripti; item inſcriptio apud Gruterum, in qua expreſſum, LEG. MARTIA VICTRIX. Inveni etiam in Gloſſario noſtro Ms. *Legio Martia, quaſi numerus militum Marte conſecratus.* Vbi *Marti*, legendum, quivis videat.

Eum ſenatus honoratum equeſtri ſtatua.] Ita etiam narrant alii ſcriptores. Et fatetur Vrſinus, extare denarios in quibus hæc equeſtris ſtatua conſpicitur, adjecta inſcriptione, S.C. Objicit contra, quod in argenteo denario legatur, POPVLI IVSSV. Itaque exiſtimat, duas Octavio adoleſcenti equeſtres ſtatuas eſſe poſitas, alteram ex S.C. alteram POPVLI IVSSV. Quod non diſplicet. Sed videtur tamen Vrſinus tempora non bene diſtinxiſſe. Satis enim conſtat, honorem equeſtris ſtatuæ tributum Cæſari proprætori, conſulibus Hirtio & & Panſa. At vero, quod eodem honore populus

eum ornaverit, id videtur factum ipſo jam triumviro. Hoc liquet ex argenteo numiſmate apud Occonem, quod equeſtrem figuram exhibet cum hac ſcriptura, POPVLI IVSSV. In altera vero parte caput Cæſaris cum literis circum, C. CÆSAR III. VIR. R. P. C.

Ab eo annum agente viceſimum.] Legendum, *ad ab eo* &c. Quod Vrſino, aliiſque etiam, obſervatum. Pro, *viceſimum*, autem Schegkius malebat, *undeviceſimum*. Sed retinenda lectio vulgaris, niſi monumentum Ancyranum damnemus, quod paullo ante laudavimus. Nec argumentum à conſulatu magni eſt momenti. Scio, advocari poſſe, quod de Octavio Plutarchus in Bruto ait: Ὑπατείαν ἔλαβεν οὔπω πάνυ μειράκιον ὤν, ἀλλ᾽ εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν εἴρηκεν. *Conſulatum accepit vixdum adoleſcens, & vigeſimum annum agens, ut ipſe in Commentariis retulit.* Vere hoc dictum, ſed paullo ambitioſius, quia uno duntaxat die vigeſimo minus erat. Velleius infra: *conſulatumque iniit Cæſar pridie quam viginti annos impleret.*

CAP. LXII. *Laudati quicunque his ſe exercitus tradidiſſent.*] In quibuſdam editionibus τὸ *ſe* omiſſum. Aldus vero ſcribendum putabat, *hiſce*. At vulgata lectio in principe editione comparet. Nec eſt mutanda. Mens eſt: *quicunque exercitus ſe his tradidiſſent.*

Dum reſp. conſtaret concordia.] Melius, *reip.* ut Gryphio, Marneſſio, & aliis editum.

Quod alieno beneficio viveret.] Lege cum Acidalio, *quam.*

CAP. LXIII. *Primo per colloquia repulſus à Lepido.*] Sic habuit V. C. Nihil ergo mutaverim. Alii, *primo ſpe colloqui* &c.

Per averſa caſtrorum.] Veriſſima lectio, licet in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

in Ms. fuerit, *averſam*. Quod monuit etiam Sylburgius, ac Lipſius ad III. Hiſtor. Taciti: quem iſtum in modum emendare conatur. Nam ubi vulgo legitur: *Vitellius capta urbe per averſam palatii partem Aventinum in domum uxoris cellula defertur*. Legit ille, reſecta voce: *per averſa palatii:* eo impulſus, quod in Romano codice invenerat *portam*. Quæ tamen lectio minus placet. Nam, more ſuo, Salluſtium expreſſit Tacitus, apud quem in Catilina legas: *in abditam partem ædium receſſit*.

Nobilis viri nomine Cameli.] Pro, *Camelii*. P. Camelium Heraclam, item C. Camellium Africanum Fabianum, habes in Inſcriptionibus Gruteri. Schecgkio tamen hoc ineptum videbatur. Itaque, aliorum conjecturam ſecutus, edidit, *Capeni*. Credo, quod ita id nominis ſcribatur in epitome Liviana lib. CXX. Cui tantum abeſt, ut auſcultem, ut ibi potius, *Camelii* ſcribendum exiſtimem.

At tribunus Canutius continua rabie lacerabat Antonium.] Imo *honeſtiſſimis concionibus*, ſi credimus Ciceroni Philip. III. Apud Appianum lib. III. bell. Civ. mendoſe ſcribitur, Καρνούτιος. Reponendum, Κανούτιος, ut in Dione. Apud Dionem vero lib. XLVIII. in prænomine erratum. Legitur enim ibi, Κανούτιος ὁ Τίτος. Sed ſcribe, ὁ Τιβέριος, ut apud ipſum lib. præcedente. Planeque hic idem videtur, qui Suetonio lib. de Clar. Rhet. dicitur *C. Canutius*. Vt iſtic quoque prænomen videatur emendandum.

Sed tribuni ſanguine commiſſa proſcriptio, Ciceronis, vel ſatiato Antonio, pœna finita] Nihil mutandum, ut bene monuit Gruterus. Cremutius Cordus apud Senecam declamatione ſexta: *Quibus viſis, lætus Antonius, cum peractam proſcriptionem ſuam dixiſſet; eſſetque non ſatiatus modo cædendis*

cædendis civibus, ſed defectus quoque, pro roſtris exponit. Vbi perperam Lipſius, Scottus, aliique reponunt, *defeſſus*. *Defectus* enim eſt *deficiens*. Phædrus lib. I. fab. XXI:

Defectus annis, & deſertus viribus.

Appulejus IV. de Aſino: *viæ pondere defectus*. Quem locum ad Phædrum etiam adducit Schoppius: ſed male utrobique reponit, *defeſſus*. Similiter loquuntur Valerius Flaccus, Martialis, aliique. Nil itaque certius.

CAP. LXV. *Conditionum facta mentio.*] Videtur defendi poſſe *jacta*, ex auctoritate Ms. *Iacere ſermones, probra*, aliaque ejus generis, elegans loquendi formula, & antiquis trita.

Conſulatumque iniit Cæſar pridie quam XX *annos impleret*, X. *Kal. Octob.*] Puto, errare Velleium. Sextili enim menſe Auguſtus primum conſulatum iniit: ut liquet ex SC. apud Macrobium Saturnalium lib. I. cap. XII. & Dione Caſſio lib. LV.

Igitur inita potentiæ ſocietas.] Potius, *initur*. Quippe in V.C. erat, * *tur initur* &c. Factum autem hoc apud Confluentes circa Bononiam, & Mutinam; ut conſtat ex Appiano, Dione, & aliis. Florus lib. IV, cap. VI, ſic ait: *Apud Confluentes inter Peruſiam, & Bononiam, jungunt manus.* Sed & hic, & alibi, ſe plane ἀγεωγράφητον oſtendit. Nam Confluentes, de quibus loquitur, à Peruſia facile diſtant ſpatio XC milliarium Italicorum, aut ultra.

In ea conſularem prætextam jungentem prætoria.] Omnes fere uno agmine, emendandum cenſent, *prætoriæ*. Falluntur. Eſt enim ἔλλειψις τοῦ, *cum*. Infrà: *Diu clementia luctatus ſua Cæſar.* Item: *Quam profeſſione ejus, qua ſemper uſus, erat, congruebat.* Quamquam & illi loci ferrum criticum effugere non potuerint. Sed injuria. Ἔλλειψιν

etiam

etiam aliarum præpoſitionum Velleio familiarem eſſe, alibi oſtendimus.

CAP. LXVI. *Quid emeruiſſent.*] Sic habet V.C. Non audiendi ergo, qui edidere, *meruiſſent*, aut *demeruiſſent*.

Repugnante Cæſare, ſed fruſtra adverſus duos.] Florus lib. IV. cap. VI: *Quid? contra duos exercitus neceſſe fuit venire in cruentiſſimi fœderis ſocietatem.* Ita παρέργως diſtinguendum moneo. Nihil enim mutandum; quod cenſent viri eruditi.

Aut ab illo Cicero proſcriptus eſt.] Legebam, *ab ullo*. Quod firmat res, & Ms. in quo, *bullo*, erat expreſſum. Vix poſſunt de hoc dubitare, niſi hiſtoriæ imperiti.

Tantique conſulis irritando necem.] Alii, *invitando*. Male. Q. Haterius apud M. Senecam Suaſoria VII: *Non feres inquam, & iterum irritare inimicum in mortem tuam cupies.* Cujus mentione injecta, non poſſum prętermittere emendationem cujuſdam loci ex eadem Suaſoria. Legimus in ea: *Apud Ceſtium Prætorem declamabat hanc ſuaſoriam Surdinus.* Vbi Andreas Scottus emendabat, *Ceſtium Pium*; aut, ut conjecerat etiam Nic. Faber, *præceptorem.* Quod miror. Nam facillimum ſane fuit veram lectionem conjicere, quę eſt, *Ceſtium Rhetorem.* Ex quo tam multa idem Seneca.

Vitam inferiorem te principe.] Sic editio Rhenani. Non diſpliceat tamen, *miſeriorem.* Quomodo in Baſileenſi poſteriori, & aliis editionibus, emendatum.

CAP. LXVII. *L. Cæſarem avunculum.*] Dio lib. LVI. *L. Antonium Cæſarem* vocat. Sed gentile Antoniorum nomen videtur irrepſiſſe. Bene fecit interpres, qui omiſit.

CAP. LXVIII. *Neque enim perſona umbram*

acta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

acta rei capit.] Lipſio obſcurum hoc videbatur. Itaque emendabat, *umbram ac tenebras capit.* Ego locum non ſollicitandum cenſeo. Ita fere dixit Livius lib. XXI: *Certè variata memoria eſt actæ rei.* Sic lego, cum Aldina editione, non, *varia*; ut editiones vulgares.

Cum in modica quidem ſervari poſſet.] Caſtigandum, *cum ne modico quidem &c.* Frigent hic plane aliorum conjecturæ: quas cui bono recenſeam?

In urbe ſeditionem magis, occulte autem bellicum tumultum movens.] Sic repoſuit Burrerius. Nec fugit me, commodum hinc ſenſum elici poſſe, contra quam exiſtimaſſe videtur Lipſius. Nimirum, ut dicat Paterculus, Cælium in urbe magis ſeditionem, quam bellum, ſed occulte interim bellum paraſſe. Cur tamen pro Burreriana hariolatione digladiemur? Rhenanus è Ms. ediderat: *In urbe ſeditionem, haud magis occulte bellicum tumultum movens.* Quod non ſatis placet. Nonne rectius? *aut magis occulte, &c.* Quomodo Gryphio, Marneffio, Stephano, aliiſque excuſum.

Incepto pari, ſimilis fortuna Milonis fuit.] Lego, *in cœpto pari &c.* Epitoma Livii, lib. CXI. *Vterque cum bellum molirentur, occiſi ſunt.* Acidalius conjecerat, *interfecto pari.* Quod merito refellit Gruterus.

Adverſus C. Cæſarem.] Iulium Cæſarem capies. Quod non monerem, niſi fuiſſent, qui Auguſtum intellexiſſe viderentur. Adi Valerium Maximum lib. V. cap. VI, Suetonium in Cæſare, & Dionem lib. XLIV.

Flaviumque Caſetium.] Duo gentilitia nomina non debent conjungi. Bene ergo in Gryphiana, & aliis quibuſdam editionibus, emendatum eſt, *Flavumque.* Flavi autem cognomen Cæſetio tribuunt

buunt

buunt Livius, Suetonins, Plutarchus, aliique. Nam in Dione lib. XLVIII mendoſe legitur, Λεύκιος Κεσίτιος Φλάκκος. Scribi debet, Καισήτιος Φλάβος. Appianus hunc ubique Sittium nominat. Errore, ut puto, non librarii, ſed ipſius Appiani.

Compſam in Hirpinis oppugnans.] Quid putidius, quam hic cum Cluverio intrudere, *Caſſanum in agro Thurino oppugnans?* Nititur tamen ſe defendere auctoritate Plinii Nat. Hiſt. lib. II. cap. LV. Addit præterea majorem fidem Cæſari habendam, quam Velleio; cujus verba ex III. de bello civili ita emendat: *Milo, quibuſdam ſolutis ergaſtulis, Caſſanum in agro Thurino oppugnare cœpit.* Vbi omnes quidem codices, tam Mss. quam impreſſi, habent, *Coſam*. Quorum auctoritate motus, nihil temere mutare auſim. Per *Coſam* vero intelligimus eandem urbem, quæ Velleio *Compſa*. Nam hodieque appellatur *Coſſa*. Scio quidem, illam eſſe Hirpinorum proprie, non Thurinorum. Sed tuetur me ſatis Strabo lib. IV: qui, vbi ſtudioſe de his gentibus agit, fatetur, eas vix certis terminis poſſe diſtingui. Vnde etiam eſt, quod Compſam Lucaniæ attribuat Ptolomæus. Nec minus vulgatam Cæſaris ſcripturam firmant verba Euſebii; qui palam in Thurinis id factum refert. Sic enim ille, in Chronico: *M. Cœlius prætor, & T. Annius Milo exul, oppreſſi, res novas in Thurino Brutioque agro molientes.* Multo autem infirmior Cluverii argumentatio petita ex verbis Plinii, qui loco jam ante memorato, Milonem apud *caſtellum Cariſanum* periſſe tradidit. Reſtituebat ille, *Caſſanum*. Sed cur non eodem jure mihi reponere liceat, *Coſſanum*, aut, *Compſanum?* Denique quo ſana eſſe Velleii verba magis conſtet, addo, falſum eſſe, quod ſcripſerat Cluverius, narrationem Cœlii

præce-

præcedentem multis eſſe verbis mutilatam. Non tamen leviter corruptam fuiſſe negem. Sed ea, quæ lectori aliquam poterant moleſtiam creare, nullo quaſi negotio antea reſtituimus.

CAP. LXIX. *Stajo Murco.*] *Statio* legendum, ut bene ex numiſmate emendat Vrſinus. Vocabatur autem hic *L. Statius Murcus.* Vt conſtat ex Cicerone, ac Dione Caſſio. Appianus non uno loco Sexti prænomen ei tribuit. Sed fallitur.

Criſpo Marcio.] Falluntur, qui ex Dionis lib. XLVII. reponunt, *Criſpo Marco*, vel *M. Criſpo*. Nam ipſe Dion mendoſus, & apud eum pro Μάρκου Κρίσπου legendum, Μαρκίου. Similiter etiam apud Hirtium lib. de bello Africano, *Marcium Criſpum*, non *Marcum*, optimi Ms. fide reponendum cenſeo. Docet hoc Caſſius apud Ciceronem lib. XII. epiſt. ad Fam. ac ipſe Cicero Philipp. II. Appianus hunc ſæpiuſcule Minutium Criſpum vocat. Sed in hoc quoque eum fugit ratio.

Prætoriis viris imperatoribus, qui prævalidis &c.] Non ſequor Schegkium, qui probabat: *imperatoribusque, validis &c.* Quod in Bonhommæi editione invenerat. Mihi vera lectio videtur: *imperatoribuſque prævalidis.* Quod Aldo etiam monitum. Sequentia autem corruptiſſima ſunt; neque Velleii magis, quam correctorum. Sane ex editione principe, & variantibus Burrerii lectionibus, ita in Ms. expreſſum fuiſſe liquet: *Incluſum Dolabellam, qui præoccupata Aſia in Syriam pervenerat, Laudicia expugnat ea urbe fecerat, ita tamen ut ad jactum &c.* Puto me veriſſime emendaſſe: *Laudiceæ, expugnata ea urbe, cœperat (ita tamen, ut ad ictum, &c. præſtaret) & decem &c.* Conſulendi in hanc rem auctores, quos paullo ante laudavi. *Laudicea*, ut *Laudice* apud Iuſtinum. Sic *Laumedon* pro *Laomedon*, *Lautumiæ* pro *Laotumiæ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

tumiæ. Ita & *Theodoſius*, *Theudoſius* apud Claudianum, & alios: item in epigrammate veteri, quod libro III. Catalectorum Pythœi legitur:

Omnia Theudoſio cadunt, ſoboliqueperenni.

Perperam enim excuſum *Theodoſio.*

Vatinioque circa Dyrrachium volentes legiones extorſerat.] Quid ſi, *valentes?* Sane ſic paullo ante etiam, *prævalidis legionibus*, dixit. Tamen nil muto. pro vulgari lectione Ms. & quod infra ſimili modo protulerit Velleius: *pecuniasque à volentibus acceperant.* Fruſtra vero Vrſinus ſcribebat, *volenti.* Nam quomodo cohæret, *volenti extorſerat?* Et hoc plane contra Velleii mentem, qui paullo poſt etiam ſubjicit de Bruto, *Vatinium dignatione obruerat.*

Vatinius nulli nomini non eſſet poſtferendus] Nihil mutandum. Sic *nomen Romanum*, pro *Romanis.* Item Pedo Albinovanus de morte Druſi:

Fluminaque, & fontes, & nomina magna locorum.

Valerius Flaccus libro V.

Sceptra tui toto Pelias ſub nomine Phœbi
Maxima ſorte tenens, &c.

Ita legendum. De quo alibi.

In quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii, adeo ut animus ejus digniſſimo domicilio incluſus videretur.] Pulchre in hanc rem ait Eumenius Paneg. Conſt. dicto: *Naturam ipſam magnis mentibus domicilia corporum digna metari.*

Capito patruus meus.] Miror ambigere Lipſium, num hic ſit Attejus Capito, cujus tertio Annal. meminit Tacitus. Cum enim hunc patruum dicat Velleius, illud nullo modo verum eſſe poteſt: niſi ſtatuas illum adoptione in Attejam familiam tranſiiſſe. Præterea tempora vix illud patiantur. Quod tamen Lipſium non fugiſſe fateor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Druſus Livius, Iuliæ Auguſtæ pater.] Ita poſt exceſſum Auguſti Liviam demum dictam conſtat. κατὰ πρόληψιν ergo locutus Velleius. Sic & Plinius lib. VII. cap. XIII. *Inter ſe ſteriles, ubi cum aliis junxere, gignunt: ſicut Auguſtus, & Iulia.* Sic habent Mss. non *Livia*, ut edunt. Similiter Flavius Ioſephus *Liviam* ubique Ἰουλίαν appellat. Nec aliter jam olim vertit Rufinus. Vt non ſit audiendus Scaliger in Animadverſionibus Euſebianis, ad numerum MMLIII. ubi non dubium eſſe ait, quin librario mendo nomen Iuliæ apud Ioſephum jam olim irrepſerit.

In Macedoniam, & apud urbem Philippos.] Recte Manilium, Florum, & alios refellit Lipſius, qui Philippenſem pugnam in iiſdem Philippicis campis commiſſam ſcribunt, in quibus Cęſar cum Pompeio ante dimicaverat. Immerito autem in conſortionem culpæ trahunt quidam Virgilium, quod ſub finem primi Georg. dixerit:

Romanas acies iterum videre Philippi.

Nam ipſe poſtea ſe explicat, cum ait:

Nec fuit indignum ſuperis bis ſanguine noſtro
Æmathiam & latos Æmi pingueſcere campos.

Vt non ſit dubium, quin geminos Philippos intelligat Maro: illos, qui in Theſſalia ſunt, & alteros, qui in Macedonia ad Hæmum montem. Reliqui omnes poetæ lapſi; inter quos & Ovidius XV Met. Niſi excipere lubeat auctorem epigrammatis, quod extat in Catalectis veterum Poetarum:

In Macetum campis ultus jam Cæſaris umbras
Sum patris, Auguſtus belloque armisq; ſuperbus.
Namq; meos ſenſit fugiens Antonius enſes &c.

At quid hic Auguſtum bello contra Antonium Cæſaris manes ultum eſſe ait? Omnino id de Bruto Caſſioque accipiendum. Lege igitur:

Iamque meos ſenſit &c.

Nihil

Nihil enim certius, quam duo prœlia intelligi:

In altiora ſe receperat loca.] Et hic inſignem Velleio injuriam fecere correctores, aut verius corruptores. Tu lectionem principis editionis repone, quæ eſt: *in altiora receperat loca.* Ennius Thyeſte, apud Ciceronem I. Tuſc.

Neque ſepulchrum, quo recipiat, habeat portum corporis.

Sic & Plautus Mercatore, Actu II, Sc. IV, & Rudente Act. III, Sc. poſtrema loquitur: imo & alibi. Sed hæc nimis fortaſſe antiqua aliis videantur. Sciant ergo, non ſemel ita locutum Cæſarem. Bis enim terue addicentibus Mss. id locutionis genus illi reſtituimus. Valerii quoque Flacci eſt lib. V. Argon.

Altius in ventos recipit ratis——

Vbi parum εὐςόχως *cecidit* à Sabellico, & aliis, repoſitum.

Interritus liberto præbuit.] *Pandaro*, ut nuncupat Aurelius Victor. Sed lego, *Pindaro*, ex Valerio Maximo lib. VI. cap. VIII, Plutarcho in Antonio, Brutoque, Appiano lib. IV. Bell. Civ. ac Dione lib. XLVII.

Neque pulvere ſigna, aut facies, denotari poſſent.] Fruſtra legunt, *neque præ pulvere.* Nam *præ* intelligitur. Vt cum dicimus, *gaudio lachrymari, amore emori*, aliaque id genus.

Et ita in gladium occubuit.] Ita reſcripſere homines inepti, cum optime in V. C. legatur, *incubuit.* Profecto obeſæ naris eos eſſe oportet, qui non odorentur, lectionem hanc vulgata multo eſſe meliorem.

CAP. LXXII. *Occupatis navibus, tum magno ſequentium conſilia ſua comitatu.*] Lege, *occupatis navibus, cum magno &c.* Quam emendationem ſibi complures vindicarunt. Nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

eam in Gryphii, Marneſſii, aliiſque editionibus invenimus. Quod monemus memores legis illius Laurentum: *Ne pomum ex alieno legatur in armum.*

Cum omni commiſſa ſibi parte exercituum naviumque.] In Ms. fuit: *exercitu navium.* Credo, primitus fuiſſe: *exercitus, & navium.*

CAP. LXXIII. *Vindicatum armis, ac ductu patris ſui, mare infeſtare piraticis ſceleribus.*] Non damnat hanc lectionem Lipſius. Leviter tamen ſuſpicatur, *piraticis celocibus*, ſcriptum fuiſſe Velleio. Quod probare non poſſum. Nam *celox*, juxta Gellium, Nonium, Fulgentium, & alios, breve & exiguum navigii genus. Non autem Pompeium celocibus, aut myoparonibus, ſed triremibus, & quadriremibus, mare infeſtaſſe, ſatis eſt manifeſtum. Iccirco, *piratas navales*, ei attribuit Florus lib. IV. cap. VIII. ut bene aliis obſervatum. Locum Flori, qui in editis exemplaribus diversè legitur, ita ſcribendum arbitror: *O quam diverſus à patre! ille Cilicas extinxerat, hicce piratas navales agitare.* Cujus veſtigia comparent in optimo Mss. codicum Nazariano, in quo fuit: *hiſce pirata navalis agitare.* A quo minimum abeunt reliqui Mss. ut ex iis cognoſcas, qui variantes lectiones collegere.

CAP. LXXIV. *Princeps ejus loci fecit Macedonicus.*] Verum ejus nomen erat Ceſtius. Cæterum Macedonici nomen ſibi aſſumſerat, quod olim in Macedonia militaſſet. Autor ejus rei Appianus in V. bellorum Civil.

CAP. LXXV. *Quam transgreſſi ad eos ſacerdotem, ac filiam.*] Repone; *ad Deos.* Quomodo habet editio Baſilienſis anni MDXLII, item aliæ, quæ eam expreſſere. Cæterum Urſinus vocem *filiam*, ut ineptam, rejicit, malletque *Iliam.* Sed

prorſus

prorſus fallitur. Extat numiſma Liviæ dextera pateram, læva haſtam tenentis: in averſa autem parte Divi Auguſti caput repræſentatur, cum literis circum, DIVVS AVGVSTVS PATER. Quo etiam pertinet numisma Claudii, qui eam poſtea conſecravit. Hujus averſa pars itidem exhibet, S.P.Q.R. DIVÆ IVLIÆ AVGVSTI FILIÆ. Nomen autem filiæ adſumpſit Livia, quod adoptione in Iuliam familiam tranſierit, eamque nomen ſuum ferre Auguſtus juſſerit. Quod clarè Tacitus, Suetoniuſque teſtantur.

Fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, cujus bimum hunc Tiberium &c.] Putida lectio. In autographo fuit: *Cæſaris arma, nus bimum &c.* Vnde lego: *futuri ſui Cæſaris arma, minus bimum &c.* Quod comprobat quoque Vellejana χρῆσις, cui familiare τὸ *quam* reticere, ut ſupra me etiam monuiſſe memini. Firmatque idem ſupputatio annorum. Nam fuga hæc Neronis incidit in annum V.C. DCCXII, Antonio, & Servilio Coss. Mortuus vero Tiberius anno V.C. DCCXXCIX, Proculo, & Nigrino Coss. anno ætatis ſeptuageſimo, & octavo. Quod Suetonio, Tacito, Dioni, & aliis etiam, notatum. Horum ergo annorum computationem ſi quis accurate inſtituat, inveniet Tiberium, ſub tempus Neronianæ fugæ, bimatu fuiſſe inferiorem.

CAP. LXXVI. *Bruti ac Tironis.*] Legendum, *Neronis:* aut potius, *Ti. Neronis.* Quod Aldo in mentem veniſſe video.

Comes eſſe non poſſet.] Legitima Aldi lectio, *cum comes eſſe, &c.*

Præparatuſque contra eum Cæſaris.] Schegkius, magno aliorum applauſu, edidit, *paratuſque.* Sed noli aliquid mutare. Nam vulgata lectio nititur fide codicis Ms. *Præparatum* autem, pro παρα-

σκευὴν

σκευὴ, uſurpavit etiam Agellius lib. x. cap. XI. *in præparatu rei ruſticæ. Præparatus*, ut *apparatus*; imo & *paratus*; quomodo repoſuit Schegkius. Qua voce, præter Ovidium, Tacitumque, quos adducit, uſi etiam alii. In his Prudentius hymno in Hippolytum:

Poſtquam compoſito ſatis inſtruxere paratu
Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros.

Sic & ipſe (ut hoc obiter addam) in optimo Ms. inveni; non *feras*, ut vulgo. *Feros* autem poſuit Prudentius pro *equis*. Qua ſignificatione eadem vox etiam lègitur apud Virgilium, Ovidium, Statium, & alios. Et ſane Hippolytum martyrem ab equis diſtractum fuiſſe, ex præcedentibus ſequentibusque Prudentii verbis apparet.

Sed pax circa Brundiſium compoſita.] Solum conjectura eſt fulta hæc lectio. In *Ms.* pro, *circa*, legebatur, *contra*. Quod mihi mutare religio ſit. Sane *contra Brundiſium* valet è regione Brundiſii. Sic apud ſcriptorem Belli Hiſpanienſis: *Eo die Pompeius caſtra movit, & contra Hiſpalin in oliveto conſtitit.* Ita enim fuit in optimo omnium codicum Petaviano; non *circa*, ut vulgo edunt. Sic & Ammianus lib. XVII. ait, *contra Valeriam*. Similiter eadem vox capitur in inſcriptione veteri Collectionis Gruterianæ p. CCCCLXXXIX. numero. IV. *contra ſe porticus &c.*

Parum habebat ſummam accepiſſe.] Lege, *ſumma*. Sic & alii emendarunt.

Ex equeſtri ordine cos. creatus eſſe.] Cui ignotus hic Hellenismus? Catullus:

Ait fuiſſe navium celerrimus.

Virgilius:

Senſit medios delapſus in hoſtes.

Neutiquam ſane audiendus Vrſinus, qui in Velleio legere malebat, *cos. creatum eſſe.*

Niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Niſi adſcendiſſet, quo infra ſe, & Cæſarem videret, & Remp.] In Ms. fuit. *Niſi in is adſcendiſſet equo infra ſe &c.* Scripſit Velleius, *niſi in id adſcendiſſet è quo infra ſe &c.* Quemadmodum etiam Cl. Puteanum emendaſſe video.

CAP. LXXVII. *Qui ad eum ex diverſis cauſis fugerant*] Inepte Acidalius, *caſtris*. *Ex diverſis cauſis* dixit Velleius, quia alii eſſent proſcripti, alii obærati, àlii animo in eum propenſiore. Quo facit illud Appiani v. de bellis civilibus: Πομπήϊος γὰρ ἐκ τῶν προγραφῶν, καὶ κατοικήσεων τοῦ στρατοῦ, καὶ τῆς δὲ τῆς Λουκίου διαφορᾶς, ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. *Pompeius enim ex proſcriptis, & militaribus colonis, & hac ipſa Lucii ſimultate, multum exiſtimatione ac viribus creverat.*

Aruntium Actium] Imò, *ac Titium*, ut habet V.C. Quod & alii monuerunt.

Stajum Murcum.] Lege, *Statium.* De eo jam diximus.

Menas, & Menecrates.] V.C. *Menotrades*. Forte, *Menocrates*. Græcis quidem dicitur Μενεκράτης: ſed ε plerumque Latini in ο mutant. Sic Πτολεμαῖος *Ptolomæus*, Μεθώνη, *Mothone*, Κέρκυρα *Corcyra*, Βερενίκη *Beronice*, aliaque hujus generis.

CAP. LXXVIII. *Interfectoque legato Antonii*.] Saxam intelligit Velleius. Atqui illum ſibi manus intuliſſe, ex Floro objicit Lipſius. Sed in hoc quoque Florum fugit ratio. Mihi Velleiana ſententia multo verior; præſertim propugnante eam Dione lib. XLVIII. Apud quem obiter moneo, Δεκίδιος Σάξας legendum, non Ξέξας, ut ex aliis, ita auctoritate Zonaræ, ejus exſcriptoris: apud quem tamen legitur Δεκίλλιος. Mendoſe.

Ob turpem ex acie fugam fuſte percuſſit.] Ms. lectio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

lectio, *fuſti.* *Percutere* autem in fuſtigatione nihil aliud, quam φονεύειν. Sic *percuſſores*, φονεῖς. Quæ moneo, nequis audiat illos, qui apud Livium lib. *v.* *fuſtuarium*, leve ſupplicii genus eſſe arbitrantur. Sane clare docet Polybius lib. VI, hac pœna condemnatos ad mortem uſque cædi ſolere. Afficiebantur autem fuſtuario, ut idem docet, qui falſum dixiſſent teſtimonium, qui furtum feciſſent, qui juvenibus abuterentur, aut qui ter ob idem delictum eſſent puniti. Etiam qui infamiam alteri feciſſent. Hinc leges XII. Tabb. *Si quis occentaſit malum carmen, ſive condidiſit, quod infamiam faxit, flagitiumve alteri, capital eſto.* Tales enim ex cautione XII. Tabb. fuſte punitos, docent Porphyrio in Horatii lib. II. epiſt. I, & Cornutus in Perſii ſatyram I. In veteri item inſcriptione Romana Collect. Grut. p. CIↃ CXIV. fuſtuario ſubdi jubentur molendinarii, qui fraudem feciſſent. Alia de fuſtuario ſcire qui deſideret, adeat ea, quæ Lipſio notata libro de Militia Romana quincto, Dialogo duodevigeſimo.

CAP. LXXIX. *A Titio jugulatus eſt.*] Dubitat Schegkius, acciderit ne id Phrygiæ in oppido Midajo, ut ait Dio, an Mileti, ut Florus, & Appianus, aſſerunt. Mihi erraſſe Dionem certum eſt. De Mileto enim teſtatur ſcriptor ejuſdem propemodum temporis, atque omni exceptione major, Strabo Geog. lib. III.

CAP. LXXX. *Quæ juſſu hominis praviſſimi tela in eum jacta erant.*] Princeps editio, *acta.* Quod non fuerat mutandum. Nam *agere tela* æque recte dixeris, ac *adigere:* quomodo aliquoties apud Cæſarem legitur. Sic *actores ponderum*, impulſores vocat Ovidius, in V. Faſtorum:

Fulmina de cœli jaculatus Iupiter arce,
Vertit in actores pondera vaſta ſuos.

Ita

Ita emendamus auctoritate Ms. e Bibliotheca τοῦ μακαρίτου Guilhelmi Noomſii Arlanderveniæ domini. Perperam enim excuſum vulgo, *auctores.*

CAP. LXXXI. *Ejus reditus erant publici.*] V.C. *relicti.* Vnde Lipſius, *reliqui.* Fruſtra, cum alterum idem valeat. Cæſar v. de bello Gallico, *millibus circiter quatuor eſſedariorum relictis.* Ita Mss. auctoritate lego, non *retentis.* Cicero in Phęnomenis:

Quod ſuperà terras prima de nocte relictum eſt.

Ac eodem opere:

——pari ſpatio partes tres eſſe relictas.

Templumque Apollinis] V.C. *Apollini.* Nec debuit mutari.

CAP. LXXXII. *Cum* XIII. *legionibus egreſſus Armeniam.*] Scribe, cum doctiſſimo Freinshemio, XVI. Adi eum ad Florum lib. IV. cap. X. Malim etiam *ingreſſus.* Quomodo in Gryphiana, aliiſque Velleii editionibus, emendatum.

Et Statiano legato amiſit.] Oppium Statianum nominat Dio lib. XLIX. In Plutarchi Antonio corrupte eſt, Ταπιανὸς, pro Στατιανός. Hoc eo magis moneo, ut appareat, falſam eſſe Sylburgii ſuſpicionem; qui putabat, eundem hunc eſſe, quem Florus Saxam nominat. Id vero eo etiam refellitur, quod Saxa jam eſſet interemptus; ut ex Dione, & aliis, jam ſupra oſtendimus.

Hoc M. Antonio acto, illis legionibus ſaluti fuit.] Forte legendum, *ac tot illius legionibus.* Quamquam nihil temere mutaverim. Nam vulgatam lectionem ferri poſſe, ſupra monui.

Calonum ſervitiique deſiderata eſt.] Scribe ex editione principe, *deſiderata tertia eſt.* Agnoſcimus hinc ἀκρισίαν ſciolorum, qui optimam lectionem mutarunt.

Catenis, ſed, nequid honori deeſſet, aureis vinxit.]

Vrſinus,

Vrſinus, *oneri:* ut in eo ludat Velleius, quod aurum gravius ſit cæteris metallis. Quaſi vero reges oneris, non honoris cauſſà, aureis, aut argenteis, catenis vinciri ſoleant. Dio lib. XLIX. ἔδησεν αὐτὸν ἀργυραῖς ἁλύσεσιν· αἰσχρὸν γὰρ, ὡς ἔοικεν ἦν, βασιλέα αὐτὸν γεγονότα σιδηραῖς δεθῆναι. *Vinxit eum argenteis catenis: turpe enim, ut videbatur, erat, regem ferreis vinciri.* Curtius de Dario: *Ne tamen honos regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt.* Sic apud Silium lib. XVII.

Ante Syphax feretro reſidens captiva premebat
Lumina, & auratæ ſervabant colla catenæ.

Vbi παρέργως moneo, *feretrum* pro inſtrumento poni, in quo pompa triumphalis portabatur. Eadem ſignificatione vocabulum illud legitur apud Valerium Flaccum lib. III:

Has precor exuvias, & opima cadavera, noſtro
Linquite ait feretro, &c.

Hæc enim vera lectio, ut alibi oſtendemus.

CAP. LXXIII. *Cum in omnia, & in omnibus, venalis.*] Lege, *& omnibus venalis.* Et ita à Gryphio, & aliis, bene editum.

Mox autem hunc mox avunculum Titius imitatus eſt.] Alterum *mox* delendum eſſe, bene cenſuit Aldus.

CAP. LXXXIV. *Illam arcebant omnia.*] Recte Rhenano editum, *illâ marcebant omnia.* Quomodo etiam ex ingenio emendaverat doctiſſimus Freinshemius.

Hinc reges firmiſſimi.] Philadelphum Paphlagoniæ, & Amyntam, Galatiæ reges, forſan intelligit Velleius. Hi enim ad Cæſarem transfugerunt; ut Dioni, & Zonaræ, traditum. Sed hoc paullo poſt eveniſſe, liquet ex Velleio, qui Amyntæ etiam meminit. Stabilis itaque manet emendatio Lipſii: *hinc remiges firmiſſimi.* Vide ejus Animadverſiones.

Navium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Navium hæc magnitudo modicane celeritate, adverſa illa ſpecie terribilior.] In Ms. fuit: *ſpecie & terribilior.* Veram lectionem arbitror: *navium heic magnitudo modica, at celeritate; adverſa illa ſpecie erat terribilior.*

Vir prætorius.] Ms. *Vir e prætorius.* Lege, *è prætoriis.* Ita & Schegkius.

Graviſſimus pater Silii ſocer.] Sic habet editio Rhenani. Alii emendarunt, *graviſſimus P. Silii ſocer.* Quid ſi tentemus? *graviſſimus patris Silii ſocer.* Sane non leviter hanc conjecturam firment verba Auguſti apud Suetonium in vita ejus: *Acceſſerunt conviva, Vinicius, ac Silius pater.* Sic enim Mss. auctoritate legere malim, quam *Silvius*, ut vulgo editum.

Cum multa ac nefanda.] Sic habuit V.C. Non audiendæ ergo editiones, in quibus legitur, *miranda.*

Nam de illis exemplis vitæ natura Dolabella ad Cæſarem.] Princeps editio exhibet, *illius*, & *naxuta.* Palmaria plane emendatio Lipſii: *Nam Deillius exempli ſui tenax, ut à Dolabella ad Caſſium.* Seneca Suaſoria prima: *Belliſſimam rem dixit Deillius, quem Meſſalla Corvinus deſultorem bellorum Civilium vocat, quia à Dolabella ad Caſſium, à Caſſio deinde tranſmiſit ad Antonium, ab Antonio ad Cæſarem.* Melius tamen repoſueris *Dellius.* Nam Plutarcho, Dioni, & aliis, dicitur Δέλλιος.

Cap. LXXXV. *M. Lario.*] Imo, *Lurio.* Quod ex Dione Lipſius, ex numiſmate etiam monuit Vrſinus.

Soſioque commiſſum.] Lipſius, *Soſſio.* Et ita Græci. Sed Latini omnes cum Velleio Soſium vocant. Extant etiam nummiſmata Antonii, in quorum adverſa parte legitur, C. SOSIVS ZA. Cæterum,

ne cum aliis erres, duo fuere Soſii in caſtris Antonii. Alter ante victoriam Actiacam in levi pugna contra L. Arruntium periit; teſte Dione lib. L. alter poſt victoriam incolumitatem ab Auguſto impetravit; teſte eodem, libro ſequenti. L. Arruntium dixi, non Taureſium, ut alii afferunt, corrupta Dionis ſcriptura inducti. Nam ubi vulgo legitur, *Λουκίου ταυρησίου ναυσὶν ὀλίγαις ἐφορμοῦντος*, non dubito, quin reponendum ſit, *Λουκίου Ἀῤῥουντίου*. Huic enim lævum Iulianarum navium cornu commiſſum fuiſſe, ex Velleio noſtro conſtat.

Vt dubites, ſuone, an Cleopatræ arbitrio, victoriam temperaturus fuerat.] Ita caſtigarunt, cum in Ms. eſſet: *Videbit, è ſuo, an Cleopatræ arbitrio* &c. Vnde paullo minori mutatione legere malim: *Vt dubites, ſuo, an Cleopatræ arbitrio, victoriam temperaturus fuerit.*

In campus Philippus ſi licuiſſet.] Non auſim V.C. lectionem mutare, quæ eſt: *In campis Philippius, ſi ſic licuiſſet.* Sane *Philippiis* conſtanter etiam legitur in codicibus Mss. Aurelii Victoris. *In campis Philippiis* eſt, ἐν πεδίοις Φιλιππείοις.

CAP. LXXXVI. *Qualem victoriæ ſuæ facturus fuerit triumphum.*] Vltima vox orta è ſepia calami Burre.iani: & ſane digniſſima eſt, quæ pro monſtro in ultimas terras ablegetur. Non dubium vero mihi, quin ejus loco ſcribi debeat, *modum*, ut εὐστόχως conjecerat Rhenanus.

Ad ſolium alarunt in priſca gravitate celeberrimi fides, mox diu clementia luctatus ſua Cæſar ſervavit incolumem.] Divina plane conjectura Cl. Puteani, ita hunc locum reſtituentis: *At Soſium L. Aruntii priſca gravitate celeberrimi fides, mox &c.* Hoc ſenſu: vel quod L. Aruntius, ſeu potius, Arruntius, Soſium unum ex Antonianis

ducibus

ducibus occultarit: vel quod ei incolumitatem à Cæſare exoraverit. Cui rei egregie inſervit Dionis locus ex lib. LI. ubi Soſium poſt fugam occultatum, & latentem, ab Auguſto incolumem ſervatum ſcribit.

CAP. LXXXVII. *Illata aſpide, morſu ſane ejus, expers muliebris metus, ſpiritum reddidit.*] Nolo aliorum commentis refellendis lectoris patientia abuti. Repone, *in morſu ſane ejus expers muliebris metus &c. in morſu*, hoc eſt, *inter mordendum.* Videas hinc, quam belle alii veterem lectionem immutaverint: in qua nihil ſane vitii fuit, niſi quod diſtinctio poſt τὸ *ejus* ſit tollenda: uti à nobis factum.

CAP. LXXXVIII. *C. Mæcenas equeſtris & ſplendido genere natus.*] Editio Gryphii, aliæque eam ſecutæ, exhibent: *equeſtri, ſed ſplendido genere.* Quæ genuina lectio, ut Grutero, Acidalio, aliiſque etiam monitum.

Æquetur prædictæ Calpurniæ Antiſti Servilia Lepidi uxor.] Lectio hæc crevit in hortis correctorum. In autographo legebatur: *Æquetur prædictæ jam Antiſtiæ Servilia Lepidi uxor.* Emendandum putaverim: *Æquetur prædictæ jam Antiſtii, Servilia Lepidi uxor.* Vt *uxori* ἀπὸ κοινοῦ intelligatur. Porro fidem vix mereri videtur, quod de Servilia narrat Paterculus. Sane omnes antiqui id uno ore Porciæ, Bruti conjugi, adſignant. Altumq; de Servilia ſilentium apud Valerium Maximum, diligentem rerum talium notatorem, quique iiſdem temporibus vixerit. Vt hæc mittam, nemo hiſtoricorum Serviliam Lepidi uxorem dixit; ſed Antoniam, triumviri filiam; ut apud Dionem lib. XLIV. legas. Quæ etſi ſatis veriſimilia videantur, tamen Velleio non auſim fidem detrahere. Nam factum illud Serviliæ etiam reſpicere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

videtur Ælianus lib. XIV. cap. XLV. Variæ Hiſt. Γυναῖκας τῶν Ῥωμαίων ἐπαινοῦμεν Κορνηλίαν, καὶ Πορκίαν, καὶ Κεστιλίαν. Quæ enim fuerit illa *Ceſtilia*? cenſuerim Σερβιλίαν reponi debere. Potuit enim eam Lepidus, Antonia ſpreta, vel mortua, ſuperducere.

Vivo igni devorato.] Hinc Ariſtoph. πῦρ ζῆ, & *vivæ lucernæ*, apud Horatium. Imo & paſſim ab auctoribus vita igni adſcribitur. Alio plane modo *vivum ſulphur* vocant Latini, quod Græci ἄπυρον, hoc eſt, *ignem non expertum.* Vide Plinium lib. XXXV. cap. XV. Obiter hac occaſione emendandus Ovidius lib. IV. Faſt.

Cærulei fiant puro de ſulphure fumi.

Non dubito, quin legendum ſit, *vivo de ſulphure:* quomodo diſertim in optimo Ms. inveni.

CAP. LXXXIX. *Atque urbem occurſus.*] Scribe, *adque urbem occurſus.* *Occurſus* vero, pro *occurrens*, poſitum. Qualia exempla plurima obſervavit parens lib. IV. de Analogia, cap. XIII.

Ne in operis quidem juſti materia.] In Ms. fuit *ſiquidem.* Puto, ſcribendum, *etſi quidem juſti.*

Reip. populoque Romano.] Legendum mihi videtur: *reip. populi Romani.* Quod jam ſupra monuimus.

Quem continuaret Cæſar.] Ita V. C. Noli ergo audire editiones, in quibus eſt, *ut continuaret Cæſar.*

Dictaturam, quam pertinaciter ei deferebat populus, tam conſtanter reppulit.] Valde errant Briſſonius, & Popma; qui τὸ *tam*, pro, *valde*, poni aſſerunt. Nam *quàm* heic non pronomen, ſed adverbium, eique τὸ *tam* opponitur. Neque unquam abſolute *tam* pro *valde* locatum reperias: non magis ſane quam *adeo*. Quæ particulæ plerumque præ admiratione, aliave cauſa, reticeri quiddam indicant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

cant. Et ita capi poſſit illud Plinii Nat. Hiſt. lib. VII. cap. XLIX. à Popma firmandæ ſententiæ adductum: *M. Cœlius Rufus,* (ſic lego) *& C. Licinius Calvus, eodem die geniti ſunt; Oratores quidem ambo, ſed tam diſpari eventu.* Vix tamen dubito, quin, *tamen,* ibi ſit reponendum: quomodo reperio in Mss. & veteri editione Parmenſi.

Scriptorem fatigans.] Scribe, *fatigarint.* Niſi malis cum Lipſio, *fatigent.*

CAP. XC. *Sepultis, ut prædiximus, bellis civilibus, coaleſcentibuſque reip. membris, & coram altero, quæ tam longa armorum ſeries laceraverat.*] Tres voces, *& coram altero,* quidam tollunt. Mihi eam audaciam aſſumere non auſim, præſertim cum vulgaris lectio Ms. auctoritate ſuffulta ſit, niſi quod in eo fuerit, *aliero.* Ego legendum arbitror: *eo curante ſerio, quæ tam longa &c.* Vt dicat Paterculus, ſerio Auguſtum curam medicam contuliſſe membris reip. laceris. Lipſium tentaſſe video: *& curante eo, quæ &c.* Sed verborum nexus noſtræ conjecturæ plus videtur favere.

Vt amiſſis P. R. imperatoribus, exercitibuſque.] Nonne odioſa, imo falſa vox, *imperatoribus,* cum mox, ut novum quid, ſubjiciat Velleius, *illa tot conſulares, tot prætorios abſumpſit duces?* Certe vel V. C. lectio id doceat, quæ eſt, *Vt amiſſis prætor imperatoribus exercitibusque.* Vnde ſcribendum arbitror: *Vt amiſſis prætoriis, & imperatoriis exercitibus:* aut *prætoriis imperatoriiſque exercitibus.* Sane hæc duo ſupra etiam junxit Velleius, ubi de Statio Murco, & Criſpo Marcio, dixit, *prætoriis viris imperatoribuſque.*

Contumelioſo XX. *annorum bello ſub duce Viriatho.*] Puto, XV. Tot enim annis circiter duravit bellum, quod Viriatho potiſſimum duce geſtum. Lipſio placuit, X *annorum.* Cui hac in re non faveo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

veo. Scio quidem, Viriathi imperium non ultra patere, ſed videtur Velleius de duratione belli potius, quam annis imperii Viriathi loqui. Et hac ratione etiam defendi poſſint Epitomator Livii lib. XIV, & Florus lib. II. cap. XVII: qui Viriathum XIV: annos cum Romanis bellaſſe ſcribunt.

CAP. XCI. *Quæ Craſſo oppreſſo Orodes, quæ Antonio pulſo filius ejus Phraates cœperant.*] Deſidero hoc loco majorem in Vrſino curam, qui pro *Phraates* ſubſtitui rectius poſſe putat *Pacorus.* Nam hunc, ait, hiſtoricorum conſenſus Orodis filium facit. Quaſi vero Orodes plures habere filios non potuerit. Imo ex Iuſtino, Dione, Zonara, ac aliis, triginta eum filios habuiſſe conſtat, interque eos Pacorum & Phraatem. Præterea temporum quoque ratio Vrſini conjecturam reſpuit. Nam ex iiſdem auctoribus, imo & Velleio, conſtat, Pacorum ante fugam Antonii à Ventidio jam fuiſſe occiſum.

Conſenſu univerſi ſenatus, populique Romani.] Melius, *conſenſus*; ut fuit in veteri codice.

In tantum quidem, ut ei præturam continuaret.] τὸ *ei* refer ad ædilitatem. Errat vero Acidalius, qui pro *ei* mallet *&* reſcribi. Docet hoc ipſe Velleius paullo poſt, his verbis. *C. Sentius Saturninus &c. Egnatium florentem favore publico, ſperantemque ut præturam ædilitati, ita conſulatum præturæ ſe juncturum, profiteri vetuit.* Liquet ergo, *continuare* Velleio nihil aliud eſſe, quam, *continuo jungere.*

CAP. XCII. *Ita conſulatum præturæ ſe juncturum.*] *Præturam* videtur vocare *proprætüram.* Nam Egnatius, cum ſe candidatum profiteretur, proprætüram gerebat. Prætor autem fuerat ante ſeptennium, ut apparet ex Dione lib. LIII. ubi tamen pro Μάρκος Ἐγνάτιος Ῥοῦφος, perperam

peram perſcriptum, *Μάρκος ὁ Γνάτιος Ῥοῦφος.*

CAP. XCIV. *Quo primo, ut prædiximus &c.*] Legendum, *bimo.* Supra quidem *minus bimum,* dixit Velleius, ut è veſtigiis Ms. lectionis emendavimus: ſed oportet inter fugam Liviæ, ac nuptias ejuſdem, tempus aliquod eſſe intermedium. Eodem argumento nixus Aldus, *trimo,* caſtigandum putabat. Sed conjectura illa facile corruit iis, quæ ad prædictum illum locum notavimus.

Deſpondente Nerone.] In ſcripto exemplari fuit: *reſpondente ei Nerone.* Cur itaque non ediderunt: *deſpondente ei Nerone?*

Regnum ejus Artavasdi tradidit.] Et cur hic quoque non maluerunt, *Artavasdi dedit,* cum in Ms. fuerit, *Artanzdi dedit?* Cæterum vehementer hic vapulat Velleius, quod Artavasdi à Tiberio regnum datum ſcribat, cum alii Tigranem ſubſtituant. Non excutiam aliorum conatus. Ego vulgatam lectionem ſatis ferri poſſe cenſeo. Movet locus ille Taciti 11. Annal. *Datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductusque in regnum à Ti. Nerone. Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis ejus, quanquam ſociatis, more externo, in matrimonium, regnumque. Dein juſſu Auguſti impoſitus Artavasdes, & non ſine clade noſtra dejectus.* Videtur igitur Vellejus Tigranem omiſiſſe, quod, ut ait Tacitus, brevi tantum ſpatio imperarit. Nec eſt, quod quis Artavaſdem juſſu Auguſti deductum dicat. Nam & idem de Tigrane ex Tacito cognoſcas. Sufficit, ſi à Tiberio, juſſu Auguſti, regno impoſitum ſtatuamus.

Cujus rex quoque Parthorum.] Recte Lipſius: *cum rex,* &c.

CAP. XCV. *Neque ipſi honori.*] Bene Aldus emendavit, *ipſis.*

CAP. XCVI. *Quod inchoatum, Agrippa; Marcoque Vinicio avo tuo conſule.*] Noli Lipſium audire. Optime animadvertit Cl. propinquus meus Ianus Gruterus, Paterculum duos annos ponere: unum, quo natum eſt bellum, nempe conſule Agrippa: alterum, quo adolevit, nimirum conſule Vinicio.

Ovans triumphavit.] Fallitur Barthius; qui hinc adſtruere conatur, ovationem triumpho aliquando fuiſſe conjunctam. Nam & ovatio eſt triumphus, ſed minor. Servius ad IV. Æneid. *Proprie ovatio eſt minor triumphus.* Conſtat autem eam à triumpho, κατ' ἐξοχὴν dicto, hoc potiſſimum diſtare, quod triumphantes curru, ovantes equo, aut pedibus urbem ingrederentur. Hinc Dionyſio Halicarnaſſæo ſub finem lib. IX, item Euſebio in Chronico, ad numerum MDCCCCLXXXV, θρίαμβος πεζός, ſive, *pedeſtris triumphus*, vocatur. Quid quod Velleius infra ſimiliter, & nulla quidem neceſſitate cogente, dixerit? *Quis enim dubitat, quin ex Armenia recepta, & rege ei præpoſito, ovans triumphare debuerit?* Valerii quoque Maximi eſt lib. II. cap. VII: *Quamvis quis præclaras res, maximeque reip. utiles, civili bello geſſiſſet: Imperator tamen eo nomine appellatus non eſt, neque aut ovans, aut curru triumphavit.* Nemini igitur poſthac dubium fore arbitror, quin ovatio ἁπλῶς intelligi debeat.

CAP. XCVII. *Accepta in Germania clades ſub legato M. Lollio.*] Hic antequam clade à Germanis afficeretur, eoſdem devicerat; ſi fides ſit Obſequenti. Ait enim; *Inſidiis Romanorum Germani circumventi: ſub M. Lollio legato graviter vexati.* Et, nequid mutes, idem in Chronico prodidit Euſebius. Mirum tamen de Germanis devictis ſilere Dionem lib. LIV: ubi ſolum à Lollio Beſſos fuiſſe debel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

debellatos, ſcribit. Ἔν τε τῇ Θρᾴκῃ πρότερον μὲν Μάρκελλος Λόλλιος Ῥυμητάλκῃ, θείῳ τῶν τοῦ Κόκκυος παίδων, βοηθῶν Βησσοὺς κατεστρέψατο. Vbi reſcribe, Μάρκος Λόλλιος. Pighius, corrupta Dionis lectione deceptus, à Claudio Marcello Beſſos victos putabat. Etiam pro Κόκκυος, repone Κότυος. Hoc enim Thracium nomen eſſe conſtat. Emendemus hac occaſione locum corruptum in epiſtola Chionis ad Matridem: ἐπ' ἐμὲ δὲ ἧκέ τις Θρᾷξ δορυφόρος αὐτοῦ γενόμενος. Omnino ſcribendum eſt, ut in Ms. noſtro legitur: ἐπ' ἐμὲ δὲ ἧκε Κότυς Θρᾷξ &c.

Quantas natura mortalis recipit, vel induſtria percipit.] Malo cum Lipſio, *perſicit*. Sic ſupra de Gracchho legitur: *Tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta naturâ & induſtriâ mortalis conditio recipit.*

CAP. XCVIII. *Eſſe mores ejus vigore & lenitate mixtiſſimos.*] Cl. Puteanus, *rigore*. Quod libens amplector. Pulchre in hanc rem Plinius lib. VII. epiſt. XX. *Pulcherrimum & humaniſſimum exiſtimo, in vita ſeveritatem comitatemque miſcere, ne illa in triſtitiam, hæc in petulantiam procedat.* Ejuſdem ſenſus illud Catonis in Diſtichis lib. I.

Conſtans & lenis, ut res expoſtulat, eſto:
Temporibus mores ſapiens ſine crimine mutat.

Conſtantia enim pro *rigore* ponitur. De quo loco brevi pluribus ad ethnicum Gnomologum illum agemus. Nam toto errant cœlo, qui Chriſtianum fuiſſe arbitrantur.

CAP. XCIX. *Ut omnes, qui proconſules, legatique, in transmarinas profecti provincias &c.*] Locùm corruptiſſimum, varieque à variis tentatum, ita emendandum cenſeo: *Vt omnes, qui pro conſu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

conſulibus, legatique, in transmarinas profecti provincias, viſendi ejus gratia ad eum convenientes, ſemper privato (ſi illa majeſtas privata nonnunquam fuit) faſces ſuos ſummiſerint. Illud unum monendum, me, *pro conſulibus*, reſtituiſſe fide codicis Ms. Mutaverant illud alii, quibus omnia pervertere moris, quæ ſe judicio eorum non ſtatim probent. Atqui cur minus dicere liceat, *pro conſulibus*, quam, *pro conſule?*

CAP. C. *Divus Auguſtus ab hinc annos* XXX, *ſe & Gallo Caninio Coß.*] Errat ergo Ioſephus Scaliger in Animadverſionibus Euſebianis ad numerum MMXII: ubi Iuliam relegatam ait D. Lælio Balbo, & C. Antiſtio Vetere Coss. Cumque Euſebium accuſet de unius anni prochroniſmo, peccat ipſe prochroniſmo quadriennii. Virum ſummum in hunc errorem induxit Dio: apud quem hic aliquot annorum defectum eſſe, non attendit.

Quicquid liberet pro licito judicans.] Melius illud, quam *vindicans*, ut Schegkio, & aliis, editum.

Voluntarii exilii permanſit comes.] Lipſius bene, *voluntaria.*

CAP. CI. *Ante aliis provinciis ad ſidendum obitis.*] Noli dubitare, quin cum Rhenano legendum ſit, *ad ſedandum obitis.* Rufus Feſtus, eandem hanc rem narrans, ita ait: *C. Cæſar cum per majeſtatem Romani nominis facile cuncta ſedaſſet.*

Sub patre tuo M. Vinicio.] Imo P. ille nominabatur, ut ex Velleio alibi, & Faſtis liquet. Inepte igitur mutavit Burrerius lectionem Ms. quæ erat: *M. Vinici.*

CAP. CII. *Mox in colloquio circa Artageram graviter à quodam nomine Adduo vulneratus.*] Straboni lib. XI. dicitur Ἀδώρ. Melius, ut puto, Ἄδων, vel Ἄδδων, quod apud Zonaram.

Nomen

Nomen illud ſit ex Hebræo אדון *Adon*, quod, *dominum*, notat. Favet nobis, quod Floro lib. IV. cap. ultimo, Rufoque Feſto, vocetur, *Domnes*, ſive potius, *Donnes*, ut habent quidam libri. Nam princeps ſyllaba omiſſa, ut apud Plautum Pœnulo Act. V. ſc. II. *Donni*, pro, אֲדוֹנִי *Adonai*. Sic & *Derceto*, ex *Atergatis*. Cæterum Florus, & Rufus, in hoc falſi ſunt, quod Donnem hunc Artaxatis præpoſitum fuiſſe dicant. Nam *Artageras* ab *Artaxatis* diverſas eſſe, ex Strabonis libro jam citato, aliiſque, liquet. Rufi error eo ignoſcendus, quod hic quoque, ut ſæpe alibi, Florum κατὰ πόδα ſit ſecutus. Quod forte quibuſdam videbitur ridiculum, cum Artaxatorum in eo nulla ſit mentio. Sed verba ejus ex Floro ita emendanda cenſeo: *Donnes quidam, quem rex Artaxatis præpoſuerat.* Vulgo corruptiſſime edunt: *quem Parthis Arſaces præpoſuerat.* Quod non uno nomine falſum eſt. Nam *Donnes* non Parthis, ſed Artageris, Armeniæ urbi, erat præpoſitus: nec Arſaces, ſed Phraates, hoc tempore Parthorum obtinebat imperium.

Diu reluctatus.] Ms. habuit: *Deinde reluctatus.* Scribe: *diu inde reluctatus.* Iam idem Acidalio in mentem veniſſe, video.

In urbe Lyciæ, Limyram nominant, morbo obiit.] Seneca Rhetor, Florus, ac Rufus Feſtus, in Syria mortuum volunt. Suetonius, & Zonaras, Velleium ſequuntur. Lipſius iis obiicit obſervationem Bellonii; qui apud Emiſſam ſepulchrum C. Cæſaris ſe vidiſſe ſcribit. Non auſim virum eruditum vanitatis inſimulare: cæterum, quid ſi illud fuerit κενοτάφιον? Sane Dio clarè ſcribit, corpus ejus à tribunis militum Romam delatum. Et nihil verius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

verius. Inſcriptio Romæ retro Minervam:

OSSA
C. CÆCARIS
AVGVSTI F.
PRINCIPIS IVVENTVTIS.

Habes eam Inſcriptionum Gruterianarum p. CCXXXV. num. 4.

Limyram nominant.] Ms. *Lymira.* Forte, *Lymiram* legendum ex Pomponio Mela lib. I. in deſcriptione Lyciæ, & Plinio lib. V. cap. XXVII. Sic & Ovidius Met. IX:

Iam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undam.

Græci tamen omnes Λιμύρων appellant. Sed μετάθεσις vocalium in urbium nominibus non rara eſt. Sic *Vtica* Græcis Ἰτύκη. Ita & in veteribus inſcriptionibus, nummiſque, ſæpe *Lybica*, pro *Libyca*, ſcriptum invenias.

CAP. CIII. *Et eum Ælio Cato Sentio coſs.*] Legi poſſit: *Ælio Cato, Sentioque coſs.* Alii emendarunt: *S. Ælio, C. Sentio.* Alii, *Ælio Cato, & Sentio.* Quomodocunque legas, perinde eſt. Nam par coss. vocabatur, Sextus Ælius Catus, C. Sentius Saturninus. Sentii mentio memorem me facit loci apud auctorem vitæ Virgilii, quæ Donato adſcribitur. Dicitur in eâ, Virgilius mortuus Augusto ab Oriente Romam redeunte, GN. *Seſtio, Q. Lucretio coſs.* Vbi ex faſtis legendum liquet, *C. Sentio.* Auctorem ejus vitæ, (ſed qualis à Petro Daniele, reciſis quibuſdam nugis, è veteri codice edita eſt) ut quidem Donatum eſſe non negaverim, ita tamen multa in eâ eſſe, ex eâ, quam in libro de poëtis reliquerat Suetonius, expreſſa, mihi neutiquam dubium videtur. Quod etiam ſtylus ipſe multis locis indicat. Vnicum jam modò ejus locum apponam. Habes in ea: *Libidinis in pueros pronior.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

pronior. Quod loquendi genus, neſcio an alibi temere reperias, quam apud Tranquillum ſub finem Galbæ, ubi itidem dixit, *libidinis in mares pronior.* Vt fruſtra vir maximus conjecerit *pronioris.* Tota præterea deſcriptio formæ Virgilii, quæ hæc verba præceſſit, Suetoniana eſt.

Id unum dixiſſe juvat, quam ille omnibus fuerit carus.] Duo verba, *juvat*, & *carus*, non fuere in autographo. Vnde non infeliciter tentabat Lipſius: *Id unum dixero, quam ille omnia omnibus fuerit.* Puto tamen, magis ad Velleii genium fore, ſi principium ita ſuppleas: *id unum dixiſſe habeo, quam &c.* Ita infra: *Id unum dixiſſe habeo, cujus urbis ruinam timueramus, eam ne commotam quidem ſenſimus.* Non legiſſe oportet Velleium, qui neſciat, quam ſæpe ſui ipſius ſit imitator.

CAP. CV. *Subacti Caninefates, Attuarii.*] Pro *Caninefates* male in editione principe fuerat, *Caninifaci.* Pro quo tamen minima fortaſſe mutatione reponi debeat, *Caninifati.* Sic *Teutones* & *Teutoni*, *Santones* & *Santoni*, *Mediomatrices* & *Mediomatrici*, *Tectoſages* & *Tectoſagi*, *Velocaſſes* & *Velocaſſi*, promiſcue apud auctores legitur. Ita & *Atrebatis*, non *Atrebatibus*, eſt apud Cæſarem lib. II. de bello Gallico in codd. Mss. Plura ejus generis alii per ſe obſervabunt.

Attuarii.] Rhenanus, & alii, ex Strabone legunt, *Chattuarii;* Cluverius vero, *Cattuarii.* Qui & addit *Attuarios* alias non legi. Sed falluntur. Ammianus lib. XX. *Rheno exinde transmiſſo regionem ſubito pervaſit Francorum, quos Attuarios vocant.* Meminit etiam eorundem Gregorius Turonenſis in geſtis Francorum epitomatis cap. XIX. Nihil igitur in Vellejo mutandum.

Bructeri.] Ita edunt omnes ex conjectura Rhenani. At perperam, ut arbitror. Retinendum enim

Bruteri,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Bruteri, ut erat in autographo. Ita etiam hanc gentem nominat Nazarius Panegyrico ad Conſtantinum. Vnde non longe abit *Borteri*; ut in epiſtola quadam Gregorii II. Papæ appellantur. Quin pro vulgata Velleii lectione quoque facere videtur locus Suetonii in Tiberio; quo ille *à Ruteno* prope occiſus dicitur. Ita enim eſt in vulgatis: ubi codices quidam Mss. habent *Bructero*, alii *Rutheno*, aut *Rutero*. Vt forte *Brutero* ſit ſcribendum. Non enim acquieſcit animus Torrentii conjecturę, qui cenſebat, Romanos *Ruteri* vocem, tanquam proprium viri nomen, expreſſiſſe, cum Germanico idiomate quemvis equo merentem ſignificet. *Bructeros* tamen gentem hanc nominant plerique alii ſcriptores.

Et amnis, mox noſtra clade nobilis, tranſitus Viſurgis] Ita omnes edunt, quaſi de hac lectione, quam commentus Rhenanus, dubitare videatur nefas. Ego tamen pro certo habeo aliter ſcriptum fuiſſe Velleio. Nam in autographo fuit: *& inamminus mox noſtra clade nobilis &c.* Vnde, duabus literis additis, quæ ob vetuſtatem erant extritæ, legendum cenſeo: *& utinam minus mox noſtra clade nobilis &c.* Intelligi autem Varianam cladem, manifeſtum eſt.

Pietas ſua Cæſarem, pene obſtructis hieme Alpibus, in urbem traxit ad tutelam imperii: eum veris initio reduxit in Germaniam.] Pro *initio* in Ms. tantum erat, *initi.* Vnde forte legendum: *obſtructis hieme Alpibus in Vrbem traxit: ad tutelam imperii eum veris initium reduxit in Germaniam.* Quamvis *initio* etiam retinere poſſis, dummodo nobiſcum vulgatam diſtinctionem mutes. Quod ſi placeat, *pietas*, ἀπὸ κοινοῦ erit intelligenda.

Pene obſtructis hieme Alpibus.] Ita emendarunt. Prius fuerat, *pene exſtructis.* Recte meo judicio.

Nam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Nam, ut ait Florus lib. III. cap. III, *hiems altius Alpes levat. Bene* tamen pro *pene* reponendum videtur.

CAP. CVI. *Senonum, Hermondurorumque.*] Recte emendant; *Semnonum.*

CAP. CVII. *Sub omnem motum noſtrarum navium protinus refugientium.*] In ſcripto codice erat, *motumque.* Lego: *ſub omnem motum quoque.*

In eam, quam armis tenebamus, egredi ripam.] Non diſplicet. Cæterum in autographo fuit; *tendebamus.* Vnde ſcribendum forte, *in eam, quâ armis tendebamus, egredi ripam.* Niſi malis, totidem apicibus repoſitis: *in eam, quâ in armis tendebamus, egredi ripam &c.* Hoc eſt, qua armati excubabamus, ac tentoria fixeramus. Vt Virgilius II. Æneid.

—— *Heic ſævus tendebat Achilles.*

Et Ovid. epiſt. I.

Illic Æacides, illic tendebat Vlyſſes &c.

Noſtra quidem, inquit, furit juventus, quæ cum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit, quam ſequitur fidem.] Nihil eſſe mutandum, recte monuerunt Lipſius, ac Cl. Puteanus. Vellem attuliſſent ſimilem Curtii locum ex lib. IX: *Ergo univerſi ad eos, qui in armis erant, currunt: furere clamitantes cum diis prœlium inituros.*

CAP. CVIII. *Atque in inferiora refugiens.*] Valde hic ſudat Philippus Cluverius Germaniæ Antiquæ lib. III. cap. II. Sed omnem nodum exolueris, ſi ſcribas, *interiora.* Quomodo jam olim Gryphio, Stephano, & aliis, editum.

CAP. CIX. *Legiones Bojohæmum.*] Cluverius, quod *Bojohæmum* regionis nomen ſit, emendare conatur, *in Bojohæmum.* Fallitur: neque enim aucto-

auctores regulam illam ſemper obſervant. Ad Tacitum, & Iuſtinum, abunde id viri docti comprobarunt. Virgilius VI. Æneid. —— *fineſque Venturum Auſonios.*
Vbi Servius: κατὰ τὸ σιωπώμενον *In intelligitur.* Ita enim legendum.

Legiones Bojohæmum.] Recte à Lipſio additur, *duceret.*

Qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat.] Cluverius legendum cenſebat, *Norico regno.* Sed nihil mutandum. Sic infra de Lepido: *vir nominis ac fortunæ ſuorum proximus.* Ita ibi legendum docemus, non, *eorum.*

CAP. CX. *Pene æquali diviſæ intervallo.*] Fuiſſe videtur: *cujus copiæ pene æquali &c.* Quod Lipſio etiam videbatur. Vulgata lectio ſine dubio mutila eſt.

Et adulta viribus Dalmatia.] Adultam viribus dicit ob longæ pacis bona. Noli audire Vrſinum, cui legendum videbatur: *& adjuta viribus Dalmatiæ &c.*

Ex conſtituto arma corripuit.] Editio princeps: *Conſtitit: arma corripuit.* Lege, omiſſa præpoſitione: *conſtituto arma corripuit. Conſtituto*, ut *compoſito, compecto*, aliaque id genus.

Cujus immenſæ multitudinis parentis acerrimis ac peritiſſimis ducibus &c.] Nihil prorſus in tota hac verborum complexione mutare ſuadet, ut commoditas ſenſus, ita Ms. codicis auctoritas. Malum itaque factum, quod Vrſinus, ac Lipſius, ex lectione editionis principis, infideliter heic deſcripta, ut ex Burrerii variantibus lectionibus conſtat, novam nobis lectionem cudere ſint aggreſſi.

Proxima duobus Batonibus, ac Pinneti ducibus auctoritas erat.] Malim: *prima.* Poſſis etiam legere:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

gere: *à Pinnete.* Quorum utrumque Lipſio etiam in mentem venit. Sed prius malim. Ovidius lib. II. de Ponto El. I.

Maxima pars horum vitam veniamque tulere:
In quibus & belli ſumma caputque Baton.

Ita in Ms. invenit Scaliger. Et ſane de Batone capiendum eſſe, Suetonius in Auguſto, ac Dio lib. LV. doceant. Alii libri habent: *ſumma caputque fuit.*

Quia tantus etiam hujus belli metus fuit] Lege, *quin.* Et ita Vrſinus, Acidaliuſque.

Firmatum tantorum bellorum experientia Cæſaris Auguſti animum.] Vix dubito, quin Ms. lectio ſit revocanda, & ſcribendum, *formatum.* Maxime cum infra quoque dicat Vellejus: *ad formanda pace, quæ bello ſubegerat.* Nam ita erat in eodem illo, & hactenus quidem unico, Ms. Nec reticere queo, apud Quinctilianum lib. x. cap. I. ſimiliter me in Ms. noſtro reperiſſe: *multa magis, quam multorum lectione, formanda eſt mens, & ducendus eſt color.* Atque ita ſcribi malim, quam *firmanda*, ut edunt. Non dubito etiam, quin apud Iuſtinum lib. xx. ubi de Pythagora loquitur, ex omnibus Mss. reponi debeat: *magniſque ſapientiæ incrementis formatus:* non *ornatus*, ut vulgo edunt. Sic lib. III de Lycurgo idem dixit: *populum in obſequia principum, principes ad juſtitiam imperiorum formavit.* Ita optime ad Mss. fidem edidit Cl. Berneggerus. Male tralatitiæ editiones habent *firmavit.* Bene etiam Arnobius lib. I. *& prius te formares ad non credendi frontem.* Vbi cave audias virum erudititiſſimum, qui maluiſſet *firmares:* ut dicimus *frontem durare.*

Revocati undique omnes veterani.] Vetus exemplar habuit: *undique & omnes &c.* Quod jam ſupra à nobis adſertum.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

CAP. CXI. *Itaq; ut præſidium militum, reſp. ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium.*] Lipſium, Acidalium, & alios, ſollicitos habuit hic locus. Mihi nil plane mutandum videtur. Et, niſi fallor, ſpectat idem Paterculus, quod ſupra dixit: *peragratusque victor omnes partes Germaniæ, ſine ullo detrimento commiſſi exercitus, quod præcipue huic duci ſemper curæ fuit.* Et alibi: *imperatori nunquam ulla adeo opportuna viſa eſt victoriæ occaſio, quam damno amiſſi penſaret militis: ſemperque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum.* Eandem quoqueTiberio laudem tribuit Suetonius in vita ejus cap. XIX.

Necdum ſenator æquatus ſenatoribus, & jam deſignatis tribunis plebei.] Nihil mutandum. Auguſtæo enim ævo tribuni plebis eligi non poterant niſi è ſenatu. Quod bene ad hunc locum à Lipſio monitum. Eum adi lib. II. Electorum cap. XIII: ubi fuſe de hoc more agit. Auguſti autem exemplo hoc in Velleio factum. De quo ita Suetonius in vita ejus: *Et quo conſtantius cætera exſequeretur, in locum tribuni plebis forte demortui candidatum ſe oſtendit: quamquam patricius, necdum Senator.* In quibus verbis arbitror gloſſema, loco veræ lectionis, irrepſiſſe. Cum enim, ut viri eruditi monent, optimæ & pleræque membranæ habeant, *candidatum petitorem ſe oſtendit*, cenſuerim, τὸ *candidatum* interpretamentum eſſe vocis *petitorem*, eoque inducendum. Scipio Æmilianus oratione contra legem judiciariam Tib. Gracchi, *puerum bullatum petitoris filium.* Habes apud Macrobium Saturn. II. cap. X: qui paulo poſt ſubjicit, *petitoris, id eſt, candidati.* Vt de veritate conjecturæ noſtræ vix dubitem.

Furentes eorum vires univerſas evaſimus artibus.] Repone: *partibus*: quod male à Rhenano

dam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

damnatum. Lipſius vero vellet, *invaſimus*, Gruterus *exhauſimus:* magis, ut ajunt ex dignitate Romana. Vterque fruſtra. Ipſe Tiberius apud Suetonium in vita ſua vulgatam lectionem propugnat, à quo ſi recedere voluiſſet, non potuiſſet Velleius. Verba ejus: *Batonem Pannonum ducem, ingentibus donatum præmiis, Ravennam tranſtulit, gratias referens, quod ſe quondam cum exercitu iniquitate loci circumcluſum, paſſus eſſet evadere.*

Et intra ſe furens viribus hoſtis elangueſceret.] Ineptum planè, *virus*; quod ſubſtituit Vrſinus. Retinenda lectio vulgaris, hoc ſenſu: maximas illas Pannoniorum copias ita incluſas fuiſſe cuſtodiis exercitus Tiberiani, ut non modo non poſſent erumpere; ſed etiam præ inopia copiarum, quæ vix ullæ tanto exercitui ſatis eſſe poterant, quaſi inedia elangueſcerent. Facit huc dictum vetus, quod habes apud Vegetium lib. III, cap. IX. *Fames intrinſecus pugnat, & vincit ſæpius, quam ferrum.* Quo indicatur, famem eſſe alterum hoſtem, qui non, extra mœnia aut vallum, ſed interius oppugnat. Planè contra mentem Vegetii eſſe puto, quòd vir eruditus malebat, *utrinſecus.*

CAP. CXII. *Occupato monte Claudio.*] Situm deſcribit Plinius hiſt. Naturalis lib. III. cap. XXV: *Mons Claudius, cujus in fronte Scordiſci, in tergo Tauriſci.* Dio in hac narratione Almæ montis meminit. Nec errat, quod cenſuit Schegkius. Multo minus corruptus eſt, ut putabat Popma. Nam & Alma mons juxta Sirmium in Scordiſcis. Hoc liquet ex Flavio Vopiſco: quem ſequuntur, aut exſcribunt potius Eutropius, & Aurelius Victor: niſi quod apud hoſce, corrupte ſit *Almum*, pro *Almam.*

Dirigentibusque aciem.] Editio vetus: *dirigentibusque etiam &c.* Quod male defendit Lipſius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſius, cum alterum Ms. auctoritate ſit ſubnixum.

Magna Thracum manu.] Lege, *magnam Thracum manum.* Quomodo Aldus, & ante eum jam emendaverat Rhenanus.

Mœtalces Thraciæ rex.] In Ms. erat, *Remo & Alces.* Lege, ut apud Tacitum, *Rœmetalces.* Dioni eſt *Rymetalcus*: quomodo Capitolino in Antonino Pio vocatur etiam *Rymetalces*, non hic, ſed quiſpiam poſteriorũ regum. Iornandes corrupte, *Romotacles.* Et jam idem Vrſinum monuiſſe video ex æreo Auguſti numismate; in cujus averſa parte legebatur: ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ ΒΑCΙΛΕΩC.

Fugata regiorum equeſtris acies.] Ms. *fuga.* Forte, *fuſa.*

Qui multum amore imperatoris ſui crepantes.] Non leve hic beneficium debet Velleius Cl. Iſaacio Pontano; qui locum corruptiſſimum egregie ita ſanavit: *qui multum à more imperatoris ſui diſcrepantes.* Sane quin *à more* ſcripſerit Velleius non eſt dubitandum.

Quibus etiam primi ordines cecidere.] Ita in Ms. legebatur: ut non ſint audiendi, Lipſius, Acidalius, aliique, qui emendant: *qui etiam primi ordinis cecidere.* Sane *primi ordines* iidem, qui *primi ordinis centuriones.* Ita capiendus locus ille Cæſaris in VI. de bell. Gallico, vulgo non intellectus: *Labienus noctu tribunis militum, primisq; ordinibus, convocatis, quid ſui conſilii ſit, proponit.* Solus Græcus interpres ſenſum aſſecutus eſt, qui vertit, ὁ Λαβιενὸς τοὺς τε χιλιάρχους, καὶ τοὺς πρώτους ταξιάρχους, συγκαλέσας. Sic & Quinctilianus declamatione tertia: *Enimvero auctorem habet. hoc primi ordines jubent.* & Frontinus lib. I. cap. XI. *Imperavitque tribunis, & primis ordinibus, & centurionibus.* Intelligenda autem in Vel-

leio

leio præpoſitio *e.* Quod ei familiare eſſe, antea etiam monuiſſe me memini.

CAP. CXIII. XIV. *Sed pluribus, quam* X *veteranorum millibus.*] Recte Lipſius poſt XIV, vocem *alis* deeſſe animadvertit.

Suorum quisq; metu finium.] Duæ voces, *quisque,* & *finium,* peſſimo exemplo, aut flagitio potius, in quibusdam editionibus omiſſæ ſunt. Sane primigenia editio eas agnoſcit.

Regreſſus Siſciam.] Male in editione Rhenani fuerat, *Siſtiam.* Sane eadem vulgata, ac Ms. lectio. Mentio *Siſciæ* apud Plinium, Dionem, Zozimum, aliosque.

CAP. CXIV. *Cujus beneficium cum alii, tum ego ſenſi.*] τὸ *beneficium* in Ms. non erat, & addidit de ſuo Rhenanus. Malim ego cum Lipſio, *uſum,* ſubſtituere.

Cæterum nihil quod ab illis aut præſtari, aut deſiderari poſſet.] Nimirum domeſticis. Acidalius perperam reponere conatur, *ab ullis.*

Adjice jam illud.] Rhenani codex: *Adjiciam illud.* Atque ex eodem pro *agnoſceret,* quod mox ſequitur, lege, *agnoſcet.*

Captum alterum, alterum deditum.] Scribendum eſt: *captum alterum, alterum à ſe deditum.* Quomodo erat in Ms. niſi quod *alterum* non geminaretur. Quod probat Dio lib. LV. ubi ſcribit, Pinnetem, à Batone proditum, in Romanorum manus perveniſſe: libro item ſequenti narrat, ut Bato ſeſe dediderit. Sane emendationem hanc, quam Rhenano debere nos profitemur, alii, maligne nomine ejus ſuppreſſo, ſibi vindicarunt.

Cujus omnibus copiis à Cæſare M. Lepidus præfectus eſt.] In Ms. fuit, *Cæſarem Lepidus præfectus eſt.* Forte legendum, *Cæſari M. Lepidus præfectus eſt.* Lipſius emendandum putabat, *M'. Lepidus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Vt hic idem ſit, cujus III. Annalium meminit Tacitus. Quod verum eſſe non arbitror. Sane *Marcum Lepidum* nominat hunc etiam Dio lib. LVI.

Vir nominis ac fortunæ eorum proximus.] Nihil eſt, quo *eorum* referas. Lege itaque, *ſuorum*. Hoc eſt Æmiliorum, è qua gente erat Lepidus. Hoc etiam alii monuere: qui tamen male *nomini*, ſcriptum Velleio volunt. De quo nos ſupra.

Quippe Daoriſi, & Deſitiates Delmatæ.] Ita emendarunt, cum in Ms. eſſet: *Peruſia ædeſitiates Delmatæ.* Ego ob vicinitatem literarum malim: *Piruſtæ ac Deſitiates.* Movet etiam, quod populos hos ſitu locorum ac montium pene inexpugnabiles dicat Velleius. Nam Piruſtæ ſiti ſunt ad extima Dalmatiæ juxta Scardum montem, qui magna parte eos ambit. Vide Livium lib XLV. Strabonem lib. VII. Ptolomæum, alioſque. Claudius Puteanus conjiciebat, *Breuci & Deſitiates.* Quod rejicere non auſim. Noſtra tamen conjectura nobis magis placet.

CAP. CXVI. *Celebris etiam opera diligenti Q. Iulius Poſtumus.*] Falſo. Nam *C. Vibius Poſtumus* intelligendus; ut oſtenſum Pighio in Annalibus Romanis. Erratne igitur Velleius? Neutiquam. Sane ex editione Rhenani, ac Burrerii variis lectionibus, ita hunc locum in Ms. expreſſum fuiſſe liquet: *Celebri etiam opera diligenti quibus Iul. Poſtumus.* Lego igitur: *celebri etiam opera, diligentique, Vibius Poſtumus.* Quæ quin veriſſima lectio ſit, vix ambigo. Mentio hujus Vibii, præter alios, etiam apud Florum lib. IV. cap. ultimo: ubi perperam viri docti, *Tiberium*, ſubſtituere conantur.

Nam & Sejanus, vir antiquiſſimi moris.] Omnino Sejani nomen hic non congruit; ut recte monet Lipſius. Prima editio refert: *Nam & etiam*

vir

vir antiquiſſimi moris &c. Vnde idem ille legebat: *Nam & Iunius, vir &c.* Sed nimium ab ejus ſcriptura veterem lectionem divertere cenſet Gruterus. Mihi tamen non dubium, quin de Iunio Blæſo hoc ſit accipiendum. Ratio eſt, quod Velleius infra dicat, Blæſum *celeberrima in Illyrico militia* fuiſſe: additque, *ut prædiximus.* Quod nusquam, niſi hoc loco, tradidit. Quid ſi igitur, nomine Iunii Blœſi inſerto, reponamus: *Nam & Blæſus etiam, vir antiquiſſimi moris &c.*

A. Licinius Nerva Silianus P. Silii filius.] Ita etiam hujus nomen in argenteo æreoque denario perſcriptum invenit Vrſinus. Liquet igitur, quod ante adoptionem Silius fuerit dictus. Hujus vero filium fuiſſe arbitror P. Silium Nervam, qui anno V.C. DCCCXVI. conſulatum geſſit cum C. Iulio Attico Veſtino. Quod ex Faſtis Capitolinis, ac Tacito, liquet. Vnde emendandus Phlegon Rerum mirabilium cap. XXXIII: ubi vulgo perſcriptum: ὑπατεύοντων ἐν Ῥώμῃ Αὔλου Λουκιννίου Νερούα Σιλανιανοῦ καὶ Μάρκου Οὐεστίνου Ἀττικοῦ. Legendum autem: Αὔλου Λικιννίου Νερούα Σιλιανοῦ, καὶ Γαΐου Οὐεστίνου Ἀττικοῦ.

Ne nihil optimo civi, ſimpliciſſimo duci periſſet.] Scribendum, ut fuerat in Ms. *ne nihil non optimo civi &c.* Quod vidit etiam Gruterus.

CAP. CXVII. *Tantum quod ultimam impoſuerat.*] Nihil hic mutandum eſt. Gloſſæ Philoxeni, *Tantum quod*, ἀρτίως. Vſus eodem Suetonius aliquoties; imo & Tullius ad Atticum lib. XV. epiſt. XIII.

Ne occupato duce, & cauſa perſona moram exigit.] Mancum & mutilum locum inter omnes conſtat. *Ducem* tamen, non *duce* agnoſcit editio princeps. Senſum Velleii hujusmodi fuiſſe arbitror: *ne occupato duce in debellandis Pannoniis, vi-*

ctores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ctores Germani iis ſe conjungerent. Sed cauſa, & perſona, moram exigit. Lipſius vero locum hunc ita ſupplebat: *ne occupato duce ſæviret. Sed cauſa & perſona moram exigit.* Nos Suetonium ſecuti ſumus; cujus hæc verba in Tiberio: *Sub id fere tempus Quinctilius Varus, cum tribus legionibus in Germania periit: nemine dubitante, quin victores Germani juncturi ſe Pannoniis fuerint, niſi debellatum prius Illyricum eſſet.*

CAP. CXVIII. *Vt ſe prætorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui præeſſe, crederet.*] Florus lib. IV. cap. ultimo: *Auſus ille agere conventum, & in caſtris ſe direxerat, quaſi violentiam Barbarorum, & lictoris virgis, & præconis voce, poſſet inhibere.* Ita ex omnibus Mss. & principe editione legendum. Senſus eſt, ita direxiſſe Varum actiones ſuas, quaſi callidiſſimi hoſtes jure poſſent mulceri. Perperam hactenus omnes eruditi è conjectura edidere, *jus dicebat*, pro, *ſe direxerat.*

Sed prævalebant jam fata conſiliis, omnemque animi ejus aciem præſtinxerant.] In editione principe ita legitur: *poſtulabant etiam fata conſiliis, omnemque animi ejus aciem præſtruxerat.* Lego: *Prævalebant at jam fata conſiliis, omnemque animi ejus aciem præſtrinxerant.* Dubito tamen, an non *præſtruxerant*, quod idem eſt, ac *obſtruxerant*, ſcriptum fuerit Velleio. Quomodo Iulius Celſus: *Perituris oculos obſtruit fortuna.* Sic legendum, non *oculis.* Sane vix eſt, ut aliter exiſtimem.

Vt plerumque, qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat.] In autographo pro *eſt*, erat *deus.* Rectiſſime. Pro *qui* tamen reponendum *cui.* Non enim aſſentio Vrſino, Lipſioque; qui vocem eam inducendam cenſebant. Supra eandem gnomen habuimus, aliis tamen verbis: *Sed profecto*

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ineluctabilis fatorum vis cujusque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit. Itaque de emendatione noſtra vix dubitandum cenſeo.

CAP. CXIX. *Cum ne pugnandi quidem egregie occaſio, in quantum voluerant, data eſſet miſeris.*] Lectio hæc crevit in hortis correctorum. Et tamen nec tolerabilem ſenſum eruere quiti ſunt. Quid enim ſibi volunt illa verba, *in quantum voluerant?* Sane non eſt dubium, quin ea ſint e gloſſemate loci, qui poſt ſequitur, ubi legitur, *in quantum voluerit*. Sed proponenda eſt Ms. lectio, quæ hujusmodi fuit: *cum ne pugnandi quidem egre diem aut occaſionis in quantum voluerant data eſſet immunis.* Viderint alii, an non legendum ſit: *cum ne pugnandi quidem, egrediendive, occaſio iis data eſſet immunis.*

Quam clarum exemplum L. *Eggius.*] Sic editio primigenia. Maluerunt alii, *Egilius.* Atqui Eggia gens ſatis nota ex inſcriptionibus antiquis; ut monuit quoque Aldus. Ac idem nomen etiam occurrit in notis Senecæ, & Tyronis; niſi quod ibi *Egius*, pro *Eggius*, legatur.

At Volumnius legatus Vari.] Burrerianum hoc commentum eſt. Rhenanus ex Ms. edidit *Valnumonius.* Vnde Vrſinus legendum putabat: *Vala Numonius*, ex numiſmate, cujus inſcriptio erat, C. NVMONIVS VAALA. Addit, ſe hunc eundem putare, ad quem hodieque Horatii epiſtola extat lib. I. epiſt. XV. quam in Mss. inſcribi teſtatur: *Ad C. Numonium Valam.* Vbi dubito tamen, an non potius, *Ad Cn. Vmonium Valam*, & in Velleio, *Vala Vmonius*, ſit reſcribendum. Nam Hubertus Golzius (ut ad prædictam Horatii epiſtolam monet Cruquius) ex numiſmate Lauredani expreſſit: CN. VMONIVS VAALA. Etenim punctum minutiſſimum inter, CN. & VMONIVS, eſſe

dixit, quod ab aliis minus foret animadverſum.

Gentilitii tandem tumuli ſepultura honoratum eſt.] Editio Rhenani, *tamen.* Quod probandum. Vides hic iterum, quantum correctores ſibi aſſumpſerint, qui *tandem* de conjectura edere non dubitarunt.

CAP. CXX. *Vltra Rhenum cum exercitu transgreditur.*] Aſſentio eruditiſſimo Io. Freinshemio, qui ad Florum *ultro* hic legendum cenſet.

Arminio territo, quem arguiſſe pater, & patria, contenti erant.] Locum hunc cum Lipſio impurum cenſeo. Habet ſane princeps editio: *Arma interfecti, quem arguiſſe &c.* Vnde legebat ille: *arma infert, quæ arcuiſſe &c.* Ego minori mutatione, &, niſi animi fallar, verius conjeci: *Arma infert hoſti, quem arcuiſſe &c.* Imo vix dubito, quin hæc germana auctoris noſtri ſit lectio. Simile autem mendum irrepſit apud Papinium Statium lib. 1. Thebaid.

—Tecto cœlum prohibere quis iſte
Arguit?

Nihil enim certius, quam reſcribi debere, *Arcuit.* Quomodo ad marginem codicis ſui emendarat frater ὁ μακαρίτης Dionyſius Voſſius.

Hæreditatemque exciſi exercitus, in quantum voluerit ab eo aditam.] Lego cum Lipſio, *valuerit.*

L. etiam Cæditii Præfecti caſtrorum,] De officio præfecti caſtrorum, nihil habeo, quod addam ad ea, quæ in Diſcurſibus ad Tacitum notavit Lipſius. Imo unum etiam demi velim. Hoc eſt, quod pro *deſtinatio* apud Vegetium lib. II. cap. x, reponat *deſignatio.* Verba Vegetii hæc ſunt: *Ad quem caſtrorum poſitio, valli, & foſſæ deſtinatio pertinebat.* Nec magis audio Stevvechium, ex Ms. reponentem, *æſtimatio.* Sane *deſtinare,* idem, quod

deſigna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

deſignare. Sic Livius lib. XXVIII: *Non ſolum capita hoſtium vulnerabant; ſed quem locum ibi deſtinaſſent*. Quod, ut video, jam monere prævertit eruditiſſimus Gronovius in Obſervationibus ſuis.

Vt protinus ſanguinis, cerebrique profluvio, expiraret.] Ita emendarunt, licet Ms. repugnante, in quo fuerat, *influvio*. Ego puto, præpoſitionem ſimplicis ſignificationem ſervare potius, quam immutare: ut in *inconcupiſcere*, *incommodare* apud Appulejum; *inſervire, infringere*, & aliis hujuſmodi apud alios. Eadem ratione *influxio* interpretandum videtur apud Cælium Aurelianum, Sorani interpretem, lib. II. cap. XXVII. *ea, quæ influxione ſui, quam Græci aporrhœam vocant, ſpirationem facilem ægrotantibus facere valent.* Non enim puto audiendos, qui *effluxione* reponunt. *Influxus* igitur Velleio, & *influxio* Aureliano, eſt fluor corporis, ſive ἀπόῤῥοια. Emendentur obiter hac occaſione Gloſſæ Cyrilli; ubi perperam legitur: Ἀπόῤῥοια, *Defluxio*, *affluentia*. Lege, *effluentia*.

CAP. CXXI. *Accenſaſque plebis Viennenſium diſſenſiones.*] Ms. *accenſaque*. Lego, *accenſæque*.

Ex Pannoniis, Delmatiſque egit triumphum.] Suetonius triumphum factum ait ante exæquationem.

Hoſtium duces occiſos fama narravit, ſed vinctos triumphus oſtendit.] Vetus codex, *non occiſos*. Quod retinebat Gruterus; quia rarum fuerit hoſtium duces, poſt triumphum non occidi. Quod quid ad rem faciat, neſcio. Quippe verba ſequentia, *ſed vinctos triumphus oſtendit*, clare oſtendunt Velleium de fama ante triumphum loqui. Semper autem hoſtium duces ad triumphum reſerva-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

bantur. Itaque non video, quomodo τὸ *non* retineri poſſit.

CAP. CXXII. *Et ex rege ei præpoſito.*] In Ms. erat, *& ex rege præpoſiti*. Fuit olim, *& ex rege præpoſito.*

CAP. CXXIII. *Ipſe Nolam petiit.*] Conſtantem veterum opinionem eſſe, quod Auguſtus Nolæ denatus fuerit, in Faſtis ait Sigonius. Sed fallitur. Nam Atellæ in Campania mortuum eſſe aſſerunt Eutropius, & Euſebius. Itaque perperam etiam Glareanus in Eutropio reponere tentabat, *Nolæ.*

Ad patrem patriæ.] Quid notius, quam Auguſtum *patrem patriæ* dictum? clamant auctores, nummi, lapides. Perperam itaque Acidalius vocem *patriæ* inducendam arbitrabatur.

CAP. CXXV. *Et pœne in ultimum gladiatorum erupit impunitas.*] In Ms. fuit: *& pœne in ultimam gladiorum erupit impunitas.* Lege, *& pœne in ultima gladiorum erupit impunitas.*

Ita Druſus.] Perperam in editione principe, *Brutus.*

Priſca, antiquaque ſeveritate uſus, ancipitia ſibi tam re, quam exemplo, pernicioſa, & his ipſis militum gladiis, quibus obſeſſus erat, obſidentes coercuit.] Locus corruptiſſimus. Quî enim dicat Velleius, re pernicioſum fuiſſe, quod proſpere adeo ceſſit? Nec multum ſane profecerunt viri docti, qui ſe magis implicarunt, quam explicarunt. Pro *tam re* in Ms. fuerat, *timere.* Vnde non dubito, quin veriſſime hunc locum emendarim. Lego: *priſca antiquaque ſeveritate, auſus ancipitia, ſibi tam è re, quam exemplo pernicioſa* &c. *E re* uſitatiſſima loquendi formula de commodis, & utilibus.

CAP. CXXVI. *Quis cum incerta ſint oculis,*

lis, animisque omnium, in partibus eloquatur?] Recte Burrerius, *inſerta*. Sed locus hic ita in Ms. legebatur: *cum inſera oculis animisque omnium &c.* Lego igitur: *cum inſerta oculis animisque omnium, partibus eloquatur?*

Sepultaque, ac ſitu obſitæ] Editio princeps perperam, *oppoſitæ*.

CAP. CXXVII. *Neque in parvo paucitas miniſteria deſecit.*] Senſum non video. Conjeci aliquando: *Namque in parvo parvitas miniſterio ſufficit.* Quo ſenſu etiam Hericus Benedictinus (qui juxta Trithemium vixit anno IↃCCCLXXX) lib. III. in vita S. Germani dixit:

Magnos magna petunt, concedunt vilia parvis.

Nec tamen mihi ipſi ſatisfacio. Sane ſi tota hæc periodus tolleretur, ſenſus optime procederet. Quam belle enim cohæreat oratio, ſi ita legas? *Etenim magna negotia magnis adjutoribus egent: intereſtque reipublicæ, quod uſu neceſſarium, id dignitate eminere.*

Semper infra aliorum æſtimationes] Auctoritate Ms. legendum, *ſemperque*.

In hujus virtutum æſtimatione.] Ms. *virtutem æſtimationem*. Vera lectio, *virtutum æſtimationem*.

CAP. CXXVIII. *T. Coruncanium*] Imo, *Ti.* ex Ms. Nam T. *Titum*, *Ti.* autem, vel, *Tib. Tiberium* denotat; ut non ſolum ex Valerio Probo, & Magnone, ſed & Plutarcho in Quæſtionibus Romanis liquet. In inſcriptione tamen apud Gruterum pag. MLXXIII legi ſcio: T. CÆSAR. DIVI AVG. F. Sed credo, aut errorem eſſe quadrantarii, aut vetuſtate literam unicam fuiſſe extritam.

Novum etiam Tuſculo urbis inquilinum.] Vt, *hoſpes Zacyntho*. Male Lipſius, *& à Tuſculo &c.*

Et qui M. Fulvio tantum tribuêre] Verè, *M. Tullio*, emendat Lipſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

P. Rom. eo perduxit] In Ms. fuerat, *produxit*.

Qua ille prudentia Raſcupolim.] Apud Suetonium, *Thraſcypolis*. Sed malim, *Rhaſcupolis*. Niſi præferas, *Rhaſcuporis*; quod in Ms. invenit Torrentius. Sane Dioni etiam eſt, Ρασκύπορις. Tacitus tamen, *Reſcuporim*, eum vocavit. Eadem variatio apud auctores in nomine alterius Raſcupolis, qui ante hunc regnavit. De quo alibi.

CAP. CXXIX. *Rhaſcupolim, interemptorem fratris ſui filii Cotys*] Ita & Tacitus lib. II. Annal. Sed lib. III. ſibi ipſi adverſatur, ubi ait: *Cæſar Antiſtium Veterem ad dicendam cauſam retraxit, ut turbidum, & Reſcuporidis conſiliis permixtum, qua tempeſtate Cotye fratre interfecto bellum adverſus nos voluerat*. Lipſius graviſſimum ſcriptorem humani aliquid paſſum arbitrabatur. Ego in librarios culpam conjicere malim. Scribendum enim exiſtimo: *qua tempeſtate, Cotye fraude interfecto, bellum adverſus nos volverat*. Pro *voluerat* autem *volverat* repoſuimus, Pychenæ judicium ſecuti.

Imperii evocavit.] Editio prima immittebat, *formam*. Vnde Vrſinus, & Lipſius, effingunt, *Romam*. Male profecto. Nam vox ea (ut jam olim etiam recte monuere Rhenanus, ac Burrerius) ſurſum in tertio verſu in autographo deſiderabatur, ibique bene repoſita eſt.

Et cauſas preſſius audit.] Bene Lipſius: *etiam cauſas præſens audit*. Suetonius in Tib. *Magiſtratibus pro Tribunali cognoſcentibus plerumque ſe offerebat conſiliarium*.

Quam celeriter Libonem ingratum, & nova molientem oppreſſit. τὸ *Libonem* in principe editione deſiderabatur. Nec male ab aliis inſultum videatur, niſi poſtea de Libone iterum repeteret Velleius. Viderint itaque alii, an non commodius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſubſtitui poſſit *Clementem*. Hic enim Clemens ad ulciſcendam Agrippæ domini ſui mortem comparatat non contemnendam manum. Sed fraude tandem à Tiberio captus, punitusque eſt; ut ſcribit Suetonius in vita Tiberii.

CAP. CXXX. *Quanta ſua, ſuorumque nomine exſtruxit opera.*] Lege, *ſuo*. Idem & alii viderunt.

Intenſo monte Cælio] Ita repoſuere pro *Cæli*, quod erat in editione principe. Ego nil mutaverim. Sane, *mons Cæli* recte dicitur, ut *oppidum Antiochiæ*, Ciceroni ad Atticum lib. v. epiſt. XVIII. *Torrens Vergelli*, apud Florum lib. II. cap. VI. Imo & ſimiliter, *ad montem Soractis* dixit Solinus cap. II. prout ex Mss. edidit magnus Salmaſius.

Apud aures deorum de his queri.] In Ms. fuerat, *auro deo cum de his queri*. Vnde legendum arbitror: *auribus deorum de dis queri*. Vrſinus emendarat: *de deo cum deis queri*. Lipſius vero vulgatam retinebat lectionem, niſi quod pro *his* ſcriberet *diis*. Sed ambo à veſtigiis autographi longius receſſerunt.

Deinde ut Silius, & Piſo, quorum alterius dignitatem conſtituit, auxit alterius.] In Ms. erat, *Silius, Piſoque, tam alterius &c.* Lege: *Silius, Piſoque, quorum alterius &c.* Vſitato mendi genere.

Quod ex nepote dolore indignari coactus.] Nil certius, quam revocandam lectionem Ms. *dolere, indignari, erubeſcere coactus eſt*. Præcedentia verba id docent. Et bene fecere, Schegkius, ac Gruterus, qui ita ediderunt.

CAP. CXXXI. *Protegite hunc ſtatum, hanc pacem, eique functo.*] Scribendum puto: *hunc ſtatum, hunc principem, eique functo &c.* Errori anſam dediſſe videtur, quod vox *principem* ſimilis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ſit τῷ *pacem*, cum per compendium exaratur. Lipſio tamen, *hunc principem*, interſerendum videbatur: cui nec aſſentiri, nec nimium refragari auſim.

Conſiliaque omnium civium, aut pia.] Rhenanus ſupplevit: *aut pia, aut ſalutaria, in felicem exitum provehite.* Ego felicius mentem Velleii mihi aſſecutus videor: nempe ut ſcripſerit: *aut pia fovete, aut impia opprimite.* Ita igitur, aut ſimili modo, illum finio.

FINIS.

AD-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ADDENDA.

Pag. 16.verſ. 1. poſt confirmet *adde.* Forte tamen Theophilus inter priorem Olympiadum inſtitutionem, quæ ab Hercule eſſe dicitur, & poſteriorem, quæ ab Iphito, non ſatis diſtinxerit. Quod ſi ſit, pro Λίμου crediderim Λίνου repo-nendum eſſe. Linum enim Herculis ætate vixiſſe, conſtat.

Pag. 22. verſ. 19. poſt Νέπετα *adde.* Interim, ut de hoc dubitem, facit Procopius lib. IV. rerum Goth. cui urbs hæc Νέπα vocatur. Imo & ſimiliter *colonia Nepenſis* dicitur Frontino. Nam à *Nepet*, fit *Nepetenſis.*

Pag. 115. verſ. 23. poſt, utrinſecus. *adde.* In Velleii autem verbis, *ut*, intelliges. Sic ſupra: *Cæſar nihil prius habuit, quam in omnes partes dimitteret.* Imo & alibi. Virgilius in Ceiri:

Nec levis hoc faceret (neque enim pote) cura ſubegit.

Ita optime in VV. CC. legitur. Perperam in vulgatis excuſum.

Nec levis hanc faciem (neque e. p.) c. ſ.

Fruſtra etiam Scaliger pro, *hoc faceret*, emendat, *hoc facere.*

Pag. 116. verſ. 19. poſt, non eſt dubitandum, *adde.* Interim *τὸ crepantes* forte pro compoſito *diſcrepantes* poſuit Velleius. Sic *cernit* pro *diſcernit*, *moverunt* pro *ſemoverunt* apud Appulejum de deo Socratis legitur. Adi viri maximi Ioſiæ Merceri ad huncce Appuleii libellum notas.

ERRA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

ERRATVM.

Pag. 63. verſ. 3. pro *primus* ſcribe *prim°*. Reliqua benevolus lector per ſe facile emendabit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 40